

ఓం

తత్సత్,

శ్రీ పరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ గోవికారహస్యము

తాత్పర్య వివరణసహిత నిర్వచనై కాశ్వాసము

గ్రంథకర్త :

వై. యస్. కృష్ణమూర్తి

నూపరింటింజెంటు,

ఇరిగేషన్ డిపార్టుమెంటు, పి. డబ్లియూ. డి.

ప్రొద్దుటాదు గవర్నమెంటు, 'దక్కను'.

1950

1 Rights Reserved

ప్ర. ప. ద. 1-2-0
ప్ర. ప. ద. 1-3-0

THE HYDERABAD BULLETIN

BOOK REVIEWS

SEE GOPKA LEELASYA

(TELUGU)

—:o:—

This is the maiden attempt in verse of Mr. Krishnamurthi interpreting the allegorical sense of Lord Krishna's relationship with Gopis, which unfortunately gave room to interested missionaries for misrepresentation and, to some extent, has been misunderstood by members of other religions. Proselytisers are not wanting, who are carrying on a vilification of Sri Krishna's Leela with Gopikas, characterising it as immoral. The book is intended to be a reply to such misinterpretations. In the humdrum of a stenographer's routine, the author found time to explain Krishna's dalliance in chaste and fluent verse. Though the theme is not new, the attempt is commendable as it tries to interpret this particular episode in Sri Krishna's life in its true perspective and thus dispel the doubts of others.

పండితుల అభి పాయములు.

ఈ కృష్ణమూర్తి కవిగారు రచించి నాచేతికిచ్చిన యీ గోపికా రహస్యమును చిన్నకావ్యము హిందూస్థానమందలి హిందువులకందఱును మహాత్మాహంసతోష దాయకమగుట నిస్సంశయము. కైఫీయలు కృష్ణనిశీడావతారచేష్టలమర్మము నెఱుంగకయు, వారికిందగిన గురుబోధ యసంభవమగుట యుంగారణములుగా నేవేవియోగొన్ని సిందావాక్యముల నక్కడక్కడ వ్రాసియు, వారిమతబోధలందు హెచ్చరించియు, శ్రీకృష్ణని యాధార్థ్యమును జనులకుఁ దెలియరాకుండనొనర్చి యున్నాడు. అట్లే మనముసల్పాను సోదరులుగూడఁ గొంత వరకు నిజమునెఱుంగక, కొన్ని క్రొత్త విధానముల శ్రీకృష్ణని నిందించియున్నారు. దీనిచిక్కును మన భారతీ యార్యసమాజకులు తమకుఁదెలిసిన మార్గలం గొందఱు సమర్థించియు మఱి కొందఱు నిందించియు నానావిధముల నీమహాయోగీశ్వరేశ్వరుని యవతారమునకు లోపములనే సమకూర్చియున్నారు. ఇట్టి పరిస్థితులతో మునిగి తేలుచున్న భరతవర్షమున కిక్కాలమున నీ కావ్యమొక నవ్యరత్న దీపమై శ్రీకృష్ణని యద్వైత కాంతిని వెలిగించుచు నూతన చైతన్యబోధనొడఁ గూర్చుచున్నదగుట నిస్సంశయము. దీనిని హిందువు లందఱు శ్రద్ధతోఁ జదివి, దీనిలోని యాంతరంగిక బోధ యొక్క సారమును గ్రహించి, తమకు గీతారహస్యమునిచ్చి ప్రపంచంపుఁ జీకటిని మాన్చిన శ్రీకృష్ణావతారము యొక్క యోగసిద్ధాంతరహస్యమును జక్కఁగఁ జవిచూచెదరు గాక యని వేడుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విరమించు సజ్జనశ్రేయోభిలాషి,

రిపైర్సు (ప్రొఫెసరు) రా॥ వెంకటరామ సోమయాజులు.

శ్రీకృష్ణమూర్తి గారు రచించిన గోపికారహస్యమును గ్రంథము నామూలాగ్రముగా చదివినాను. ఇందు శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము మిక్కిలి చక్కగాను, తర్కమూలముగాను, నిర్వచింపబడిఉన్నది. గ్రంథకర్త షడ్వర్ణనజ్ఞానము కలిగి, తత్తాపి యోగశాస్త్రము నభ్యాసపూర్వకముగా నాచరణమునం దుంచుకున్నట్లు కనబడును. కృష్ణలీలలను యోగసాధనతో సమన్వయించుటలో నీగ్రంథకర్త చూసిన శక్తి అసామాన్యముగానున్నది. శ్రీకృష్ణావతారమున కంతరార్థమున్నదని లోకములోనున్న నానుడిని ప్రయోగపూర్వకముగా నీగ్రంథకర్త చూపియున్నారు.

శ్రీకృష్ణావతారమునకు మనవారును పెరవారునుకూడ నారోపించుచున్న వ్యభిచారాదిదోషములను ఖండించుటలో నీగ్రంథము సమర్థమగుచున్నది. ఒక్కటి మాత్రము చెప్పకతప్పదు. గ్రంథమతిప్రాధమ్యే వివరణములేకపోయిన చదువరులకు శ్రమకలిగించుననుట సిద్ధము. కావున నీగ్రంథమునకు వివరణ మలంకారమగుచున్నది. వివరణమున, గ్రంథకర్త యొక్క షడ్వర్ణనపాండిత్యము స్పష్టముగా వ్యక్తమగుచున్నది. వైదికమతమునందలి యనేక విషయముల కంతరార్థము తెలిపిన మనయువకులు తమ యపనమ్మకములను వీడి యాస్తికు లగుదురనుట నిక్కము ఈ గ్రంథ మావంక మిక్కిలి ప్రయోజనకారి. ఈ పనికి గ్రంథకర్త నభినందించుచున్నాను.

ఇట్లు
కురుగంటి సీతారామయ్య.
(రిటర్డు ప్రొఫెసరు.)

శ్రీ ఎల్లాప్రగడ శ్రీకృష్ణమూర్తి గారు రచించిన శ్రీగో-
పికారహాస్యమును చదివితని. దానిపై వ్రాసిన గచ్చద్వివరణ.
కూడా పఠించితని.

ఇలాటి గ్రంథములు ఈ దినాలలో అరుదు అంటే అతి-
శయోక్తి కాదు. ధర్మమనేది బహుళవ్యాప్తిగల జీవితవిశేషము.
ఇది విరుద్ధంగా విపరీతంగా కనిపించినప్పుడు సమ్యక్విమర్శన.
చేయడం న్యాయము, గర్హించి పరిహరించడం విజ్ఞానలక్షణం
కాదు.

గోపికా శ్రీకృష్ణులగాథ ఎంత విచిత్రంగా అసభ్యం
గాకానిస్తున్నదో అంత ఆదరణీయంగా అభిస్త వనీయంగా
మనవారు మననం చేస్తున్నారు.

ఈ గాథను బహిరావరణచ్ఛేదంచేసి, త దభ్యంతర
విశేషమును దర్శించారు, శ్రీకృష్ణమూర్తి గారు. యోగసాధకు-
డుగా ఈ రహస్యమును అస్వేషించి, అనుభూతిని వివరిం-
చారు. కృతిచిన్నదైనా విషయం మహత్తరమైనది. ప్రబుద్ధ
వచనమంటే ఇలాటిదే అని భావిస్తున్నాను.

ఇట్లు

రాయప్రోలు సుబ్బారావు.

‘రిటర్డ్ ప్రొఫెసరు’

ఉపోద్ఘాతము. 2685 సం. 3. 12

మా మిత్రులగు బ్ర॥శ్రీ॥ ఎల్లాప్రగడ కృష్ణమూర్తి గారు “గోపికా రహస్య” మను గ్రంథమును వ్రాసియున్నారు. గ్రంథము మిక్కిలి చిన్నదయ్యను దీనియందమూల్యములైన యనేక యోగసూత్రము లిమిడియున్నవి. గోపికా వృత్తాంతము కేవలము పచ్చిబూతులనుకొనెడి వారి కీగ్రంథము సరియైన సమాధానము చెప్పుచున్నది. గోపికల పనులన్నియు నున్నత చేష్టలుగావనియు, వానియందొక గూఢభావమున్నదనియు, అట్టి గూఢభావమును బయల్పఱుపఁదలంచి వారి గ్రంథమునకు “గోపికారహస్య” మని శీరిడిరి. దీనిలో నీ క్రింది రెండు పద్యములను జదువువారు రామునికిని దండకలోని ఋషులకును గలిగిన సమావేశ ఫలితమును బ్రదర్శించుటకై శ్రీకృష్ణుడు వ్రేపల్లెయందవతరించెనని గ్రహింపఁగలుగుదురు

చ॥ కొనకొని మీరునేడు మదిగోరినకోరిక మీకు ద్వాపరంబున నిజభూతితో మఱలఁ బుట్టి యశోదకుఁబుత్రకుండ నై యనువుగఁ గ్రీడసల్పునపు డందగఁ జేయుదు;.....॥ 27

శా॥ ఆంధ్ర ద్వాపర మేగుదేర నట బృందారణ్యసామిపృథమా
గ్ధాంతర్భూముల గొల్లభామలగుచుం గర్మానుసారంబుగా
దాంతుల్సంయములుద్భవించి, ॥ 29

గోపికలయందంతము నీకవి యీ రెండు పద్యములలో నెట్లు చెప్పెనో చూడుడు:—

ఉ॥ గోల్లులువీరు, శ్రద్ధమెయిగోవులఁ గాయుదు, రింతవృత్తి, తా
 మెల్లరుఁజల్లపాల్పెరుఁగులెమ్మెయిఁగూర్చిగడించుచుందురీ
 సల్లితాబజ్జలోచనలు స్వల్పసుఖంబుల నాసచేయుచుం
 గలజగంబుఁగానని ప్రకారమతోచెడి నెలభంగులన్॥ 33

తే॥ గీ॥ శుద్ధచైతన్యమయ పరంజ్యోతియందు
 మున్నుక్రిడించు తాపసముఖ్యులయ్యు
 మన్మహామాయమనిఁగిరిమ్మాన్యమతులు
 కించిదాత్ములు వీరి రక్షింపవలయు॥ 34

గోపికా విహారమును గేవలము తౌల్యమని యెంచి శ్రీ
 కృష్ణునికి జారశిఖామణిబిరుదమును బ్రసాదించుట తగదు. గోవు
 లాతలి ధ్యాతలు, గోవిందుఁడువానికి ధ్యేయుఁడు. గోపికలాతని
 జారచోరగుణసంబద్ధాత్ముఁగా నెంచినను, దయామయుఁడగు
 శ్రీకృష్ణుఁడు మాత్రము మార్దాకేశోరన్యాయమునవారలఁ గా
 పాడుచునే యున్నాఁడు.

ఇట్లు చైతన్యస్వరూపుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు తన బాల్య
 మంతయు గోపికాస్నేహారసమున నే గడుపలేదనియు, కొంత
 కాలము యోగ నిష్ఠయందును గడపెనను నభిప్రాయ మిగ్రం
 థము చాటుచున్నది. వాస్తవమునకు సాధకుఁడు గాక యే
 సిద్ధుఁడు కాఁజాలఁడుగదా!

శ్రీకృష్ణుని గాధలన్నిటిలో గంభీరమైన యర్థమును బ్రక
 టించుటకు గ్రంథకర్త యత్నించినట్లు ఈక్రింది యుదాహర
 ణముకూడ నొక స్ఫోరకము:—

75 వ, పద్యమునుండి కథ శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియసర్ప
 మును మర్దించినట్లు తెలుపుచున్నది. యోగులు తమ సాధ

నచే మూలాధారమున నిద్రించు కుండలినీ నుద్యోధించి సహస్ర
 సారమునకుఁదీసికొనిపోవుట యీ కథకు గంభీరార్థమగునటుగ
 గ్రంథకర్తయే వ్యాఖ్యానించినాఁడు. ఈ సంకర్భముననే కవి
 తన కళానైపుణ్యముచే “కుండలినీ” “అంబుజాధారపల్వ
 లము” మొదలగు నుచిత పదములనుగూర్చి ప్రకృత కథకు
 భంగము గలుగకుండగఁ దత్త్వమునుజూపి కృతార్థుఁడైనాఁడు.

ఇట్టి గంభీరార్థములు ఆర్షగ్రంథములలోనసంభవములు
 కావు. ఇట్టి వ్యాఖ్యానములు సంస్కృతమున నూతనములు
 కావు. కాని మఱుఁగుపడిన యీ విధానమును బయటికిఁ
 దెచ్చి మన పురాణముల కన్నిటికిని నిట్టి వ్యాఖ్యానములు
 కల్పింపఁబడినచో హిందూమతమునుగూర్చియితరులకున్న అపొ
 హాలు నశించి దానియొక్క తత్వము విశదముగా గోచరింపఁ
 గలదు.

కృష్ణమూర్తి గారట్టిప్రయత్నమును ఆంధ్రభాషలోఁజేసి
 రనునది మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. అందులోఁ బద్యమున జరి
 గిన ప్రయత్నము కొంతవఱకు శైలికిని ఛందస్సునకును లోఁ
 బడి తన స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవలసివచ్చును. ఈ కృతి
 యట్లుగాక ధారాశుద్ధికలిగి అక్కడక్కడ బమ్మెర పోతన
 శైలిని జ్ఞప్తికిఁ బెచ్చుచున్నది. వీరిట్టి సత్ప్రయత్నము లింకను
 గావించి హిందూమతమునకును దేశమునకును గూడా నపా
 రమగు సేవ చేయుటకు జగవంతుఁడు పీరి కాయురారోగ్యా
 దుల నొసంగుఁ గాకయని ఆశాసించుచున్నాను.

ఇట్లు,

యస్. వీరేశ్వర దీక్షితులు, ఎమ్. ఎ.

నచే మూలాధారమున నీదిగ్రించు కుండలిని నుద్యోధించి సహ
 స్రారమునకుఁదీసికొనిపోవుట యీ కథకు గంభీరార్థమగునటుగ
 గ్రంథకర్తయే వ్యాఖ్యానించినాఁడు. ఈ సందర్భముననే కవి
 తన కళానైపుణ్యముచే “కుండలిని” “అంబుజాధారపల్వ
 లము” మొదలగు నుచిత పదములనుగూర్చి ప్రకృత కథకు
 భంగము గలుగకుండగఁ దత్త్వమునుజూపి కృతార్థుఁడైనాఁడు.

ఇట్టి గంభీరార్థములు ఆర్షగ్రంథములలోనసంభవములు
 కావు. ఇట్టి వ్యాఖ్యానములు సంస్కృతమున నూతనములు
 కావు. కాని మఱుఁగుపడిన యీ విధానమును బయటికిఁ
 దెచ్చి మన పురాణముల కన్నిటికిని నిట్టి వ్యాఖ్యానములు
 కల్పింపఁబడినచోహిందూమతమునుగూర్చియితరులకున్న అపొ
 హాలు నశించి దానియొక్క తత్వము విశేషముగా గోచరింపఁ
 గలదు.

కృష్ణమూర్తి గారట్టిప్రయత్నమును ఆంధ్రభాషలోఁజేసి
 రనునది షేక్కిలి ప్రశంసనీయము. అందులోఁ బద్యమున జరి
 గిన ప్రయత్నము కొంతవఱకు శైలికిని ఛందస్సునకును లోఁ
 బడి తన స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవలసివచ్చును. ఈ కృతి
 యట్లుగాక ధారాశుద్ధికలిగి అక్కడక్కడ బమ్మెర పోతన
 శైలిని జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నది. వీరిట్టి సత్రప్రయత్నము లింకను
 గావించి హిందూమతమునకును దేశమునకును గూడా నపా
 రమగు సేవ చేయుటకు జగవంతుఁడు వీరి కాయురారోగ్యా
 దుల నొసంగుఁ గాకయని ఆశాసించుచున్నాను.

ఇట్లు,

యస్. వీరేశ్వర దీక్షితులు: ఎమ్. ఎ.

ప్రస్తావన.

“వేదభూమి” యు, ననేకులగు యోగీశ్వరులకుఁ బుట్టి నిలునగు “భారతదేశము” నందు ద్వాపరయుగమున శ్రీకృష్ణ భగవానుఁ డవతరించి ధర్మసంస్థాపనార్థముగా సర్వోపనిషత్సారసంగ్రహముగు శ్రీమద్భగవద్గీతను లోకులకుఁ బ్రసాదించి యుండెను. అట్టి వేదవేద్యుని గుఱించి జనసామాన్యముగాఁ జెప్పికొనఁబడుచున్న చారచోరత్వాదిగుణదోషములను నేను వినవలసి వచ్చినప్పుడు, నాబుద్ధి కదియనువందింపక కటువుగాఁ దోచుచుండెడిది. ఇట్లుండగా నొకనాఁడొక మతాంతగుఁడు దన మతచర్చయందు శ్రీరాముఁడు హింసాపరుఁడై రాక్షస వంశసాశముసేసియుండెననియు, శ్రీకృష్ణుఁడు జారచోరశిఖా మణియనియు, నిందించుచు, హిందూమతదైవములదీప్రముగా ఖండించుచుండఁగా నేను విని, సహించికొనలేకపోయితిని. అట్టి విచారమునకులొనైన నేను, నిర్నిమిత్తముగా నాసహచరుఁడొకఁడు శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతమునందలి గజేంద్రమోక్షణ మను కథను జదువుకొనుచుండఁగా, వినుట తటస్థించినది. అట్లు వినుచుండఁగా ఆగజేంద్రుఁడు దవ్వులనుండి పొడఁగాంచిన కొల్లనుగుఱించి వర్జించుచుఁ బోతనామాత్యునిచే వ్రాయబడి యున్న మంత్రేభవిక్రీడితవృత్తమునందలి తుదిపదమైన “కాసారము” అను మాట నాచేవినిబడఁగానే, “సంసారము” అను అర్థానికి నాకఠేత్తుగా స్ఫురించుటసంభవించినది. అప్పు డాపారకు నాపద్యము మఱలఁజదువవలసినదని కోరుచు “సంసారము” అను పదముతో ముగించి యన్వయింపుమనఁగా, మాయగురువురకు నాయర్థముసరిపోవుచున్నట్లు దోచినది. అం

స వ రణ

N. 3:- 19—28 అంకెలకు మధ్యనున్న పేజీల నెంబర్లు
తప్పుబడినవి, కనుక 20తో లెక్కించికొనవలయును.

పుట. పంక్తి. తప్పు.

ఒప్పు.

IV 16 తొల్లింటికంటె

తొల్లింటికంటె

V 16 నేఱువేఱుగా

వేఱువేఱుగా

4 1 విజనస్థానంబు

విజనస్థానంబు

లందుండి, సచె

లందుండి, చె

డిటూ 2 దుష్టాసక్తిఁబోనాడి,

దుష్టాసక్తిఁబోనాడి, స

20 12 బాదుకొలిపి

బాదుకొలిపి

34 8 శ్రీమద్భగవద్గీత

శ్రీమద్భగవద్గీత

41 14 ఆతురబడుచున్న

ఆతురబడుచున్న

42 9 నిమగ్నులగుచు

నిమగ్నులగుచు

48 1 జెందినవారై

జెందినవారై

63 14 సైర్యము

సైర్యము

75 17 సర్వోపనిషద్గార

సర్వోపనిషత్సార

81 9 శబ్దబహ్మమై

శబ్దబహ్మమై

ప్రస్తావన.

“వేద భూమి” యు, న నేకులగు యోగీశ్వరులకుఁ బుట్టి నిల్లునగు “భారతదేశము” నందు ద్వాపరయుగమున శ్రీకృష్ణ భగవానుఁ డవతరించి ధర్మసంస్థాపనార్థముగా సర్వోపనిషత్సారసంక్రహమగు శ్రీమద్భగవద్గీతను లోకులకుఁ బ్రసాదించి యుండెను. అట్టి వేదవేద్యుని గుఱించి జనసామాన్యముగాఁ జెప్పికొనఁబడుచున్న చారచోరత్వాదిగుణదోషములను నేను వినవలసి వచ్చినప్పుడు, నాబుద్ధి కదియనువందింపక కటువుగాఁ దోచుచుండెడిది. ఇట్లుండగా నొకనాఁడొక మతాంతగుఁడు దన మతచర్చయందు శ్రీరాముఁడు హింసాపరుడై రాక్షస వంశనాశము సేసియుండెననియు, శ్రీకృష్ణుఁడు జారచోరశిఖా మణియనియు, నిందించుచు, హిందూమతదైవములదీప్రముగా ఖండించుచుండఁగా నేను విని, సహించికొనలేకపోయితిని. అట్టి విచారమునకుల్లొనైన నేను, నిర్నిమిత్తముగా నాసహచరుఁడొకఁడు శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతమునందలి గజేంద్రమోక్షణ మను కథను జదువుకొనుచుండఁగా, వినుట తటస్థించినది. అట్లు వినుచుండఁగా ఆగజేంద్రుఁడు దవ్వులచుండి పొడఁగాంచిన కొలనుగుఱించి వర్తించుచుఁ బోతనామాత్యునిచే వ్రాయబడి యున్న మత్తేభవిక్రీడితవృత్తమునందలి తుదిపదమైన “సంసారము” అను మాట నాచెవినిబడఁగానే, “సంసారము” అను అర్థానికి నాకతాత్తుగా స్ఫురించుటసంభవించినది. అప్పు డాపాఠకు నాపద్యము మఱలఁజదువవలసినదని కోరుచు : “సంసారము” అను పదముతో ముగించి యన్వయింపుమనఁగా, మాయగుప్తురకు నాయర్థము సరిపోవుచున్నట్లు దోచినది. అఁ

తట నాఘట్టమును శ్రద్ధతోఁ బునః చదివి పోల్చిచూచికొను చుండఁగా, నర్థము సరిపోవుచు, —

“భూమధ్యమునఁ దలి మనోమయమైన త్రికూటమును విశాలమగు పర్వతముమీద, జీవాత్మయను గజేంద్రుడు స్వేచ్ఛగా విహరించుచు, యావనాగమముతో విరహ తాపమును బొందినవాఁడై, శాసారమును కోమలాంగి చేత నేకాంతమునందాకరింపఁబడి, వివాహవిధియందు గాలుఁబెట్టఁగా, దక్షిణమే అహంకారమును బలీయ మైనమకర మొకటితన్నాకమించికొనినదయ్యెను. అట్లు సంసారమునందుఁదగుల్కొని పతితుఁడైన ఆవ్యక్తి అష్టమదములతోడి దురభిమానియై పౌరుషమే ప్రధానమని తలచి బహువిధ ప్రయాసములకుఁబోనై వేయిసంవత్సరములుగా సాధించిననూ, ఆయహంకారము దన్ను విడిచిపెట్టమి, జకితుఁడై, తుదకు వివేకించి సర్వాధారుఁడైన ఈశ్వరుఁడెవ్వఁడైనా దన్ను రక్షింపఁజాలినవాఁడనలున్నాడో లేడోయని శంకించియుఁ గృతనిశ్చయుఁడై మూఢభక్తిఁబూని మనోవాక్కాయములను త్రికరణశుద్ధితో ఆజగద్రతుకుని శరణుబొందిపార్థింపగాఁ నామఃక్షణములోఁ దాను విమక్తుఁడై తననిజస్వరూపమును మోక్షమును బొందెను” —

అని యంతరార్థము పూసగ్రుచ్చినట్లు బొడఁగట్టెను. అట్లు పదపడి విమర్శించికొని, ఆ రీతిగా భాగవతము నందలి కీకృష్ణలీలలను ఘట్టమునందుఁగూడ నిట్టియంతరార్థమేమైనా ముండవచ్చునా యని యాపురాణభాగమును సంతముగాఁ

జదువుట కారంభించితిని. అట్లు చదువుకొనుచుండఁగా, నక్కడక్కడా కొన్ని యంతరార్థములు దోచుటయేకాక, ముఖ్యముగా శ్రీకృష్ణుఁడు వ్రేపల్లెయందు దేకాదశవర్షముల ప్రాయము వచ్చువఱకే పెరిగియుండెననియు, కంసవధానంతరము మధురానగరములోనే బలరామకృష్ణుల కుపనయనముజరిగి, సాందీపునియొద్దకు విద్యాభ్యాసమునకై పంపఁబడి యుండిరనియు, తరువాత శ్రీకృష్ణుఁడు రాజ్యభారమును వహించి మధురాపురిని బాలించుచుండఁగా రుక్మిణీదేవిని గల్ఫ్యాణమాడి యుండెననియు మొదలగు విశేషాంశములను గమనింపఁ గలిగితిని.

ఆ వీధియుగా నయ్యవతారపురుషుఁడేకాదశవర్షముల పాఠ్యము వచ్చుదనుక వ్రేపల్లెవాడలో సామాన్యమానవుని వలెనే పెరుగుచుండి, గోగోపగోపీజనమధ్యమున నిర్వర్తించిన జ్ఞానపరివర్తన ప్రకారమును వివేచించుచు, నాయోగేశ్వరేశ్వరుఁడు దన బాల్యమునందు మార్గదర్శనముగా షణ్మాస ప్రమాణముచొప్పున యోగసాధనకూడఁజేసిసిద్ధిగాంచియుండెనను విశేషాంశమును బ్రకటించుచు శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతపురాణమున వర్ణింపఁబడిన శ్రీకృష్ణుని బాల్యకీర్తన ననుసరించియే, నేనీ “గోపికారహస్య” మను చిన్ని పౌత్రమును దొలుదొల్త నిర్వచనై కాశ్వాసముగా వ్రాయఁదొడంగితిని.

ఇట్లు బ్రారంభించి ముగించిన దానిని మొదటఁ దాత్కాలికముగాఁ గొలదిప్రతులుగా మాత్రమేముద్రింపించి పరిచయమైన వారల కొసంగుతు వచ్చితిని, కాని ఆపద్యకావ్యమును జదివిన వారల కాకవిత్వవిషయమును, పురాణగాధాప్రశంసయుఁదప్ప, అందలి విశేషాంశములైన నాభావములవగతముగాలేదని తెలియవచ్చుటచేత నే నాలోపమును

గూడ సవరించికొనవలసియున్నదని నిశ్చయించికొంటిని. కానీ ఆకాలములో సంఘటిల్లిన ప్రపంచయుద్ధము, రాష్ట్రకల్లోలములు మొదలైన కారణాంతరములవల్ల వే నీగ్రంథమును వెంటనే పూర్తిజేసి ప్రచురింప లేకపోయినందులకు తమింప వేడుకొనుచున్నాను.

ఇట్లు ప్రస్తుతకాలపరిస్థితులలోగూడ నీనాటికైనా ఆ ప్రయత్నమును గొనసాగించి యీ గ్రంథమైన “శ్రీగోపికారహస్య” మను ఆత్మయోగసిద్ధాంతమును దాత్పర్యవివరణ సహితనిర్వచనైకాశ్వాసముగా ముగించుటకు నన్ను బ్రోత్సహించిన నామిత్రవర్గమునకును, బూర్వమునం దీ పద్యగ్రంథముపై దమయపూర్వపుమన్ననను జూపుచు నుపోద్ఘాతము వ్రాసిన బ్ర॥ శ్రీ॥ శనగవరపు వీరేశ్వరదీక్షితులుగారికిని నా కృతజ్ఞతను దెలుపుచు నే నీగ్రంథమును జూపించినదే తడవుగా దీనిపై దమ యమూల్యాభిప్రాయములొసంగిన,—

1. బ్ర॥ శ్రీ॥ రాయప్రోలు వెంకటరామ సోమయాజులుగారికి,
 2. బ్ర॥ శ్రీ॥ కురుగంటి సీతారామయ్యగారికి,
 3. బ్ర॥ శ్రీ॥ రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారికిని
- నా కృతజ్ఞతానమస్కారము లర్పించుకొనుచున్నాడను.

ఈగ్రంథమును వ్రాయుట వాకుఁ బ్రథమ ప్రయత్నమగుటచేఁ జదువరు లిందలి తత్వార్థములను “హంస-క్షీర” న్యాయమునఁ బరిగ్రహించెదరు గాక యని విశ్వసించుచున్నాను.

ఇట్లు
ముముక్షుజనప్రియుఁడు,
గ్రంథకర్త.

శ్రీరస్తు.

—:కవి వంశావళి:—

సీ॥ మారుండై, యమితగంభీరుండై, ధీరుండై,
పేరుం బొందినవాండు పెద్దతండ్రి
భీముండై, విమలనిష్కాముండై, రాముండై,
వన్నెకెక్కినవాండు గన్నతండ్రి
దాంతుండై, విపులవేదాంతుండై, శాంతుండై,
మిన్నుఁబ్రాకినవాండు బిన్నతండ్రి
యోగ్యుండై, బహుశౌర్థభాగ్యుండై, కృషికుండై,
చెన్నమిఱినవాండు చిన్నతండ్రి

తే॥ కవనసంగీతసాహిత్య ఘనకళా వి
శారదుండు, యోగి, మా కడసారితండ్రి
యత్రిమునిచేఁ బ్రతిష్ఠతం బై వెలుంగు
“మునికుదురు” గ్రామవాసులు బుణ్యధనులు॥

శా॥ ఎల్లాప్రగ్గడవంశ సంజనితుండై హృద్వీధి సద్భక్తి రా
జ్యుల్లశీ‘హరిదాసు’ నాంబరంగుచు “సీ తా”భిధానాచితో
త్ఫుల్లాబ్జాక్షికే బ్రాణనాధుండయి యొప్పున్
“రామకోటయ్య” యా
సోల్లాసాత్ముత్పతీయపుత్రకుండ నాత్మోపాసనాసక్తుండన్

క॥ భారద్వాజ సుగోత్రుండ
ధారుణి‘నార్యేశాఖి’ దనరినవాండన్
పేరునను గృష్ణమూర్తిని
నారసి శ్రీగోపికారహస్యము వ్రాతున్

గ్రంథకర్త : మొదట పద్యభాగమును రచించునప్పుడు 25 వ వయసున్న దీనినఘటా

శ్రీ

సద్గురుభ్యోనమః

శ్రీవిఘ్నేశ్వర పార్థన

శ్రీ సిద్ధివినాయకునిఁ
శ్వాసార్చితపట్నతాజపాగాయత్రుఁ
భాస 'వ-శ-ష-స' దళస్థుఁ
దాసోహంబనుచు మ్రొక్కెదన్ తొలివేల్పున్॥

శ్రీసరస్వతీ పార్థన

శ్రీలలితాంగుళీప్రచురరేఖలనొప్పెసలారు తంత్రికా
లోల, విలోలలోచన, సరోజజు ముద్దులగుమ్మ, వాక్కుధా
జాలవిలాసవర్త్తిని, విశాలజగన్నుతశీల, శౌరదా
చాలఁ దలంచెదన్మది సుభావపదైక కవిత్వసిద్ధికిన్॥

సిద్ధపురుషుల పార్థన

వృష్టిస్థమైన యాత్మ స
మష్టిని బరమాత్మయై సమస్తజగంబున్
పుష్టింజేయును గావున
సృష్టిపరంపరఁగ ముక్తజీవులఁ గొలుతున్.

శ్రీ

సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మ ణేనమః

భగవత్పాదనః

పార్థ!

స "దోం" త దవ్యాకృతమూలప్ర

కృతిఁబొంది జీవుఁడై తతమహాజ

నిత లింగదేహ భాసితుఁడై జడాత్మక

మయిన స్థూలాది దేహంబులందు

నెనరొప్పు నేకాదశేంద్రియవ్యసనుఁడై

తన్నెఱుంగక కర్మతంతుఁడగుచు

జంచలంబైన సంసారప్రయుక్తిచే

బాల్యాది భౌతికావస్థలమరి

కీర్తిడ సలుపుచు దిరిగి స్వకృతసుకర్మ

నప్రతిహతైకవైరాగ్య మలవరించి

కర్మనంటక మెలంగి సంస్కార మొందు

నని ప్రబోధించు "భగవంతు" నాశ్రయింతు॥

"ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య ధర్మస్య యశ స శ్రియః

జ్ఞాన వైరాగ్యయోజ్యైవ వజ్రాం భగ ఇ తీరణా॥

అనఁగా సమగ్రమైన ఐశ్వర్యము, ధర్మము, యశస్సు, సంతతి, జ్ఞానము, వైరాగ్యము అను నీయాఱు లక్షణములు గలిగినవాడై భగవంతుఁడని శ్రుతు లందుఁజెప్పఁబడియున్నది. కావున ఓం కారవాఙ్మయఁడైన నీరాకారపరబ్రహ్మ మనునది కేవలము జడస్వరూపమైన వస్తువుగాక, యీవడైశ్వర్యమాలచేనొప్పి యున్న జ్యోతిస్వరూపమని విశదమగుచున్నది. మఖ్యముగా, ఐశ్వర్యము తోడి జ్ఞానవైరాగ్యములని వివరింపఁబడి యుండుటచేత ఆపరబ్రహ్మమునందు ర్మచేయుచుండుట అనుస్వభావము సిద్ధమగుచు ఆరీతిగా విశ్వమంతయుఁ బ్రసరించుకొని జగన్నాటక సూత్రధారియై క్రిడించుచున్నాడనియే స్పష్టమగు మన్నది.

వివరణ :-

నిరాకారాఖండ నిర్గుణ పరబ్రహ్మము నుండి జీవాత్మ యనున దేవిధముగా సంకల్పింపబడి మూలప్రకృతితో వ్యాపకమైనదియు, నెదుట నున్న ప్రకృతిపటము నందు జూపింపబడి యున్నది.

అందు మొదట నట్టిట్టిదనరాని అఖండ పరిపూర్ణ నిర్గుణ పరబ్రహ్మ మాద్యంతములు లేక నిండి యున్నదని గ్రహింపవలసి యున్నది. అట్టి అవ్యక్త పరబ్రహ్మమునే ఓం-అనియు, తత్-అనియు, సత్-అనియు మూడు విధములుగా వాచ్యార్థము నందు శృతు లామోదించి పిలచుచున్నవి. ఆరీతీగా బ్రహ్మర్షులైన వా రా అవ్యక్తపరబ్రహ్మ మెట్లున్నదా యని విమర్శించి కొనియు, నెక్కువగా దర్శించ జాలక, అఖండమైన జ్ఞానానందమహత్వరూపముగా నున్నదని మాత్రమే వాక్కుచ్చి యున్నారు. అనగా అఖండముగా నున్న మహత్తు, అఖండముగా నున్న బ్రహ్మజ్ఞానము, అఖండముగా నున్న బ్రహ్మానందము నను వస్తు విశేషము లేకరసమై అయ్యఖండ పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మముగా నొప్పి యున్నదని తెలిసికొన గలిగిరి. ఆ మహత్తు, బ్రహ్మ జ్ఞానము, బ్రహ్మానందము ననునవి, మూడును ననంతములైన వస్తు విశేషములనియే చెప్పికొన వలసి యున్నది గాని, వాటిని వస్తు విశేషణములని యర్థము సేయగూడదు. అనగా నవ్యక్త పరబ్రహ్మమును వస్తువొకటి వేరుగా నుండి ఆవస్తువున కీ మూడును గుణములుగ నున్నవని యన్వయింప వీలు లేక, యీ మూడు మహారసములు గలిసి యేకమైయుండియే

పరబ్రహ్మముగా నొప్పి యున్నదని చెప్పికొనవలసియున్నది.

ఇప్పుడొక మారు పై పటము నందు జూపించిన భాగ విభాగములను గమనింపుడు. అందు దేహప్రకృతి, ఇంద్రియ ప్రకృతి, మనః ప్రకృతి, బుద్ధి ప్రకృతి యను నీ మెట్టులను గ్రమముగా నధిగమించి, నిర్వాణపదము, పరనిర్వాణపదము మహాపరనిర్వాణపదము లను మెట్టులు సూచింపబడి యున్నవి. ఈ మెట్టులు వరుసగా నొక దానికంటె మఱొకటిగా సూక్ష్మములై యుండి, యుచ్ఛస్థానములుగా నున్నవి. అట్లు చూపింపబడి యున్న యీ యేడు మెట్టులు రెండేసి విభాగములుగా జేయబడి యుండి, పై భాగము, క్రింది భాగ మని గ్రహింపవలసి యున్నది. అట్లయవ్యక్తపరబ్రహ్మము మహర్షులచేత దెలిసికొనబడి యున్నట్లుగా, మహా నిర్వాణ పదమునందు మూడు చక్రములు వేలు వేలుగా నొకే పై భాగమున జూపబడి యున్నవి. వాటిని గ్రమముగా మహత్, బ్రహ్మజ్ఞానము, బ్రహ్మనందమని చెప్పికొనిన, మహత్ అనునది మాత్ర మా పై భాగము నుండి క్రిందికి దిగక యుండగా, బ్రహ్మజ్ఞాన మనునది పరనిర్వాణ పదము నందలి పై భాగము వరకు మాత్రము వచ్చి నిలబడుచుండి, బ్రహ్మనంద మనునది 5 వ మెట్టుగా నున్న నిర్వాణపదము యొక్క పై భాగము వరకు వ్యాపించు చున్నది. అట్లు పటము నందు జుక్కలు బెట్టి చూపబడి యున్నది. చూడుడు. ఆ విధముగా నణుబీజముగా నిర్వాణపదము వరకు దిగివచ్చిన బ్రహ్మనంద రస మొక్కటియే ఆ యవ్యక్తపరబ్రహ్మము యొక్క అంశ యని చెప్పికొనిన, ఆ అఖండ స్వరూపమును ఖండించి

వేటు చేసినట్లుగుచున్నది. కనుక అది పూర్ణాంశ గానే యున్నదని గ్రహించుటకు మహాత్ చక్రము నుండి యేటవాలుగా జూపియున్న గీట్ల ననుసరించి, ఆ మహాత్తును, విజ్ఞానమును, నిర్వాణ పదమున కందరాక యున్నను, ఆ అణుబీజముగా దిగివచ్చిన ఆనందరసమునందు దమ యఖండస్వభావముతో నిమిడియే యున్నవని తెలిసికొన వలసి యున్నది. అట్టి యా జ్ఞానానందమహాద్రవ్యమగు నవ్యక్తపరబ్రహ్మము యొక్క మేకాంశమైన యాయణమాత్ర నిత్యానంద నిర్గుణ పురుషుడే గుణమయమగు నీ విశ్వమంతయు సృష్టించి భరించికొని యున్నాడు.

“అథవా బహు నైతేన కింజ్ఞాతేన త వార్జున !

విష్టభ్యాహ మిదంకృత్స్న మేకాంశేన స్థితోజగత్ ॥

(శ్రీమద్భగవద్గీత)

ఓ యరునా ! నా విభూతుల నే నెంతని శ్రమపడి నీకు వివరింప గలను. నీ వెంతని యోపికతో వినగలుగుదువు. నే నీచరాచరమయ్యమైన యావద్విశ్వమును నేకాంశముచేతనే సృజించి భరించి యున్నాడను.

అట్లా నిర్గుణ పరబ్రహ్మము ఏ తనయొక్క శక్తిచేత నవ్యక్తము నుండి వ్యక్తమును సంకల్పించెనో, ఆ చిచ్ఛక్తియే విద్య యనియు, శుద్ధమాయాశక్తి యనియు బిలువబడి యున్నది. అట్టి వ్యక్తావ్యక్తసమ్మేళనమైన యా చిచ్ఛక్తియు ననంతము గానే యున్నదని చూపుచు, పట్లము

నందలి నిర్వాణ పదములోని మధ్యభాగములో చిన్నచిన్న
యడ్డగీట్ల మధ్య వ్రాయబడియున్నది. గమనింపుడు. ఈ శుద్ధ
మాయా శక్తిని గడచిన ముక్తాత్ములు విదేహముక్తి నొం
దిన వారలై నిత్యానంద ప్రధానముగా నెఱుగ బడుచున్న
యా అణుమాత్ర నిర్గుణ పురుషునిలో నైక్యము బొందుచు
బునరావృత్తి లేని నిర్వాణ మొంది నిత్యసిద్ధులగు చున్నారు.

ఈ నిత్యసిద్ధులును నొక్కొక్కప్పుడు పరబ్రహ్మ
ముచే నాదేశింపబడి ధర్మ పోషణకై మఱల బుట్ట వచ్చును.
కాని ఆ జీవాత్మ తొల్లింటి జీవాత్మయేయని చెప్ప వీలులేదు.
సముద్రము నందలి తరంగ మొక మా తాసముద్రజలములో
నణగిపోయిన, మఱల నా తరంగమే లేచి రాజాలదు. ఒక
వేళ నదే తరంగము మఱల బయటికి వచ్చునది యైనను,
మొదటి స్వరూపము కంటె బెద్దదిగానో లేక చిన్నదిగానో
యుండుటయే సంభవింపవలసి యున్నది. అట్లే పరబ్రహ్మ
క్యము నొందిన జీవుడు లోకోపకారార్థమై తిరిగి జన్మింప
వలసి వచ్చిననూ, తొల్లింటికంటె భిన్నరూపముగానే భగవం
తునిచే సంకల్పింపబడి జ్ఞానానందమహత్స్వరూపుడై ప్రహ్లాద
నారదాది నిత్యసిద్ధుల వలె నాజన్మజ్ఞానిగానే పుట్టుచు, దన
ధర్మరక్షణ ముగించికొనగానే మఱల బ్రహ్మైక్యమునే
పొందుచున్నాడు.

ఈ చిచ్ఛక్తి నుండి సత్త్వరజస్తమో గుణము లనునవి
ప్రభవించి నందువలన, ఆ నిర్గుణ పురుషుడు సగుణపురుషుడై
అణుస్వరూపమునొంది శక్తిప్రధానముగా నిలచియున్నాడు.

అనగా, ఆ సగుణబ్రహ్మమునందు గూడా మహత్తు, బ్రహ్మజ్ఞానము, బ్రహ్మనంద మను మూడు విశేషము లా యవ్యక్తపరబ్రహ్మము నుండి మూర్తీభవించియే యున్నను, యవిబుద్ధికి గాఢహ్యములుగా నుండుటకు వీలులేమి, ఆ సగుణబ్రహ్మమందు విశేషముగా భాసమానమైన యీశక్తి బీజమునే ముముక్షు డెఱిగికొనుచున్నాడు. అట్టి సగుణబ్రహ్మ సాక్షాత్కారముతోనే సాధకుడు జీవన్ముక్తుడై మోక్షాధికారియగుచు, ప్రారబ్ధ కర్మ క్షయముతో విదేహ ముక్తిని బొంది నిత్యానందనిర్గుణపురుషునిలో నైక్యము నొందుచున్నాడు.

. . అట్లు శక్తి ప్రధానముగా గోచరించు నీ సగుణబ్రహ్మమందు గూడా అవ్యక్తపరబ్రహ్మస్వరూపమైన జ్ఞానానందమహద్రసములు మిక్కిలి సూక్ష్మీకరణము గొంది యున్నను, యా లక్షణములను స్వభావ మాత్రముగా నైనా గ్రహింపవలసి యున్నది. ఆరీతిగా బటమునందు మూడు మూడేసి చక్రములతోనే సత్, చిత్, ఆనందములను మూడు రసములు నేఱువేఱుగా గ్రహింపబడియున్నవి. ఈ మూటిని నిర్వాణపదమునందలి జీవన్ముక్తి యను క్రింది భాగమున వరుసగానే చూపించికొనుచు, వాటి యేకత్వమును గూడా గ్రహించుకొనుచున్నాము.

. ఇప్పుడివి క్రింద నున్న బుద్ధిప్రకృతి యను నొక్క మెట్టులోనే విశారము జెందుచున్న విశేషమునుగమనింపుడు. సత్ - అను రసము మాత్రము బుద్ధిప్రకృతి కతీతము గానే నిలిచియున్నది. కాని, చిత్ - అనునది మధ్య భాగము వరకు

దిగుచు “తెలివీ” యను విరూపము నొంది యున్నది. ఆనంద మనునది కూడా బుద్ధిప్రకృతిలోని మధ్యభాగము నందు ‘సుఖ’ రస మను రూపముగా మార్పు జెందుచు, క్రింది మెట్టయిన మనః ప్రకృతి లోని పై భాగముగు గారణశరీరమువరకు క్షీణించి, అవిద్య (లేక) మూల ప్రకృతియొక్క స్వభావమైన యింద్రియ శక్తులచేత నావరింపబడియున్నది. అట్లాసతా మాత్మదైన సగుణపురుషుడు బుద్ధి ప్రకృతిద్వారా వ్యాపించి మూలప్రకృతిస్వరూపమైన కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియ శక్తుల యొక్క సంఘర్షణ బొంది జీవాత్మ (లేక) ఎటుక మాత్రము గా నిలబడి యున్నాడు. ఆ ఎటుకయు ప్రక్షీణమైన సుఖ బీజముతో మనః ప్రకృతి యొక్క నిరాకార భావమునందే గోచరించుట చేత, పాంచభౌతికసూలదేహూపాధి నొందిన జీవాత్మ జాగ్రదావస్థలో నిరాకారభావము నసలే స్మరింప బోమి నందలి సుఖప్రపత్తిని గూడ బొత్తిగా గ్రహింపక, కర్మేంద్రియజ్ఞానేంద్రియ కార్యమైన యింద్రియ శక్తుల ద్వారా సులభసాధ్యములుగా నున్న బాహ్యార్థముల నపేక్షిం చుచున్నాడు.

అట్లాయవ్యక్త పరబ్రహ్మమే లీలామీయుడై సంకల్ప మాత్రముతో దన యధీనమునందున్న విద్య, ‘అవిద్య’ యను శక్తి విశేషములం దేకాంశ మాత్రముగానే ప్రవేశించి విశ్వమంతయు నెలకొల్పి కొని జీవాత్ముడై యావిర్భవించి వర్ణ రూపప్రధానముగానున్న నానావిధదేహూపాధుల ధరించి విస్తరిల్లి విహారించు చున్నాడు.

ఆ విధముగా సంభవించిన జీవాత్మ తన యొక్క మనోబుద్ధి లీ పాంచభౌతికమైన సాకార లక్షణ దోషము బొందగా వ్యష్టిభావమైన యహంకారమును జెందినవాడై, తా నాపరబ్రహ్మాంశగా నున్న నిజ లక్షణమునే మఱచి దేహాత్మాభిమానియై, కర్తృత్వ భోక్తృత్వాది కర్మకలాపము నారోపించికొని, జనన మరణాది రూపమైన సంసారచక్రము నందు బరిభ్రమించుచు, ధన దారా పుత్రులను ఈషణతయ బాధితుడై బాల్య యౌవన కౌమారాద్యవస్థల నొందుచు, శిశ్నోదర పరాయణుడై జీవయాత్రల నడపుకొనుచున్నాడు. అనగా నిట్టి కర్మ దోషమంతయు దన కర్తృత్వ కార్యమైన దేహాత్మాభిమానమునుండియే కలుగుచున్నది. కాని యాదోష మాకర్మలకు గాని, తన యాత్మస్వరూపమునకు గాని చెంది యుండలేదు. అట్టి జనన మరణహేతువైన దురభిమాన దోష మునకు దన బుద్ధింద్రియమే కారణముగా నున్నది. కావున నాబుద్ధితో నిటు నిహవిషయముగా గర్మఫల త్యాగియగుచు నటు బరవిషయముగా భక్తి ప్రధానముగా నుండిన, దాను దన నిజ స్వరూపము నెఱిగికొనగలుగుచున్నాడని స్పష్ట మగుచున్నది.

ఆ విధముగా మనుష్య మాత్రుడైన జీవుని యొక్క లక్షణములను బటము నందలి దేహ ప్రకృతి యను మెట్టులో దెలిసికొనియుంటిమి. కాని, యీ పాంచభౌతికసృష్టిజాలము నందలి మిగిలిన జీవరాసులను మాత్రము వేఱుగా నెరిగి క మెట్టుక్రిందగానే చూపవలసి వచ్చినది. ఎందువల్ల ననగా, ఆ ప్రకృతులలోని జీవరాసుల యొక్క యింద్రియ శక్తులా

దేహములలో జడస్వభావము గా నుండి, మానవ దేహములలో బ్రకోశించి యుండుటయే గాక, ఆ జీవస్వరూపము గూడా మానవ శరీరమునందే పూర్ణ స్థితిలో నిలబడుచున్నది కాని, చక్షుష్పాద బహుపాద జలచర భూచర జంతు జాలములందు గాని, వృక్షలతాది స్థావర ప్రకృతియందుగాని, అట్లు సమగ్రముగా వ్యప్తిరూపము గలిగి యుండుటలేదు. అనగా నీ స్థావర జంగమ ప్రకృతులలో ప్రతియొక్క దేహపాధియందు నొక్కొక్క జీవాత్మగా వ్యాపింపక, జీవుడు సమూహ దేహియగుచున్నాడు. అనగా నొక్కజీవాత్మయే కొన్ని దేహముల సమదాయమునందు బ్రవేశించి, పరివర్తన బొందుచున్నాడు. ఎట్లనగా, ఒక భాండము నందలి శుద్ధ జలమును వేలువేలు చిన్నచిన్న పాత్రలలో బోసిన, నాయా పాత్రలలోని నీ రా యాపాత్రల యొక్క దోషములతో సంకరము నొందుచున్నది. అట్టి యా పాత్రలలోని నీరును మఱిల గలియ బోసిన, ఆసంకరమంతయు నేకమగుచున్నది. అట్లే జీవులు దమ సమూహమునకు జెందియున్న కొన్ని కొన్ని స్వభావజనితములగు లక్షణములతోనే పుట్టుచున్నవి. ఉదాహరణముగా నీటిలో సంచరించెడి బాతుయొక్క గ్రుడ్డును, నీటికి భయపడు కోడిపెట్టయే పొదిగియుండిననూ, ఆ గ్రుడ్డు నుండి బైట బడగానే యా బాతు పిల్ల నిర్భయముగా నీటిలో నికే ప్రవేశించి స్వేచ్ఛగా నీడులాడుచున్నది. ఈవిధముగా నీగలు, దోమలు, చీమలు, మొదలగునవి గుంపులు గుంపులుగానే పుట్టి పోరులుచున్నవి. అట్లే పక్షులు, పశువులు, మొదలైన యుచ్చ జాతులందు గూడా చూలునకు రెండు,

మూడుగా సహజముగానే పుట్టుచున్నవి. ఇక వృక్షలతోదుల విషయమున్ననో వేఱుగా జెప్ప నక్కఱయే లేదు. ఆరీతిగా సమూహదేహి యైన జీవాత్మ యేదో యొక పెంపుడు జంతువువలె బరిగణింపబడినప్పుడు, మానవప్రకృతిలక్షణము లందు దిగుచు సుంకర్షణ బొంది, కుక్క, గుఱ్ఱము, మొదలగు జంతువులవలె విశ్వాసహేతు రూపమైన కార్యాలోచనకు లోనై బలాత్కారముగా జీత విజృంభణము నొందిన మీద, తన దేహసమూహమునకు దెగిపోయి విడిగా సమగ్రమైన జీవాత్మ గానే నిలిచిపోవుచు, మానవత్వము నొంది క్రమముగా నుచ్చస్థితికి బోవుచున్నాడు.

అట్టి సంపూర్ణమైన జీవస్వరూపము గల మానవ దేహమునం దా పరబ్రహ్మస్వరూప మెట్లు బ్రవేశించియున్నది తెలిసికొన గలుగుటకుగాను, ఆ ప్రకృతి పటములో వేఱుగా జూపబడి యున్న నాడీ పటము నించుక గమనింప వలసి యున్నది.

ఆ నాడీ పటమునందు నెం. 1 అను గుర్తుతో జూప బడియున్న నిర్గుణపురుషుడు, ఆ ప్రకృతిపటములోని నిర్వాణ పదము యొక్క విదేహము క్రియను పైభాగమందు జూప బడియున్న అణుమాత్ర నిత్యానందనిర్గుణపురుషుడే యని యెఱుంగ నగును. ఆ నిర్గుణపురుషు డట్లు ప్రాణమయకోశము నుండి, ఆనందమయ కోశములో నున్న రెండు కన్నులయొక్క

నల్లగుడ్డులందు బ్రవేశించి వర్ణరూపప్రధానముతో నున్న ప్రపంచమును జూచి యానందించుచుండుటయే కాక, అప్పు నాడిద్వారా హృదయకమలమునందలి జీవాత్మను సదా లా పట్టుకొని యున్నాడు. ఆ దేవిధముగా ఆనిర్గుణ పురుషునుండి బైలుదేరిన నెం. 10 అగు చిచ్ఛక్తి యచ శుద్ధమాయాశక్తి జ్ఞాననేత్రమైన అగ్నిమండలము నందు నివసించుచు, అష్టదశ పద్మమునుండి సంతతధారగా స్రవించుచుండెడి యమృతము నాస్వాదన చేయుచుండుటయే కాక, శ్వాసను ఇడా పింగళా నాడుల ద్వారా రుహమున కొకమారుగా మార్చి దినమునకు 21, 600 చొప్పున నాడించుచు, ఆజ్ఞాచక్రము నందలి రెండ దళములతో సంకల్పవికల్పములను కలిగించుచున్నది. ఆ దేవిధముగా ఆనిర్గుణపురుషునినుండి ప్రభవించిన అవిద్యారూప మైన మూలప్రకృతి, కుండలినీశక్తి యన బరగుచు, వెన్నె ముక యందు (పటములో నిలువు గీట్లతో సూచింపబడి యున్నది) గపాలము నుండి మూలాధారము వరకు వ్యాపిం చియున్న నెం. 19. 13. సుషుమ్నా (లేక) బ్రహ్మనాడి యను సన్నని నరము ద్వారా నధోముఖగా నడచి, నెం. 14 అగు మూలాధార చక్రమునందు వసించి నిద్రించుచుండుటయే కాక, తలఁజుణమైన కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియ ప్రకారమైన పాణిశక్తిని నెం. 15 అగు స్వాధిస్థాన చక్రమునుండి బైలు దేరిన 72000 నాడుల ద్వారా శరీరమంతయు వ్యాపింప జేయుచున్నది.

ఇట్టి శరీర తత్వములో నివృత్తిమార్గమునందు సాధకుని యొక్క సోడి కూటము నం దుద్భవించు వైష్ణవ జ్వర మను

అష్టము చేత నా కుండలినీశక్తి మూలాధార చక్రము నుండి
 లేచి యూర్ధ్వముగా గదలి బ్రాహ్మచూ, ఆజ్ఞాచక్రము నుండి
 పూర్వమండలమును పేరిటి అర్చిరాదిమూర్తముగా అష్టదశ
 పద్మము సొచ్చి సగుణ బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును సిద్ధి నొసగు
 చున్నది. ఈ కుండలినీశక్తి నెం. ౮ అగు చంద్రమండల
 ములోనికి బోయిన, మోక్షదూరుడై పునర్జన్మము నొందు
 చున్నాడు. అట్లకుండలినీశక్తి సహస్రార మందలి
 ప్రాణమయ కోశమునుగూడా ప్రవేశించిన దత్తణమే కపాల
 మోక్షమై అమృతనాడి ద్వారా జీవాత్మ పరమాత్మలో నైక్య
 మగుచు విదేహముక్తి యను నిర్వికల్పసమాధి సిద్ధించు
 చున్నది. అట్టి విదేహముక్తి నుండి మఱలి వచ్చిన నిత్య
 సిద్ధులగు పరమహంసలకు నెం. ౯ అగు శుక్ల పేటిక యం
 దేర్పడు “ఓజస్సు” అను తేజోరసము భూత భవిష్యద్వర్త
 మానమను కాలజ్ఞానము నొసగుచు ఋషీంద్రుల జేయు
 చున్నది. ఆ ఓజస్వీక్తియు దా నస్థలితబ్రహ్మచర్య విధిగా
 సేకరించి యుంచికొనిన శుక్ల ప్రమాణముగా నేర్పడుచు
 నామహ్మర్షిని ఒక నెల, ఒకవర్షము, ఒకయుగము, ఒకమహా
 యుగమునను పరిణామభేదములతో త్రికాలవేదినిజేసి బ్రహ్మ
 ర్షిగా బ్రకాశింప జేయుచున్నదనియు నుపనిషద్వాక్యములందు
 జెప్పబడి యున్నది.

ఇట్టి యీ జీవాత్మ పరమాత్మల సంబంధమును వివే
 చించు విషయమున 1. సాంఖ్యమార్గము, 2 బౌద్ధమతము,
 3. పూర్వ మీమాంస, 4. యోగ సిద్ధాంతము, 5. తర్క

శాస్త్రము, 6. ఉత్తర మీమాంస, (లేక) వేదాంతము అను
నీ యారు మార్గములును బూర్వము నుండియు ప్రచారములు
గా నున్నవి. అవి యెట్టివనగా:—

1. సాంఖ్య మార్గము : ఇది కపిల మహర్షి చేత
స్థాపింపబడెను. ఈ మతమునందు ఈశ్వరుడన వేటుగా లేక
పరమాత్మయే పురుషుడై యున్నాడు. ఆ పురుషుడును బ్రహ్మ
తయు గలిసి ప్రపంచ మగుచున్నది. ఆత్మయైన పురుషుడు
నిమిత్త మాత్రముగా నుండి ముక్తి సమయమున ప్రకృతినుండి
వేరుగుచు గైవల్యము నొందుచున్నాడు. ఆత్మ కుంటివాని
వలెను, ప్రకృతి గుడ్డివాని వలెను. యుండి, నడువ జాలని
కుంటివానిని దాను మోసికొని పోవుటకు సిద్ధమైనచో
ఈ గుడ్డివాని కా కుంటివాడు ద్రోవ జూసికొనుచున్నాడు.
ఆవిధముగా ఆత్మ ప్రకృతి నుపాధిగా జేసికొని ప్రపంచమును
గల్పించుకొను చున్నది. యజ్ఞాది కర్మలచేత ముక్తి లేదు.
పరోపకారాదుల చేతనే మోక్షము గలుగుచున్నది.

2. బౌద్ధ మతము : దీనిని స్థాపించినది సుగతుడు.
శాకు్యుడు ప్రచారకుడయ్యెను. జీవేశ్వరుల విషయము అవా
జ్ఞానసగోచరములు గావున ఆ విమర్శన మనావశ్యకము.
ప్రత్యక్షమనుమానములే ప్రమాణములు గాని, వేదశబ్దములు
ప్రమాణములు గావు. ఈ బౌద్ధమతము నుండి నాలుగు
శాఖలు వెలువడినవి. 1. సర్వం దుఃఖం దుఃఖం-అనగా దుఃఖ
వాదులు, 2. సర్వం శూణికం శూణికం-అనగా శూణికవాదులు,

3. సర్వం స్వలక్షణం స్వలక్షణం-అనగా స్వలక్షణవాదులు,
4. సర్వం శూన్యం శూన్యం-అనగా శూన్యవాదులు.

ఈ సర్వశూన్యవాదులలోను నాలుగు తెగలుగలవు:

1. యోగాచార్యులు, 2. మాధ్యమికులు, 3. సౌత్రాంతికులు
4. వైభాషికులు. మొదటి తెగవారు బాహ్య శూన్యత్వము నొప్పుకొని, విజ్ఞానమే సత్యమనిరి. మాధ్యమికులు సర్వము శూన్యమనిరి. మూడవ తెగవారు బాహ్యార్థములు కేవలము అనుమేయములే కాని ప్రత్యక్షములు గావనిరి. వైభాషికులు బాహ్యార్థములే ప్రత్యక్షములనియు, విజ్ఞానమే అనుమేయమనియు ప్రతిపాదించిరి. అట్లు బాదులు మొత్తము మీద శూన్యవాదులనియు, బాహ్యవాదులు లేక బాహ్యకులనియు రెండు శాఖలైరి.

బౌద్ధమతసిద్ధాంతములరీత్యా మానవునకు దా జేయు కర్మ ముఖ్యము. తాను చేయు ప్రతియొక్క పనియు కర్మమే యగుచున్నది. కర్మకు ఫలము తప్పదు గనుక దాని ననుభవించుటకై మఱల జన్మ కలుగుచున్నది. కావున జన్మరాహిత్యమునకు గర్హనే సన్యసించుట ముఖ్యము. అట్లు జీవుడు శూన్యత్వము లేక నిర్వాణమును బొంది శాంతి నొందుచున్నాడు.

3. పూర్వ మీమాంస : ప్రవక్త జైమినిమహర్షి-ఈ మతప్రకారముగా నటు సాఖ్యముగాని, యిటు బౌద్ధమతముగాని ముక్తి నొసంగవు. వేదమంతయు ధర్మమునకుమూలము. సనాతనధర్మములే యూహారములు. వేదోధిత నిత్యనైమిత్తిక

కర్మకులే యొక ధర్మమును దేవతావిశేషమున నావిర్భవించి
మరణానంతరము స్వర్గ సుఖముల నిచ్చును.

4. యోగ సిద్ధాంతము : ప్రవక్త పతంజలి మహర్షి.
పాణిన్యామాద్యష్టాంగ యోగసాధనచే నంతరింద్రియము
లను గాహ్యేంద్రియములను వశపఱచికొని, చిత్త వృత్తుల
నిరోధించి, సమాధి నిష్ఠాగరిష్ఠుడై కైవల్యము నొంద వలయు
ననుట. చిత్రైకాగ్రత బొందుటకు గాను, అనేక విధములుగా
ప్రతీకములను (అనగా ధ్యానము చేయుటకు ఆకారములను)
గల్పించికొని సాధన చేయవలెను. అట్లు ఒక్కొక్క వస్తువు
పై ధారణ, ధ్యానము, సమాధిని బొందిన సంయమించినవా
డగుచున్నాడు.

5. తర్క శాస్త్రము : ఇది రెండువిధములు, 1. న్యాయ
దర్శనము, 2. వైశేషికము.

1. న్యాయ దర్శనము:- ప్రవక్త గౌతముడు. యథార్థ
జ్ఞానమునకు ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము లను
గట్టుచి చెప్పుచు నెదుటి పక్షము వారి సిద్ధాంతములను
ఖండించు యుక్తులు గలది. ఇందు ఈశ్వరత్వము లేదు.

2. వైశేషికము: ప్రవక్త కణాదుడు. ఇదియు న్యాయదర్శ
నమువంటిదే, కాని పరమాణువాదము. జగత్తు అణుమణుము.
సుఖదుఃఖములు, జౌషధములు, ప్రళయము అన్నియు అణు
కారణములు. ఇదియు నిరీశ్వరమతము.

3. ఉత్తర విమాంస(లేక)వేదాంతము(జ్ఞానకౌండ)
సాపకుడు వేదవ్యాసుడు. జీవాత్మ పరమాత్మ సంబంధము
లగు నుపనిషద్వాక్యముల నేరి బాదరాయణుడు బ్రహ్మ సూ
త్రముల నొనరించెను.

. ఈ వేదాంతము నుండి 1. ద్వైతము, 2. అద్వైతము,
3. విశిష్టాద్వైతము, లను అభిప్రాయభేదములు ప్రవర్తించెను.
కాని యీ మూడును ఆస్తిక మతములే.

1. ద్వైత మనగా జీవుడెప్పుడును ఈశ్వరుడు గాజాలడు.
ఆతనా శరీరముతో బరలోకమున ననుభవించును. ఎక్కువ
పుణ్యముచే ఈశ్వర సాన్నిధ్యము బొందును.

2. అద్వైత మనగా జీవుడు ఈశ్వరుడేయై యున్నాడు.
కాని తాను మాయచేత గప్పబడి తన నిజత్వమును మఱచి
యహంభావమును బొంది దేహాభిమానియై, కర్మత్వ భోక్తృ
త్వముల నారోపించికొను చున్నాడు. పుణ్యాతిశయముచే
మఱల దేహాభిమానమును అహంకారమును వదలిన తన
సచ్చిదానందస్వరూపము నెఱుగుచున్నాడు. సగుణోపాస
న కేదేవుడైననూ నొకటియే.

3. విశిష్టాద్వైత మనగా జీవు డీశ్వరుడు గా నేరడు. ముక్తి
యందు సాటిరూపమును మాత్రము బొందును. ఈ మతస్థులు
గొందరు విష్ణు పరముగా వైష్ణవు లనియు, శివ పరముగా
శైవులనియు పిలువబడిరి.

ఇట్లభిప్రాయభేదములతో ననేకమతములు ప్రచారము
లోనికి వచ్చిననూ యీ మతములన్నియు యథాస్థితిలో జీవు

డు పశితుడై తుద్రావస్థలో నున్నాడనియు, తాను ప్రియ
 త్నించిన ఉచ్చదశకు బోగలడనియు నొక సర్వసామ్యమైన
 సూత్రము ననుసరించియే యున్నవి. అట్లు సృష్టి యందలి
 నానావిధ జీవరాసులలో, మానవజన్మయే సర్వోత్కృష్టమై
 యున్నది. అదియు కలియగుగ్రహమాణముతో నూరువత్సర
 ముల పరిమితి నొంది యున్నది. అందు సగము నిద్రలో
 లయమైపోవుటయే కాక బాల్యకౌమారయావనాద్యవస్థలలో
 గూడా సర్వము నష్టమగు చున్నది. అట్టి స్థితిలో మానవు
 డొక్క జన్మలోనే ముక్తి సాధించు నిమిత్తమై నాలుగొక
 ధర్మములు గల్పింపబడినవి. అందు గౌమారావస్థయే సాధ
 నకు యోగ్యమై యున్నది కాన, గౌమారావస్థ నుండి 12
 ఏండ్లు వేదాధ్యయన మనబడు బ్రహ్మచర్యాశ్రమ మనియు,
 తరువాత 12 ఏండ్లు గృహస్థాశ్రమమనియు, పిమ్మట 12 ఏండ్లు
 వృద్ధాశ్రమమనియు, తపశ్చరణ మనబడు వానప్రస్థాశ్రమ
 మనియు, తదనంతరము సన్యాసాశ్రమ మనియు గల్పింప
 బడెను. వానప్రస్థాశ్రమ తపోదీక్షయందు భార్యాసమేతము
 గానే నడపి ఆత్మసాక్షాత్కారమును జీవన్ముక్తి నెఱిగికొని,
 తదనంతరము సన్యాసాశ్రమము బ్రవేశించి జ్ఞానబోధ చేసి
 తుదకు మోక్షము బొందుచు ధర్మార్థకామమోక్షములను
 చతుర్విధపురుషార్థములను ఈ జన్మలోనే సాధింప గలుగు
 చున్నాడు. బ్రహ్మచర్యాశ్రమధర్మము, వేదాధ్యయనమును;
 గృహస్థాశ్రమ ధర్మము, ఋతుసమాగమ వ్రతము తోడి
 వంశాంకురమును; వానప్రస్థాశ్రమ ధర్మము, అష్టలితబ్రహ్మ
 చర్య దీక్షతోడి తపస్సునైయున్నవి. “తపము లే దుపవాస

ప్రతంబుకంటె"నని యన్నట్లుగా, తపమనగా ఉపవాసప్రత
మేయై యున్నది. అది క్రమముగా దినమునకు రెండు కుడుపు
లని కొన్నాళ్లు సాధింపవలయును. తరువాత ఒంటి పూట
భోజనము సాధింపవలయును. తరువాత రెండు దినముల కొక
మాటుగాను, మూడు దినముల కొకమాటుగాను, యిట్లు క్రమ
ముగా అభ్యాసబలముతో పక్షోపవాసదీక్షయు, మాసోప
వాసదీక్షయు సాధింపగలిగిన, ఆ యా దీక్షల కా యా శక్తి
సామర్థ్యము లేర్పడుచున్నవి. మాసోపవాసదీక్షతో మో
క్షాధికారు డగుచున్నాడు. మాసోపవాసదీక్షకంటె నధికముగా
నుపవసించుటచే ఆత్మహింస జరుగుచున్నదని మాసమునకు
మించిన పరిమితి నిషేధింపబడినది. కాని, ముఖ్యముగా తన
కంఠధ్వని క్షీణించిన, తత్క్షణమే దీక్ష నాపివేయవలె ననుట
సాధకు డెప్పుడు గమనింపవలసి యున్నది.

ఈ పైజెప్పబడిన యన్ని మతములకంటెను నవవిధ
భక్తియే శ్రేష్ఠమును సులభమునని శ్రీశుకమహర్షిమతము:-

మ॥ త్తను (1) హృద్భాషల సఖ్యము (2) శ్రవణము
(3) దాసత్వము (4) వంద (5) నా
ర్యనము (6) సేవయు (7) నాత్మలో నెఱుకయు
(8) సంకీర్తనం (9) జింతనం,
బను నీ తొమ్మిది భక్తి మార్గముల స
ర్వాత్ము హరి నమ్మి స
జనుడై యుండుట భద్రమంచు దలతు
సత్యంబు దైత్యోత్తమా॥ (శ్రీమద్భాగవతము)

ఇట్టి వేదాంతధర్మమైన భక్తియోగమును—శ్రీశంక
రాచార్యులవారుగూడా తరువాత నామోదించి త దనుగుణ్య
ముగా దేవాలయములు విగ్రహారాధన గల్పించినటుగా—
ద్వాపరయుగాంతము నాటి భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణభగ
వాను డీక్రిందివిధముగా బ్రతిపాదించి యుండెను:-

1. ఓం-త-త్స దితి నిర్దేశో బ్రహ్మణ స్త్రివిధః స్మృతః
బ్రాహ్మణాస్తేన వేదాశ్చ యజ్ఞాశ్చ విహితాః పురా॥

అనగా ఆ అవ్యక్తపరబ్రహ్మము బ్రహ్మసూత్రము
లందు ఓం-అనియు, వేదములందు తత్-అనియు, యజ్ఞ
యాగాది కర్మకాండయందు సత్-అనియు, పిలువబడుచు
'ఓంతత్సత్' అను మంత్రము చేతనే పూర్ణముగా గలిపిచెప్ప
బడుచున్నది. ఆస్వరూపమునే తరువాత 'సచ్చిదానంద'స్వరూ
పమని చెప్పుట వాడుకలోనికి వచ్చియున్నది.

2. ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి
భ్రామయన్ సర్వభూతాని యంత్రారూఢాని మాయయా॥

ఓ యర్జునా ! ఆ పరమాత్మయే 'సర్వభూతముల
యొక్క హృదయస్థానమునందు నిల్చి తన మాయాశక్తియను
కర్మసూత్రముచేత యంత్రములను నడపుచున్నట్లుగా గద
లించి యాడించుచున్నది.

3. యోగస్థః కురు కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా ధనంజయ
సిద్ధిసిద్ధోస్థి స్సమో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే॥

కావున నో యజ్ఞసా! కర్మఫలమునం దాసక్తి విడిచిన యోగయుక్తి గలిగిన వాడవై కర్మలనే చేయుము. అప్పుడు నీకు కర్మత్వముగాని భోక్తృత్వముగాని యుండదు. ('యోగః బుద్ధి సుకౌశలం' అని చెప్పబడి యున్నట్లుగా, యోగమనగా బుద్ధికౌశల్యము (లేక సమత్వమని గ్రహింపనగును).

4. సన్న్యాసః కర్మయోగశ్చ నిశ్చేయసకరా వుభౌ
తయోస్తు కర్మసన్న్యాసౌ త్కర్మయోగో విశిష్యతే॥

సన్న్యాస మనగా కర్మసన్న్యాసము; కర్మయోగమనగా కర్మలను చేయుచు ఫలమును వదలుట. ఈ రెంటిలో కర్మలను బోర్తిగా వదలుట కంటె, యోగయుక్తితో గూడిన కర్మయే గొప్పది యగుచున్నది.

5. ఉద్ధరే దాత్మ నాత్మానం నాత్మాన మవసాదయేత్
ఆత్మైవ హ్యత్మనో బంధు రాత్మైవ రిపు రాత్మనః॥

తన ఆత్మచేతనే తన్నుద్ధరించికొనవలయును. తన ఆత్మయే తనకు బంధువును శత్రువును నగుచున్నాడు.

6. క్షేతోఽధికతరస్తేషా మవ్యక్తాసక్తచేతసామ్
అవ్యక్తాహిగతిర్దుఃఖం దేహవద్భి రవాప్యతే॥

అవ్యక్త బ్రహ్మపాసనము మనస్సునకు క్లిష్టముగా నుండును. వ్యక్తులైన దేహధారులవ్యక్తోపాసన చేయుటకు మిక్కిలి కష్టముతో. సాధింపవలసి యున్నది. కనుక వ్యక్తమైన సగుణోపాసనయే సులభసాధ్యము సుఖా.

7. శ్రేయో హి జ్ఞాన మభ్యాసాత్ జ్ఞానా ధ్యానం విశిష్టతే
ధ్యానా త్కర్మఫలత్యాగ స్త్యాగా చ్ఛాంతిరనంతరమ్॥

మూఢాభ్యాసము కంటె జ్ఞానము శ్రేష్ఠము. జ్ఞానము కంటె ధ్యానము శ్రేష్ఠము. ధ్యానముకంటె కర్మఫలత్యాగము శ్రేష్ఠము. తరువాత త్యాగము కంటెను శ్రేష్ఠమైన శాంతి కలుగుచున్నది.

8. యో నహృష్యతి నద్వేషి నశోచతి నకాంక్షతి
శుభాశుభపరిత్యాగీ భక్తిమాన్ యస్సమేప్రియః॥

అట్లు యిష్టావిష్టములు, శుభాశుభములు, విడిచి, నాకు భక్తుడైనవాడు నాకు ఇష్టుడు, అనగా శ్రేష్ఠుడు.

9. సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మా మేకం శరణంవ్రజ
అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్ష యిష్యామి మాశుచ॥

కావున అన్ని ధర్మసంబద్ధములు విడిచి సర్వసంగపరి త్యాగివై నన్నే శరణుబొంది కర్మలను చేయుము. అట్లైన నేను నిన్ను సమస్త పాపములనుండి తప్పక రక్షించు చున్నాను. కావున నీవు అన్యథా శోకింప బనిలేదు.

10. ఓ మి త్యేకాక్షరంబ్రహ్మ వ్యాహర న్మా మనుస్మరన్
యః ప్రయాతి త్యజన్ దేహం సయాతి పరమాంగతిమ్॥

అట్లు ఎవ్వ డవసానదశయందు “ఓం” అనెడి యే కాక్షరమంత్రము నుచ్చరించుచు, నన్ను స్మరించుచు, దేహము

వదలి పోవుచున్నాడో, వాడు బరమోత్కృష్టమైన గతిని
బొందుచున్నాడు.

అని భక్తిపరమైన త్యాగలక్షణమునే నిర్వచించుచు,
సంగ్రహముగా:-

“ఓ పార్థ! సత్-అని చెప్పబడు నా ఓంకారమే
తన మాయాశక్తియైన మూలప్రకృతితో గలిసి జీవాంశ
సంభూతుడై క్రిడార్థముగా లింగదేహమును ధరించి జడమైన
సూలాది శరీరములందు నేకాదశేంద్రియ వ్యాపారుడగుచు
తాను బరమాత్ముని యంశముగానే నుండినప్పటికి, తన
నిరాకారత్వమును మఱచి, సాకారాభిమానియై యహం
కారమునొంది దేహాత్మైకబుద్ధితో నింద్రియలోబ్ధుడై సంసార
చక్రమున జిక్కి మాటిమాటికి బుట్టి గిట్టి పరిభ్రమించుచు
దుదకు స్వార్జితమైన పుణ్యవిశేషముచే నింద్రియవాసనలందు
విరక్తిబొంది త్యాగియగుచు గర్హఫలము నపేక్షింపక పార్థ
బ్రహ్మేష మను జీవయాత్ర ముగించికొని తుదకు అక్షరపరబ్రహ్మ
త్వ మును సంస్కారమునొంది నిత్యసిద్ధుడై ప్రకాశించు
చున్నాడు సుమా!”

యని ప్రబోధించిన యా శ్రీకృష్ణభగవానుడు నన్ను సదా
రక్షించుగాక!!!

ఓం తస్మత్

శ్రీమ ద్రామావతారపరబ్రహ్మణే నమః॥

శ్రీ గోవింద రహస్యము

ఓం కారరూప! విగతా

హంకారమునీంద్రహృద్గుహాంతర్వర్తీ!

శంకావిరహితభక్తవ

శంకర! సచ్చిత్సంఖాత్మ! సర్వేశ! హరీ!

సీ॥ త్రేతాయుగమన నుక్తేకించి పూర్వదే

వానీక! మణిఘోరమైన భంగి

గవిసి, గోవుల యోగిగణముల మానుల

భూసురప్రతతి స్వర్భవననాథు

నప్పరోవర సిద్ధ యక్షాది సాధ్య గం

ధర్వ నిలింపుల సర్వలోక

ములఁగ్రూరులగుచుఁ బాములఁ2బెట్టఁదొడఁగ ని

ర్వీర్వులై దివిజు లవ్వేధఁ3దలఁచి

1. దైత్యులు, దానవులు, రాక్షసులను యన్ని తెగలవారు,

2. కష్టముల వి. బ్రహ్మదేవుని.

తే॥ సత్యలోకమునకు నేగి జలజగర్భు
చరణపంకేరుహంబుల శరణుఁజొచ్చి
వరము మునుబొంది దైత్యసంహారణమునకు
మొనయుమని కోరివేడిరి మనికితముగ ॥

ఉ॥ వారిజసంభవుం డమరవర్చులనెల్ల దయార్ద్రచిత్తుఁడై
కూరిమి నాదరించి, రణకోవిదులైన నిశాచరేశులం
బోరునఁ దాకలేమి, నిజబుద్ధిఁ దలంచి, పురాణపూరుషుం
దారకశబ్దవాచ్యు సుఖదాయకు స్తోత్రముసేసి వేడినన్ ॥ 2

మ॥ అభయంబయ్యెడుమీకు, దివ్యవరగర్వాంధాత్ములై రాక్ష
సుల్
శుభకార్యంబులకెక్కుఁజేయుచు, జనక్షోభంబుగాలోకముల్
వ్యభిచారంబులపాలుసేసి, మతముల్ వంచించి, పాపాత్ములై
రభవా! కాలముగూడఁజంపెదస్వకార్యంబింతపొండిండ్ల
కున్ ॥ 3

క॥ అని యొకభీషణనాదము
వినఁబడినం గలతఁదేటి వేల్పులు వనజా
సనుఁ దగువిధిమున వీడ్కొని
చనిరి శుభంబయ్యెననుచు సదనోన్ముఖులై ॥ 4

ఉ॥ దుర్జయులైన దానవులు దోర్బదులై కసి దేవకోటులన్
గరనతరనల్సెలగఁ గారియఁబెట్ట విదారితప్రకా
రోర్జితచిత్తవృత్తులు యథోచిత సత్త్వగుణప్రధానమై
కర్ణముఘ్నిఁగాఁబ్రకృతికార్యముబొందిక్రిమ్యకమంబునన్ ॥

ఆ॥ కాలమనుసరించి గంభీరమగుచుఁ గేం

ద్రత్వ మొంది మేఘరాజినోలె

నీలవర్ణ మెలయ నెఱిఁ బరిణామంబు

నొందుచుండెఁ గర్మయుక్తమగుచు ॥

ఆ॥ అట్లు పరిధవిల్లి యవతారపురుషుండై

దశరథేశ్వరునకు ధర జనించెఁ

బట్టమహిషియైన భార్య కౌసల్యయం

దోజతో సమష్టితేజ మపుడు.

మ॥ తన సర్వాంగములందు దీధితులు విస్తారంబుగాఁబ్రజ్వరి

ల్లిన 'శ్రీ' యొప్పి, తదాత్మరూపవిలసల్లీలల్లనోరమ్యమై
చన "రాముం" డనఁజెల్లి, భాసితఁ దదబ్జాస్యామృ

తాంశుల్ కనం

గ నితాంతై కసుఖప్రదంబులయివెల్లం బూర్ణ 'చంద్రుం' .

డిన॥ 8

క॥ అక్షీణబలుండు రాముండు

దక్షుండై వెడలి ట్రాత్రధర్మము బేర్కిన్

రక్షోగణసంహారం

బక్షయమని చేరె దండకారణ్యంబున్ ॥

శా॥ సారంబైన వివేకమూని, విజనస్థానంబులందుండి, సచె
 న్నారన్ శాంతమనస్కులై తనరి, దుష్టాసక్తిబోనాడి,
 ర్వారంభంబులుమాని, సంతతము “బ్రహ్మోఽహం-
 శివోఽహం-నసం
 సారమేష్ట”యటంచునుండి రట విశ్వాసాత్ములై
 సంయముల్ ॥10

మ॥ ఒక నాఁడాభుచనైక మోహనుడునత్యుత్సాహమేపారదం
 డకసుక్షేత్రములందున్ క్కమునికూటంబేర్పడంగాంచి, లో
 నికి సుస్వాగతుడై ప్రమోదకరుడై నేత్రోత్సవాకారుడై
 యకలంకోజ్జ్వలుడై వెలింగెమునితారానీక రాకేందుడై
 సీ॥ తొలకరిమొగులు కాంతులనీను నవకోమ

ల శ్యామలాంగ విలాసవరుని
 బదునాల్గుభువనముల్ ప్రభవించు మహిత నా
 భీకంజగంభీరవివరయుతుని
 దిశలెల్ల వెలిగించు దినరాజు రేరాజు
 రహి విరాజిల్లు నేత్రములవాని
 బేదటికమువాపు పెద్దముత్తైదువ
 శయవించు విపులవత్సంబువాని

తే॥ “గల్గి-లే”దనఁ జెల్లెడి కౌనువాని
 భద్రకుంజర¹యాన వైభవమువాని
 రుచిరలావణ్య నతులతారుణ్యంబురుష
 మోహనోద్దాము రఘుకులాంభోధిసోము॥

క॥ అనిమిషులై కన్దవ ము

జనితాశ్రుకణంబులొలుక సంయమివర్యుల్

గని, తద్వదనామృతమును

ఘనముగ సేవించి రధిక కౌతుక మొదవన్॥

13

శా॥ ఆనీలత్వము, నామహూన్నతియు, నాయాజాను

బాహుత్వ, మా

పీనుల్ నేత్రము, లాఘజాస్యగళనాభీపాదపద్మంబు, లా

కానాపెందోడలాయురంబు, నొకటం, గందర్పుబాణంబులై

మాని స్వాంతములందు నాటినమహామాయాపరిభ్రాంతులై ।

ఆ॥ వ న్నై కాఁ డటంచు హృన్నియమముఁదప్పి

యంగజాగ్నివివశలై న యకావ

నాంగులట్లు గడు భయంబు సంభ్రమము ద

లిర్పఁ గదిసి కౌఁగిలింపఁ బూని॥

15

క॥ మగవాఁడని, నగుఁబాటని,

బెగడువడుచు, జడత గదుర బెదరుచు, లోలో

వగరుచు, నువ్విల్లురుచు,

మొగములు పరికించికొనుచు మురియుచుఁ దమలోన్॥ 16

ఉ॥ అక్కట! ధీరవృత్తి విషినాంతములందు వసించి, గింజలం

బొక్కుచుఁబెక్కువర్షములుపూనికతోవ్రతచర్యనుండించేఁ

జిక్కనియింద్రీయంబులఁగృశింపఁగఁజేయుచు, జీవయాత్రచే

సుక్రిక్రినమమ్ము, నేడుపురుషుండొకఁడీట్లులనేచెడింగదే॥

చ॥ అచలసమాధియోగమున నంచితభక్తిమనంబుఁగ్రుచ్చి, చి
త్త చలనవృత్తుల న్నిలిపి, తక్కక బుద్ధిని మాన్చి, కర్త క
ర్మచదిపి, మించి, యద్వయసమాహితవర్తనమందు వెల్లు నా
త్మచలితమయ్యె నెట్లాకొ? వృథాకద నేడుతపఃప్రభావముల్॥

తే॥ ఆ పరబ్రహ్మ మీరాముఁ డగుచుఁ బుట్టె
ననుట నిశ్చయమయ్యు, నయ్యది విశుద్ధ
హంసవాచ్య మగునుగాక, నరయ హేయ
మైన యీదేహ మాతత్వ మగునె తలఁప?॥ 19

క॥ సాక్షీస్వరూపమై, ఛా
లాక్షాది తృణాంతమై, మహాద్రూపంబై,
యక్షరమై, ప్రత్యక్ష వి
లక్షణ మైనట్టిదే పరబ్రహ్మ మగున్॥ 20

క॥ గడ్డములు నెరసి, మిక్కిలి
జడ్డుఁదనము గదుర నొడలు సడలించి, కడు
న్నెడ్డెలగునట్టి ముదుసలి
గొడ్డలిమై యుండి, యిట్లుగోరం దగునే? 21

తే॥ అని బహుప్రకారముల నెమ్మనములందుఁ
గడు వితర్కించి మునురాగ ముడుగ లేక
ప్రీతి నాలింగనము సేయువేడ్క గడలు
కొనఁగ్గ వేగిర పడుచున్న మునుల నరసి, 22

శా॥ ఆలోకేశ్వరుఁ డాచరాచరవిభుం డారామచంద్రుండు శ్రీ
 డాలోలాత్మకుఁ డామునీంద్రులయభీష్టం బంతరంగంబునం
 దాలోకించి దయాసముద్రుఁడుస్వభక్తార్థప్రదుండౌట హృ
 న్నీలీరాగమువోప వారిఁగలయన్వీక్షించి సోత్కంఠుఁడై

సీ॥ తాపసోత్తమలార! తథ్యంబు బ్రాహ్మణా
 ధీనుఁడనగు దేను; ధృతి దళిర్ప
 నేమానవుండేని హృదయకమలమందు
 సర్వమంగళకర సత్త్వరూపుఁ
 డన నొప్పు నన్న భావనసేయ నిరతిక
 యానంద మొసంగుదు, నమరలోక
 మాదిగా నీవిశ్వ మతనిద యైయుండు;
 శుద్ధమనస్కులు సిద్ధపురుషు

తే॥ లంతితాధ్యాత్మయోగవిద్యార్థవేదు
 లుత్తమోత్తములగు మీర లుత్సహించి
 సురుచిరాలింగనముఁ గోర, దొరక దెట్లు ?
 వరుస సిద్ధించు నది మీ కవశ్యముగను॥

24

ఉ॥ వినను మీయభీష్ట మిపు డక్కట! చేకుటఁజాల, దెట్లనన్
 మానితమైన సత్యనియమంబులఁబూని చరించు జానకీ
 జానిని గౌగిలించు టపచారముగ్గాన నిషిద్ధమింత, యో
 ధీనిధులార! రాముని యతీతసతీవ్రత మట్టిదౌఁజుండీ॥ 25

తే॥ వరతపఃపుణ్యధనషడైశ్వర్యసమితి
కడఁగి మూర్తీభవించి నా కాయమయ్యె
నన్ను నిమ్మెన నాలింగనమును జేయఁ
బాత్రు లొరులెవ్వ ? రొక్క భూపుత్రితక్క॥

26

చ॥ కొనకొనిమీరు నేఁడు మదిఁగోరినకోరిక మీకు ద్వాపరం
బున నిజభూతితో మఱలఁ బుట్టి యశోదకుఁబుత్రకుండనై
యనువుగఁగ్రీడసల్పునపుడందగఁ జేయుదు; నేడుస్త్రీలువో
లె నిటులఁగోరుటందగఁజరింతురుగోపికతాచుమీరట॥

తే॥ అనఁగ “నీ మహాత్మునకు సాయకము నొకటె,
మాట యొక్కటె, యొకరిత మగువ యటె,
ఔర ! యీ దివ్యరామావతార నియమ
సరణి యిట్లాప్పనె?” యను గుసగుసలాదవె॥

28

శా॥ అంతఁద్వాపరమేగుదేర నట బృందారణ్యసామిష్యమా
ర్ద్రాంతర్భాముల గొల్లభామలగుచుం గర్మానుసారంబుగా
దాంతుల్సంయములుద్భవించిమమతంద త్తత్త్రియాలోలురై
భ్రాంతింబొంద యశోద గాంచెఁగడుపారన్ ‘కృష్ణు’
రోచిష్ఠుని॥

ఉ॥ బాలుఁడు గోపబాలకుఁ డపారకృపాదిగుణాలవాలుఁ డు
న్ములితరాగలోభమదమోహవికారసుశీలుఁ డవ్యయ
శ్రీలలితుఁడు భక్తజనసేవితచిన్మయరూపుఁ డాత్మ లీ
లాలముతంత్రుఁడంచితభ వా బుధిబాడబుఁడాతఁడల్పుఁడే॥

కా॥ అజ్ఞానాంధపరీతలైన వ్రజకన్యానీక మధ్యాశ్శుఁ ద
త్వజ్ఞానప్రదుఁడైన కృష్ణునెడ దైవత్వంబు లక్షింప కా
త్మజ్ఞానంబులఁ జూఱఁబుచ్చిగుణసంతానంబులంజూచ్చినం
బ్రజాలభ్యుఁడు దేవదేవుఁడు గృపాపారీణధోరేయుఁడై॥

క॥ వ్రేపల్లె గొలపడుచులు
చూపొఱఁగి ప్రవృత్తియందుఁ జొఱఁబడి కామ
వ్యాపారతఁ జంచలలై
తాపత్రయగుణములందుఁ దలఁపడి రకటా!! 32

ఉ॥ గొల్లలువీరు, శ్రద్ధమెయి గోవులఁ గాయుదురింతవృత్తి, రా
మెల్లరుఁజల్ల పాలెరుఁగు లెమ్మెయిఁగూర్చి గడించుచుందు, రీ
సల్లితాబ్జలోచనలు స్వల్పసుఖంబుల నాసచేయుచుం
గల్గజగంబుఁగానని ప్రకారమతోచెడి నెల్లభంగులన్॥ 33

తే॥ శుద్ధచైతన్యమయపరంజ్యోతియందు
మున్ను గ్రీడించు తాపసముఖ్యులయ్యు
నున్నహామాయ మునిఁగి, రి మ్మానన్యమశ్శులు
కించిదాత్మలు, వీరి రక్షింపవలయు॥ 34

క॥ అని చింతించి యదూత్తమఁ
డనుకంప తొలంగి నిజసహచరులతోడం
జని వారి సిరులఁ గొనియెం
జనదే సిలిమగని శఖిల సంపదలఁ గొనన్? 35

మత్త॥ అల్లనల్లన గోపబాలకు లందఱున్ గుమిఁగూడి రా
మెల్లమెల్లఁగ నిండ్లలోనికి మిఱ్ఱరించుచు దూటి బల్
మల్లుఁడై కల పాలువెన్నల మంచిగా దిగఁద్రావి, యా
గొల్లభామల మర్లు గొల్పెను గూర్చి శైశవలీలలన్॥ 36

మ॥ అబలల్ చంచలలజతంబరముసర్వాత్మున్ హరిన్ మాధవున్
సబలున్! లక్ష్యము సేయనేటక రజస్సంబంధలై భ్రాంతలై
ప్రబలంబైచను జారచోరగుణసంబద్ధాత్ముఁగా నెంచి, డా
సి బహూదప్రతిదదంబపైఁగవిసి రిస్సి! యంచుఁ
గోధించుచున్

క॥ గోపమ్మా! నీతనయుఁడు
మాపుణ్యముకొలఁదిఁ బుట్టె; మఱి యింకేలా?
యేపాపము? మేమిఁక నిటఁ
గాపురములు సేయలేము, కంజదళాక్షీ!॥ 38

సీ॥ ముకురంబు గనరాదు మొగమునఁగస్తూరి
చుక్కఁబెట్టుమటంచుఁ బ్రక్కఁజేరుఁ
జేరి నీసరిగలు సిక్కుఁబొందినవంచుఁ
జన్మోనల్ స్పృశియించి శంకఁజేయుఁ
జేసి, నీకొకమాటఁ జెప్పెద వినుమంచుఁ
జెవికొగ్గి కదిసి నుంజెక్కునొక్కు
నొక్కి, నీకంటె నే నెక్కుడుందు నటంచు
మోము మోమునఁజేర్చి మోవినాను

-
1. బలరామునితో గూడియున్న వానిని
 2. రజోగుణ

తే॥ నాని, చోవ్యముఁజూపెద ననుచుఁ గనులు
 మూసి, యిలుసొచ్చి, పొల్దొవి, మూతిఁబూయుఁ
 బూసి, లేనవ్వుతో ముద్దుసేసి వోవుఁ
 బిల్లవాఁడె? యశోద! మీ నల్లవాఁడు॥

39

సీ॥ భద్రంబుగా క్షీరభాండంబు లందంద
 జాగ్రత్తపఱచి నిశ్చయము మెఱయ
 ద్వాదశబంధమునొద్ద ధైర్యంబుగా నిల్చి
 'యదెవచ్చె-నిదెవచ్చె' ననుచు బ్రమసి
 తలడిల్లుచుండ నేదారి లోఁజొచ్చునో
 గుర్తింపఁగారాదు గూఢచారి
 పాలు మీఁగడ వెన్న భక్షించి తాఁబోవుఁ
 గల్ల కాదిది, వట్టికడవ లుండు,

తే॥ వింతకూఁతల మమ్ము నిర్హంతపఱచి
 పాలకుండల నన్నిఁటిఁ గాలఁదన్ని
 పాటిపోవును; పెక్కేల? బడుగు నిట్టు
 లూరిపైఁబడ విడిచిన నోర్వమమ్మ!

40

క॥ అని పెల్లారడిఁ బెట్టినఁ
 గని, విస్మయమొంది, కృష్ణుఁగని సస్థితయై,
 జనని గగుర్పాటొదవఁగ
 వనితలఁగలయంగఁ జూచి 'వంచన' యనుచు॥

41

ఉ॥ “గోపికలార! మిరియులఁగోపముతాపముతోడవచ్చి, యీ
పాపని, జన్మనేమఱని బాలుని, జారుఁడుచోరుఁడంచు మి
ధ్యాపరివ ర్తనోక్తి నిటు లారడిఁ బెట్టఁగఁ జూతురమ్మ! సం
తాపకరంబుగా దెతలిదండ్రిల? కాత్మజునింద సేసినన్” 42

క॥ “బిడ్డలఁ గాంచఁగలేదో?
గొడ్డొండ్రో? నాదు ముద్దుకుఱ్ఱంగని చే
లొడ్డి మిగులదూఁకెద రీ
జడ్డుగుణంబులనుమాని చనుఁ డావలకున్” 43

ఆ॥ “మగలయందుఁ గనలి, మగవారి ననలేక,
పొరుగుతల్లి కన్న బుడుతఁజూచి
తగుదుమనుచు వచ్చి తగవులాడఁగనొనె?
జాణతనము లింకఁ జాలుఁజాలు” 44

త॥ “పసితనంబున నెపుడేని బాలకుండు
తివిరి మీయిండ్రవరుస కేతెంచి యెదుట
న్గున్న తినుబండములఁగోరి తిన్నయెడల
నదురు బెట్టుడుగాక యీ యటుపు లేల?” 45

క॥ అని హరిఁ బనిచి సుతుపై
ననురాగము ప్రబ్ధిక్కినిన ననునయమతియై
చనుబాలొలుకఁగ వానిం
గని మూర్ఖుని చుంచుదువ్వి, కలకవోడమినన్” 46

ఆ॥ “కొంటెవాఁడు నీచుకొడు”కంచు దూతెకి

వాడలోని గోపవనిత లెల్ల

మొనసి ముదిమింగన్న ముద్దుబిడ్డఁడ వీవు

కొంటెతనము మానుకొనఁగదయ్య”॥

47

క॥ అనిబుజ్జగించి లోనికిఁ

గొనిపోయి, జలమువోసి, గోపంచితము

మనసారఁ జలి, భస్మము

దొనకుచు మేనెల్లఁబూసె “ధూః-ధూః”యనుచు॥ 48

ఆ॥ అవల గర్గమాని యరుదెంచి, యాబాల

కృష్ణుఁడ్యమంబు నెదగ్రహించి,

యోగవిద్యఁ బలికి ప్రోత్సహపఱచె, యో

గీశ్వరేశ్వరుఁడని యెఱిగి యెఱిగి॥

49

క॥ అటపై శ్రీకృష్ణుండు

త్కటముగఁ జెలరేగ క్షీరదధిభాండంబుల్

మటుమాయమయ్యె నతివలుఁ

గటకటఁబడి బెగ్గడిలిరి కష్టంబనుచు॥

50

సీ॥ గోపి యొక్కతె క్షీరకుంభంబు లేప్రోద్దు

రి త్రయుండుట కృష్ణకృత్యమనుచుఁ

గనలి యాదివస మేకాదశి యగుటచేఁ

బనులాపి ద్వారముల్ భద్రపఱచి

యుట్టిలోఁ గుండలుబెట్టి యుక్తిగ నడి
కప్పున కాయుట్టిఁగట్టి, యించు
కేనుఱియున్న వాఁడిలుసొచ్చుననియెడు
భయమున నితరభావములు మాని

తే॥ వీధిఁగాచుచు, నీనాఁడు విడువననుచుఁ
జింతసేయుచు, ధీరయై చీమ చిటుకు
మన్న భ్రమఁజెంది వెఱగొంది వెన్నుఁడనుచుఁ
గలువరించుడు మధ్యాహ్న కాలమయ్యె॥

51

ఉ॥ అంతట దాహమేర్చినఁ బ్రయాసముఁజెంది జలంబుఁ
గోరి యా
శాంతముహూర్తమేయనుచుఁగాల్కదలించిసరిజలంబుతో
గొంతుకఁదేర్చి, నెమ్మనము కొందలపెట్ట బిటానవచ్చి య
త్యంతభయస్థయైక నె గృహంబునగోపకబాలబృందముక

సీ॥ పీటలు రోటిపై, బేర్చి దిట్టరియైన
వాని భుజంబులపైన నిలిచి

చిటునవ్వు నవ్వుచు సెలగోల నొకచేతఁ

బట్టి యందనియట్టి యుట్టిఁగొట్టి

జెట్టియె యిట్లు లుట్టితోనూఁగుచు

నంజలి వదనగహ్వరముఁజేర్చి

మోఁచేతులకుఁగ్రింద ముసరిన చెలికాండ్ర

మన్నించి తత్త్రియామగుఁడగుచు

తే॥ స్వయముగా బొజ్జ యెదుగ స్వభావయన్ క్రి
దనివిఁజెందని శుద్ధచైతన్యమూర్తి
కరుణ సపరివారముగ సాక్షాత్కరించె

నెలమిఁ బూఁబోఁడివ్రతము ఫలించెననఁగ॥ 53

మ॥ కని, లోవిస్మయమొందుచున్ బ్రమయుచుం గంపించుచున్
గోపి దొం

గను బట్టంగఁదలంచి ధైర్యమును జిక్కంబట్టి మెల్లంగ డా
సిన వీక్షించిదయాళుఁడామగునశుష్కభూతనేత్రంబులొ
య్యనఁ బుణ్యామృతమాన నూఁదుచు నదృశ్యంబయ్యెఁ
జిత్రంబుగా॥ 54

ఉ॥ “ఎప్పుడుచూచునో? గృహము లెప్పుడుచొచ్చునో? యెట్లు
పోవునో?

చప్పుడుగాదు, భాండములుఁజక్కగ నెప్పటియట్లయుండునే
మప్ప!” యటంచు నయ్యతివ లగ్భకుఁజేష్టల కగ్గలించి యా
‘తప్పుడువాని’ దల్లియునుదండన సేయమిఁగంటగించుచున్॥

శా॥ వాకిండ్లుండుచు మ్రుగ్గువెట్టుచుఁ బనుల్వారకంచుచుం
బాఁడుచున్

శాకాద్యన్నము లేర్పరించుచు సఖిసల్లాపముల్ సేయుచున్
వీకన్నిద్రసుఖించుచుందిరుగుచున్ వీక్షించుచుంబల్కుచున్
నేతాగ్రస్థితేజాందిరద్భుతముగా హేలావతుల్ గృష్టుపై॥ 56

క॥ చిక్కియుఁ జిక్కని బాలుని
గ్రక్కునఁ బట్టంగలేక గాసిలి లోలో
నెక్కిను మక్కువఁ బొందిరి
యెక్కువదక్కువలు మాని యిందునిభాస్యుల్॥

57

మ॥ ఇటులఁచ్యుంగనలంచి తాభ్యుదయలై యిష్టానుసారంబు గాఁ
గుటిలత్వంబులువాసి సక్తలగుచు గోపాలదేవున్ విశం
కటవృత్తిం గదియంగఁజూడ 'ననహంకారోపదేశంబు' వి
స్ఫుటలీలుండయిచేసెగృష్ణుడు గడుంజోద్యంబుగా బాలుఁడై॥

మ॥ తనుమధ్యల్ వ్రతచర్యఁబూనివరుసన్ దాక్షాయణీదేవిలో
ననుసంధానము పేసిపాడుచు గృహీతానోన్మనఃసాబ్జలై
యనివార్యంబుగ నేగియాయమునయందారూఢి మైజొచ్చిని
రనతీరంబనినగ్నలై జలములన్ సంప్రీతిఁగ్రీడించుచోన్॥59

క॥ వారిజలోచనుడగు హరి
వారివిహారములఁ దేలు వారి వసనముల్
వారక వేచని దొంగిలె
వారు విహారములుమాని వారింపంగన్॥

60

శా॥ "ఓరీ! కృష్ణ! యిదేమిరా? నిలువరా! యోషిజనంబుల్ వడిన్
నీరంబుల్ సారఁబొంచిచూచి యటురా నీకొప్పునే? వచ్చి తే
నీరీతింగలవస్త్రముల్గొనుట మేలే? తెమ్ము మాచేలముల్
పారంజూడకుమంచివాడవుగదా! పెద్దప్రొద్దయ్యెడిన్"

క॥ “మీయమ్మతోడఁజెప్పుదు
మోయీ! యివియేటిపను లయో! యిటురమ్మా,
మాయన్న! కోక లంది
మ్మా”-యని లజ్జించి పడఁతు లారట పడినన్॥

శా॥ “ఏలా? కామినలార! లజపడఁగా, నేలా చలం? జాలం బెల్ల నఁత్య, మీతనువులిచ్చామాత్రదుష్టంబు, దేలాభ్రాంతి? జలంబులనెవ్వడలి రండిచ్చోటికిన్, వచ్చి చేలంబుగొనఁడింతులార! శుభముల్ చేకూరెన్మీఁదట

క॥ అని సిగ్గులపహరించిన
వనములఁ బొరివోయి సతులు మఱల యశోదం
గని కృష్ణుడుడకుఁదన మొ
య్యన నామెకుఁ దెలియఁజెప్పి యావురుమనినన్॥

ఆ॥ సతియు వారిమాట సత్యంబుగానమ్మి
కినుకఁజూపి “నేడు కృష్ణుఁబట్టి
తగిన బుద్ధిసెప్పి దండింతుఁదప్పక
రామలార! సుగుణధామలార!”॥

61

మ॥ అని యాకాంతలవీడుకొల్పి, సుతునిందాలాపముల్ నెమ్మనం
బునఁజింతించివిషాద మొందిమదిలోమూగించి, తామందఁజైఁ
జనబుచ్చుకొవలెనంచునాధుఁగనిప్రస్తావించి, గోపమ్మ నం
దను నాయ తముసేసె నొక్కసుముహూర్తంబందు

సోదోష్టగయై 66

ఉ॥ బల్లిదుండై ప్రభాతమున చాలకుండావుల వెల్వరించుచుం
దల్లికిఁ మొక్కి, చల్లి నొకదండమునందుఁదగిల్చి, నవ్వు శో
భిల్లవ, జాంగనాహృదయభేదక రైకమహాత్సవాంగుండై
యెల్లలుమీఱి గోగణము నెల్లడలందునఁ గ్రుమ్మరించుచున్॥

చ॥ వరయమునానదీవిమలవారిపదంబులడాసి, తద్వనో
పరిగిరిభూము లెక్కుడుశుభప్రదమంచుఁదలంచి, గోవులం
గరిశరభాది భీకరమృగంబులులేని బయళ్లయందు బం
ధురగతి మేపఁగాదొడఁగెందుష్టిగఁబచ్చికోలాప్పమీఱఁగన్॥

క॥ యదుకులభూషణుండగు హరి
సదమలతీరములఁ జొచ్చి చనువున మేపన్
మొదవులు పుష్కలముగఁ బె
నొబ్బదుగులఁ బొల్లరిసె నూత్నభూతిం బ్రీతిన్. 69

ఉ॥ అక్కడనావ, జాంగన“లహో! యిక్కఁగృష్ణుడుదూరమయ్యెనే
చక్కని మోమువాఁడు, రుచిసంపదలొప్పినమేళవాఁడు, చేఁ
జిక్కక జాఱిపోయి యెక సెక్కెములాడెడువాఁడటంచుఁ బెం
దిక్కనుబొందిరోలి; నుపదేశమహా త్వమనూనమైచనన్--

శా॥ తన్నే పల్కుచుఁబాఁడుచుం దలంచుచుం దర్శించి
చింతించుచున్,
నన్నారుత్ బగలెల్లఁబోమఱచి సాయంకాలమైనంతఁ దా
మెన్నెన్నో తినువస్తువుల్ని నిప్రియంబెపారఁగాఁబోయి‘మా
వెన్నుండెక్కడ నే? యశోద!’ యని యన్వేషింతురుద్విగ్నలై

సీ॥ కృష్ణ వేణి యొకర్తు కృష్ణదర్శనమహా
 త్కంఠయై ప్రొద్దు గుంకకయమున్నె
 చకచకఁ బనిఁజేసి సంధ్యచీకటిహఁగ
 వత్తిని వెలిగించి తెత్తుననుచుఁ
 దిన్నగాఁ గృష్ణమందిరముఁ బ్రవేశించి
 వత్తియుట్టించుచుఁ జిత్తమలర
 నందనందనుని యాననము పీక్షించుచుఁ
 దత్పరచిత్తయై తడవుసేయ

తే॥ నత్త చూచిచూచి యాగ్రహమొంది, గో
 పమ్మయింటి కరిగి సెమ్మొయ్యెదఁ
 జెయ్యిఁ గాల్చుకొనెడి చిన్నకోడలిఁ జూచి
 యాగ్రహంబుమాని యార్తి బొందె॥

72

క॥ దినదినప్రవర్థమానమ
 యిననిష్ఠామహిమకతన నిందుముఖులు గ్ర
 న్నన గృహకార్యంబులయం
 దనాదరము గలిగి మఱచి రఖిల జగంబు॥

73

మ॥ రమణగోపకుమారకుత్సెలఁగి బాల్యకీడలందేలుచో
 యమునారణ్యమునక బలానుజుడసోహంభావముంబూనియే
 మమకారంబులఁబోకదీక్షమెఱయి మానంబువాటిచి, యో
 గముఁబ్రారంభముసేసె వేడఁ జెల్లు గర్గపొక్తమార్గంబు

గణ॥ 74

తే॥ పొన్నవృక్షంబుక్రిందఁ జిన్నుద్రతోడఁ
జెలఁగు పద్మాసనమున రేచించి, పూర
కంబున హృదయబృందావనంబులో న
పానయమునా, ప్రవాహముఁబట్టిచనుచు॥

75

తే॥ ఒనర నామింద దుర్వారఘనతరంగ
సంగతోత్తుంగమగుచుఁ బ్రచ్ఛన్నభుజగ
మానితాధారమగు నిండుమడుఁగు దఱిసి
సరస నొక్కదినాన నిశ్చలత మెఱయ॥

76

సీ॥ పట్టుపుట్టుము ములచుట్టుఁ జక్కఁగఁ గట్టి
• దీర్ఘ శిరోజముల్ దిటవు పఱచి
హారావళులఁ గంతమందునఁ గీలించి

బర్హి పింఛము మౌళిఁ బాదుకొలపి
పైవస్త్రమును గ్రిందవైచి నేరుపుమీఱఁ
గాయమధ్యమమును గళము శిరము
నిక్కించి బాహువుల్ నిగిడించి తొడరి యు

• ద్రేకించి మది హుంకరించి మించి
ఆ॥ ముక్కు మూసిపట్టి ముప్పోకలాఁ దూఁది
మడువుల్లోనదుమికి మహితవృత్తి
నలపుసొలపులేక వలయముల్ బచరించె
వింతయీతతోడఁ గొంతతడవు॥

77

1. గంగా, యమునా, సరస్వతీ యని ఇదా పింగళా సుషుమ్నా
నాథులకు పేర్లు.

శా॥ కల్లలొక యధేచ్ఛ దొల్లి కమత్రగాహదిరూపంబులం
జెల్లాటంబుగనీడు నేర్పుకలిమి జెన్నారి శ్రీకృష్ణుడ
త్తుల్లాసంబునఁ వీరుడై బహుశవాయు స్తంభనల్

సేయుచుం

గల్లోలంబొసరించె నామడుగుఁబ్రాగల్భ్య క్రియాస్ఫూర్తి
తో॥

క॥ లోపలి చేతననిచయము

లోపమిగా హ్రదముఁ గలఁచి యుగ్రస్థైర్యా

తోపమున నడుగునకుఁ జని

యేపునఁ గుండలినిఁ దన్ని హేలాగతుడై॥

79

సీ॥ లలితాజపామంత్ర మలఘునాదముగాఁగ

సకలేంద్రియములు ప్రేక్షకులుగాఁగ

బహుశనాడిస్వనుల్ ప్రథితవీణా వేణు

శంఖమృదంగనిస్సవముగాఁగఁ

బటుకుంభితోదగ్రపవనఝంపాధ్వనుల్

గ్రమముగాఁ దాళేశబ్దములుగాఁగ

నిర్మలానందాంబు నిధియైన బ్రహ్మనా

ళము భవ్యనాగస్వరంబుగాఁగఁ

తే॥ ద్విజగదభినవసౌభాగ్యరేఖ వెలయ

నంబుజాధారపల్వలాభ్యంతరమునఁ

జిత్రనటనుండు గోపాలశేఖరుండు

న్మత్సమాడె నిమిలితనేత్రుడగుచు॥

80

క॥ ఆవిధ మావరణంబు॥¹

కావలగాఁబోవునెడ సహస్రాక్షునిచే²

గోవులుజడిఁగొని తడఁబడ

గోవర్ధనబిందు⁴ వెత్తె గోవిందుడై॥

81

మ॥ ఘనుఁ డాకృష్ణకుమారకుం డిటు లవక్రప్రక్రియారంభుడై

వనమధ్యంబునుజేరి దీర్ఘగమనాస్వస్థాంగుడై విశ్రమిం

చిన నాలో మృదుశబ్దమొండు నెయిదిం జిత్రంబుగా
మోగుచు

• వినరా మేల్కని యాలకించె నచలాభిన్నైకధీభాసుడై॥82

సీ॥ ఎలమిఁ జిణీస్వాన మెఱిఁగి, యంతఁ జిణిచి

ణీనిస్వనము నేర్పుతో నెఱిఁగి,

క్రమముగా ఘంటారవమును గుర్తించి, శం

ఖనినాదమును జక్కఁగా గ్రహించి,

వెలయు వీణాతాళ వేణునాందంబు ల

త్వంతభద్రార్థుడై యాలకించి,

యలఘు భేరీశృంగారావములను నే

ర్పఱిచి, మేఘధ్వని నెఱిఁగి, యనుప

1=సుషుమ్నానాడియందలి చక్రములు (లేక) ఎల్లలు.

2=వేలకొలది సూక్ష్మములను కన్నులు గలిగిన మనసుని (లేక) దేవేంద్రుడు

3=గోః-అనగా యింద్రియములు

4=ఇంద్రియప్రవర్ధమానమైన రేతోబిందువు

తే॥ మాన నాదం “బు” కారంబుగాను, విమల
 బిందువు “ను” కారముగను గావించి, తనగు
 కళ “మ” కారముగాఁగ హృత్కమలమందు
 ఘనతరోంకార మరసి లక్ష్యంబు సేసె॥

83

శా॥ జ్ఞానానందమహత్స్వరూప రుచిరోంకారంబు నిట్లంచిత
 ధ్యానాకర్ణనయుక్తి భేదములచేతంద్రచ్చి యోగ్రీంద్రుడై
 నానాస్థావరజంగమప్రతతులం ద న్నాంచి విశ్వానుసం
 ధానోద్వేలమహాసుఖంబుఁగ నెందత్త్వజ్ఞానసంపూర్ణుడై॥

క॥ ధీరుఁడు శ్రీకృష్ణుఁ డహం

•కారము నాశంబుసేయగాఁ దనువున నోం

కార రవ మెఱుఁగఁ బడు నని

పేరెన్నికఁ దాలెచ్చ నంతఁ బిల్లనక్రోవి॥

• 85

మ॥ ఒక నాఁడాయదువంశమండనుఁడు ధ్యానోద్దీప్తి మోబొంగి గా
 యకుడై బ్రాహ్మము హూర్త కాలమున బృందారణ్య

మధ్యంబునం

బ్రకటస్ఫురితగాత్రుడై మురళిఁ గేలందాబ్ధిపూరించుచొం
 డొక గీతంబునుబాడెనద్యయరసంబొప్పుం బభూతంబుగా

సీ॥ చెలఁగి నాడీధేనువులు మోదమునుజెంది,
తన్మయత్వముఁబొంది, ధన్యమొందఁ ;
జటులతరప్రాణసర్పరాజంబులు
వశ్యమై, కడుఁ బారవశ్యమొంద;
వరబ్రహ్మదండి తామరసషండంబు లం
దంబులై, ఘనవికాసంబునొంద;
హాళి దేహజగత్త్రియంబు లానందించి
సుఖ మొంది, దీర్ఘసుషుప్తిఁజెందఁ;

తే॥ దన యిడాఁగళాకరద్వయమునందు
• ఘనసుషుమ్నామరళి ముద్దుగారఁ దాల్చి
హృదయబృందావనమున జ్ఞీవేశ్వరుండు
గాన మొనరించె ననఁగ నొంకారమొప్పె॥

87

క॥ నవరంధ్రాన్వితనాళం
బవిరళ సిద్ధాంగుళీవిహారోజ్వలమై
పవనప్రసారోదంచిత
రవంబు దళగత్తులఁ బటుతరంబుగఁ బఱవన్॥

88

తే॥ తేనెవాఁకలఁ బఱతెంచు తేంట్లువోలెఁ
బూర్వజన్మానుభవమైన బోధగదుర
విమల విజ్ఞానజనకమా వేణురవము
కర్ణపుటములసోఁక నాకాంతలెల్ల॥

89

ఉ॥ “ఈవరశబ్ద మీస్వరము నీకళ లెన్న డొ వింటి” మంచు
భావన సేసి తత్సరమ భాగవతార్థసమృద్ధనాదమున్
వావిరిగు రైఱింగి, తనువాసనలం దెగఁగోసి, యద్వయ
శ్రీవిలసిల్ల గానలహరీమహితాంబుపధోన్ముఖంబుగన్॥

శా॥ ప్రస్తాకంపిత కేశపాళికలతో స్వస్థానముల్ వాసి, యే
ప్రస్తావంబులఁబోక, భర్తృజనులన్ భావింపఁగాలేక వ
త్యస్త శ్రీచరణారవిందు నెదలోదర్శించి, భ్రాంతాత్మలై
హస్తాహ్వనము సేయుచుం జనిరి “కృష్ణా!” యంచు
నయ్యామిచిన్॥ 91

మ॥ చని, డాయంగని, భామినుల్ ప్రణతలై సాక్షాత్కృతున్
మాధవున్
జనితోత్కర్షమనస్కలై ప్రవిమలోత్సాహాత్మనైకూడి, పా
యనిభక్తిన్ సుతిఁజేసి యత్యలఘునిత్యాత్మానుసంధానయో
గనిరూఢత్వమొసంగ వే! మముదయం గాంక్షించిరక్షింప వే!

ఆ॥ అని సభక్తికముగఁబ్రార్థింపఁ గృష్ణయో
గీశ్వరుండు భువనహేతుఁడు మిగుల
సంతసిల్లి యాత్మసందర్శనంబును
గలుఁగఁజేతు ననుచుఁ గరుణఁజేసి॥

తే॥ గరుడ గంధర్వ కిన్నర సుక మునీంద్ర
సంఘముల కెల్ల మంగళాస్పదమగుచును
జెలుపుమీ టెడు తన యటచేయిఁ జాచి
హస్తమస్తకసంయోగ మపుడు సేసె॥

94

క॥ మాధవుకరసంస్పర్శన
బోధితలై పూర్వకర్మపుంజము లెడలన్
సాధనలేకయ కాంచి ర
సాధారణమైన యాత్మసాక్షి త్వంబున్॥

95

క॥ సత్యంబై, సుజనముని
స్తుత్యంబై, నిగమమూలసూక్ష్మార్థంబై,
నిత్యంబై, సదోగ
ప్రత్యక్షంబై వెలుంగు పరమ, ననంతం॥

96

తే॥ సగుణనిర్గుణమయు, శుద్ధసత్త్వరూపు
నజరు నక్షరు నచ్యుతు నచలు నమలు
గూఢుఁ జిద్రూపు నిత్యు నంగుష్ఠమాతు
నవ్యయానండుఁ బరిపూర్ణు నంతరాత్ము॥

97

క॥ ఆధ్యేయ నాద్యు నవ్యయ
నధ్యాత్ము నగోచరుం బరాపరశక్తున్
మిథ్యాగుణునిన్ సుమనో
మధ్యస్థుం గాంచి యధిక మహిమోన్నతలై ॥

98

సీ॥ జయజయసర్వేశ! సకలభూతముల కా

ధారుడవగుచు హృద్వనజకర్ణి
కాంతంబులం దంతరాత్ముండవై యుండి

కర్తృత్వ భోక్తృత్వ కర్మబోరయ
కఖలేంద్రియద్రష్టవై యొప్పు ని న్నన్య
ధాకరించితిమి ప్రధానపురుష!

యహహ! మాగోవు లాయాదవుల్ నందయ
శోదాదు లేము మత్సుతులుఁ బతులుఁ

తే॥ గా సమస్తము నీవనాఁ గంటి మిప్పు

డిట్టి విజ్ఞానచక్షువు నెల్ల ప్రొద్దుఁ

గలుగ వరము బ్రసాదించి కరుణఁ జూడు

మచ్యుతా! నంత! హరి! పరమాత్మ! కృష్ణ!॥

99

ఉ॥ నీవు యశోదసూనుడవె? నీరజనాభ! చరాచరాత్మ లో
కావళి కెల్ల నాశ్రయుడ వారయ వేదమయుండవీవు, తం,
గావుమటంచు మున్దరణి గాసిలి ప్రార్థనఁ జేసియుండుటన్
నీ విటులుద్భవించితివి నేడు జగంబుల నుద్ధరింపఁగన్॥ 100

క॥ అని బ్రహ్మానందము నొం

ది, నెఱినమస్కృతులొనర్చి, దృఢచిత్తములన్

ఘనముగ నాభగవంతుని

గొనియాడి రనంతనామ గుణరూపములన్॥

101

క॥ గురుండని పరుండని హరుండని
వరుండని ప్రణుతించి నయనపంకజముల నా
వరదుని గృష్ణబ్రహ్మము
సరోజలోచనలు పూజ సలిపిరి ప్రీతికై ॥ 102

తే॥ ప్రేమమీఱంగ భక్తిమై ప్రీతివుట్టి
విభవుఁ బ్రత్యక్షుఁ దిలకించి వివశలగుచు
నెత్తుకొని ముద్దుఁగొని మదంబెసఁగఁ జాలఁ
“గొంగిలించిరి గోపికల్ గానలోలు” ॥ 103

చ॥ అనవరతానురక్తి హృదయంబులఁగృష్ణుని బాయలేమి మా
నిను లనవద్యమవ్యయమనింద్యమఖండమబోధ్యమచ్యుతం
బనఁదనరారు నిర్గుణమనాత్మలఁగాంచియు భక్తిఁబూనినె
మ్మనిములలోన నాయదుకుమారునిగొల్చిరి
దేవదేవుఁగై ॥ 104

క॥ వెన్నుని సుస్థితవదనుఁ బ్ర
సన్నుని మురళీవినోదు సర్వాత్ముని నా
పన్నలయి కదియఁ బోవుదు
‘రన్నా!ర’ మ్మానుచుఁ దోయజాస్యలు ప్రీతికై ॥ 105

సీ॥ కృష్ణుడా! రమ్మని గేలిసేయుచు నొక్క
జలధరకచభర జలకమార్పుఁ
బురుషోత్తమా!యని ముద్దుసేయుచు నొక్క
యంబరమధ్య వస్త్రంబుఁగట్లు

నగధరా! యని యొక్క నవనీతహృదయ మేల్

వెన్న ముద్దలను నై వేద్యమిచ్చు
మాధవా! యని యొక్క మలయజగంధ శ్రీ

చందనం బలదు వక్షంబునందు

తే॥ బ్రియమెసంగం బల్లవాధర విడియ మొసంగు

మాల లలినిడుగు సుమకోమలి గళమున

రత్నకంకణ మంగళౌరతిని బట్ట

మేటి కలకంఠి యంకించి పాటఁబాడు॥

106

ఉ॥ తమ్మునెఱుంగలేక తమ తల్లుల్లఁదండ్రిలున త్తమామలున్

బమ్మెరవోవ భామినులు బాబురఁజూచినయప్పుడెల్ల నే

మమ్మునఁ గృష్ణుడంచును గ్రమమ్మున నాప్రభుఁగాంచో

రెల్లరూ

పమ్ములఁ బుత్రులం బతుల భ్రాతృజనంబుల బంధుమిత్రులన్

తే॥ పరమమైన పరాభక్తిఁ బ్రమద లఖిల

జగము శ్రీకృష్ణసుయమని సంగ్రహించి

సచ్చిదానందపరమహంసల వడువున

జడతమిఱి చరించిరి సగుణమందు॥

108

ఉ॥ మాపటి వేళలందు వనమార్గములన్ హరి వేణుగాన మా

లాపము సేయుచో గృహకలాపములన్ మడిరోసికృష్ణుడే

ప్రాపనిడాసి, తత్పరమ పావన గానసుధారసాంబుధి

దాపముగీటఁ గ్రుంకులిడి తన్మయలయ్యెద గంగనామణుల్

మ॥ వసతల్ మన్మథకేళికే నిజపతుల్ ప్రాపించినం జూచి తా
రని గుట్టింపంగ లేక కృష్ణుడని యవ్యాజానురాగంబుతోఁ
గనుచుంబల్కుచు నవ్వుచుం బెనఁగుచుం గందర్పవీలాతరం
గ నికాయంబుల నోలలా ర్చెదరుతత్కాంతారభాగంబులన్

క॥ వేదార్థప్రతిపాదిత

నాదమధురసంబుఁ ద్రావి నారీమణు లు

న్యాదోద్ధతిఁ గ్రీడించిరి

నాదబ్రహ్మైకరతి సనాధోత్సుకలై ॥

111

మ॥ తమ జీవేశ్వరు లగతలో మఱలినన్ దండహృదయానాంగలై
యమునారణ్యనికుంజపుంజముల మాయాకృష్ణునిన్ రోయించుం
దమలోనొండొరులన్ భ్రమించుచు యశోదానందనుం

బొన్నఘా

జముపొంతంగని డాయఁబాటుదురు చంచత్కాంతితోఁ

గామినుల్ ॥ 112

క॥ లీలామానుషవిగ్రహం

డా లలనాజనముఁగూడి యస్థలితవిధిన్

హేలాగతిఁ గ్రీడించుచు

లీలలఁదాఁ దేలి యొప్పె లీలాత్కుండై॥

113

మ॥ పొదరిగ్గడం బులిన స్థలంబుల లనదూభమిదహచ్ఛాయలం
 బదునా త్వేల సతీలలామ లనవొప్పన్ దాస్యముల్సేయ 'నీ
 యదుశుభ్రాంశుని తేజముంగన నశక్యంబింకమి'దంచు వె
 ల్లదనంబొప్పు బలాయితండగును దారాకాంతుఁ

జశ్రాంతము॥ 114

ఉ॥ అద ఐకన్నిరూపములనాడు మఁబాఁడు చుబోధ సేయుచున్
 నందటియందు సర్వ సముదైవిలసిల్లుచు వ్రేతలన్ మహా
 నందరసాబ్ధిఁదేల్చి భవనాశకుడై తటియింపఁజేసెన్ దా
 నందటి నందునింటి శిశువై చెలియై గురుడై

కుమారుడై॥ 115

క॥ మంగళము రుక్మిణీధవ!

మంగళ మవతారపురుష! మధురావాసా!

మంగళము పాపహరణా!

మంగళ మఖిలాగమప్రమాణధురీణా!

116

1. తాత్పర్యము:- త్రేతాయుగమున నొకపాదము ధర్మము నశించునన్నట్లుగా సంతదనుక సత్ప్రవర్తనగలిగి యున్న రాక్షసులు గొప్పగొప్పవరములను బొంది యున్న వారలై, మదించి, ముల్లోకములందలి ప్రజలను నానాహింసల బెట్టుచుండగా ఆబాధలు పడ లేక దేవతలు సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మదేవు నొద్దకు బోయి రాక్షస నాశమునకు బూనుకొని తమిచ్చి గాపా డవలసినదని ప్రార్థించిరి.

2. తా॥ బ్రహ్మదేవు డాదేవతల మొఱయంతయు సావ ధానముతోవిని రణశూరులైన రాక్షసులను జయించు టకు దనకు యుద్ధనైపుణ్యములేదని విచారించి, పురాణపురుషుడును నవాఙ్మోనసగోచరుడునైన ఆ అఖండ పరిపూర్ణసచ్చిదానందస్వరూపమగు శరబ్రహ్మమును దనహృదయమునందు ధ్యానించెను.

3- 4. తా॥ అప్పు డొకశబ్ద మభయమిచ్చుచు నారాక్షసులు వరబ్ధలముచేతబిచ్చులించియధర్మపరులైయన్యాయము గాలోకులను హింసించుచుండిననూ, వారి వారి పాప కర్మ పరిపక్వముగాలేదనియు, అట్టికాలమే సమీపించిన శీఘ్రముగా దనమాయాధర్మమైన కర్మసూత్రప్రకారముగా స్వయముగా దానే వారిని నశింపజేయ గల్గివాడననియు, కావున నాదేవతలు నిశ్చింతగా

నుండవలసినదనియు, ఆబ్రహ్మదేవున కాత్మనిష్ఠలో
స్ఫురించి, అదేవతలకును వినిపింపగా, వారందఱు
సంతోషించి బ్రహ్మలోకమునుండి మఱలి నిజస్థానము
లకు వెళ్ళిరి-

వివరణ:-

భగవంతుడు సర్వాంతర్యామియైయు జీవుల పుణ్య
పాపకర్మవిషయములో దాను గర్త కాదు. జీవుడు భగవంతుని
యొక్క అంశయేగావున ఆపరబ్రహ్మమువలెనే తానుగూడ
స్వతంత్రమైనశక్తిగలిగియున్నాడు. కావున జీవులుదాము సం
కల్పించి చేయు కర్మయే, వారివారికి కాలప్రమాణముతో
దప్పక ఫలించి సుఖదుఃఖరూపముగా సిద్ధించుచున్నది. కాని
సహజముగా నొకజన్మలోని కోరిక వేటొకజన్మలో బక్ష్వమై
లభించుటచేత, అప్పుడది సుఖదాయకముగాక ప్రతిబంధకముగా
నేర్పడుటయు దటస్థించుచున్నది. ఉదహరణముగా నొక
భాగ్యవంతుడు మొదటిజన్మలో సంతానములేక కోరికొనోయుం
డుటచేత రెండవజన్మలోగాని మూడవజన్మలోగానియాసంతా
నము గలుగవచ్చును. కాని యాజన్మలో దాను గర్భభరిద్రుడై
యుండును- ఎందువలననగా, దా నా పూర్వజన్మలో సంతా
నమొక్కటియే గోరెనుగాని ధనముగూడ గోరియుండలేదు.
కనుక ఆమఱుజన్మలో దనకు సంతానముమాత్రమే కలుగుచు,
దరిద్రుడుగానే పుట్టుచున్నాడు. అట్లు దుఃఖభాజనముగా సం
భవించిన ఆజన్మయందు, మఱల, ధనములేదని ధనమొక్క

టియే గోరును గాని, సంతానముమాట కోరుటకూడ సంభవింపదు. ఆరీతిగా కోరికలపసవ్యములై దుఃఖకారకములే యగుచు వాటి ననుభవింపవలసిన బంధనముతో జన్మలను బెంచుచున్నవి. అట్లు కర్మబీజము వృద్ధిబొందకయే, కోరిక పుట్టినతోడనే ఫలించవీలులేనట్లు, కాలపరిణామముతో గర్భపక్వమైనచో నేదేవతలు దన్ను బార్ధింపకపోయిననూ భగవంతుడు స్వయముగానే దుష్టశిక్షణ జేయుననుట కర్మసూత్రలక్షణమైయున్నది. ఇందులకు బ్రమాణము శ్రీమద్భగవద్గీత యందులి భగవానువాచ:-

పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతాం
• ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే॥

5. తా॥ అట్లు కూర్చులైన రక్కసులు దమ్ము వివిధప్రకారముల హింసించుచుండగా నాబాధల కోర్వలేని దేవతలు మొదలైన ప్రజలు దమ తమ హృదయముల్లో ఆరాక్షసులను దూషించుచూబోగా ఆదూషణములను వారిచిత్తవృత్తులు సత్త్వగుణప్రధానుడైన జీవుని యొక్క కోరికలుగావున వృధాగా నశించిపోవీలులేక కర్మసూత్రము ననుసరించి సృష్టి కారణమైన ప్రకృతి ధాతువుతోగలిసి పరిణామముబొందుచుండెను.

వివరణ:-

ఇది అవతారలక్షణము. అసలు భగవంతు డఖండనిర్గుణసచ్చిదానందమయస్వరూపమని శ్రుతులు సెప్పుచున్నవి.

అట్టి అఖండమైన పరబ్రహ్మము ఖండమగుటకాని, నిర్గుణము సగుణముగా మారుటకాని, యన్యోన్యవిరుద్ధము. జీవాత్మస్వరూపవిషయమై గూడా ఆ యఖండపరిపూర్ణపరబ్రహ్మము దన మాయయైన మూలప్రకృతియందు ప్రతిబింబమునొంది, అద్దములోని సూర్యబింబమువలె పరమాత్ముని అంశమై జీవడని వ్యవహరింపబడుచు, సత్తు- చిత్తు- ఆనందము భగవల్లక్షణములే స్వరూపముగాగలిగి క్షేడించుచున్నాడని చెప్పబడియున్నదిగాని ఆ యఖండస్వరూపము ముక్కలు ముక్కలుగా జెదిరిపోయి యీ నానాజీవులైరని యర్థవాదము లేదు. సృష్టిపరిణామమునందు నద్దమువంటి ప్రకృతియే తునకలు తునకలై యసంఖ్యాకములగు ప్రతిబింబములను జీవులను గల్పించుచున్నది. అయితే అవతారమనున దట్లోక సామాన్యజీవుడుగా ఒరిగిణింపబడ వీలులేదు. శ్రీమద్భగవద్గీతలోగూడా దానే ప్రతియుగమునందు నవతరించి ధర్మసంస్థాపన జేయుచుంటినని భగవంతుడు స్పష్టముగానే చెప్పికొని యుండెను. ఇది సూక్ష్మగ్రాహ్యము. ఎట్లన:- ఒక బలవంతు డకారణముగా నొకదుర్బలుని బీడించును. ఆ బలహీనుడు సేయునదిలేక ఆ బలవంతునిపై వ్యసనపడి తన మనముహూదూషించికొనును. ఆ దూషణములను చిత్తవృత్తులు జీవాత్మయొక్క స్వయంశక్తి ప్రధానములుగావున ఆబలశాలివైపు ప్రసరించును. ఆబలవంతు డట్లు గ్రహీణ ననేకదుర్బలులను హింసించుచూబోగా, వారివారియొక్క చిత్తవృత్తులుగూడా నల్పశౌచములై ఆదుర్భాగుని నావరించును. ఆప్రకారముగా ఆబలవంతునితో సమానమైనశక్తి సమక్రూడువలెను నానా

జీవుల యొక్క లక్షలకొలది చిత్తవృత్తులు పర్యవేక్షించి గుమి
గూడి ఆవరించికొనుచు నేకీభావమునందును. అట్లు తగిన
శక్తి వంతముగాగా, ఆధాతువు దట్టమై సుకర్షణబొందుచు,
బీజమై సాకారముగా ప్రభవించి తనకర్మవృత్తమైన క్రియా
పరిష్కారమునకు వేచికొనియుండును. అట్లనేక కోట్లకొలది
జీవాత్మలయొక్క అంశలు గూడి యొకే తేజముగా జనియించు
టచేత ఆవృక్తియొక్క చిత్తప్రకృతి సహజముగా అమాను
షమైన శక్తికలిగియున్నదై, సామాన్యజీవుడని గణింపబడ వీలు
లేక, అవతారపురుషుడనియే ఆమోదింపబడుచున్నాడు. అట్టి
అవతారపురుషుడును దన కర్మయోగమంతయు నివర్తించికొ
నుచు, సులభముగా జ్ఞానముగూడా సంపాదించికొని, తదను
సారముగానే జన్మసంస్కారము బొందుచున్నాడనుట ధర్మ
సూక్ష్మము.

6. తా॥ క్రమక్రమముగా ఆచిత్తవృత్తు లమోఘములై యేకీ
భవించి, నీరు ఆవిరిగామారి వర్షమేఘమైనట్లు, ఘనీ
భవించుచు బరిణామమునొంది సత్త్వగుణప్రధానమైన
తేజోవిశేషముతో నీలవర్ణముగా మాటుచుండెను.

వివరణ:

మహాతేజమైన ప్రకాశము దృగ్గోచరమగునపుడు నీల
వర్ణముగా గనుపించును. ఇందుకు దార్కాణము, ఆకాశమునం
దలి సూర్యరశ్మి. ఎడయొక్కదుదీప్తిణముగానుండుమిట్టమధ్యా

హ్నకాలమున ఆరశ్శి నీలముగానుండి, సాయంప్రాతఃకాలములందు బ్రకాశముదక్కువకాగా వివిధరంగులతో కన్పించుచున్నది. అకారణముచేతనే జ్యోతిర్మయమైన జీవాత్మపరమాత్మలకు నీలవర్ణముపాధిగా చెప్పబడియున్నది. అట్లా వర్ణమును జలాశయముగా నన్వయించి శ్రీమన్నారాయణుడు అనగా నీటియందు వసించినవాడనియు బ్రతిపాదింపబడియున్నది.

7. తా॥ అట్లు కోట్లకోలది దేవతాజనులయొక్క యంశలు గలిసి ఒక మహాతేజమగుచు నావిధముగా సృష్టివైచిత్ర్యముబొంది జీవస్వరూపమై దేశకాలపాత్రానుసారముగా భూలోకమున బుణ్యాత్ముడగు దశరథమహారాజుయొక్క పట్టమహిషియైన కౌసల్యాదేవికి బుత్రరూపమున ఆవిర్భవించెను.

8 తా॥ అట్టి సమష్టిశక్తియైన ఆశిశువు తనయొక్క మహాతేజ మెక్కుడు బ్రకాశమానముగా వెలుగుటచేత శ్రీయనియు, దనచైతన్యరూపమైన తిత్తలీలలు మనోరమ్యమై చూపటులనాకర్షించుటచేతరాముడనియు, చంద్రబింబమువంటి తనముఖకాంతులు జంద్రకిరణములవలె హృదయానందకరముగా నుండినందున చంద్రుడనియు, సార్థకపదములతో 'శ్రీరామచంద్రమూర్తి' యని వ్యవహరింపబడెను.

9. తా॥ తరువాత శ్రీరామచంద్రుడు బెరిగిపెద్దవాడై తన
తల్లియధర్మము ననుసరించి రాక్షససహారమును
దుష్టశిక్షణము గావించుటకై దండకారణ్యము సేరెను.

10. తా॥ ఆ దండ కారణ్యమునం దొక్క కచోట జ్ఞానులును,
వైరాగ్యవంతులును, శాంతులునునై నసంయమింద్రులు
గూడ నెల్లప్పుడు భగవద్ధ్యానతత్పరులై యుండిరి.

11. తా॥ అట్టియెడ ఆశ్రీరామచంద్రు డొకనా డొకముని
పల్లె సమీపించి యందు సమావేశమైయున్న మునికూ
టములోనికి బ్రవేశించి వారికందఱకు దనజగన్మోహ
నమైన సౌందర్యముతో నేత్రపర్వమొనరించుచు, నత్యత్ర
రాశి నడుమనున్న నిందుచంద్రునివలె తేజోమూర్తియై
ప్రకాశించెను.

వివరణ :-

భగవంతునియొక్క యన్ని అవతారములలోను శ్రీరా
మావతారమే యథస్యమైన రూపలావణ్య విభవములుగలిగి
మిక్కిలి సౌందర్యవంతమై యుండెనని చెప్పబడియున్నది.

12. తా॥ తొలకరిమబ్బువంటి మెఱుగుగల నీలవర్ణమైన శరీ
రచ్ఛాయయు, పదునాల్గులోకములను సంకల్పమాత్ర
ముచే బుట్టించు గంభీరమైన నాభీస్థలమును, విశ్వమం
తయు బకాశింపజేయు సూర్యచంద్రులవంటి నేత్ర

ద్వయమును, లక్ష్మీదేవి కాటపట్టయిన విశాలమగు
వత్సస్థలమును, మిగులసన్నమైన నడుమును, గలిగి, యేను
గుగున్నవలె తీవిగా నడచుచు రూపలావణ్యతేజో
విశేషములచే బురుషులనుగూడా మోహింపజేయు
సౌందర్యమూర్తియైన ఆ శ్రీరామచంద్రుని, —

13. తా॥ ఆ మనీశ్వరులు కనుకొప్ప లార్పకుండగా జూచి
చూచి, తనివిజెందక, పులకాంకితులై, తదేకదృష్టితో
నివ్వెఱబడి లక్ష్మించుచుండిరి.

14, 15. తా॥ అప్పు డాశ్రీరామచంద్రమూర్తి యొక్క అనీ
లవర్ణమైన దేహచ్ఛాయయు, ఆవృత్తైన విగ్రహసౌష్ఠ్య
వము, ఆమోకాళ్లనుదాకు పొడవైనచేతులు, ఆ
చెవులు కన్నులు భుజములు ముఖము కంఠము నాభి
పాదములు, దక్కుగల నడుము తొడలు వత్సస్థలము
మొదలైన ప్రతియొక్క యవయవము మనోరంజక
ములై మన్మథునిచాణములవలె గాఢముగా మనస్సుల
నాటుకొనగా ఆమునీంద్రులు చలించి భ్రమించి చిత్త
వైకల్యము నొందినవారలై విరహముజేరిన స్త్రీల
వలె ఆయవతారపురుషుని మూర్తివైభవము నొక్కట
నాలింగనముసేయ గుతూహలపడిరి.

16. తా॥ అంతలో ఆశ్రీరామచంద్రుడును దమవల్లనొకమగ
వాడే కదా యనియు, నగుబాటుసుమాయనియు,

తడబడుచు, సంబరపడుచు, ఒకరిమొగమొకరు చూచి
కొనుచు, ముచ్చటపడుచు, తమలోదా మిట్లని తలపో
యజొచ్చిరి,—

17. తా॥ అక్కటక్కటా వానప్రస్థాశ్రమవాసులమై యరణ్య
ముల నివసించుచు, నీవారధాన్యముతో పొట్టపోసికొ
నుచు ననేకసంవత్సరములనుండి బ్రహ్మచర్యదీక్షవ
హించి యింద్రియజయముగలిగి జీవితమునందుగూడా
విసుగుజెందియున్న మాబోటి తపస్సంపన్నులనే యీ
పురుషు డొక డీరీతిగా మోహింప జేయుచున్నాడు
గదా!

18. తా॥ అయ్యయ్యో! కేవలమైన నిర్వికల్ప సమాధినిగూడా
సాధించుచు, మనస్సును బుద్ధిని జిత్రమును లయమొన
రించి, ద్వంద్వాతీతమైన ఆమనస్కయోగ మనుభవిం
చుచుండిన ఆత్మ సంచలించిన మాతఃశ్శక్తియం
తయు గూడ నేడు వృధామైపోవును గదా!

19. తా॥ ఆ సచ్చిదానందపరబ్రహ్మమే ఈ శ్రీరామచంద్ర
మూర్తియై అవతరించెననుట యద్వార్థమైనను, ఆపర
మాత్మునియొక్క అంశయని పిలువబడుటకు హంసమా
త్రుడైన జీవునకు వ్యవహరించునుగాని, శుద్ధజడాత్మిక
మైన యీషాంచభౌతికస్థూలశరీరమే ఆపరబ్రహ్మ
స్వరూప మనుట అజ్ఞానమేయగును గదా!

20. తా॥ పరబ్రహ్మ మనునది సర్వాంతర్యామియు, మహాత్మ
మాత్రముచేతనే రూపముగలవాడని తెలియబడువా
డును, శాశ్వతుడును, తా నేవస్తువుచేతను జూడబడక
తనకు దానే సర్వమునకు సాక్షిమాత్రుడు నగునుగావున
దడంశసంభూతుడైన జీవుడగు హంసునకే యాలక్ష
ణము లేర్పడుచున్నవికాని త్తయవృద్ధులకులొనైనదేహ
మునకు గాదు కదా!

21. తా॥ అట్లని యెఱింగియు, నింతటి యింద్రియజయమును
గూడాసాధించి గొడ్డుబాటిపోయిన యీవృద్ధాప్య
మున నిట్లాలింగనము సేయగోరు పెంతయనుచితము
సుమా!

22. తా॥ అని ఆదోశనబడుచుండియు ఆశీరాముని సౌం
దర్యముచేత నాకర్షింపబడి, హృదయస్థైర్యమునెడి,
అతు రబడుచున్న ఆమునిలోకమును జూచి,—

23. తా॥ లోకేశ్వరుడును, సమస్త స్థావరజంగమతౌఘల నేలు
వాడును నైన ఆశీరామదేవు డామునీశ్వరుల యభిమ
తమును గ్రహించి, దయామయుడును, భక్తుల కోరి
కల నొసంగువాడును గావున ననురాగము సూచిం
చుచు వారి నెల్లఁను గలయజూచి యిట్లునై,—

24. తా॥ ఓ సంయమిప్రవరులారా! నేను నిక్కువముగా బ్రహ్మజ్ఞానులకు వశ్యమయ్యేయున్నాను. అంతేగాక, సర్వసాధారణముగా నేమానవుడైనను నాయొక్క సగుణస్వరూపముగాని నిర్గుణస్వరూపముగాని హృదయములో ధారణజేయుచు ధ్యానించుచుండిన నేను వానికి బ్రహ్మనంద మొనగూర్చుటయేగాక, యీ పదునాలుగు భువనములుగూడా వానిధనమై ప్రవర్తిలును. అట్టియెడ జితశుద్ధిగలిగిన యోగసిద్ధులుచనిరంతరము సిర్వికల్పసమాధిలో నిమగ్నులగుచు మునిపుంగవులైన మీవంటి సిద్ధపురుషులు గోరినప్పు డీపాటి నా యీ దేహలింగనమే మీకు దొరుకకపోవునా? కనుక, యది మీకందఱకు దప్పక సిద్ధించితీయును.

25. తా॥ కాని మీ యీకోరిక నీక్షణమే నెఱవేర్చుటకు వీలు లేదు. ఏలననగా, నేనీజన్మమునందు గర్భిష్టుడనై కొన్ని అమోఘవియమముల బూనియున్నాడను గనుక నా యర్థాంగియైన యొక్కసీతకుదప్ప నితరుల కాలింగనమొసగుటచేత నాయేకపత్నీవ్రతమునకు భంగము వాట్టిలును గావున నిషిద్ధమైయున్నది.

26. తా॥ అంతేగాక యమోఘమైన తపశ్శక్తిగలిగిన దేవతలనుండి సమద్భవమైన యీసమష్టితేజము దివ్యములైన యాషడ్గుణైశ్వర్యములయొక్క సమ్మేళనముతో మూర్తిభవించుటచేత నాయీశరీరముగూడా మిక్కిలి

పవిత్రమైయున్నది. కనుక యట్టి యీ నాదేహమును
గొగిలించుట కయోనిజయు నా భూదేవికూతురునగు
ఆసీతవినా యితరులెవరును బాతులుగాజాలరు.

27. తా॥ కనుక మీ రిప్పుడుగోరిన నాదేహలింగనము మీకు
రాబోవు ద్వాపరయుగాంతములో దప్పకలభింపజే
యుచున్నాను. ఆయుగఘ్నలో నేను నా నిజభూతితో
మఱల నవతరించుచున్నాడను. మీగును స్త్రీబుద్ధితో
నే డిట్లుగోరినవార లైతిరికావున మీరందఱు గోపవని
తలై పునర్జన్మము నొందెదరు. నేను మీకొఱకై ప్రే
పల్లెలో నివసించుచు యశోదాదేవికి గుమాగుడనె
విహరించునప్పుడు మీకు నా ఆలింగనము సిద్ధింపగ
లదు.

28. తా॥ అని పలికిన ఆశ్రీరామదైవముయొక్క వచనము
లాలకించి యా మునీశ్వరులు, “ఔర! ఏమి యీరా
మావతార నియమములు? ఒక్కటే మాట, ఒక్కటే
బాణము, ఒక్కతేయేనట భార్యయుగూడా నని తమ
లోదాము మెచ్చికొనుచు గుసగుసలాడుకొనిరి.

వివరణ:-

శ్రీరాముడు ధనస్సునందు బాణముసంధించిన, దానికి
నెత్తురు తగిలి తీటవలయుననియు, శత్రువు బాటజూచిన
వెనుక గాబోయి తగులక వెన్నంటిమాత్రము దిరుగుననియు,
జెప్పబడియున్నది.

29. తా॥ పిమ్మట ద్వాపరయుగము కడపటగా బృందారణ్య ప్రాంతమునందలి వ్రేపల్లియలో ఆసంయమింద్రులు దమతమ కర్మానుసారముగా గొల్లపడుచులై పుట్టి పెరుగుచుండగా బెద్దగొల్లయగు నందుని భార్యయై శయశోదాదేవికి ఆరామావతారము యొక్క తేజము మఱల నిజభూతితో శ్రీకృష్ణుడై ఆవిర్భవించెను.

వివరణ:-

త్రేతాయుగములో శ్రీరామచంద్రమూర్తియై ప్రభువించిన ఆమహాతేజము పుణ్యపాపవిచక్షణతోడి కర్మయోగ పరీమగు సిద్ధిని గాంచుటచేత ఉత్తరజన్మయైన శ్రీకృష్ణావతారమునందు ఆజన్మజ్ఞాని యయ్యెను.

30. తా॥ అట్లు ఆజన్మజ్ఞానియైన గోపాలకృష్ణుడు దయాసముద్రుడును, అరిష్టద్వర్గముల జయించినవాడును, మంగళప్రదుడును, కపటనీతికసూత్రధారుడును, భక్తపరతంత్రుడునై విలసిల్లెను.

31. తా॥ అట్టియెడ గోపికలు బూర్వజన్మజ్ఞానములేక, సంసార లుపటలోబడి శ్రీకృష్ణుడు వ్రేపల్లెవాడలో నవతరించిన కర్మయోగ రహస్యమైన భగవదాలింగన విషయమునుగాని, ఆయవతారపురుషుని మహిమముగాని గుఱ్ఱింపకపోవుటచేత, ప్రజగలపాత్రులకే దొరకువా

దును, జ్ఞానచక్షువు నొసంగువాడును నైన ఆశ్రీకృష్ణుడు వారియందు జాలినొందినవాడై యిట్లని విమర్శించికొనెను.

వివరణ:-

గోపికలు సామాన్యజీవులవలె జన్మించుటచేత బూర్వజన్మజ్ఞానమును మఱచియుండిరి. కాని వారలకు బూర్వజన్మసంస్కారములు లేకపోలేదు. అనగా వారి మనస్సులందు బూర్వజన్మమునందు సాధించియున్న చిత్తశుద్ధి దాగికొనియేయున్నది. అట్లణగియున్న చిత్తవృత్తులు బ్రహ్మాపిదిననే కాని వారలు మఱల సత్త్వగుణప్రధానలు గాజాలరు. అట్లు సత్త్వగుణము బ్రహ్మాపిదినముగాక, యింద్రియప్రవృత్తిలోనేయుండిన, వారు బ్రహ్మాలభ్యుదయ శ్రీకృష్ణునియొక్క ఆలింగనము లభించుటకు బాత్రులుగారు. పూర్వజన్మమునందు వారలెట్టి యంతఃకరణముతో ఆశ్రీరామచంద్రుని యాలింగనము గోరిరో యట్టి సత్త్వగుణస్థితిలోనే యిప్పుడది చేకూరవలసియున్నది, కాని వారింద్రియబాహులై యుండినగాదు. కావున భక్తపరతంతుడగు శ్రీకృష్ణభగవానుడు వారి నట్లుద్ధరింపవలసినవాడయ్యెను.

32. తా॥ పాపమీ గోపిక లింద్రియజాలములోబడి చిత్తభ్రమనొంది సంసారమార్గానువర్తిస్తులై నన్న దెలియలేకుండిరి కదా!

33. తా॥ వీరు గొల్లజాతికి జెందియుండుటచేత, ఆలమందల గాచికొనుచు, పాలువెన్నల నమ్మికొని సుఖముగా భవ

నము సేయుచున్నారే కాని, యీజగత్తు మిథ్యయనియు, నీశారీరసుఖము లనిత్యములనియు నెంతమాత్రము దెలియకుండిరి కదా!

34. తా॥ విశ్వమున కంతటికి జీవస్వరూపమైన ఆపరంజ్యోతి యందు సమాధినిష్ఠలో లయముజేందిన పూర్వజన్మ పరిపాకము గలిగియున్నవారలయ్యు, ఈ గోపికలు నామాయాపాశమున జిక్కుబడియున్నారు గనుక వీరల నే నిప్పుడు దప్పక రక్షింపవలసియున్నది.

వివరణ:-

సాధకుడు మొదట దన పురుషప్రియత్నముతో వ్యవసాయముసేసి యింద్రియజయము బొందినయెడల దదనంతరము దైవమే ప్రయత్నపూర్వకముగా దన్నుద్ధరించుచున్నాడు. అమెట్టు జీనినిపిదప మానవునకు దాను తిను ఆహారము'తన ప్రయత్నము లేకపోయిననూ ఏవిధముగా జీర్ణమగుచున్నదో, యదేవిధముగా మనస్సు నివృత్తి పరమగునట్టి నాడీశుద్ధిని బొందిన పిన్నుట ఆపరమాత్మునిచేతనే యాకర్షింపబడి సాధకుని చిత్తవృత్తికి బాహ్యేంద్రియసంకర్షణ నిరోధించి మనోలయ మొనరించుచున్నది. కావుననే భక్తాగ్రేసరుడగు ప్రహ్లాదు డయస్కాంత మినుపముక్కను లాగికొను నట్లుగా దనచిత్తము నాహృషీకేశునిశక్తి లాగికొని పోవుచున్నదనియు, దానిని మఱలింప దనకు వశముగాకున్నదనియు దండ్రుడైన హిరణ్యకశిపునితో విన్నవించుకొనెను.

35. తా॥ అని తర్కించికొనినవాడై శ్రీకృష్ణుడు గనికరము విడిచి, తోడిగోపాలురతోగూడి ఆగోపికల సర్వసౌఖ్యములకు మూలమైన పాలు పెరుగు వెన్నల నపహరించి బాధింప సమకట్టెను.

వివరణ:-

తమ శిశువును సన్మార్గములో నుంచుటకు మొదట దలిదండ్రులశిక్షణ మవసరమైయున్నది. అట్లు దా మాకుమారుని గొట్టినను దిట్టినను వారి భావ మాబాలకుని డేమ మేగావున నన్యాయముగాదు. అజ్ఞానుడగుబాలున కది తెలియక నిజముగానే భయపడవచ్చును. కాని తన డేమము విషయమై తనకంటె నెక్కువగా వాని తలిదండ్రులకే తెలిసియున్నదనుట నిర్వివాదము. అదేవిధముగా గోపికలయొక్క చిత్తప్రవృత్తి నిరోధించుటకు భగవంతుడు బాహ్యసుఖముల కంతరాయము గల్పింప సంకల్పించుటయు, ఆగోపికల యాత్మడేమమునకే కావున, వారది మొదట గ్రహింపలేకపోయినను దాన్లు వారి జ్ఞానసంస్కారములను రక్షింపవలసినవాడయ్యెను.

36. తా॥ అక్కడక్కడ నాటలాడుకొనుచుండెడిగోపీ బాలురను గూర్చికొని, దొంగతనముగా, ఆగోపికలయొక్క యిండ్లలోనికి జాగరూకతతో జొరబడి, ప్రతిదినమును చేతికందిన పాలు పెరుగు వెన్నల సొంతముగా దినివేయుచుండుటచేత, ఆగొల్లసడుచుట శ్రీకృష్ణునిపై ఆ

సూయాద్వేషములు జెందివారై యాబాలుని చిదానం
దలీలలు గ్రహింపలేక వాపోవుచు, —

37. తా॥ అబలలు, చంచలలునైన ఆగోపకన్యలు, భగవం
తుడైన శ్రీకృష్ణు నెఱుంగజాలక, లోకవ్యవహారరీత్యా
సన్న్యాసము సవమానము జరుగుచున్నదని భ్రమించి
యొకనాడు వారందఱుగలిసి యశోదాదేవి యింటి
మీదికి దండెత్తి ఆకృష్ణుని చేతలవిషయమై ఆమెతో
ఘోరముగా బోట్లాడిరి, —

38. తా॥ ఓ యశోదమ్మగారూ! నీకు గొడుగుపట్టుట మాక
ర్మకొలది మాకొంపలు దోచుకొనుటకే కాబోలు.
ఇంకేమున్నది, మాపాపమిట్లాపండిపోయిది. ఏమో
నమ్మా! ఈయూరిలో మేమిక కాపురములువధలి
యింకేయూరైనా లేచిపోవలసి వచ్చినట్లేయున్నది.

39. తా॥ అయ్యయ్యో! నీకొడు కేదో యొకవంకబెట్టుకొని
మాయొండ్లలో దూఱి యన్నియు నాశముచేసి పోతా
డమ్మా, అంటే, అద్దము గనుపించలేదు కొంచెము
చుక్కబెట్టమ్మాయీ! యంటూ దగ్గిరకు జేరుతాడు;
పోనీలేయని, మొగమున జుక్కదిద్దుతుంటే, మెడ
లోని సొమ్ములు చూచినట్లు నటించి తొమ్ములుముట్టు
కుంటాడు; ముట్టుకొని నీకొక మంచిరహస్యము చెపుతా
నంటూ! చెవియొద్దకువచ్చి చెక్కిలినొక్కుతాడు; నొక్కి

నీ కంటే నేనే పొడవున్నాను కొలుచుకుందా
మంటూ, ముందునకు నిలబడి మోవిదగులుతాడు;
తగిలి నీవు కండ్లమూచుకో గమ్మత్తుచూపుతా నంటూ,
నాకండ్లు రెండూమూసి యింటోకిజూటబడి ఆపాలు
మీగడలు దోచికొని, పోతూపోతూ నానోటికికూడా
కొంచెముబూసి వెకిలినవ్వు నవ్వుకుంటూ పడుగెత్తి
పోతాడమ్మా! మీనల్లపిల్లగాడు.

వివరణ:-

శ్రీకృష్ణుడు బదునొకండేండ్ల ప్రాయమువచ్చువఱకే
ప్రేపల్లెలో నందునింట బెరిగెనని శ్రీమద్భాగవతమునందే
చెప్పబడియున్నది. ఆట్లా శ్రీకృష్ణుని బాల్యక్రీడలు పసితనము
నందే జరిగియుండెనుకనుక నట్టిచిన్నవయస్సునకు జారత్స
మాపాదింప వీలులేదు. పోతనామాత్యుడు దనకవితాచమ
త్కృతితో భాగవత్సీలలని యట్లు శృంగారరసముతో దెనుగు
భాగవతమునందు వర్ణించియుండెనుకాని, యావనమేలేని
బాలున కట్టికాముకాభావము గలిగెననటలో సర్థములేదు.
అంతేగాక "నీవుయశోదబిడ్డడవె నీరజనేత్ర సమస్తజంతు
చేతో విదితాత్మ వీశుడవు" అని యాకవీశ్వరుడు బిమ్మట గో
పికాగీతలం ద్రావేతల చేతనే స్తుతి జేయించియున్నాడు.
కనుక గోపికలు మొదట దన్ను గడపదొక్కనీయకపోయి
నప్పు డాబాలకృష్ణు డేదోయొక చమత్కారముతో దగ్గిరకు
జేరి, మఱపించి, యుక్తిగా నింటిలోనికిజూచుట జరిగియుం
డెడిది. అది సహజముగా కుటుంబాండ్రకందఱకును స్వాభావిక
మేయై యున్నది.

40. తా॥ అంతే గాక మేము మాయుండలలోనున్న పాలకుండ
లనన్నింటిని జాగ్రత్తగా చాచికొని, తలుపులు బిగిం
చి, గుమ్మముమీదనే గూర్చొని కావలియుండగా,
మాకంటబడకుండగనే యెటుగండి లోనికిబోవునో
కాని, కడవలుమాత్రము ఖాళీయైయుండునమ్మా!
ఇంకా యేమేమో పులి, తోడేలువలె దొంగయలుపు
లఱచి మమ్ము నిర్ఘాంతపెట్టి మాయుండలలోదూఱి
పాలకుండల దన్నికొనుచు జిక్కకుండా దప్పించుకొని
మఱి పాటిపోతూయుంటే, యింకా నీ కేమిచెప్పవలె
నమ్మా యశోదమ్మగారూ! మొత్తముమీద కనిపా
ఠేసి యాబోతును విడిచినట్లుగా ఊరిమీద వదలికే
స్తేమట్టుకు మే మిక యూరుకోలేమమ్మా!

41. తా॥ అని యుప్పతనబెట్టుచూ ఆడిపోసుకొనుచుండగా
విని నివ్వెఱబొందిన యశోద తన చిన్నికుమారుని
ముఖలక్షణములలోని యమాయకత్వమును జూడగానే
చిటుచవ్వు గలిగి, తనముద్దుబిడ్డ నన్యాయముగా సరి
పడక నిందించుచుండి రనితలంచి యొడలుపులకరిం
పగా పారిని నిరాకరింప నెంచి, —

42. తా॥ ఓహోహోహో గోపికలారా! మీ రిట్లు గోపమెత్తి
వచ్చి యీరోజువరకు నాచనుబాల్తెనామానని యీ
పసివాని నీరీతిగా జూరచోరదూషణములతో నిందించి
వృధాగా యెందులకిట్లుప్పతనప్రార్జితమయ్యెను?

అన్యాయముగా శిశువుల నిందజేసిన గన్నకడుపైన
తలిదండ్రుల క్షేతయు విచారకరముగాదా!

43. తా॥ మీరుమట్టుకు బిడ్డలగనని గొడ్డుబోతులా యిరీ
తిగా నామద్దులకొడుకుమీద బాటలుసాపిమఱి తిట్ట
పోయుచున్నారు. చాలుజాలుగాని యీ వేషాలు
మాని నాయుంటిముంగటినుంచి వెళ్లిపొండి.

44. తా॥ కానిచో మీరు మీమగవాండ్రపై నిరుగుబాటుజేసి
గెలువలేక, ఆకసియంతయు, యీ పరాయితల్లిగన్న
పసివానిమీద జూపించి వాపోవుచుంటిరి కాబోల్దు.

45. తా॥ ఆహా ఏమి యీఆగడము? పసివాడన్న తలువాత
బొరుగిండ్లవెపుకే రాకయుండునా? వచ్చినప్పుడొక
వేళ నేమైన తినేవస్తువులు గన్పించిన నందుకొనక
మానునా? అట్లని ఆపాలుపెరుగులు గంటబడకుండా
జాటుగా దాచిపెట్టుకొని, యేదో కళ్లజెదురుపెట్టి వా
డందుకొనకుండా చూచుకొనవలెనుగాని, యిటు పరు
వుమర్యాదలులేకుండా కాస్తంతదానికి గంపెడంత
చేసి బాటలు చాపుతూ బాజారు కెక్కి తేయేము
న్నది?

46. తా॥ అని యీ గోపికలను తిరస్కరించినదై యశోద
కుమారునిపై బ్రేమజనింపగా, వారి సంగతివిడిచి. శ్రీ ౧౪.
మీని దగ్గిరకుదీసికొని,—

47. తా॥ నాయనా! నిన్ను ఊరిలోనివారందఱు గొంతుపిల్ల
వాడని యుప్పుతనబెట్టుచున్నారు. నీవా నాకు లేకలేక
కలిగిన వంశాంకురము గనుక చెడ్డపేరు దెచ్చికొన
బోకుమురా నాతండ్రీ!

48. తా॥ అని లాలనముసేయుచు శ్రీకృష్ణుని గృహములోనికి
దీసికొనివెళ్లి దృష్టిదోషము దగిలెనేమోయని భయ
పడి విభూతిని మంత్రించి తన మనస్సునకు దృష్టిగా
నాబాలుని కాపాదమస్తకమును బూసినదయ్యెను.

49. తా॥ ఆప్రకారముగా దల్లి చేత మందలింపబడిన శ్రీకృ
ష్ణుడువేటాభావము వహించి గోపికల విషయమై వద
లివేయగా, దమ యింటిపురోహితుడైన గర్గమహా
ముని యరుదెంచి యాకృష్ణావతారమర్మ మెఱిగియు
న్నవాడు గనుక ఆయోగేశ్వరుని యోగవిద్యా విధాన
మును బునశ్చరణ జేయవలసినదని ప్రేరేపించుచు గ్రి
యాయోగములో నుదాసీనుడు గాగూడదని యాశ్వా
సించి వెళ్లెను.

వివరణ:-

అట్లు లోకులచేత దూషింపబడి ఉదాసీనుడైయున్న
బాలకృష్ణుని గర్గమనీంద్రు డీక్రింది విధముగా నుదో షిం
చెను:-

- గర్గ|| గోపాలదేవా! ఏమ ట్లుదాసీనునివలె యేదో చింతిం
చుచున్నాడవు?
- కృ|| గురుదేవా! నే నితరులకు మేలుసేయుచుండగా నన్ను
దుర్మార్గునిగా భావించుచున్నారుగదా స్వామి!
- గ|| నాయనా! లోకము కాకులవంటిదనికదా సామెత.
మఱియు “లోకో భిన్నరుచిః” కావున మన మితగుల
యద్దేశములు గమనింపకూడదు. నీవు నీబుద్ధికి దోచి
నటుల జేయుట నీకర్తవ్యము.
- కృ|| కాని యితరులు నన్ను దూలనాడుచుండిరిగదా స్వామి!
- గ|| ఎవ్వ రెవ్వరిని దూలనాడి రోయి, గోపాలా?
- కృ|| ఈ యూరివారందఱువచ్చి నన్ను దిట్టి మాయమ్మతో
బోట్లాడిపోయిరి స్వామి!
- గ|| ఎవరిని దిట్టిరి నాయనా?
- కృ|| నన్నే స్వామి! నన్నే.
- గ|| అంటే నాకర్థము గాలేదే!
- కృ|| అయ్యో నన్నేనండి, నన్నే. ఈ యశోదాకుమారుడ
నగు శ్రీకృష్ణుని.
- గ|| ఓహో! అటులానా, కృష్ణుడవైన నిన్నే తిట్టిపోయిరా?
- కృ|| ఔ నండి, ఔను.
- గ|| అయితే నీపేరు కృష్ణుడన్నమాట.
- కృ|| కాదు స్వామి; నాపేరు శ్రీకృష్ణుడు.
- గ|| సరే, నీ పేరెంత శ్రీకృష్ణుడు.

కృ॥ ఆఁ ఔను స్వామి, నా పేరు శ్రీకృష్ణుడు.

గ॥ అయితే నీ వెవ్వర వోయి?

కృ॥ అయ్యో! నేను శ్రీకృష్ణుడనని చెప్పికొంటిని గాదండీ, యింతలోనే మఱచిపోతిరా స్వామి!

గ॥ కావచ్చాయీ! శ్రీకృష్ణుడనేది నీయొక్క పేరు గదా! అట్లులేన నీవు ఎవ్వరో చెప్పుము.

కృ॥ అదేమిటి స్వామి! అట్లా అడుగుచున్నారు.

గ॥ నీకు నామాట యర్థముగాలేదు కాబోలు. సరే, ఈయశోద ఎవరి తల్లి?

కృ॥ నా తల్లియే.

గ॥ ఔను గదా! నీవు వేఱు, మియమ్మ యశోద వేఱు? నుంటిరికావున, ఆమె నీయొక్క తల్లియైనది. కాని ఆమెయు నీవును నొక్కటే మనిషి క్కాదుగదా!

కృ॥ అవునండీ, ఆమె నాతల్లికాని, నేనూ ఆమె యొక్క ర్థమే యెట్లగుదుము!

గ॥ మఱి, యిందాక నీవు నీపేరు శ్రీకృష్ణు డంటి వే. అప్పుడు నీవు నీయొక్క పేరును వేతేవేతేగాక, యొకేవస్తు వెట్లులైనది?

కృ॥ అవును స్వామి! నేను బుట్టినతరువాత చిన్నప్పుడు దమరే దయచేసి నాకు శ్రీకృష్ణుడని పేరుబెట్టినా రటగదా! ఆ ఆచార్యునినండి నేను. ఇప్పు డింత పెద్దవాడనైతిని.

గ|| సరే పోనీలే, నీ చేయి యేది?

కృ|| ఇదుగో నండి, యిది కుడిచేయి.

గ|| అవును, యిది ఎవరి చేయి?

కృ|| నాచెయ్యే గదండి, నాదే.

గ|| అవును, ఇది నీది. అనగా నీయొక్క చేయి.

అంటే, యిందాక నీయొక్కతల్లి యన్నట్లుగా, నీ చేయి వేటు, నీవు వేటుగా నున్నారు గాదూ!

కృ|| ఆ దెట్లాయగు నండి? నాచేయి నేను కలిసియేయు న్నాము. కాని నాతల్లి నేను వేటేవేటేయున్నాము గాదండీ.

గ|| అయితే, యీ నీచేయి తెగిపోయిన, నీవుగూడ లేక పోదువా?

కృ|| అహ; ఈచేయిపోతే, నా కింకొకచేయిగూడాయన్న దిగదండి.

గ|| అవును, యీచేయిపోతేగూడా “నీవు” అంటూ యుండున్నాడవు గనుక నీవువేటు, నీచేయివేటు. అనగా నీవు ఆచేయివే యని చెప్పవీలులేదు అది నీయొక్క చేయి. అనగా నీవు వేటేగా యుంటూయుండగా, ఆ చేయిగూడా వేటేగానే యుండి, నీది యగుచున్నది.

కృ|| ఔను స్వామి, తెలిసినది. ఇది నాయొక్కచేయి యగు చున్నది. అయితే యీకాలూ నాదియే, యీముక్కు నాదియే, యీకన్నులూ నావియేనన్నమాట ఇవి యుంటే నావి, యుండకపోతే నాకు లేకపోవుచు

న్నవి కాని “నే” నంటూ నివి లేక పోయిన గూడా
యుంటానండి!

మఱి, యీ కందూ మక్కు, చెవులూ, కాళ్ళూ
తలా నీవు గాకపోతే “నీ” వెవ్వర వోయ్?

అదేనండి, నే నెవరిసి?...ఆఁ, యీముక్కులో నడిచే
యూపిరి గావచ్చును గాదండీ!

మంచిది, ముక్కు మూసిపట్టుకొని చూడు.

నాకు ఊపిరి ఆడదుగదండీ!

ఆఁ, నీకు ఊపిరియాడదంటే నీవువేఱు, నీ యూపి

వేఱుగాదూ?

అంతే నండి.

మఱి నీ వెవ్వడవు?

ఏమో తెలియుట లేదండి. అంతా ఆయోమయముగా
నున్నది. స్వామీ! తమరే న న్ననుగ్రహింప వలసినది
మునీంద్రా!

అటులైన వినుము. నీశరీరమునందు “నే” ననునది నీశరీ
రము కాదు. నీశ్వాసయు గాదు. ఈశ్వాస మనస్సు
యొక్క స్థూలరూపము. ఈశ్వాసననుసరించుచు నను
గమించిన, నీదేహమునందలి పంచకోశములను దెలి
యగలవు. ఆ ట్లింద్రియములజయించి, మనస్సును వశప
ఱచి కొని యహంకారము నణగదొక్కిన బుద్ధికి
ఆత్మావలోకనమొదలి నున్న నీవు యథార్థముగా
నెట్టిగొనగతుగుచున్నాడవు. కాని, యీదేహమున

వ నియు, మనస్సు నీ వనియు పొటపడుట మాయ
 (లేక) అజ్ఞాన మనబడుచున్నది. నీవు సర్వకాలస
 ర్వావస్థలందునగూడా ఆత్మవేయై యున్నాడవు. ఆ
 అజ్ఞానమను మాయతెఱ దొలగిన, సూర్యోదయ
 ముతో నిండుచీకటియంతయు నెగిరిపోవునట్లు, ఆత్మ
 సాక్షాత్కారమొదలి, అజ్ఞానమంతయు నశించుచు
 న్నది. ఆత్మ యెల్లప్పుడు సాక్షిమాత్రుడే కాని, కర్తయు
 భోక్తయు గాడు. కావున ఆత్మకు దూషణభూషణము
 లేన్నడును లేవు. నీ వా ఆత్మస్వరూప మయ్యేయుం
 టివి గనుక లోకు లాత్మయగు నిన్ను డిట్లుచుండిరని
 తలంచుట యారోపిత మగుచున్నది. అన్ని జీవుల
 లోని ఆత్మ యొక్కటే గనుక తిట్టువాడు, తిట్లుదిన
 వాడు గూడ సాత్మయేయై యున్నది. ఇక ఈమిథ్యా
 రోపణ చేయుంచునది మనస్సేయై యున్నది. ఆమ
 నస్సు పంచజ్ఞానేంద్రియములద్వారా యానందము
 కొఱకు బాహ్యవిషయములలో వెతకికొనుచు, జీవున
 కహంకార మాపాదించి కర్మలంపట నొందించి జనన
 మరణముల బొందించుచున్నది. జీవాత్మయే యధార్థ
 స్థితిలో అఖండానంద స్వరూపముగానున్నది. కావున
 మనస్సు నంతద్బుఖము సేయవలయును. రెండుకండ్లను
 మూసికొనిన, యీ మాయాప్రపంచమునం దొక్కయై
 దవభాగము అదృశ్యమగుచున్నది. నోరు గూడా
 మూసిన, రెండు వంతులుగా నశించుచున్నది. చెవులు
 మూసిన మూడువంతులు మాయమగుచున్నది. అట్లే

ముక్కుమూసిన నాల్గువంతులుగాను, శరీరమే మఱచిన బూర్తిగాగాను ప్రపంచము లేకపోవుచున్నది. అనగా యీ యైదు మార్గములు నిరోధించిన, మనస్సు పరిభ్రమించక జీవాత్మలో నణగిపోవుచున్నది. కనుక ఓ, గోపాలదేవా! నీ వా మనస్సును జయించి లోకులకు వెఱవక, నీ బుద్ధికి యుక్తమని తోచినట్లు కర్మాచరణము సేయుచు, గర్వత్వాభిమానములేక లోకోపకారము సేయవలసినది.

కృ॥ అయితే, గురువర్యా! సాధన యేప్రకారముగా జేయవలయునో యను గ్రహించి నన్ను గృతార్థుని జేయుడు.

౧॥ కృష్ణభగవానుడా! నీవు సాక్షాత్ భగవంతుడవును ఆ జన్మజ్ఞానివియు గావున నేను నీకు వేతే యుపదేశింపవలసినది లేదు. ఐనను, నీ వీబాల్యమునందే యష్టాంగయోగముతోగూడిన రాజయోగమును బునశ్చరణచేసికొనిన, ఉత్తరోత్తరాలోకమునకు దత్త్వోపదేశము సేయుటకు మానసియుడవగుదువు. కానిచో లోకులు నీయమానుషత్వమెఱుగజాలక నీ గీతాబోధతత్త్వమాద్యరింపకపోయిన రాబోవు కలియుగమున ధర్మము బొత్తుగా నశించిపోవును సుమా!

అని గర్గమహాముని శ్రీకృష్ణుని బ్రోత్సాహపఱచి వెడలిపోయెను.

50. తా॥ ఆవిధముగా మాతృదేవతకంటె గొప్పదైన గురుదేవునివాక్యము ననుసరించి, కాలయాపనము సేయక,

శ్రీకృష్ణుడు గోపికల విషయమై త్వరపడి విచ్చలవిడిగా
వారి పెరుగు పాలు మొదలైన వస్తువుల నాశము
సేయ మొదలుబెట్టగా, వారందఱు జాలా మనోవ్య
ధపాలైరి.

51. తా॥ గోపిక యొక్కతే ప్రతిదినము శ్రీకృష్ణుడు సేయు
దానికి వానిని బట్టికొని ప్రతిక్రియ జేయవలెనని సం
కల్పించి, ఆనాడు యేకాదశి గూడా అగుటచే నిం
టిలో వంటచేయనక్కఱలేదుగదా యని యితరపను
లేమియు దలబెట్టక, కృష్ణు డందుకొన వీలులేకుండు
నట్లు నడికప్పున కొక యుట్టనిగట్టి, అందులో బాలు
పెరుగు పెన్నకుండలను జాగ్రత్త పఱచి, తలుపులు
బిగించి, పీఠిగుమ్మము మీదనే మిక్కిలి మెలకువతో
గూర్చొని త్రోవగాచికొనుచుండగా నంతలో మధ్యా
హ్న కాలమయ్యెను.

52. తా॥ అట్లు పచ్చియుపవాసము సేయు నామెకు నోరుఎం
డగా వాకిలిముంగటనున్నచే టువులోనికి వెనుకకు దిరి
గితిరిగి చూచికొనుచు బోయి, త్వరగా నొక గ్రుక్కెడు
నీటితో నోరుదడిపికొని, మఱుక్షణములో గిర్రున
తిరిగి యిల్లుసేరుకొనునప్పటికి గుండెరుల్లరనగా నం
తలోనేయిల్లంతయునిండియుండిన యనేకమంది గోప
కులజూచెను.

53. తా॥ ఆబాలురలోపాలు శ్రీకృష్ణుడును రోళ్లు పీటలు
బోగువెట్టి, వే తొకపిల్లవాని నెక్కించి, వాని భుజ

ములపై దాసునిలబడి, చేతికందని యాయుట్టియందలి
కుండలకు రంధ్రముగొట్టి, ఆవిసురున కాయుట్టి యిటు
నటు నూగుచుండగా దానితోబాటు దాను తనశిర
మునుగూడా సమానముగా వంచితిప్పుచు, క్రిందికి
గారుచున్న క్షీరధారకు దోసిలిబట్టి, తానును దనక్రింద
నిలబడినవాడును ద్రావుచుండగా, తక్కుగల బాలకులు
మోచేతులక్రింద జుట్టికొని త్రావుచుండి, యందఱు
దదేక నిమగ్నులై పిలచినా వినిపించికొనలేని స్థితిలో
పొట్టలుమట్టుకు బెద్దవిగా బెరుగుచుండగా, అయిల్లాలి
ఏకాదశీవ్రతము సఫలమాయెనా యన్నట్లుగా శ్రీకృ
ష్ణుడు నిజవిభూతియైన గోపాలురతో సహా ప్రత్యక్ష
మయ్యెను.

వివరణ:-

ఈ గోపవనిత యుపవాసదీక్షతో నేకాదశేంద్రియ
ముల నిరోధించి, చిత్తైకాగ్రతగలదై, శ్రీకృష్ణునే స్మరించుచు
బగచేతనో వగచేతనో ధ్యాసించుచుండెను గనుక, భక్త
పరాధీనుడైన భగవంతు డామె కవశ్యము దర్శన మియ్యవ
లసివచ్చినది. కాని ఆమెబుద్ధిపరిపక్వముకాకపోవుటచే ఆమె
అభగవత్సాక్షాత్కారము నెఱుగ లేకపోయినది. అట్లాధర్మ
సూక్ష్మ మాయల్లాలు గ్రహింప లేకపోయిననూ, గర్మఫలము
దప్పదుకావున, దదేక ధ్యానముతో శుచియై ఆదిన మామె

సాధించిన కర్మయోగ్యతయే యామెపాత్రతకొలది నామెకు
దత్తణము ఫలించి భగవత్సందర్శనము బ్రసాదించెను.

54. తా॥ ఆరీతిగా జూచి, భయము, నాశ్చర్యములతో గూడి
కొనిన వణకుపుట్టుచున్ననూ, దొంగయని యనుకొ
నిన ఆచాలకృష్ణుని బట్టుకొనవలయునని ధైర్యముజెచ్చి
కొని, వానిమీదనే దృష్టినిలిపి, మెల్లమెల్లగా దగ్గిరకు
జేరుచుండగా శ్రీకృష్ణు డామెనేత్రము లుపవాసము
చే జిక్కియుండెనని దయదలచెనన్నట్లుగా, బుక్కిట
లోని పాల నామెకన్నులపై నుమిసి, ఆమె తెప్పరిలి
చూడగలిగేలోపుగా నాగోపాలకులతో సహా చిత్ర
ముగా నదృశ్యమయ్యెను.

55. తా॥ ఆవిధముగా నెవ్వరి కంటబడకుండా నెక్కడ గని,
పెట్టుకొని యుండునో, యెప్పు డిండ్లలోనికి దూఱునో
యెట్లు పాటిపోవునో, కాని యేమాత్రమును చప్పుడు
గాదు. పైగాకుండలు బెట్టినట్లేయుండును కాని లోపల
చూచిన శూన్య మని పరిపరివిధముల దలపోయుచు
ఆకొంటెకృష్ణుని విషయమై వానితల్లికూడా పట్టించి
కొనుట లేదుగదా యని వ్యసనపడుచు,—

56. తా॥ అట్టి విచార మారోజు కారోజు కెక్కుదుగాగా,
ఆగోపికలు వాకిం డ్లాడ్చుచున్ననూ, మ్రుగ్గుబెట్టు
చున్ననూ, వంటకములు సేయించున్ననూ, మాట

లాడుకొనుచున్ననూ, నిద్రపోవుచున్ననూ, తిరుగుచు
న్ననూ, చూచుచున్ననూ, వినుచున్ననూ, యింకా
నేమేమిచేయుచున్ననూ, చిత్రముమాత్ర మాకృష్ణుని
చేతలమీదనే యాకరింపబడి వేళే తాముగా గడ్డ
పడి సాధించే ప్రయత్నము లేకుండగనే మనస్సులంత
ర్ముఖమై యేకాగ్రత్వమునొందిరి.

57. తా॥ అట్లు దాము బట్టుకొనవలయునని ప్రయత్నములు
సేసినను, దొరికియు దొరకని చాలునిగూర్చి విసిగి,
వేసరి, లో లో మెచ్చికొనుచు, యనురాగవత్తులై
తుద కాగోపిక లసూయాద్వేషములు మఱచి యుద
ఘుగలసి సమానముగా శ్రీకృష్ణుని ప్రేమింపదొడగిరి.

58. తా॥ ఈ ప్రకారముగా జితైకాగ్రత నొందుచు, హృద
యపూర్వకముగా గామక్రోధాదుల విసర్జించి శ్రీకృ
ష్ణునియందెక్కుడు మమకారము గలిగినవారలై
గోపిక లాచాలకుని దమ చేతులలోనికి జేరదీచికొని
గారాబము సేయవలయునని గాఢముగానపేక్షింపగా
ఆశ్రీకృష్ణుడు వారలకు శరీరమువేటు ఆత్మలువేటు
అని నిర్ధారణచేయుచు స్ఫుటముగా ఆనహంకారో
పదేశము సేయదలచినవాడై చిత్రముగా దళ చాలవల
లీల నొకటి నిరూపించెను.

వివరణ:-

గోపిక లింద్రియలోలుగానుండియే ఆశ్రీకృష్ణుని దాకగోరుచుండిరి, కాని గతజన్మలోని మునీశ్వరులవలె నింద్రియాతీతలై కాదు. కనుక, వారికి సూలదేహవాసన పూర్తిగా నశింపజేయుటకై భగవంతు డుపదేశము సేయవలసివచ్చెను. అట్లని తన దైవత్వ మెఱుగని సంసారిణులగు ఆగోపికలను బిలిచి మంత్రోపదేశము సేయుటకు వీలులేమి గ్రియారూపముగా నొక్కట ఆశ్మచికిత్స నొనరింపగడగెను. ఆవిధముగా జ్ఞానులైన వారతాత్తుగా జితప్రక్రియ నొనర్చిన బాత్తులు గానట్టిమూఢహృదయులగు శిష్యులకు నాడీవోషముసంభవించి ప్రమాదము జరుగుట తటస్థించును. అందువలనే యమనియమాదులు మొదట తప్పక సాధింపవలసియున్నది. కాని ఆగోపికలన్ననో అదివఱకే యింద్రియవాసనలను మఱల్చిన హృదయ సైర్యమును బొందియున్నవారగుటచే వారి కా నాడీవిజృంభణము దరుణమేయయ్యెను.

59. తా॥ ఒకనాడు గోపికలందఱు గౌరీదేవీవ్రత మారంభించి వినోదముగా నాడుచు బాడుచు, యమునానదికి వెళ్లి నిస్సంకోచముతో వివస్త్రితై స్నానముసేయుచుండిరి.

60. తా॥ అప్పు డాబాలకృష్ణు డాయుడ్డు మీదనున్న ఆవ్రేతల చీరెలు దొంగిలుచుండగా వారు చూచి యాతని వాడింపదొడగిరి,—

61. తా॥ అయ్యో, అయ్యో, కృష్ణా! ఇదేమిపనిరా? ఆడ
వాండ్లు స్నానమాడుచుండగా మగవాండ్లిటు బొంచి
చూచి రావచ్చునటరా? ఒక వేళ పొరపాటున వచ్చి
లేని, యీ విధముగా చీరె లెత్తుకొనిపోవుదురా?
ఛీ! ఛీ! నీవు చాలామంచివాడవు గదూ! పరుగెత్తి
పాటిపోక మాకోక లక్కడ విడిచిపెట్టి వెళ్లు నాయ
నా. అయ్యో! అప్పుడే చాలా ప్రొద్దుగూడా యెక్కి
నదే!

62. తా॥ ఓ కృష్ణా! నీవు మా మాట వినకపోయిన, మీయ
మ్మతో జెప్పుదుము సుమా! అయ్యయ్యో! ఇ వే మి
యూటలురా? మా నాయనగాదూ! లే, మాచీరెలు
మా కందిచ్చు తండ్రీ! యని స్వభావసిద్ధమైన లజ్జతో
నయమున భయమున బ్రతిమాలికొనిరి.

63. తా॥ అప్పు డాగో పాపకృష్ణుడు దా నక్రమమగుటగాదు
గావున వారి కోకలు దీసికొని పాటిపోక వారి కొక
క్రియావిధానమును గల్పించి సాధిప్రాయముగా నిట్లు
నియో:—ఓ గోపికలారా! భయపడకుము మీ రేల
యింత సిగ్గునొందెదరు? ఈజగమంతయు మిథ్యయే
కదా! అటులనే యీపాంచభౌతికమైన మిశరము
లును మీ మీ ప్రార్థకర్మానుభవమైన మీరుధరిం
పవలసివచ్చినదేకదా! కావున అనిత్యములైన మీ
యీతుచ్చదేహములపై నితయభిమాన మెందులకు?

మీరు యింద్రియవాసనలుమాని, దేహభ్రాంతివిడిచి
ఆత్మాత్మానుసంధానబుద్ధితో నీటిలోనుండి వెలుపలికి
వచ్చిన, మీకు మీ ప్రకృతిధారణావశ్యకములైన
వస్త్రములిచ్చుటయేగాక, తక్కు ఆత్మజ్ఞేమకరము
లైన దివ్యలతానములను దృఢ మగు మనోబలమును
గూడ బ్రాప్తింపగలవు.

64. తా॥ అని సహేతుకముగా వారిదేహవాసన బలాత్కరముగా హరింపగా, నిశ్చంకగా దద్బోధ గ్రహింప
లేని చంచలలుగావున, నిర్విణ్ణహృదయలై ఆగోపిక
లోపికలుసెడి మఱల యశోదకడకుంజని కృష్ణుని విప
రీతచర్యను సాదృశ్యముగా నిరూపించి వాపో
యిరి.

65. తా॥ అప్పు డాయశోదాదేవియు సహజమైన స్త్రీహృ
దయముతో గమనించి, గోపికలు సెప్పినమాటయే
నమ్మినదికాని, శ్రీకృష్ణుని బుద్ధిమందలి సదుద్దేశమైన
అనహంకారోపదేశవిధానము గ్రహింపలేకపోయెను.
అందువలన, ఆమె తనకుమారునిపై సలుకఁదెచ్చికొని
తాను వానిని దప్పక దండింతునని వ్రేతల సమా
ధానపఱచి పంపివేసెను.

66 తా॥ తరువాత ఆ యశోదమ్మ శ్రీకృష్ణుని దుశ్చేష్టల
గురించి విచారగ్రస్తయై, యిక బిల్లపాడింట నేయుండిన

బొత్తిగా జెడిపోవునని తలంచి, తమ కలవృత్తియైన
గొడ్లకాపరితనముపై నియమించుచు శీఘ్రముగా నడ
వులకు బంపవలసినదే యని మనస్సుగుదుర్చుకొని,
భర్తయైన నందునకుగూడా నచ్చజెప్పినదై యొక
నాటి సుముహూర్తము నిర్ణయించెను.

67. తా॥ అట్లు ప్రప్రథమముగా మందదోలికొనిబోవుటకై
యలంకరింపబడిన ఆగోపాలకృష్ణుడు దన మాతృదేవ
తకు బ్రదక్షిణపూర్వక నమస్కారాదు లాచరించి,
ఆమె యాశీర్వచనమునందుకొని, చల్దియన్నము నొక
కట్టకు దగిల్చికొని తన్ను జూచి పరితపించుచున్న గోపి
కాజనమునకు నుపశాంతి కలుగునట్లుగా జిటునవ్వు
నవ్వుచూ, నొయ్యారముతో వారివైపు తిరిగి తిరిగి
చూచుచు నావులమంద వెంట నడచెను.

68. తా॥ అట్లు శ్రీకృష్ణుడూ రి వెలుపల నున్న పొలము
లలో బశువుల మేపికొనుచు క్రమముగా నన్నిదిక్కు
లందలి దూరపు బయళ్లనుగూడా యరసికొనుచు,
దుదకు యమునానదీప్రాంతము సేరెను. అక్కడ
నున్న కొండభూములయందు, గడ్డియెక్కుడుగా గన్న
డుటచేతను ఆ నదియం దెల్లప్పుడు నీరుగూడా పాటు
దలగా నుండుటచేతను, ఆ ప్రదేశమే యెక్కువ వస
తిగా నున్నదని నిశ్చయించికొని, కూరమృగములు
సంచరింపని. పచ్చిక బీడులం దాపశువుల మేపికొను
చుండెను.

69. తా॥ ఆవిధముగా యాదవకులశేఖరుడైన గోపాలదేవుడు దేశకాలపాత్రమెఱిగికొని పశుపోషణ జేయుచుండగా ఆవులును బొదుగులుబెంచి పుష్కలముగా బాలిచ్చుచూ ఆవ్రేపల్లెవాడలో గణపుమాటయే కల్లగా సిరిసంపదల కభివృద్ధి గలుగజేసెను.
70. తా॥ ఇట్లు శ్రీకృష్ణు డాలమేపికొనుటకై ప్రతిదినమును యూరిబైటకు బోవుచుండగా నక్కడ వ్రేపల్లెవాడలోని గోపిక లాబాలగోపాలు డట్లు గంటికిదూరమయ్యెగదా యని వగజెందినవారై ప్రొద్దస్తమానము వానివిషయమే చెప్పికొని యాలాపము సేయుచు దిగులుపడజొచ్చిరి.
71. తా॥ అంతేగాక ఉపదేశముయొక్క బలముచేతగూడ నిరంతర మాశ్రీకృష్ణునిమీదనే ధ్యాసకలిగినవారై వాని విషయమే మాటలాడుకొనుచు, వానిమీదనే పాటలుబాడుకొనుచు, వానిసంగతియే యనుకొనుచు వానినే మెచ్చికొనుచు యెప్పుడెప్పుడు బ్రొద్దుగుంకునా, యెప్పు డా బాలకృష్ణు డడవులనుండి మఱలియింటికివచ్చునా యని తపించుచు వేచియుండి, సూర్యాస్తమయముకాగానే ఆగోపిక లాకృష్ణుని కిష్టమగు తినుబండములను సేకరించికొని వెళ్లి యాతురలై మంచిన్నికృష్ణు డెక్కడున్నాడమ్మా! యశోదా! యని వెతకికొనుచుండిరి.

వివరణ:-

ఉపదేశమనునది ఉపన్యాసమవంటిది గాదు. ఉపన్యాసమనునది చిత్తత్రోభముగా జేయు గ్రంథవిమర్శనకు బర్హవసానమై యెప్పటికప్పుడు సెప్పువాడును, వినువాడును మఱచుట కవకాశము గలిగియుండును. ఉపదేశమన్ననో యట్లుగాక అక్షరస్పృహనే యరికట్టి దన్నుదానుగా బ్రపంచమునుండి మఱిచ్చుచు మనోవేగమునిలిపి జీవాత్మపరమాత్మలను జతగూర్చు దారమువంటి యొకనాడిచలన మగుచున్నది గురువైన వా డొక్కయుపదేశముతోనే తనయోగశక్తిని బ్రవేశపెట్టి శిష్యునిశరీరమునందలి నాడిని ప్రకోపింప జేయగా నిక సది యావజ్జీవమును వ్యక్తిగతముగానే ప్రసరించుచుండి, తేదధిష్ఠానదేవత నేనాటికైననూ సాక్షాత్కరింపజేయుచున్నది. అట్లాయా దేవతల కాయా నాడిస్థానములుండి, బ్రహ్మాత్వమునకును వేఱే యొకయూర్ధ్వనాడి హృదయమునందు గలదుగావున, అట్టితత్వోపదేశము సేయుటకును గురువైనవాడు బ్రహ్మజ్ఞానియేయై యుండవలెనుగాని యోగసిద్ధి లేని వారలు సేయజాలరు. అందునను తుద్రదేవతలు శీఘ్రముగాను గొప్పదేవత లాలస్యముగాను ప్రసన్నులగుదురు, గ్రావీన అవ్యక్తపరబ్రహ్మస్వరూపమగు నే కాక్షరప్రణవారాధన మత్యంత దూరముగానున్నది. అట్టి బ్రహ్మజ్ఞాని నెఱుగుటయు గష్టతరమే. కాని సాధకునికి వైరాగ్యయుక్తమైన పాత్రిత చేకూఱిన ఆపరబ్రహ్మమే గురుదేవునిరూప

ముగా స్వయముగావచ్చి యుద్ధరించుచున్నాడని శ్రుతులు
నెప్పుచున్నవి.

72. తా. శ్రీకృష్ణభక్తి తత్పరురాలైన (రాధయను) ఒక
గోపిక యెప్పుడు బ్రాద్దుగ్రంథునా యెప్పుడువెల్లి
బాలకృష్ణుని ముద్దులమోమును జూడగలుగుదునా యని
యాతురతతో తొందరతొందరగా దనయింటిలోని
పనులన్నియు దీర్చికొని, చీకటిపడగానే, దివ్వె వెలి
గించికొని వచ్చెదనను నెపముతో గడపదాటి నేఱుగా
యశోదయింటికిం జని యక్కడ దీపము మట్టించికొ
నుచు, దాపుననున్న సందనందనుని సుందరమఖారవిం
దమును దిలకించియానందించుచు, తన్నుదా మఱచి
యుండగా, ఆ మె వెలిగించుచున్న చేతిలోని వత్తి
యంతయు మండుకొని తుదకు చేతివేళ్లు కాలిపోవు
చున్ననూ ఆగోపిక తెలిసికొనలేకపోయెను. అంతలో
ఆమె యత్త గారు తన కోడల యశోదమ్మగా రింటి
కేవెల్లియుండునని యనుమానించి, యాగ్రహవేశ
ముతో నచ్చటికివెళ్లగా, ఆ యమాయకవుకోడలి చేతి
వేళ్లు కాలిపోవుటజూచి, తనకు వచ్చిన కోపమం
తయు మఱచి గొల్లుమంటూ తొమ్ముబాదుకొని
యెడ్వసాగెను.

విశేషార్థము:-

ముఖ్యముగా నాగోపాలకృష్ణుని మేనత్తయైన రాధ
యను యువతి ఆ బాలకృష్ణునియందలి భగవల్లక్షణములను

దన పూర్వపుణ్య భాగ్యముచే స్వయముగా గుఱ్ఱించినదై,
ఆకృష్ణకమారకునిపై దివ్యమైనభక్తి భావమును బెంపొందించి
కొనుచు, ఆమాయామానుష విగ్రహుని శిష్యబృందమననొప్పు
నాపదునాట వేల గోపిక లందఱిలోను ముఖ్య శిష్యురాల
య్యను.

వివరణ:-

సాధకుడు దనహృదయములో నిజమైన భక్తిని గలిగి
యున్న వానికి ప్రకృతియంతయు ననుగుణ్యముగానే నడచి
కొనును, కనుక కోపముతోబోయిన ఆయత్త గారు శాంత
రాలై గారాబముతో గోడలి నింటికిదీసికొని వెళ్ళినది.

73. తా ఆవిధముగా దినదినమును వృద్ధియగుచుండిన ధ్యాన
శక్తితో ఆవేత్తలు గ్రమక్రమముగా గృహచ్ఛిద్రము
లయం దాసక్తి వదలి తమ చిత్తములయందు బ్రపంచ
భోరణియే మఱచి మనోలయము నందు చుండిరి.

వివరణ:-

ఈప్రకారముగా బూర్వజన్మసంస్కారములు గలిగిన
గోపికల నింద్రజాలమగు సంసారప్రవృత్తినుండి మఱలించి,
భక్తులను సంసారచక్రమునుండి తఱిపజేయు ప్రభువైన
యాశ్రీకృష్ణభగవాను డాగోపీజనమునకు ధారణాధ్యానన
మూర్ధియోగముల నలవాటుబఱచి సంయమనిష్ఠులై నొనగిరి.

చెను. కాని గోపికలన్ననో ఆదాలక్ష్మ్య డవతారమూర్తియని
కాని, ఆజన్మజ్ఞానియని కాని యెఱిగికొనలేకపోగా, తామ
ధ్యాత్మనిష్ఠ బొందుచుండుటయుగూడా తెలిసికొనియుండ
లేదు. అనగా వారికి దమ బుద్ధియొక్క ప్రమేయములేకుండి
నను తమ శరీరములలో జీర్ణకోశము, శ్వాసకోశము మొద
లైన వెల్లుపనిచేయుచుండెనో, యదేవిధముగా వారిబుద్ధి
కవగతము గాక పోయిననూ తామాత్మనిష్ఠాధురంధరిణులగుట
సహజమైనట్లుగా సంభవించినది.

74. తా॥ అక్కడ ఆయమునారణ్యములందు టోడిగోపాల్మ
రాటపాటలయందు బ్రొద్దుబుచ్చుకొనుచుండగా, ఆజ
న్మజ్ఞానియైన శ్రీకృష్ణు డేకాంతముసొచ్చి నిజగురువు
లాదేశించినచొప్పున రాజయోగము బునశ్చరణము
సేయదలకొని యమనియమములతో అష్టాంగయోగా
భ్యాసదీక్షవహించి సాధన కుపక్రమించెను.

75. తా॥ ఆ ట్లాటపాటలయం దాసక్తిలేనివాడై శ్రీకృష్ణు
డాయమునారణ్యములందలి వింతలను జూడదలచి యే
కాంతముగా బోవుచు బృందావనము బ్రవేశించి,
యొకపొన్నచెట్టుకింద గూర్చొని వినోదించుచు ఆయ
మునానదియొక్క నీటిప్రవాహమును గమనించుచుం
డగా,—

విశేషార్థము:-

అటు యమనియమముల నవలంబించి యేకాంతము జూచ్చిన శ్రీకృష్ణుడు దీక్షవహించి, యొకపొన్నచెట్టుకింద బద్ధాసనస్థుడై కూర్చొని, చిచ్చుద్రబట్టి, క్రమముగా రేచక పూరక కుంభకములతో హృదయకోశమునందలి యపానవా యువును వ్రేల్చుచుండగా,—

76. తా॥ అటువైపున పెద్దపెద్దయలలతో బొంగుచుండి, లోపలదాగియున్న కాళియసర్పమునకు నిలయముగా నుండిన యొక నీటిమడుగును గుర్తించి దానిని సమీ పించెను.

విశేషార్థము:-

కొలది యభ్యాసముతోనే తెంపులేని యింద్రియవాస నలతో బొంగిపోయెను, లోపలనణగియున్న కుండలినీశక్తి కాశ్రయముగానున్న మూలాధారచక్రము నెఱిగి కొనిన వాడై,—

77. తా॥ అట్లాకాళిందీమడువును సమీపించి, సాహసముతో ఆమడుగులోనికి దుముకదలంచి, మొలనున్న పీతాంబ రమును గట్టిగా బిగించికట్టుకొని, శిరోజములను జక్క గాముడివైచికొని, హారములను కంఠమునకు మెలికలు గా దగిల్చికొని, పింఛముచు దీర్చి యుపర్చికొని, తన పైనున్న యుత్తరీయమును గూడా గ్రిందబడవైచి, శరీ

రము బెంచి, భుజములుగొట్టి, యూపుతో నుద్రేకము
దెచ్చికొని, హుమ్మనుచు మూర్ఖపుపట్టుదలగా ముక్కు
బట్టికొని, యెగిరి, యామడువులోనికి దూకినవాడై
వలయాకారములు దిరుగుచు నలయక ఘోరముగా
నీదులాడజొచ్చెను.

విశేషార్థము:-

. ఒకనాడు వృధమగు బుద్ధితో దీప్రముగా గుంభక
ములు సేయదలంచి, కటిచేమమును జక్కగావదులు సేసికొని,
శిరోజములు గాలికెగిరి చెదరకుండా సర్దుకొని, హారములు
దేహస్పృహ గలిగింపకుండునట్లుగా వడతలుగా వేసికొని,
మీది యుత్తరీయమునే యాసనయోగ్యముగా క్రిందబుటచి
కొని, బిగువుగా బద్మాసనముమీద వెన్న, కంఠము, శిరము
సమానముగా నిలువరించి కూర్చొని, హస్తముసాపి చిన్నుద్ర
బట్టి, పూనికతో “ఓం” అను ఏకాక్షరప్రణవమును స్మరిం
చుచు, బ్రజమీటగా నొకముక్కురంధ్రమును మూసి, రేచించి
పూరించుచూ, ఆ ములోకేశ్వరు డలసటనొందక యమోఘ
ముగా గుంభకములు సేయుచు, ఆమూలాధార చక్రమును
భేదింపజొచ్చెను.

78. తా ముఖ్యముగా దా ననేకమాటులు మత్స్యకూర్కాది
యవతారములెత్తుచు మహాసముద్రములయందే యీది
యున్న సేఱ్ఱిరి కావున, శ్రీకృష్ణు డేమాత్రమునలయక

వీరా పేశముతో గ్రుక్కబట్టి మునిగి తిరుగుచు ఆమడు
గంతయు గలచి బురద బురద చేసెను.

విశేషార్థము:-

యథార్థమునకు దాను, యోగేశ్వరుడైన సగుణనిర్గుణ
మయపరబ్రహ్మస్వరూపుడును అవతారపురుషుడు గా వు న
అనంతవీర్వుడై దృఢముగా ననేక కుంభకములుసేసి తన చై
తన్యశక్తితో నామూలాధార కమలమును భీభత్సముసేయ
జూచెను.

79. తా॥ అ ట్లామడుగులోని జలచరములన్నియు బెగ్గడిలు
నట్లుగా అలకలోలమొనరించుచు విజృంభించి, యడు
గువేలవఱకుబోగా హఠాత్తుగా దనకాలుదాకి బుస్సు
మనుచు దఱిమివచ్చిన కాళియసర్పమునుజూచి
వినోదియై,—

విశేషార్థము:-

అ ట్లామూలాధార చక్రమునందలి ప్రాణశక్తి
భరించి తట్టుకొనలేనట్లుగా గుంభించి భీభత్సముసేయు
నిజమనోబలమునుజూపి భేదించి, ఆమూలాధారకమలమునం
నిద్రించియున్న కుండలీశక్తిని లేవగొట్టి లీలావినోదియై,—

80. తా॥ తన షుక్కురంధ్రములలో సంచరించెడి శ్వాస
యొక్క బుసలే నాదముగను, నదీతీరమునందలి యర
ణ్యములనుండిన ఆలమందలు మొదలగుజంతువులు బ్రే
క్షకులుగను, నరములయొక్కయు కీళ్లయొక్కయు

చప్పుడులు మద్దెల మొదలగు వాయిద్యములుగను,
ముక్కి యాడునప్పుడు ప్రసరించెడి యూసిరియొక్క
గతులు తాళముగను, ఒక పెద్దబూర నాగస్వరము
గను మేళము సేసికొని ప్రపంచమునకంతటికి నాశ్చ
ర్యముగలుగునట్లుగా, ఆమడుగులోని తామరపుష్పము
లచుద్భవమున కాలియసర్పముపై నిలబడి యాతుంటరి
పిల్లవాడైన గోపాలకృష్ణుడు గన్నులుగూడా మూసి
కొని పరవశ మొందుచు మోడి వేసెను,—

విశేషార్థము:-

అట్లు సులభముగా బ్రాణాయామసిద్ధిగాంచిన శ్రీకృ
ష్ణుడు ద దేకదీక్షతో బ్రత్యాహారము సేయువాడై సోహంభా
వమే స్వరముగాను, ద శేంద్రియములే ప్రేక్షకులుగాను,
72,000 నాడులద్వనులే బహువిధవాద్యవిశేషము గాను, కుం
భకమునందు బరిభ్రమించుచుండిన శ్వాసయొక్క గతియే
తాళముగను, నిత్యానందదాయకమగు బ్రహ్మనాళమే నాగ
స్వరముగను నన్వయించికొని, ముల్లోకములకు నూతన మంగ
ళమొనగూర్చెడి సర్వోపనిషద్సారసంగ్రహమైన గీతోపదేశ
వైఖరిసూచించుచు, చైతన్యమాత్రస్వరూపుడై యోపద్మాసన
ముమీద నేయుండి తనమూలాధారకమలముమధ్యనున్నకుండిలి
నీశక్తి నాడించుచు, త దధిష్ఠాన దేవతయైన గణేశున కారు
వండల హంసగాయత్రిని “వశషస” బీజాక్షరములతో జపించి
సమర్పించెను.

81. తా॥ ఆప్రకారము గా గాళియమర్దన మాచరించిన శ్రీ
కృష్ణుడాయమునారణ్యములలో నెల్లలుమీటిభయంకర
మైన చోట్లుగూడ బ్రవేశించి యావులమేపికొనుచుం
డగా దేవేంద్రుడు రాలవాన గురిపించెను. అప్పుడా
వర్షములో గోవులు దడిసి బెగడువడి చావ సిద్ధము
గాగా దత్తణము శ్రీకృష్ణు డాదాపుననున్న గోవర్ధన
మను కొండచు లేవ నెత్తి ఆవులమందల కాశ్రయమిచ్చి
వాటిప్రాణములు దక్కించెను.

విశేషార్థము:-

ఆవిధముగా బ్రత్యాహార మొనరించిన శ్రీకృష్ణుడు
మూలాధారచక్రమునుండి సహస్రారకమలమువరకుగలయేడు
చక్రములనుదాట వలెనని ధారణాయోగమునుబూని నిర్మల
త్వముబొందుచుండగా చంచలమైన మనస్సుయొక్క పరివర్త
నచేత సూక్ష్మముగానున్న యింద్రియములు తోభించి దుర్బల
మగుచు సడలి నశించిపోవుచుండగా నంతలో సులభముగా
స్వాధీష్ఠానకమలములోని రేతోబిందువును గదల్చియూర్ధ్వరేత
నుక్రమేనందున ఆయింద్రియములకు బూర్ణసత్త్వముగలిగి ఋన
రుద్ధారణమునొందెను.

వివరణ:-

ఇక్కడ నొక గూఢమైన విషయముగలదు. ఏమన,
అదివఱ కధోముఖముగానుండిన కుండలనీశక్తి లేచినప్పు డూ
ర్ధ్వముగా బ్రకిరబాకుచు సుషుమ్నామార్గముగా నడచునప్పుడు,

(13)

దద్వారభేదనముతో సాధకునికి బ్రాహ్మపాయమే సంభవి-
చును. లేక, ఆసుషున్నానాడిలోనున్న మలము కపాలమున
కెక్కిననూ మెకడుసెడి పిచ్చివాడగుటయుజరుగును. అట్టి
యేప్రమాదముగలుగకుండా ఆపాచి కుత్తుకలోనికే వచ్చినిల
బడి నోటిలోనుండి యుమియబడుటకు ఆకియాసిద్ధి తన పురు
షార్థములో లేక కేవలము సాధకునియొక్క భగవద్భక్తి
తాత్పర్యమును, ఆసర్వేశ్వరునియొక్క దయాకలాక్షమునై
యున్నది. ఈస్థితిలో సాధకునికి భౌతికముగా నొక పెద్దజబ్బు
చేసి క్రమేణనివారించును. ఆపరీక్షతో ఆవ్యక్తి జీవన్ముక్తి
గూడ ఆజన్మలోనే సాధింపగలుగుననుట నిస్సంశయముగా
నుండును, యెందువల్లననగా నటనుండి ఆపరమేశ్వరునిశక్తి గు
తన మనస్సును ఆకర్షించి లాగికొనిపోవుచున్నది, మూలా
ధారచక్రమునుండి కుండలినీశక్తి కదలువరకు, మానవుడు
గర్భేంద్రియములకువశ్యుడై స్త్రీలోలుడైయుండును. ఆకుం
డలినీశక్తి యూర్ధ్వముఖమైన కామము స్వతః గానే నశించి
బ్రహ్మచర్యము నిర్విఘ్నముగా నిలచుచున్నది. ఈకుండలినీ
శక్తి నాభీకమలముయొద్దనున్న మణిపూరకచక్రమును జేరి
యున్నను, ప్రమాదముజరిగిన మఱల మూలాధారమునందు
వచ్చినిలచును, గాని యది యామణిపూరకచక్రమును గూడా
గడచియున్న, తిరిగి మూలాధారచక్రము వరకు తాజాలక
మణిపూరకచక్రమునందే నిలబడిపోవుచున్నదనియు యోగ
శాస్త్రము చెప్పుచున్నది.

82. తా॥ ధీరుడైనగోపాలకృష్ణుడట్లునిరాటంకముగా గోవు
లను మేపికొనుచు, అరణ్యచుర్యమును బవేశించి,

దూరప్రయాసముచే నొక్కింత విశ్రమించగా, నంతలో నొక విపరీతమైన యీలవంటిధ్వని విని మేలుకాంచి, యెవ్వడైనా బోయవా డాదాపున దిరుగుచు ద నొకయడవిమృగమని పొటపడి బాధించడుగదా యని తన జాతకలక్షణము దలచికొనుచు ధైర్యము దెచ్చికొని నలుదిక్కుల బరికించి చూచెను.

విశేషార్థము:-

సిద్ధసంకల్పుడైన శ్రీకృష్ణు డట్లు నిర్విఘ్నముగా యోగసాధనజేయుచు సూర్యరేతస్కుడై శ్వాసను హృదయస్థానము నందలి అనాహతచక్రమున జేర్చి చిత్తశాంతి నొందుచు ధారణాయోగ మతిక్రమించుచుండగా నంతలో నొక చిత్రమైన “రీజ్” కార శబ్దమొకటి విని మిక్కిలి శ్రద్ధతో ఆధ్వనియందు బుద్ధిని దీవ్యముగా బ్రవేశపెట్టి సంయమన మొనరించెను.

83. తా|| అట్లు జాగరూకుడై యాయడవిలోని చిన్నచిన్న యెండుటాకుల చప్పుళ్లను, కిచకిచమను పిట్టలయొక్క కూతలను, టంటం అని దొర్లుచుండెడి రా తి బండ్లయొక్క శబ్దములను, వెదుగుచెట్లు మొదలైనవాటి యొక్క యొరపిడిధ్వనులను, నలుగడలబరుగులెత్తు జింకలు లేళ్లు మొదలగు జంతువులయొక్క గిట్టలచప్పుళ్లను, ఆకాసమును గప్పియున్న మేఘముల యొక్క గర్జనను, నాలకించి, విమర్శించికొనుచు, సావధానుడై

యా యరణ్యసీమయందు ననకు వినిపించుచున్న
“రీజ్” కారము ద ద్వాయువుయొక్క ప్రకృతిసిద్ధి
మగు యుంకార మేగదా యని బుద్ధితో సమాధానపడి
మనస్సుగుదుర్చుకొని భయరహితుడయ్యెను.

విశేషార్థము:-

శ్రీకృష్ణు డట్లనాహతచక్రమునుండి స్ఫురించిన “రీజ్”
కారముపై సంయమనము సేసి, క్రమముగా ద దంతర్భాషమైన
“చిణీ” నాదమును, “చిణి-చిణి” నాదమును, ఘంటా రవ
మును, శంఖనినాదమును, వీణానాదమును, తాళధ్వనిని, వేణు
స్వరమును, భేరీ నాదమును, మృదంగ శబ్దమును మే ఘర్వ
నిని, శ్రద్ధాయుక్తుడై విమర్శించికొని, యానంద పరవశుడై,
అకార బీజమైన ఆసమప్తి నాదమునందు, ఉకారంసజ్జనాప్పు
బుద్ధిబ్రదియమును జొనిపి, త త్ప్రవసానముగా నొదవిన
“మ్” అను వాచ్యార్థము నందు లక్ష్యము సేసి, సప్తకోటి
మహామంత్రములకు మూలమైన యా “ఓం” కార బీజమును
దనహృదయకర్ణికయందు సంశయరహితుడై ఆరాధించెను.

వివరణ:-

84 లక్షల జీవరాసులందు “నేను—నే” నను అహంకా
రభావము సమానముగా నేయున్నది. ఈ “నే” ననునప్పు డాభా
వము పాదములందుగాని, శిరస్సునందుగాని కలుగక హృద

యమునందే తెలియవచ్చుటచేత “సే” నని యచ్చోటనే చూచుకొనుచున్నాము. మఱియు ముక్కురంధ్రములద్వారా నడచుచుండెడిశ్వాస, లోనికిబోవునపుడు “సో” అనియు, వెలుపలికి వచ్చునప్పుడు “హం” అనియు ధ్వనించుచున్నది. అట్టి “సోహం” అను పదము “సః + ఆహం” అను మాత్రల చేగూడికొనియుండి “సః” అను సత్తామాత్రస్వరూపమైన పరబ్రహ్మమునందు, “ఆహం” అను జీవాత్మను హృదయకలమునుండి కలుపుచున్నది. అంతేగాక యీ “సోహం” అను అక్షరము గాయత్రీమత్రవిశేషముచేతనే, పశుపత్యాదుజీవులుగూడా క్రమముగా నుచ్చజన్మలకు వచ్చుచు, తుమోనవజన్మ మెత్తగలుగుచున్నవని కూడా చెప్పబడియున్నది. అట్టి “సోహం” అను హంసగాయత్రీయందలి హల్లలైన “స—హ” అను గొట్టివేసిన, “ఓం” అను అచ్చులతో గూడిన యేకాక్షరప్రణవము నిలచుచున్నది. ఆ “ఓం” అను అక్షరమును విడదీసిన “అ” “ఉ” “మ్” అను మూడుమాత్రలు గన్పడుచున్నవి. “అ” యని పలికినప్పు డాధ్వని బొడ్డువద్దనుండి పుట్టి హృదయములోనుండి మీదికెగసి కుత్తుకవఱకు వ్యాపించుచున్నది. “ఉ” యను మాత్రయొక్కధ్వని కుత్తుకలోనుండి పుట్టి నాలుకకొనవరకు వచ్చుచున్నది. “మ్” అను అనుస్వరము నోటికి వెలుపలగా పుట్టుచు, దీర్ఘముగా నెంత పొడవుగానైనను బోవుచున్నది. అట్లే మూడుమాత్రలుగలిసినచో “ఓం” అను అక్షరమన్నిరకములైన ధ్వనులు (లేక) అక్షరములకు మూలమై మాతృరూపముగానున్నది ఈప్రణవశబ్దమునకు జాతినితభాషాభేదములును, స్త్రీపురుషలింగభేద

ములును లేక సమస్తపాణులయందును సమానముగానే తెలియబడుచు “ఏకోపరబ్రహ్మ” త్వము నిర్దేశించు చున్నది. అంతేకాక వ్యక్తికి నెక్కుడు సంతోషము గలిగినప్పుడు, యెక్కువ దుఃఖము వచ్చినప్పుడు, “ఓ” — “ఘో” యను భిన్నధ్వనులలో జీవునిప్రాణము విలీనమై శాంతిబొందుచున్నది. మఱియు, రోగియైనవాడుగూడా “ఊ” యను భిన్నస్వరముతో మూల్గుచు ఆ “ఊ” కారమునందు శాంతిననుభవించుచున్నాడు. అట్టి మూర్తిత్రయరూపమైన “ఓం” కారమే శబ్దబ్రహ్మమై వేదములకుగూడా యందక, వేదాంతమనబడుచున్నది. అట్టి శబ్దాతీతమైన ఓంకారబ్రహ్మమే సత్ = శాశ్వతము, చిత్ = చైతన్యము, ఆనందము = సుఖము అను లక్షణముల మిశ్రమస్వరూపముతో సకలజీవులయందును నిలిచియున్నది. కావుననే యెఱుక చెడినజీవాత్మ యింద్రియములద్వారా సుఖాన్వేషణకై బాహ్యవిషయవాసనలందు పరివర్తనజేయుచు నెచ్చోటను నిత్యానందముగానక తపించుచు కర్మాభిమానముతో సంసారచక్రమునందు జన్మలెత్తుచున్నాడు. అట్టియింద్రజాలరూపమైన విశ్వమునకంతటికి, నవ్యక్తస్వరూపమైన ఆ ఓంకారపరబ్రహ్మమే సృష్టిస్థితిలయములకు గారణమై కర్మయోగప్రవృత్తిగల ప్రకృతితత్వములో ధర్మసూక్ష్మముగా వ్యాపించి, యీ క్రియాప్రపంచములో “సత్” గా నిలిచి “సత్కర్మ”యని నిర్వచింపబడుచు సర్వకాలసర్వావస్థలందు సాక్షిస్వరూపమై నిత్యముగా వెలయుచున్నది.

34 తా॥ ఐనను దాను భ్రమచే బొరపడిన బోయవాండ్రే, యైనచో మోసమువాటిల్లునని తలచి యుపేక్షింపక,

ఆధ్వనిని నానావిధముల నాలకించి పరీక్షించి యను
మానరహితుడై ఆయరణ్యమునందలి సకలచరాచర
జంతుజాలములలో దాను దప్పయి తరుల నెవ్వరిని
గానక నిశ్చింతతో దన శరీరశ్రమయంతయు బూర్తి
గాబాసిపోవునట్లు గాఢ నిద్ర జెంది మహాసుఖము
నొందెను.

విశేషార్థము:-

అట్లు సచ్చిదానందస్వరూపమగు ఆత్మసాక్షాత్కా-
ము బొందిజీవన్ముక్తుడయ్యు దీక్షవిడువక విదేహముక్తినిగూ-
ననుభవింపగోరిన వాడై శ్రీకృష్ణ డాయఖండపరిపూర్ణపర
బ్రహ్మము నేనాత్మర ప్రణవ బీజముతో ధ్యానించుచు
నానావిధయుక్తి భేదములైన ప్రత్యక్షానుమానాగమప్రమాణ
విధుల మననము సేయుచు, తన ఆత్మవంటి ఆత్మయే సకలజీవ
రాసులయందు నున్నదని సమాధానము బొందినవాడై, త
ల్లత్కృష్ణమైన కేవలనిర్వికల్పసమాధి నధిగమించి, స్థితప్రజ్ఞుడై
విశ్వాతీతుడగు ఆయఖండపరిపూర్ణ సచ్చిదానందమయపర
బ్రహ్మమునందు లయసిద్ధినిగూడ ననుభవించి ఆయోగేశ్వరు
డైన గోపాలకృష్ణుడు యోగీశ్వరుడయ్యెను.

వివరణ:-

యోగసాధనకు మొదట యమనియమముల నలవరిం
చికొని, తరువాత చిత్తవృత్తినిరోధకమైన సాధన మేదైనా

యభ్యసంపవలెను. ఈప్ర.చుత్తమే యజ్ఞచున బరగి “యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోస్థి” యన్నట్లు హింసాపూర్వకమైన యజ్ఞములకంటె జపయజ్ఞ మే శ్రేష్ఠమైయున్నది. అట్లు వ్యవసాయము సేయగా గ్రమేణ మనస్సు పరిపరివిధముల సంకల్పించుట లుమాని చిత్తము నిర్మలమగుచున్నది. అట్లు చిత్తశుద్ధి కలిగిన మీదట నిష్కల్మషమైన అద్దమునందలి బింబమువలె బరమాత్ముని ప్రతిబింబమైన ఆత్మ ప్రత్యక్షముగా బుద్ధింద్రియమునకు దర్శనమిచ్చుచున్నది. ఈస్థితికే “జీవన్ముక్తి” యని పేరు.

జీవన్ముక్తిలో వ్యక్తి మోక్షాధికారి యగుచున్నాడు. కాని ప్రారబ్ధ మనునది పూర్తిగా నశించలేదు గనుక, యియోగియొక్క జీవాత్మ హృదయకమలములోనుండి బైటకు దుమికిరాజాలదు. కావున బ్రారబ్ధమనుభవించుదనుక నంతఃకరణమునందే నణగియుండి, యవసానకాలమున గర్గరహితమయ్యెను గనుక బరమాత్మలో గలిసి పుట్టుటయే లేసి మోక్షమొందుచున్నాడు. ఈ యోగ మెక్కుడు చిత్తశుద్ధిగల యధికారునకు ఆరుమాసములలోను, మధ్యస్థునకు ఒక్క సంవత్సరపరిమితిలోను, మూఢహృదయునకు బండ్రెండు వర్షములలోను సిద్ధి నొసగుచున్నదని శృతి ప్రమాణము.

అట్లు ఆపరమాత్మలో ఈ దేహమునందుండియే కలసిన “విదేహ కుక్తి” యనబడుచున్నది. దీనికి వేళెయోగసాధనలు లేవు. జీవన్ముక్తుడౌపరబ్రహ్మవృత్తిననుసంధానము సేసికొనితెలఁధారవలె ప్రణవధ్యానము సేయుచున హ్యారాత్రములు నిమగ్ను

దే గా వ ల యు ను. అట్టి పరాభక్తికి మెచ్చికొని ఆ ప
బ్రహ్మమే యావిశ్వరూపము గటాక్షించుచున్నది. అట్టి నిర్వి
కల్పసమాధిసిద్ధికి దేశకాలపాత్రాన్యాయములులేక నడ
చుండిననూ, మాటలాడుచుండినను గూడా అకస్మాత్తుగ
లభించుచున్నది. అట్టి అమనస్కయోగసిద్ధిని గాంచిన
వుడు తిరిగి ఆజీవన్ముక్తుని శరీరములోనికి మఱివచ్చుటకు
దుర్లుటము. తన ఆ త్మ య ను జ్యోతి ఆపరంజ్యోతిలో గ
సముద్రములోబడిన ఉప్పుకల్లువలె అపరూపమే యగుచున్నది.
శాని యొక్కొక్కప్పు డాపరబ్రహ్మమే తన్ను దెలిసిన ఆ వి
దేహముక్తుని లోకోద్ధరణమునకై మఱిలబ్రతికించుచున్నాడు.
శావున అట్టి నిర్వికల్పసమాధిలో నిర్జీవమైన జీవన్ముక్తుని కళే
బరము నిశువదొకదినములవరకు శిష్యులు గాపాడుకొనవలసి
యున్నది. అట్లా కాలములో ఆదేహమునకు చైతన్యము గలు
గకపోయిన సంస్కారము నడపవచ్చునని శృతివచనము.
అది యట్టిది గావున, సాధకుడు జీవన్ముక్తి నొందిన తరువాత
వెంటనే విదేహముక్తికి బ్రయత్నించుటయు ప్రమాదకరమని
యెఱింగి, కేవలము స్వాభిలాషి శాక వేదాంతజ్ఞానమును ప్ర
చారముచేసి లోకములోని యజ్ఞాననారాయణుల నుద్ధరిం
చి, త ద్ధనరీతరమే నిర్వికల్పసమాధికై యత్నింపవలయునని
యుశ్యతులు నిర్దేశించుచున్నవి. అప్పు డాజీవన్ముక్తుని శానిర్వి
కల్పసమాధి సిద్ధించినను, లేక యంతలో నవసానవేళ ప్రా
ప్తించిననూ, అనుభవ భేదమే గాని, మోక్షమునే పొందు

చున్నాడు గనుక పునరన్మము గలుగదు. కాని విదేహముక్తి
గూడా నీభౌతికదేహములోనే సాధింపవలె. ననిన అది కోటి
జీవన్ముక్తులలో నొకానొకనికే గాని సిద్ధించుటలేదని శ్రీభగ
వానువాచ:

మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చి ద్యతతి సిద్ధయే
యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చి న్మాం వేత్తి తత్త్వతః॥

అనగా వేలకొలదిగానుండిన సాధకులలో, నే యొకని
కో జీవన్ముక్తి సిద్ధించుచుండగా, అటువంటి వేలకొలది సిద్ధు
లలోగూడా, నెవ్వడో యొక్కడే నన్ను సంపూర్ణముగా
దెలిసికొన గలిగిన విదేహముక్తి సాధించి యనుభవింపగలుగు
చున్నాడు సుచా!

85. తా॥ ఆజన్మజ్ఞానియైన శ్రీకృష్ణు డట్లు దృఢ వ్రతుడై
షణ్ణాసప్రమాణమున జ్ఞానానందమహత్స్వరూప
మును, అవ్యక్తపరబ్రహ్మము నైన ఓంకారమునం
దట్టి స్వానుభవసిద్ధిగాంచి, ఆవిధముగా ఆహంకార
మును దీసి వైచిన ప్రతిమానవుడును బ్రణవస్వరూపు
డగుచున్నాడని సార్థకపటచుటకుగాను, లోపలనున్న
మలమంతయు దీసివేయబడి డొల్లగానుండిన వెదురు
గొట్టమును పిల్లంగోవిని తన విజ్ఞాన చిహ్నముగా
స్వీకరించి ధరించెను.

86. తా॥ అట్లొకనాటిరాత్రితెల్లవాఱురూమున ఆబ్బిం దార
ణ్యమునందు బ్రణవధ్యాననిష్ఠగరిష్టుడై తనివి సనక

తన్ని ప్రాప్తికి బాధాంతరముగ వేణువును గ్రహించి, గానలోలుడై, యొక గీతముతో నాగస్వరము నాలాపన జేయుచు నా వేశపూరితుడయ్యెను.

87. తా॥ అట్లు విశ్వమంతట వ్యాపించి నిడుచుండిన ఆమర శియొక్క ప్రణవనాదమునకు నొక వైపున దనశరీరము నందలి 72,000 నాడులు లయమగుచుండగా, రెండవ వైపున బాహ్యప్రపంచములో నాలమందలు మోలి లెత్తి వినుచు దన్నయ మొందునట్లుగాను; ఇట్లు తన దేహమునందలి పంచప్రాణము లను ముఖ్యవాయువులు విలీనమై తనకు వశ్యమగుచుండగా, అటుబాహ్య స్పృష్టిలో ద్రాచుపాములు లేచి పడగలువిప్పి పరవశ మొందునట్లుగాను; తన బ్రహ్మ నాడియందలి షడ్చక్రములు శ్వాసకు సులభమార్గములగుచుండగా, బాహ్యమున బ్రాతఃకాలముతో బాటు ప్రకృతియందలి పద్మములు చక్కగా వికసించునట్లుగాను; తన యొక్క స్థూలసూక్ష్మకారణోపాధిత్రయము సడలి బ్రహ్మనందముయమగుచుండగా, ఆచతుర్యమమున బ్రకృతింగల జీవకోటులు లాలింపబడి, మైమఱచి, గాఢనిద్రయను సుఖ మనుభవించుచుండినట్లుగాను; దన కుడియెడమ హస్తములం దా జీవమాత్రుడైన బా. ల కృష్ణుడు మురళినిధరించి; ఆబృందావనమునందు గానము సేయు

దొడగగా, సాక్షాత్తుగా ఆసర్వేశ్వరుడే హృదయ
గోళమునందాయుడాపింగళానాడులమధ్యనున్న ఆసుషు
మ్నానాళమును ధరించి, నాదానుసంధానము సేయు
చుండెనా యనునట్లుగా, ఆమురళీనినాదముగేవలము
సోహంమంత్రరూపమగు బ్రహ్మనాదమైన ఓం-కార
మై బ్రహ్మాండమంతయు నిండి ప్రతిధ్వనించెను.

వివరణ:-

సిద్ధపురుషుడైన శ్రీకృష్ణభగవానుడు బ్రాకృతముగా
వేణుగానము సేయునప్పుడు గూడా తన యోగకౌశల్యముతో
శుద్ధమైన ఓంకారనాదమునే ప్రవర్తింపజేయగలుగగా నది
యంతరబ్రహ్మతముగా ప్రసరించి యొక్కవైపు యోగసిద్ధి
నొందిన ఆచాలకృష్ణుని వ్యప్తిరూపమును రెండవవైపు సమష్టి
రూపమైన యావత్ప్రపంచమును నిర్మలమగు నానందమహా
సముద్రమున నోలలాడించెను.

88. తా॥ అట్లు తొమ్మిదిరంధ్రములతో చేయబడిన యావెదు
రుగొట్టము, చాకచక్యముగల యెనిమిది వ్రేళ్లచే నెడ
తెగకుండా నాడింపబడుచు, వాయువుతో పూరింప
బడగా ఆ గాన గసము దశదిశ లందు దట్టియుగా వ్యా
పించెను.

విశేషార్థము:-

అట్లు నవ ద్వారములుగలిగిన ఆగోపాలదేవుని శరీర
ముచూహనీయమైన యష్టసిద్ధులతో జాజ్వల్యమానమై శ్వాస

పర్యటనచేత నుద్భూతింపబడిన ఆప్రణవనాదము దశవిధనాదములతో భూనభోంతరాళములు నిండునట్లుగా ఘూర్ణమానమయ్యెను.

89. తా॥ అట్టి సమయమున నాప్రణవనాదపరంపరలు చెవులబడగానే ఆవ్రేపల్లెవాడలోని గోపవనితలు దపూర్వజన్మజ్ఞాన సంస్కృతిచే నిద్రావస్థనుండి యత్తుగా దెలివివచ్చి కలవరబడుచు,—

90. తా॥ ఆయపూర్వనాద మిదివఱ కెప్పుడో వినియఁజిమి సుమా యని యాందోళనబడి పూర్వజన్మ సన్స్కారబలముచే నయ్యది స్మృతికిరాగా, అమ్మహనీయమైన ఓంకారనాదమును గుర్తించి, తత్త్వమే దేహవాసనల నొక్కట విసర్జించి, తేనెవాసనల కెదురుగా బరుగులిడు తేనెటీగల చందమున, ఆమురళీగాన ప్రవాహమున కెదురీదునట్టి వారలై,—

91. తా॥ తమతమ స్వగృహములనుండి వెడలి నిజభర్తలను గుఱిచిగాని తదితర సంసారవిషయములను గుఱించిగాని తలంపనేఱక, తమ చిత్త శుద్ధి విశేషముతో బృందారణ్యమునందలి వ్యత్యస్తపాదారవిందుడైన వేణుగానలోలుని నిజమనోవీధియందు బొడగని, సంభ్రమాశ్చర్యములు ముప్పిరిగొనగా, నెమట దోచుచుండిన ఆగోపాలదేవు నాతురపడి తమ రెండు గరములతో

నందుకొనబోయినట్లూహ్యనించుచు “కృష్ణా! కృష్ణా!”
యను కేకలతో నా రాతిరూమునం దా గోపికలు
గొప్పలు ముడివీడగా నాయరణ్యమార్గములబట్టి-పరు
గులెత్తి జనిరి.

92. తా॥ అట్లామురళీవినోదుని డాసి, యాగోపకాంతలు
సాక్షాత్ భగవంతుడని తెలిసికొనిన వారై నందున,
భయభక్తివినమ్రై స్తోత్రములొనర్చి, తమ కా అ
ద్వైతాను సంధానయోగప్రాప్తి దముజేసి కర్కరహి
తలను గావించి రక్షింపవలసినదని పార్థించిరి.

93-94. తా॥ అప్పు డాజగద్దోధారకుడగు శ్రీకృష్ణభగవాను
డును బ్రసన్నుడై వారలకు బరమాత్మసందర్శనముగలి
గింప నిచ్చగించి, పదునాల్గు భువనములకు మంగళప్ర
దమైన తన కుడిచేయి చాచి హస్తమస్తకసంయోగ
మొనరించెను,—

95. తా॥ ఆకరస్పర్శతో వెంటనే సమస్త సంచితకర్మము నశిం
చినవారలై ఆమానవతుల తికష్టతరమైన నిర్వికల్పసమా
ధిని సునాయాసము గా నొక్కక్షణములోనే సాధింప
గలిగి ఆ యఖండ పరిపూర్ణ నిరాకార పరబ్రహ్మ
సాక్షాత్కారము నొందిరి.

వివరణ:-

మానవశరీరమునందు 72,000 నాడులు గలవు. ఈ నాడులన్నియు వేఱువేఱు దేవతాశక్తులుగా బరిగణింపబడి ఆ యా నాడీప్రసారములయొక్క ధ్వనులను బీజమంత్రములతో నారాధింపగా ద ల్లక్షితమైన నాడీప్రకోపము సిద్ధించుచున్నది. ఈమంత్రాక్షరములకు స్వరమే ప్రధానమై, యా నాడీస్వరముతో దన మంత్రోచ్ఛాటనాధ్వని యేకీభవించినతోడనే ఆనాడిలో నుష్ణముగలిగి దానిని గదలింపగా జ్యోతిర్కళలు గూడా బుట్టుచున్నవి. కావున నీమంత్రాక్షరముల నెగుడుదిగుడుగాగాని, భాషాంతరీకరణముగాని చేయగూడదు. అట్లొనర్చిన యవి ఫలమునీయవు. ఆవిధముగా హృదయస్థానమునుండి కపాలమువరకు వ్యాపించియున్న యొకానొకనాడి అమృతనాడి యనబరగుచు ప్రణవారాధనతోడి గురుకటాక్షమువల్లనే తెలువబడి సంకల్పరహితమైన కేవలామనస్కయోగసిద్ధి బ్రసాదించుచు గపాలమోక్షలక్షణమైన విదేహముక్తి నొసగుచున్నది. కావున, అట్లహృదయగ్రంధిని హస్తమస్తకసంఘోగవిధానముతో నకస్మాత్తుగా సడలింపజేసియు దజ్జీవాత్కల స్థితప్రజ్ఞులుగా నిలువరించుట కాయాచర్యవరుడు సాక్షాత్ శ్రీకృష్ణభగవానుడు గ్రీష్టదేవులవలె గేవల మవతార పురుషుడు గావలయునేకాని, యితర సిద్ధపురుషులవల్లనూ గాదు. కాని గురుదేవుడైనవా డామార్గము నెఱిగికొని యున్నవాడు గావున నిజశిష్యు సవశ్యము గృతార్థుని జేయగలుగుచున్నాడు. అంతే కాక అట్టిసద్గురునికటాక్షములేనిదే ఆమోక్షకవాటమెఱిగికొనుటయే శాధ్యముగాదని శ్చతులుసెప్పుచున్నవి.

96 తా॥ అల్లు కేవలము సత్యమైనదియు, పుణ్య పురుషుల
చేత గొనియాడబడుచదియు, శృతిస్మృతేతిహాసములకు
రహస్యమైనదియు, సత్త్వగుణప్రధానమైన ఆత్మనిష్ఠ
లోదర్శన మిచ్చుచదియు, దేదీప్యమానమైనదియు,
ఆవ్యక్తమైనదియు, ఆదియంతములులేని యఖండస్వ
రూప మైనట్టిదానిని, —

97. తా॥ సగుణము నిర్గుణ మను రెండునై యుప్పునదియు,
శుద్ధసత్వరూపమైనదియు, జరారహితమైనదియు, నా
శము లేనదియు, తెగగొట్టబడనిదియు, కదలిక లేనిదియు
మాలిన్యదోషము లేనిదియు, గోప్యమైనదియు, చైత
న్యరూపమైనదియు, నిత్యమైనదియు, నంగుష్ఠప్రమా
ణమైనదియు, బ్రహ్మానందస్వరూపమైనదియు, సర్వ
వ్యాపియు, సర్వాంతరాత్మయు నైయున్న ఆదిపురు
షుని, —

98. తా॥ బుద్ధికి నగమ్యమైన యవ్యక్తపరబ్రహ్మతత్త్వమును
దమ హృదయాకాశమునందు జ్ఞాననేత్రముతో సువ్య
క్తముగా సందర్శించి దివ్యమహిమ నందినవారై
యాగోపిక లావిశ్వాత్ము నిట్లని స్తుతించిరి.

వివరణ:-

అసలు మానసిక ప్రపత్తిలో నేదైనా యొకవస్తువు
నూహించుటకు దా నావస్తువు నొకప్పుడు గనియైన విని
యైన యుండవలెను. ఎట్లనగా “ఆవు” యని చెప్పుగానే,

మనస్సునకొకయావుయాకారము బొడగట్టి, తద్వారా తక్కిన విషయము గ్రాహ్యమగుచున్నది. అట్లదివర కేయావును దాను జూచియుండని పక్షమున, దా జూచియున్నవేఱొక జంతువుతోనైనా పోల్చి చెప్పవలసివచ్చుచున్నది. అటువలెనే పరబ్రహ్మస్వరూపము సూచి యెఱుగనంత వఱకు నిట్టిట్టిదని నిర్దేశింప వీలుగాకున్నది. అందునను అవ్యక్త పరబ్రహ్మ మసలే గ్రాహ్యముగాజాలదు. అంతేగాక, యధాస్థితిలో జీవాత్మయు బరమాత్మస్వరూపమే గావున, దన మొగము దాను జూచుటకు వీలుగాదను న్యాయప్రకారమున, బరమాత్మస్వరూపము ముఖాముఖిగా దెలియ వీలులేకున్నదని శృతులు సెప్పుచున్నవి. ఐనను సమాధియం దాపరమాత్మదర్శనము బ్రత్యక్షముగా ననుభవవేద్యమే యగుచున్నదనియు, శృతివాక్యము. కావున ఆపరబ్రహ్మస్వరూప మెట్లుండునా యని తర్కించిన మన కనుభవస్థితిలో గాఢనిద్రావస్థ కావలగా బోల్చుకొనవలసియున్నది. అనిద్రావస్థయు దమోగుణప్రధానమేయైయున్నప్పటికి, అది యవ్యక్తాత్మికస్థితిలోని చిట్టచివరిదశగా నుండి, వ్యక్తస్పృష్టికి మొదటి మెట్టుగుచు దశేంద్రియములతోగూడిన మనస్సు ననుదినము లయమొనరించి పునరుద్ధారణ జేయుచున్నది. కాన దాని కాశ్రయమగు శుద్ధసత్వప్రధానమైన నిర్వికల్పసమాధిస్వరూప మగు అవ్యక్త పరబ్రహ్మలక్షణమును ద దంతర్గతముగా నూహించికొనవలసియున్నది.

౧౧. తా॥ హే జగదీశ్వరా! నీ వీసమస్తమైన స్థావర జంగమ

ప్రాణికోటులందు సూత్రధారివై కర్తృత్వ భోక్తృత్వ
ములు లేక సాక్షిమాత్రుడవయ్యు, సర్వాధారుడవై
యుండి, మా పశువులు, యాదవులు, నందయశోదా
దులు, మా బంధువులు, మేమునుగూడా సర్వము నీవే
యగుచు నీవు గాసివస్తువే యీ విశ్వములో లే దని
యిప్పు డనుభవసిద్ధమైన యీవిజ్ఞానము మఱల మాకు
జన్మజన్మేసి మఱపుగలుగకుండునట్లుగా స్థితప్రజ్ఞురాం
డనుజేసి మమ్మునుగ్రహింపుమో యచ్యుతా! అనంత!
హరి! పరమాత్మ! కృష్ణా! యని వేడుకొనిరి.

100. తా॥ ఓ యశోదాకుమారా! నీవు కేవలము మానవమా
త్రుడవుగాక నిక్కువముగా నీ భూతకోటికెల్ల నాశ్ర
యిడవైన ఆహిరణ్యగర్భుడగు పరబ్రహ్మనే సుమా!
అట్టి నీవుభూభారముదొలగింప గా నవసరపడి యిట్లు
లీలామానుషవిగ్రహుడవై యవతరించిన పురాణపురు
షుడవే గదా!

101. తా॥ అని పరమానందముతో బ్రదక్షిణపూర్వకసా
ష్టాంగదండప్రణామాదుల నాచరించి ఆగోబిందుని
అనంతనామగుణముల గీర్తన జేయుచు నుతించిరి.

102. తా॥ అట్ల బాలకృష్ణు ననేక విధములుగా స్తుతించి
ఆగోపాలదేవుని విజ్ఞానమయమగు మాయామానుషవి
గ్రహమునందు జూమ్ములు నిలిపి ఆరాధించుచు—

103. తా॥ భక్తి పరవశతై యత్యధికమైన యనురాగముచు
జేంది యాగోపిక లాపత్యక్షపథబ్రహ్మమైన బాలకృ

ష్టుని నెత్తికొని, ముద్దుగొని, కాగిటనిడికొని, భక్తి
వివశాత్మలై బ్రహ్మనందమునొందిరి.

.104. తా॥ అంతియకాక తా మా యశోదాకుమారుని దివ్య
విగ్రహముపై జిరకాలమునుండి స్నేహభావము గలిగి
యుండినందున, నిరాకారమైన ఆయశిండనిర్గుణపర
బ్రహ్మైక్యానుభవము నొల్లక కేవలభక్తిప్రధానలై,
ఆ అవ్యక్తపరబ్రహ్మమే యీ బాలకృష్ణుడై యవత
రించెనని సిద్ధాంతీకరించికొని సగుణోపాసనయందే
నిలిచి యారాధింపదొడగిరి.

వివరణ:-

కేవలద్వైత సమాధియందు జీవాత్మ పరమాత్మయను
ద్వంద్వభావము నశించి సముద్రమునందుబడిన యుప్పుకల్లు
వలె నపరూపమగుచున్నది. అట్టి స్థితియందు మనస్సు గాఢ
నిద్రలోనుండునట్లు లయమైపోవుటచేత బుద్ధికిగూడా నయో
మయముగాగేయుండి, ఆ సమాధినిష్ఠనుండి మెలకువవచ్చువరకు
నేమియు తెలియక తరువాతనే తాను ఆనిష్ఠలో అట్టిసుఖము
నొందితినిగదా యని యెఱిగికొనగలుగుచున్నాడు. సగుణో
పాసనమన్ననో యట్లుగాక, తాను వేఱు, తేనె వేఱుగా
నుంటూ, తా నా మధుపానము సేయునప్పు డుండునట్లుగా
ననుభవవేద్యమైన హృదయాహ్లాదమును బొందుచున్నాడు.
ఆయానందానుభవము దా నా తేనెలో గరగిపోయినచోబా
ప్తించుటలేదుగదా! కావుననే ప్రహ్లాదనారదాది నిత్యసిద్ధులు

గూడా తాము భగవద్భక్తి విశేషముతో నాజన్మజ్ఞానులై యెన్నిమారులైనను బుట్టుదుమనుచు భక్తిప్రసాదమునె వేడుకొనిరి కాని కించిత్ గర్భనరకమును గుటించి యీ మాయసంసారచక్రమునకు భయపడి జన్మరహితమైన మోక్ష మాసించి యుండలేదు.

105. తా॥ అట్లు సగుణబోహర్తారాధనాసక్తులై యాగోపికల బాలకృష్ణుని పోడశోపచారముల నిత్యము నర్చించి సేవింప దొడగిరి.

106. తా॥ ఓ నల్లని పిల్లవాడా యిటు రా! యని హాస్యమాడుచు వానమబ్బులవంటి కొప్పుగల యొకపొలతి యానందనందనుని స్నానము సేయించగా, వేటొక సన్నని నడుము గల తన్ని ఓ గొప్పమగవాడా! యని మందహాసము సేయుచు వాని మొలకు బీ తాంబరమును జుట్టును. ఓ గుట్టలెత్తెడివాడా! యని వెన్నముద్దలవంటి వత్సస్థలముగల యొకవెలది వెన్నదెచ్చి నైవేద్యము జెట్టగా, మంచికస్తూరివంటి శరీరవాసనగల వేటొక చేడియ మాధవా! యని చేరదీసి దేహమునకు జందనముబూయును. చిగురుటాకువంటి యధరముగల నొక కన్నియప్రేమతో దాంబూలము నందించగా, పుష్పమాలవంటి కోమలమైన దేహముగల యింకొక జవ్వని కంఠమునకు బూలహారము వేయును. రత్నకంకణములు గలిగిన యొకయిల్లాలు మంగళహారతి విచ్చు

చుండగా, మేటియైన కలకంఠి యొక్క తెయూగుచు బాటబాడి లావించి జోకొట్టును.

107. తా॥ ఈప్రకారముగా శ్రీకృష్ణ సేవాతత్పరలై మైమ
అచియున్న తమ్ముగని మతిభ్రష్టలైరని బంధుజనులు
బెగ్గడిలుచుండగా ఆగోపికలు జాగ్రదావస్థలో నుండి
నపుడు గూడా బాలకు డెవ్వడు దృగ్గోచర మైననూ
ఆనందనందనుడేయని భ్రమించుచు, దుద కా సర్వ
మయుని దివ్యరూపము దమబంధుకోటితో సహా సకల
దేహధారు లందున బ్రత్యక్షముగా దమ మాం
కన్నులతోనే చూడగలిగిన వారలైరి.

108. తా॥ అట్టి పరమోత్కృష్టమైన పరాభక్తితో
భౌతికప్రపంచ మాకృష్టదైవముయొక్క దివ
హమయమేయని ప్రత్యక్షముగా జూచి యానఁ
చుచు, బరమహంసలై, భావముఖసమాధియందు సీలి
సగుణబ్రహ్మమునందే సంచరించిరి.

వివరణ:-

అద్వైతసిద్ధి నొందినప్పటికీ, ఆశ్రీకృష్ణుడుగాని యీ
గోపికలుగని యాదవాపరయుగాంతమునందే సన్యాసాశ్ర
మమును స్వీకరింపలేదు. ఇక నీకలియుగమునందన్ననో, సన్యా
సాశ్రమమును నియోగమును, శ్రీశంకరాచార్యులవారిచేబూర్తి
గాని వేధింపబడియున్నది. అసలు సన్యాసమునది బౌద్ధమత
సాంప్రదాయముగా బూర్తిగా కర్మసన్యాసమై పోయినది.
శ్రేదాంతమునందు జ్ఞానియైనవాడు నిరాటంకముగ భూతసేవ

జేసి లోకోద్ధారణము సేయవలయుననియు, నందులకుగాను దనకు లంపటలేకుండిన నెక్కుడుస్వేచ్ఛగా దిరుగుచు జ్ఞాన బోధ జరుపగలుగుననియు వాక్త్రువ్యబడియుండిననూ, ఆయా చార్యుడు భార్యాసమేతముగాకూడా నుండవచ్చుననియే చెప్పబడియున్నది. గావున బ్రహ్మచర్య, గార్హస్థ్య, వానప్రస్థ సన్యాసాశ్రమప్రకారము జీవన్ముక్తి సాధించి, లోక సేవజేయుటకే నిర్ణయింపబడియున్నను, బ్రహ్మజ్ఞానియైనవాని కే యా శ్రమధర్మములులేక కర్మఫలత్వ్యాగియగుచు జనకునివలెనుశ్రీ కృష్ణునివలెను రాజ్యభారముగూడా వహింపదగియున్నది. అంతేగాక, ఉపనిషత్తు లందును బెక్కుచోట్ల రాజులే శ్రాహ్మణుల కధ్యాత్మబోధ జేసియుండిరనియు గ్రహింపనగును. విశేషించి, జీవన్ముక్తి యను సగుణసాక్షాత్కారము సిద్ధించువఱకు మనుజుడాశ్రమధర్మముల ననుసరించి, ఆత్మానుభవము దోరికినమీదట ద్యాగియగుచు ననగా బుద్ధినిమాత్రముగర్మ ఫలసన్యాసములో నిలిపికొనియుండి యజ్ఞానములోనుండిన సంసారుల ననుసరించియే వారి నుద్ధరింపవలసియున్నది. తుద కవసానకాలమెఱిగికొని నిర్వికల్పసమాధికిఁగఱు బ్రయత్నింప వలయును. ఏలననగా దా నీయజ్ఞాననారాయణుల ప్రబోధింపకయే (సగుణసాక్షాత్కారముతో దృష్టి నొందక) నిర్గుణసమాధిలో బ్రవేశించిన దక్షిణమే తన జీవాత్మ పరమాత్మలో బూర్తిగా గలిసిపోయి తనకలే బరము సంస్కారయోగ్యమగుచున్నది. అట్లు కేవలము స్వలాభియైనను మోక్షదురుడైనరకమునే పొందుమన్నాడనియు శ్మతులు సెప్పుచున్నవి.

కనుక ప్రతిమానవునికి “బ్రహ్మం చరంతి బ్రహ్మచర్యంతి” అను నట్లు వేదాధ్యయనలక్షణమైన బ్రహ్మచర్యాశ్రమమనబడు 12 వర్షముల మాతృకాలముతోడి కౌమారావస్థ గడచిన మీదట గృహస్థాశ్రమ వ్యవహారయై పండ్రెండు సంవత్సరముల మాతృకాలము సంసారధర్మ మవలంబించి, పిదప వానప్రస్థాశ్రమ లక్షణమైన పండ్రెండు వర్షముల యస్థితబ్రహ్మచర్యదీక్షితో దపోనిష్ఠబొందుచు భార్యాసమేతముగానే నడపికొని యోగ సిద్ధి నొందుచు ధర్మార్థకామ మోక్షము లనుచతుర్విధ ఫలార్థములను సాధింపవలసియున్నది. అట్లు జీవన్ముక్తువాడు సన్యాసాశ్రమము బ్రవేశించి వేదాంతతత్త్వప్రపంచమును ముగించికొని కృతకృత్యుడై పిమ్మట నిర్వికల్పసమాప్తయై తిచ్చి విదేహముక్తి నొందుచున్నాడు. కావున సన్యామనుదానికి గర్మసన్యాసమని పూర్వాచారములేదు. సన్యాసాశ్రమమనగా కర్మఫలసన్యాసియై అనగా త్యాగియై భూపర్యటనచేసి జ్ఞానబోధచేయుచు తరువాత నిర్వికల్పసమాధి కధికారి కావలసియుండుటచేత ముఖ్యముగా భక్తియుగల్గియుండవలసియున్నది. అనగా కేవలకర్మఫలత్యాగముతోడి భక్తి లక్షణమే సన్యాసాశ్రమధర్మమై యుండెను. కాని బౌద్ధమతము ప్రచారమైన తరువాత సన్యాసమనగా బూర్తిగా గర్మనే సన్యశించుట యను నర్థవాదము బైలుదేరి సాధకునికి ప్రారంభదశనండియు సన్యాసదీక్ష నిచ్చుచుండిరి. అందుచేతనే, శ్రీశంకరాచార్యులవారు అవతరించి, కలియుగమున సన్యాసము నిషేధముగాజేసి, వేదాంతధర్మమును సంస్కరింపవలసివచ్చెను.

109. తా॥ అట్లు దమ తమ కుటుంబములం దుండియే మహా
త్వాగినులై సగుణబ్రహ్మరాధన మాచరించుచు ఆ
వ్రేత లనుదినము రాత్రియునుల శ్రీకృష్ణు డేయరణ్య
మధ్యమునండి వేణు గానము సేసినను, దత్తణ మాదేవ
దేవుని జేరంజని ఆప్రణవసాదామృత రసాస్వాదనమున
బ్రపంచమే మఱచి పోవుచుండిరి.

110-11. తా॥ అట్టి సందర్భములలో బామరులైననిజభర్తలు
గాముకులై తమ్మరసికొనుచు వెల్లి మన్మథ కేళీరతు
లగుచుండిననూ, తత్త్రియా పరతనుపరమహంసలైన
ఆగోపికలు పసిపాపలవలె గుఱింపలేకయే, శ్రీకృ
ష్ణుడే సన్నిహితుడాయెనను నిధిధ్యాసతో సంకల్పశూ
న్యలై పరిభ్రమించుచు, ఆప్రణవామృతపానముచే
జొక్కి లయముబొందినవారలైరి.

112. తా॥ అట్లు దమపతులు తిరిగి యిండ్లకేగగా, నంతలో
దమ మనస్సులుగూడా క్రిందిమెట్టునకుదిగి యింద్రియ
స్పృహ కలిగినవారలై తమ కదివఱకు సన్నిహితమై
నట్లుగా దోచిన ఆ శ్రీకృష్ణస్వరూప మప్పుడు దాపునక
గనుపింపమి దపించుచు, గృష్టాన్వేషలైయరణ్యమంత
యు గాలించుచు నొకరి నొకరు గా గృష్ణుడేయని
భ్రమించుచు దిరిగి తిరిగి తుదకాపొన్నవృక్షముయొద్ద
నెప్పటివలె బద్ధాసనాసీనుడై వేణుగానము సేయు
చుండెడి ఆ గోపాలబాలునిజూచి చిత్తశాంతిబొందు
చుండిరి.

113. తా॥ ఆవిధముగా జగన్నాటక సూత్రధారుడును అష్ట
లితబ్రహ్మచారియునైన ఆకృష్ణకుమారుడు దన బాల్య
మునం దా గోపీజనముతోగూడి వివిధలీలల గ్రీడిం
చుచు లీలామానుషవిగ్రహుడై విహరించెను.

114. తా॥ అట్లశ్రీకృష్ణ నాపదునాటువేల గోపికాల
లామ లర్చించి దాస్యముసేయుచుండగా నాకసము
నుండి ఆ నక్షత్రములకు పతియైన చంద్రుడు సూచి
యా మహాశోభ కసూయపడుచు తోభించి నిలువక
వెనుకకు మఱిపోవుచుండెనా యన్నట్లుగా బ్రతిదిన
ము భల్లునదెల్లవాటుచు న నే క సుది నములు గడచి
చనెను.

115. తా॥ అట్లు నందనందనుడైన శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడుదనకు
బదునొకండు సంవత్సరముల ప్రాయము వచ్చుదనుక
• యశోదాకుమారుడై ప్రేపల్లెవాడలో బెరుగుచు ఆ
రాధ మొదలైన గోపికాజనము నందఱనుగర్భాతీతు
రాండ్రినుగా నొనరించి మోక్షాధికారులజేసి క్రియా
కర్మత్వమును బాచికొనియెను.

116. తా॥ అట్టి మధురానగరనివాసియు, దుష్టజనశిక్షకుడును
అవతారపురుషుడును శ్రీమద్భగవద్గీతోపదేశికుడునైన ఆ
రుక్మిణీపతియగు శ్రీకృష్ణభగవానుడు నిత్యమంగళస్వ
రూపుడై యీ చరాచర జంతుజాలములకు సదా
శుభమంగళమొసగుర్చుగాత!!!

-: గద్యము :-

ఇది శ్రీమద్భగద్వాజసగోత్ర పవిత్ర యెల్లాప్రగడవంశోద్భవ
అత్మయాఖ్యాతపాత్ర రామకోట యామాత్యపుత్ర
సీతమాంబికా గర్భ శుక్తి ముక్తాఫలాయమా
నానవరతాద్వైతానందసమ్మిళితచిత్తవశవర్తి
శ్రీకృష్ణమూర్తి నామధేయ
విరచితతాత్పర్యవివరణసహిత
నిర్వచనైకాశ్వాస
శ్రీగోపికారహస్యం
బనుగ్రంథంబున
సర్వంబును,
సమాప్తము.

శ్రీమత్ కృష్ణావతార పరబ్రహ్మణేనమః

తే। గీ॥ కవిని గాను, పండితుడను గాను, గానఁ
గాన్య వివరణమున కీవెకర్తవనుచుఁ
బ్రలిపి కొంటిని, మన్మథోదృష్టినిలిచి
నన్ను గృతకృత్యుఁడేయవే నుదతనయ!

శుభమస్తు

కృతి సమర్పణ

— :0: —

“నాకేలా? రణ, మర్జునా! యని ప్రతి

జ్ఞాపాలకుం డౌచు, ను
ద్రోకుండై, నొగలాక్రమించి, విలస

ద్వీఖాహతారాణియై,

మూకల్ గొందలమొంద ఘోటకములన్

ముప్పొకలందోలు, నా

లోకాతీతున కిత్తునీకృతి మదిన్

రూపించి సద్భక్తితోన్

శ్రీ

సద్గురుభ్యానమః

శ్రీవిఘ్నేశ్వర పార్థన

శ్రీ సిద్ధివినాయకునిఁ
శ్వాసార్చితషట్చతాజపాగాయత్రుఁ
భాస 'వ-శ-ష-స' దళస్థుఁ
దాసోహంబనుచు మ్రొక్కెదఁ తొలివేల్పుఁ॥

శ్రీసరస్వతీ పార్థన

శ్రీలలితాంగుళీప్రచురచేఖలనొప్పెసలారు తంత్రికా
లోల, విలోలలోచన, సరోజజు ముద్దులగుమ్మ, వాక్సుధా
జాలనిలాసవర్తిని, విశాలజగన్నుతశీల, శారదా
బాలఁ దలంచెదఁమది సుభావపదైక కవిత్వసిద్ధికిఁ॥

సిద్ధపురుషుల పార్థన

వృష్టిస్థమైన యాత్మ స
మష్టిని బరమాత్మయై సమస్తజగంబుఁ
పుష్టింజేయును గావున
సృష్టిపరంపరఁగ ముక్తజీవులఁ గొలుతుఁ.

౧౧

సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మ జేనమః

—భగవత్పాఠనః—

పార్థ!

స “దోం” త దవ్యాకృతమూలప్ర

కృతీబొంది జీవుడై తతమహాజ్ఞ

నిత లింగదేహ భాసితుడై జడాత్మక

మయిన స్థూలాది దేహంబులందు

నెనరొప్ప నేకాదశేంద్రియవ్యసనుడై

తన్నెఱుంగక కర్మతంతుడగుచు

జంచలంబైన సంసారప్రయుక్తిచే

బాల్యాది భౌతికావస్థలమరి

క్రిడ సలుపుచు దిరిగి స్వకృతసుకర్మ

నప్రతిహతైకవైరాగ్య మలవదించి

కర్మనంటక మెలంగి సంస్కార మొందు

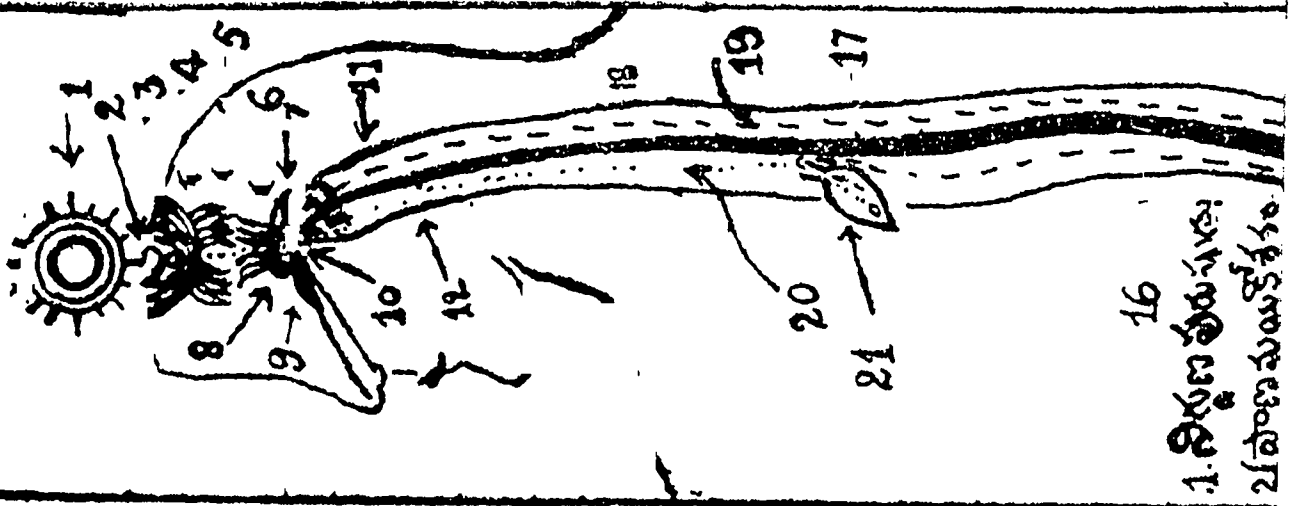
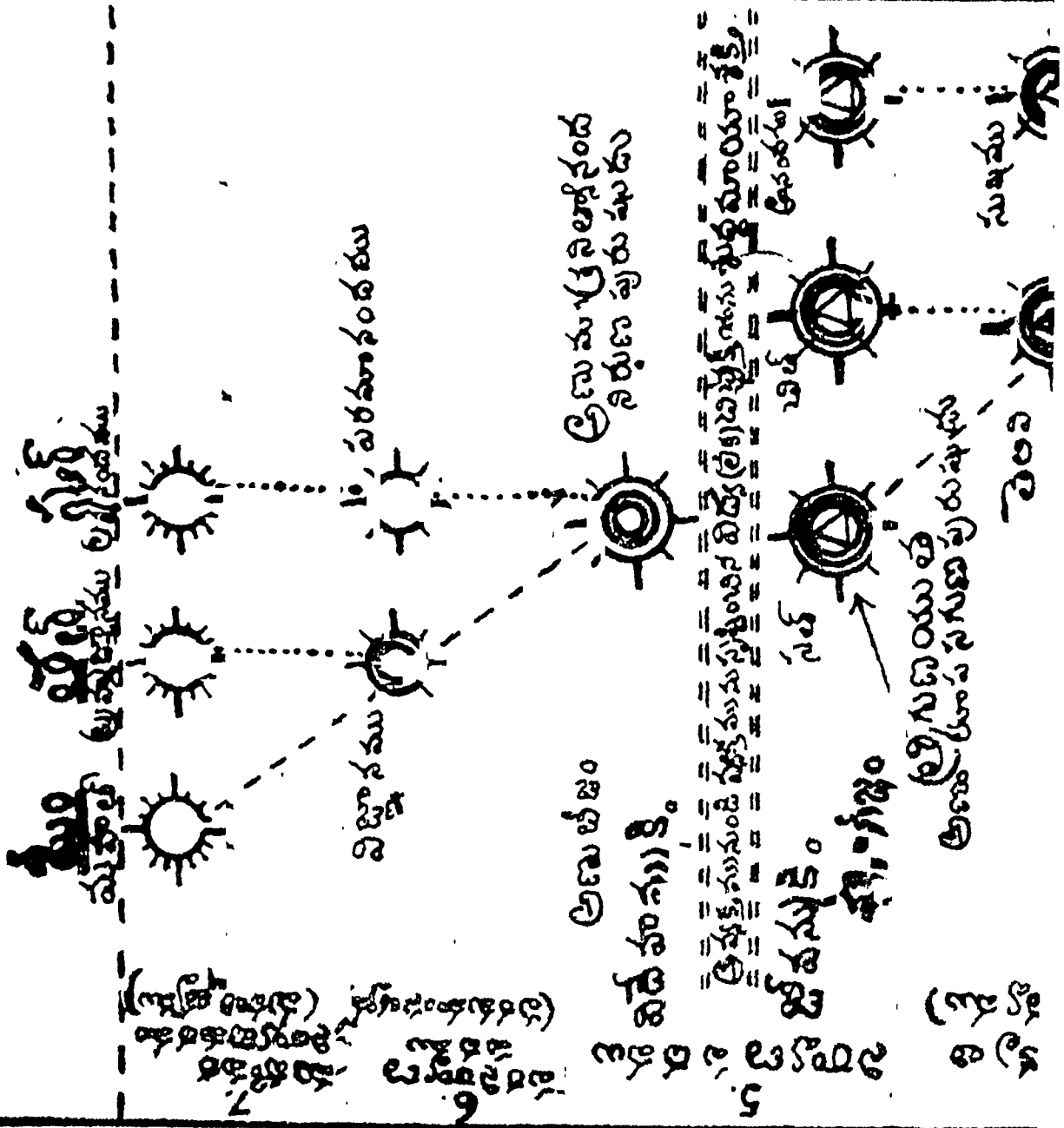
నని ప్రబోధించు “భగవంతు” నాశ్రయింతు॥

“విశ్వరూప సమగ్రస్య ధర్మస్య యశ సత్త్వియః

జ్ఞాన వైరాగ్యయోశ్చైవ మజ్ఞాం భగ ఇ తీరణా॥

అనగా సమగ్రమైన విశ్వరూపము, ధర్మము, యశ సుని, సరపత్తి, జ్ఞానము, వైరాగ్యము అను నీయాలు లక్షణములు గలిగినవాడై భగవంతుడని శృతు లందుఁజెప్పఁబడియున్నది. కావున ఓంకారవాచ్యుడైన నిరాకారపరబ్రహ్మ మనునది కేవలము జడస్వరూపమైన వస్తువుగాక, యీవడైశ్వర్యములచేనొప్పి యున్న జ్యోతిస్వరూపమని విశదమగుచున్నది. మఖ్యముగా, విశ్వరూపము తోడి జ్ఞానవైరాగ్యములని వివరింపఁబడి యుండుటచేత ఆపరబ్రహ్మమునందు గర్మచేయుచుండుట అనుస్వభావము సిద్ధమగుచు అరీతిగా విశ్వమంతయుఁ గల్పించుకొని జగన్నాటకసూత్రధారియై క్రిడించుచున్నాడనియే స్పష్టమగు చున్నది.

రక్తజ్వరం అపకంధ పరిపూర్ణ నిర్మల వర్షవ్యూహం

వివరణ :-

నిరాకారాఖండ నిర్గుణ పరబ్రహ్మము నుండి జీవాత్మ
యనున దేవిధముగా సంకల్పింపబడి మూలప్రకృతితో
వ్యాపకమైనదియు, నెదుట నున్న ప్రకృతిపటము నందు
జూపింపబడి యున్నది.

అందు మొదట నట్టిట్టిదనరాని అఖండ పరిపూర్ణ
నిర్గుణ పరబ్రహ్మ మాద్యంతములు లేక నిండి యున్నదని
గ్రహింపవలసి యున్నది. అట్టి అవ్యక్త పరబ్రహ్మమునే
ఓం-అనియు, తత్-అనియు, సత్-అనియు మూడు విధము
లుగా వాచ్యార్థము నందు శృతు లామోదించి పిలచుచున్నవి.
ఆరీతిగా బ్రహ్మర్షులైన వారా అవ్యక్తపరబ్రహ్మ మెట్లున్నదా
యని విమర్శించి కొనియు, నెక్కువగా దర్శించ జాలక,
అఖండమైన జ్ఞానానందమహత్వరూపముగా నున్నదని
మాత్రమే వాక్కుచ్చి యున్నారు. అనగా అఖండముగా
నున్న మహత్తు, అఖండముగా నున్న బ్రహ్మజ్ఞానము,
అఖండముగా నున్న బ్రహ్మానందము నను వస్తు విశేషము
లేకరసమై అయ్యఖండ పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మముగా నొప్పి
యున్నదని తెలిసికొన గలిగిరి. ఆ మహత్తు, బ్రహ్మ
జ్ఞానము, బ్రహ్మానందము ననునవి, మూడును ననంతము
లైన వస్తు విశేషములనియే చెప్పికొన వలసి యున్నది గాని,
వాటిని వస్తు విశేషణములని యర్థము సేయగూడదు. అనగా
నవ్యక్త పరబ్రహ్మమును వస్తువొకటి వేరుగా నుండి ఆవస్తు
వున కీ మూడును గుణములుగ నున్నవని యన్వయింప వీలు
లేక, యీ మూడు మహారసములు గలిసి యేకమైయుండియే

పరబ్రహ్మముగా నొప్పి యున్నదని చెప్పికొనవలసియున్నది.

ఇప్పుడొక మారు పై పటము నందు జూపించిన భాగ విభాగములను గమనింపుడు. అందు దేహప్రకృతి, ఇంద్రియ ప్రకృతి, మనః ప్రకృతి, బుద్ధి ప్రకృతి యను నీ మెట్టులను గ్రమముగా నధిగమించి, నిర్వాణపదము, పరనిర్వాణపదము మహాపరనిర్వాణపదము లను మెట్టులు సూచింపబడి యున్నవి. ఈ మెట్టులు వరుసగా నొక దానికంటె మఱొకటిగా సూక్ష్మములై యుండి, యుచ్ఛస్థానములుగా నున్నవి. అట్లు చూపింపబడి యున్న యీ యేడుమెట్టులు రెండేసి విభాగములుగా జేయబడి యుండి, పై భాగము, క్రింది భాగ మని గ్రహింపవలసి యున్నది. అట్లాయవ్యక్తపరబ్రహ్మము మహర్షులచేత దెలిసికొనబడి యున్నట్లుగా, మహా నిర్వాణ పదమునందు మూడు చక్రములు వేలు వేలుగా నొకే పై భాగమున జూపబడి యున్నవి. వాటిని గ్రమముగా మహత్, బ్రహ్మజ్ఞానము, బ్రహ్మనందమని చెప్పికొనిన, మహత్ అనునది మాత్ర మా పై భాగము నుండి క్రిందికి దిగక యుండగా, బ్రహ్మజ్ఞాన మనునది పరనిర్వాణ పదము నందలి పై భాగము వరకు మాత్రము వచ్చి నిలబడుచుండి, బ్రహ్మనంద మనునది ౪ వ మెట్టుగా నున్న నిర్వాణపదము యొక్క పై భాగము వరకు వ్యాపించు చున్నది. అట్లు పటము నందు జుక్కలు బెట్టి చూపబడి యున్నది. చూడుడు. ఆ విధముగా నుబీజముగా నిర్వాణపదము వరకు దిగివచ్చిన బ్రహ్మనంద రస మొక్కటియే ఆ యవ్యక్తపరబ్రహ్మము యొక్క అంశ యని చెప్పికొనిన, ఆ అఖండ స్వరూపమును ఖండించి

వేటు చేసినట్లుగుచున్నది. కనుక అది పూరాంశ గానే యున్నదని గ్రహించుటకు మహాత్ చక్రమునాండి మేటవాలుగా జూపియున్న గీట్ల ననుసరించి, ఆ మహాత్మును, విజ్ఞానమును, నిర్వాణ పదమున కందరాక యున్నను, ఆ అణుబీజముగా దిగివచ్చిన ఆనందరసమునందు దమ యఖండస్వభావముతో నిమిడియే యున్నవని తెలిసికొన వలసి యున్నది. అట్టి యా జ్ఞానానందమహాద్రవమగు నవ్యక్తపరబ్రహ్మము యొక్క మేకాంశమైన యీయణుమాత్ర నిత్యానంద నిర్గుణ పురుషుడే గుణమయమగు నీ విశ్వమంతయు సృష్టించి భరించికొని యున్నాడు.

“అథవా బహు నైతేన కింజ్ఞాతేన త వార్జన ।

విష్టభ్యాహ మిదంకృత్స్న మేకాంశేన స్థితోజగత్ ॥

(శ్రీమద్భగవద్గీత)

ఓ యర్జునా ! నా విభూతుల నే నెంతని శ్రమపడి నీకు వివరింప గలను. నీ వెంతని యోపికతో వినగలుగుదువు. నే నీచరాచరమయమైన యావద్విశ్వమును నేకాంశముచేతనే సృజించి భరించి యున్నాడను.

అట్లు నిర్గుణ పరబ్రహ్మము ఏ తనయొక్క శక్తిచేత నవ్యక్తము నుండి వ్యక్తమును సంకల్పించెనో, ఆ చిచ్ఛక్తియే విద్య యనియు, శుద్ధమాయాశక్తి యనియు బిలువబడి యున్నది. అట్టి వ్యక్తావ్యక్తసమ్మేళనమైన యా చిచ్ఛక్తియు ననంతము గానే యున్నదని చూపుచు, పటము

నందలి నిర్వాణ పదములోని మధ్యభాగములో చిన్నచిన్న యడ్డగీట్ల మధ్య వ్రాయబడియున్నది. గమనింపుడు. ఈ శుద్ధ మాయా శక్తిని గడచిన ముక్తాత్ములు విదేహముక్తి నొందిన వారలై నిత్యానంద ప్రధానముగా నెఱుగ బడుచున్న యా అణుమాత్ర నిర్గుణ పురుషునిలో నైక్యము బొందుచు బునరావృత్తి లేని నిర్వాణ మొంది నిత్యసిద్ధులగు చున్నారు.

ఈ నిత్యసిద్ధులును నొక్కొక్కప్పుడు పరబ్రహ్మ ముచే నాదేశింపబడి ధర్మ పోషణకై మఱల బుట్ట వచ్చును. కాని ఆ జీవాత్మ తొల్లింటి జీవాత్మయే యని చెప్ప వీలులేదు. సముద్రము నందలి తరంగ మొక మా తొసముద్రజలములో నణగిపోయిన, మఱల నా తరంగమే లేచి రాజాలదు. ఒక వేళ నదే తరంగము మఱల బయటికి వచ్చునది యెనను, మొదటి స్వరూపము కంటె బెద్దదిగానో లేక చిన్నదిగానో యుండుటయే సంభవింపవలసి యున్నది. అట్లే పరబ్రహ్మైక్యము నొందిన జీవుడు లోకోపకారార్థమై తిరిగి జన్మింప వలసి వచ్చిననూ, తొల్లింటికంటె భిన్నరూపముగానే భగవంతునిచే సంకల్పింపబడి జ్ఞానానందమహత్స్వరూపుడై ప్రహ్లాద నారదాది నిత్యసిద్ధుల వలె నాజన్మజ్ఞానిగానే పుట్టుచు, దన ధర్మరక్షణ ముగించికొనగానే మఱల బ్రహ్మైక్యమునే పొందుచున్నాడు.

ఈ చిచ్ఛక్తి నుండి సత్త్వరజస్తమో గుణము లనునవి ప్రభవించి నందువలన, ఆ నిర్గుణ పురుషుడు సగుణపురుషుడై అణుస్వరూపమునొంది శక్తిప్రధానముగా నిలచియున్నాడు.

అనగా, ఆ సగుణబ్రహ్మమునందు గూడా మహత్తు, బ్రహ్మజ్ఞానము, బ్రహ్మనంద మను మూడు విశేషము లా యవ్యక్తపరబ్రహ్మము నుండి మూర్తిభవించియే యున్నను, యవి బుద్ధికి గ్రాహ్యములుగా నుండుటకు వీలులేమి, ఆసగుణబ్రహ్మమందు విశేషముగా భాసమానమైన యీశక్తి బీజమునే ముత్యు డెఱిగికొనుచున్నాడు. అట్టి సగుణబ్రహ్మ సాక్షాత్కారముతోనే సాధకుడు జీవన్ముక్తుడై మోక్షాధికారి యగుచు, ప్రారబ్ధ కర్మ తయముతో విదేహ ముక్తిని బొంది నిత్యానందనిర్గుణపురుషునిలో నైక్యము నొందుచున్నాడు.

అట్లు శక్తి ప్రధానముగా గోచరించు నీ సగుణబ్రహ్మమందు గూడా అవ్యక్తపరబ్రహ్మస్వరూపమైన జ్ఞానానందమహద్రసములు మిక్కిలి సూక్ష్మీకరణము నొంది యున్నను, యా లక్షణములను స్వభావ మాత్రముగా నైనా గ్రహింపవలసి యున్నది. ఆరీతిగా బటమునందు మూడు మూడేసి చక్రములతోనే సత్, చిత్, ఆనందములను మూడు రసములు నేఱువేఱుగా గ్రహింపబడియున్నవి. ఈ మూటిని నిర్వాణపదమునందలి జీవన్ముక్తి యను క్రింది భాగమున వరుసగానే చూపించికొనుచు, వాటి యేకత్వమును గూడా గ్రహించుకొనుచున్నాము.

ఇప్పుడివి క్రింద నున్న బుద్ధిప్రకృతి యను నొక్క మెట్టులోనే వికారము జెందుచున్న విశేషమునుగమనింపుడు. సత్ - అను రసము మాత్రము బుద్ధిప్రకృతి కతీతము గానే నిలిచియున్నది. కాని, చిత్ - అనునది మధ్య భాగము వరకు

దిగుచు “తెలివి” యను విరూపము నొంది యున్నది. ఆనంద-
 మనునది కూడా బుద్ధిప్రకృతిలోని మధ్యభాగము నందు ‘సుఖ’
 రస మను రూపముగా మార్పు జెందుచు, క్రింది మెట్టయిన
 మనః ప్రకృతి లోని పై భాగముగు గారణశరీరమువరకు
 తీసిచించి, అవిద్య (లేక) మూల ప్రకృతియొక్క స్వభావమైన
 యింద్రియ శక్తులచేత నావరింపబడియున్నది. అట్లాసతా
 మాత్మైదైన సగుణపురుషుడు బుద్ధి ప్రకృతిద్వారా వ్యాపించి
 మూలప్రకృతిస్వరూపమైన కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియ శక్తుల
 యొక్క సంఘర్షణ బొంది జీవాత్మ (లేక) ఎటుక మాత్రము
 గా నిలబడి యున్నాడు. ఆ ఎటుకయు ప్రక్షీణమైన సుఖ
 బీజముతో మనః ప్రకృతి యొక్క నిరాకార భావమునందే
 గోచరించుట చేత, పాంచభౌతికసూలదేహూపాధి నొందిన
 జీవాత్మ జాగ్రదావస్థలో నిరాకారభావము నసలే స్మరింప
 బోమి నందలి సుఖప్రపత్తిని గూడ బొత్తిగా గ్రహింపక,
 కర్మేంద్రియజ్ఞానేంద్రియ కార్యమైన యింద్రియ శక్తుల
 ద్వారా సులభసాధ్యములుగా నున్న బాహ్యార్థముల నపేక్షిం
 చుచున్నాడు.

అట్లాయవ్యక్త పరబ్రహ్మమే లీలామయుడై సంక
 ల్ప మాత్రముతో దన యధీనమునందున్న విద్య, అవిద్య
 యను శక్తి విశేషములం దేకాంశ మాత్రముగానే ప్రవేశించి
 విశ్వమంతయు నెలకొల్పికొని జీవాత్ముడై యావిర్భవించి వర్ణ
 రూపప్రధానముగానున్న నానావిధదేహూపాధుల ధరించి
 విస్తరిల్లి విహరించు చున్నాడు.

ఆ విధముగా సంభవించిన జీవాత్మ తన యొక్క మనోబుద్ధు లీ పాంచభౌతికమైన సాకార లక్షణ దోషము బొందగా వ్యష్టిభావమైన యహంకారమును జెందినవాడై, తా నాపరబ్రహ్మాంశగా నున్న నిజ లక్షణమునే మఱచి దేహాత్మాభిమానియై, కర్తృత్వ భోక్తృత్వాది కర్మకలాపము నారోపించికొని, జనన మరణాది రూపమైన సంసారచక్రము నందు బరిభ్రమించుచు, ధన దారా పుత్రులను ఈషణత్రయ బాధితుడై బాల్య యౌవన కౌమారాశ్రయస్థల నొందుచు, శిశ్నోదర పరాయణుడై జీవయాత్రల నడపుకొనుచున్నాడు. అనగా నిట్టి కర్మ దోషమంతయు దన కర్తృత్వ కార్యమైన దేహాభిమానమునుండియే కలుగుచున్నది. కాని యాదోష మాకర్మలకు గాని, తన యాత్మస్వరూపమునకు గాని చెంది యుండలేదు. అట్లే జనన మరణహేతువైన దురభిమాన దోష మునకు దన బుద్ధింద్రియమే కారణముగా నున్నది. కావున నాబుద్ధితో నిటు నిహవిషయముగా గర్మఫల త్యాగియగుచు నటు బరవిషయముగా భక్తి ప్రధానముగా నుండిన, దాను ధన నిజ స్వరూపము నెఱిగికొనగలుగుచున్నాడని స్పష్ట మగుచున్నది.

ఆ విధముగా మనుష్య మాత్రుడైన జీవుని యొక్క లక్షణములను బటము నందలి దేహ ప్రకృతి యను మెట్టులో డెలిసికొనియుంటిమి. కాని, యీ పాంచభౌతిక సృష్టిజాలము నందలి మిగిలిన జీవరాసులను మాత్రము వేఱుగా నింకొక ఘెట్టుకిందగానే చూపవలసి వచ్చినది. ఎందువల్ల ననగా, ఆ ప్రకృతులలోని జీవరాసుల యొక్క యింద్రియ శక్తుల

VIII

దేహములలో జడస్వభావము గా నుండి, మానవ దేహములో బ్రకోశించి యుండుటయే గాక, ఆ జీవస్వరూపము గూడా మానవ శరీరమునందే పూర్ణస్థితిలో నిలబడుచున్నది కాని, చక్షుష్పాద బహుపాద జలచర భూచర జంతు జాలములందు గాని, వృక్షలతాది స్థావర ప్రకృతియందుగాని, అట్లు సమగ్రముగా వ్యప్తిరూపము గలిగి యుండుటలేదు. అనగా నీ స్థావర జంగమ ప్రకృతులలో ప్రతియొక్క దేహాపాధియందు నొక్కొక్క జీవాత్మగా వ్యాపింపక, జీవుడు సమూహ దేహియగుచున్నాడు. అనగా నొక్కజీవాత్మయే కొన్ని దేహముల సముదాయమునందు బ్రవేశించి, పరివర్తన బొందుచున్నాడు. ఎట్లనగా, ఒక భాండము నందలి శుద్ధ జలమును వేటువేటు చిన్నచిన్న పాత్రలలో బోసిన, నాయా పాత్రలలోని నీ రా యాపాత్రల యొక్క దోషములతో సంకరము నొందుచున్నది. అట్టి యా పాత్రలలోని నీరును మఱిగలియ బోసిన, ఆసంకరమంతయు నేకమగుచున్నది. అట్లే జీవులు దమ సమూహమునకు జెందియున్న కొన్ని కొన్ని స్వభావజనితములగు లక్షణములతోనే పుట్టుచున్నవి. ఉదాహరణముగా నీటిలో సంచరించెడి బాతుయొక్క గ్రుడ్డును, నీటికి భయపడు కోడిపెట్టయే పొదిగియుండిననూ, ఆ గ్రుడ్డు నుండి బైట బడగానే యా బాతు పిల్ల నిర్భయముగా నీటిలో నికే ప్రవేశించి స్వేచ్ఛగా నీదులాడుచున్నది. ఈవిధముగా నీగలు, దోమలు, చీమలు, మొదలగునవి గుంపులు గుంపులుగానే పుట్టి ప్రారంభించున్నవి. అట్లే పక్షులు, పశువులు, మొదలైన యుచ్చ జాతులందు గూడా చూలునకు రెండు,

మూడుగా సహజముగానే పుట్టుచున్నవి. ఇక వృక్షలతోదుల విషయమున్ననో వేఱుగా జెప్ప నక్కఱయే లేదు. ఆరీతిగా సమూహదేహి యైన జీవాత్మ యేదో యొక పెంపుడు జంతువువలె బరిగణింపబడినప్పుడు, మానవప్రకృతిలక్షణము లందు దిగుచు సంకర్షణ బొంది, కుక్క, గుఱ్ఱము, మొదలగు జంతువులవలె విశ్వాసహేతు రూపమైన కార్యాలోచనకు లోనై బలాత్కారముగా జీత విజృంభణము నొందిన మీద, తన దేహసమూహమునకు దెగిపోయి విడిగా సమగ్రమైన జీవాత్మ గానే నిలిచిపోవుచు, మానవత్వము నొంది క్రమముగా నుచ్ఛస్థితికి బోవుచున్నాడు.

అట్టి సంపూర్ణమైన జీవస్వరూపము గల మానవదేహమునం దా పరబ్రహ్మస్వరూప మెట్లు బ్రవేశించియున్నది తెలిసికొన గలుగుటకుగాను, ఆ ప్రకృతి పటములో వేఱుగా జూపబడి యున్న నాడీ పటము నించుక గమనింప వలసియున్నది.

ఆ నాడీ పటమునందు నెం. 1 అను గుర్తుతో జూపబడియున్న నిర్గుణపురుషుడు, ఆ ప్రకృతిపటములోని నిర్వాణ పదము యొక్క విదేహము క్తియను పైభాగమందు జూపబడియున్న అణుమాత్రనిత్యానందనిర్గుణపురుషుడే యని యెఱుంగ నగును. ఆ నిర్గుణపురుషు డట్లు ప్రాణమయకోశము నుండి, ఆనందమయ కోశములో నున్న రెండు కన్నులయొక్క

నల్లగుడ్డుబండు బ్రవేశించి వర్ణరూపప్రధానముతో నున్న ప్రపంచమును జూచి యానందించుచుండుటయే కాక, అమృత నాడిద్వారా హృదయకమలమునందలి జీవాత్మను సదా లాగి పట్టుకొని యున్నాడు. ఆదేవిధముగా ఆనిర్గుణ పురుషునుండి బైలుదేరిన నెం. 10 అగు చిచ్ఛక్తి యచ శుద్ధమాయాశక్తి జ్ఞాననేత్రమైన అగ్నిమండలము నందు నివసించుచు, అష్టదళ పద్మమునుండి సంతతధారగా స్రవించు చుండెడి యమృతము నాస్వాదన చేయుచుండుటయే కాక, శ్వాసను ఇడా పింగళా నాడుల ద్వారా ఝామున కొకమారుగా మార్చి దినమునకు 21, 600 చొప్పున నాడించుచు, ఆజాచక్రము నందలి రెండు దళములతో సంకల్పవికల్పములను కలిగించు చున్నది. ఆదే విధముగా ఆనిర్గుణపురుషునినుండి ప్రభవించిన అవిద్యారూప మైన మూలప్రకృతి, కుండలీనీశక్తి యన బరగుచు, వెన్నె ముక యందు (పటములో నిలువు గీట్లతో సూచింపబడి యున్నది) గపాలము నుండి మూలాధారము వరకు వ్యాపిం చియున్న నెం. 19. 13. సుషుమ్నా (లేక బ్రహ్మనాడి యను సన్నని నరము ద్వారా నధోముఖగా నడచి, నెం. 14 అగు మూలాధార చక్రమునందు వసించి నిద్రించు చుండుటయే కాక, తల్లక్షణమైన కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియ ప్రకారమైన ప్రాణశక్తిని నెం. 15 అగు స్వాధిస్థాన చక్రమునుండి బైలు దేరిన 72000 నాడుల ద్వారా శరీరమంతయు వ్యాపింప జేయుచున్నది.

ఇట్టి శరీర తత్వములో నివృత్తిమార్గమునందు సాధకుని యొక్క నాడీ కూటమునం దుద్భవించు వైష్ణవ జ్వరమును

ఉష్ణము చేత నా కుండలినీశక్తి మూలాధార చక్రము నుండి
 లేచి యూర్ధ్వముగా గదలి బాహ్యము, ఆజ్ఞాచక్రము నుండి
 సూర్యమండలమును పేరిటి అర్చిరాదిమార్గముగా అష్టదశ
 పద్ధము సొచ్చి సగుణ బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును సిద్ధి నొసగు
 చున్నది. ఈ కుండలినీశక్తి నెం. 8 అగు చంద్రమండల
 ములోనికి బోయిన, మోక్షదూరుడై పునర్జన్మము నొందు
 చున్నాడు. ఆ కుండలినీశక్తి సహస్రార మందలి
 ప్రాణమయ కోశమునుగూడా ప్రవేశించిన దత్తణమే కపాల
 మోక్షమై అమృతనాడి ద్వారా జీవాత్మ పరమాత్మలో నైక్య
 మగుచు విదేహముక్తి యను నిర్వికల్పసమాధి సిద్ధించు
 చున్నది. అట్టి విదేహముక్తి నుండి మఱలి వచ్చిన నిత్య
 సిద్ధులగు పరమహంసలకు నెం. 9 అగు శుక్ల పేటిక యం
 దేర్పడు “ఓజస్సు” అను తేజోరసము భూత భవిష్యద్వర్త
 మానమును కాలజ్ఞానము నొసగుచు ఋషీంద్రుల జేయు
 చున్నది. ఆ ఓజస్వక్తియు దా నస్థలితబ్రహ్మచర్య విధిగా
 సేకరించి యుంచికొనిన శుక్ల ప్రమాణముగా నేర్పడుచు
 నామహర్షిని ఒక నెల, ఒకవర్షము, ఒకయుగము, ఒకమహా
 యుగమునను పరిణామభేదములతో త్రికాలవేదినిజేసి బ్రహ్మ
 ర్షిగా బ్రకాశింప జేయుచున్నదనియు నుపనిషద్వాక్యములందు
 జెప్పబడి యున్నది.

ఇట్టి యీ జీవాత్మ పరమాత్మల సంబంధమును వివే
 చించు విషయమున 1. సాంఖ్యమార్గము, 2 బౌద్ధమతము,
 3 పూర్వ మీమాంస, 4. యోగ సిద్ధాంతము, 5. తర్క

శాస్త్రము, 6. ఉత్తర మీమాంస, (లేక) వేదాంతము అను నీ యారు మార్గములును బూర్వము నుండియు ప్రచారములు గా నున్నవి. అవి యెట్టివనగా:—

1. సాంఖ్య మార్గము : ఇది కపిల మహర్షి చేత స్థాపింపబడెను. ఈ మతమునందు ఈశ్వరుడన వేఱుగా లేక పరమాత్మయే పురుషుడై యున్నాడు. ఆ పురుషుడును బ్రహ్మతయు గలిసి ప్రపంచ మగుచున్నది. ఆత్మయైన పురుషుడు నిమిత్త మాత్రముగా నుండి ముక్తి సమయమున ప్రకృతినుండి వేఱగుచు గైవల్యము నొందుచున్నాడు. ఆత్మ కుంటివాని వలెను, ప్రకృతి గుడ్డివాని వలెను; యుండి, నడువ జాలని కుంటివానిని దాను మోసికొని పోవుటకు సిద్ధమైనచో ఈ గుడ్డివాని కా కుంటివాడు ద్రోవ జూఁకొనుచున్నాడు. ఆవిధముగా ఆత్మ ప్రకృతి నుపాధిగా జేసికొని ప్రపంచమును గల్పించుకొను చున్నది. యజ్ఞాది కర్మలచేత ముక్తి లేదు. పరోపకారాదుల చేతనే మోక్షము గలుగుచున్నది.

2. బౌద్ధ మతము : దీనిని స్థాపించినది సుగతుడు. శాకు్యుడు ప్రచారకుడయ్యెను. జీవేశ్వరుల విషయము అవాజ్ఞానసగోచరములు గావున ఆ విమర్శన మసావశ్యకము. ప్రత్యక్షానుమానములే ప్రమాణములు గాని, వేదశబ్దములు ప్రమాణములు గావు. ఈ బౌద్ధమతము నుండి నాలుగు శాఖలు వెలువడినవి. 1. సర్వం దుఃఖం దుఃఖం-అనగా దుఃఖ నాదులు, 2. సర్వం త్షణికం త్షణికం-అనగా త్షణికవాదులు,

3. సర్వం స్వలక్షణం స్వలక్షణం-అనగా స్వలక్షణవాదులు,
4. సర్వం శూన్యం శూన్యం-అనగా శూన్యవాదులు.

ఈ సర్వశూన్యవాదులలోను నాలుగు తేగలుగలవు:
1. యోగాచార్యులు, 2. మాధ్యమికులు, 3. సౌత్రాంతికులు
4. వైభాషికులు. మొదటి తేగవారు బాహ్య శూన్యత్వము
నొప్పుకొని, విజ్ఞానమే సత్యమనిరి. మాధ్యమికులు సర్వము
శూన్యమనిరి. మూడవ తేగవారు బాహ్యార్థములు కేవలము
అనుమేయములే కాని ప్రత్యక్షములు గావనిరి. వైభాషి
కులు బాహ్యార్థములే ప్రత్యక్షములనియు, విజ్ఞానమే అనుమేయ
మనియు ప్రతిపాదించిరి. అట్లు బాదులు మొత్తము మీద
శూన్యవాదులనియు, బాహ్యవాదులు లేక బాహ్యకులనియు
రెండు శాఖలైరి.

బౌద్ధమతసిద్ధాంతములరీత్యా మానవునకు దా జేయు
కర్మ ముఖ్యము. తాను చేయు ప్రతియొక్క పనియు కర్మయే
యగుచున్నది. కర్మకు ఫలము తప్పదు గనుక దాని ననుభ
వించుటకై మఱల జన్మ కలుగుచున్నది. కావున జన్మరాహి
త్యమునకు గర్మనే సన్యసించుట ముఖ్యము. అట్లు జీవుడు శూ
న్యత్వము(లేక) నిర్మాణమును బొంది శాంతినిొందుచున్నాడు.

5. పూర్వ మీమాంస : ప్రవక్త జైమినిమహర్షి. ఈ
మతప్రకారముగా నటు సాఁఖ్యముగాని, యిటు బౌద్ధమతము
గాని ముక్తినిొసంగవు. వేదమంతయు ధర్మమునకుమూలము.
సనాతనధర్మములే యాచారములు. వేదోధిత నిత్యనైమిత్తిక

కర్మములే యొక ధర్మమును దేవతావిశేషమున నావిర్భవించి
మరణానంతరము స్వర్గ సుఖముల నిచ్చును.

4. యోగ సిద్ధాంతము : ప్రవక్త పతంజలి మహర్షి.
పాణినాయకామాద్యష్టాంగ యోగసాధనచే నంతరింద్రియము
లను బాహ్యేంద్రియములను వశపఱచికొని, చిత్త వృత్తుల
నిరోధించి, సమాధి నిష్ఠాగరిష్ఠుడై కైవల్యము నొంద వలయు
ననుట. చిత్తైకాగ్రత బొందుటకుగాను, అనేక విధములుగా
ప్రతీకములను (అనగా ధ్యానము చేయుటకు ఆకారములను)
గల్పించికొని సాధన చేయవలెను. అట్లు ఒక్కొక్క వస్తువు
పై ధారణ, ధ్యానము, సమాధిని బొందిన సంయమించినవా
డగుచున్నాడు.

5. తర్క శాస్త్రము : ఇది రెండువిధములు, 1. న్యాయ
దర్శనము, 2. వైశేషికము.

1. న్యాయ దర్శనము:- ప్రవక్త గౌతముడు. యథార్థ
జ్ఞానమునకు ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము లను
గ్రహించి చెప్పుచు నెదుటి పక్షము వారి సిద్ధాంతములను
ఖండించు యుక్తులు గలది. ఇందు ఈశ్వరత్వము లేదు.

2. వైశేషికము: ప్రవక్త కణాదుడు. ఇదియున్యాయదర్శ
నమువంటిదే, కాని పరమాణువాదము. జగత్తు అణుమయము.
సుఖదుఃఖములు, ఔషధములు, ప్రళయము అన్నియు అణు
కారణములు. ఇదియు నిరీశ్వరమతము.

2. ఉత్తర విమాంస(లేక)వేదాంతము(జ్ఞానకాండ)
సాపకుడు వేదవ్యాసుడు. జీవాత్మ పరమాత్మ సంబంధము
లగు నుపనిషద్వాక్యముల నేరి బాదరాయణుడు బ్రహ్మ సూ
త్రముల నొనరించెను.

ఈ వేదాంతము నుండి 1. ద్వైతము, 2. అద్వైతము,
3. విశిష్టాద్వైతము, లను అభిప్రాయభేదములు ప్రవర్తించెను.
కాని యీ మూడును ఆస్తి మతములే.

1. ద్వైత మనగా జీవుడెప్పుడును ఈశ్వరుడు గాజాలడు.
ఆతనా శరీరముతో బరలోకమున ననుభవించును. ఎక్కువ
పుణ్యముచే ఈశ్వర సాన్నిధ్యము బొందును.

2. అద్వైత మనగా జీవుడు ఈశ్వరుడేయై యున్నాడు.
కాని తాను మాయచేత గప్పబడి తన నిజత్వమును మఱచి
యహంభావమును బొంది దేహాభిమానియై, కర్మత్వ భోక్తృ
త్వముల నారోపించుకొను చున్నాడు. పుణ్యోత్సవముచే
మఱల దేహాభిమానమును అహంకారమును వదలిన తన
సచ్చిదానందస్వరూపము నెఱుగుచున్నాడు. సగుణోపాస
న కేదేవుడైననూ నొకటియే.

3. విశిష్టాద్వైత మనగా జీవు డీశ్వరుడు గానేరడు. ముక్తి
యందు సాటిరూపమును మాత్రము బొందును. ఈ మతస్థులు
గొందరు విష్ణు పరమగా వైష్ణవు లనియు, శివ పరమగా
శైవులనియు పిలువబడిరి.

ఇట్లభిప్రాయభేదములతో ననేకమతములు ప్రచారము
లోనికి వచ్చిననూ యీ మతములన్నియు యథాస్థితిలో జీవు

డు పశిత డై యు ద్రావస్థలో నున్నాడనియు, తాను ప్రయ
 త్నించిన ఉచ్చదశకు బోగలడనియు నొక సర్వసామ్యమైన
 సూత్రము ననుసరించియే యున్నవి. అట్లు సృష్టి యందలి
 నానావిధ జీవరాసులలో, మానవజన్మయే సర్వోత్కృష్టమై
 యున్నది. అదియు కలియగ్రహణముతో నూరువత్సర
 ముల పరిమితి నొంది యున్నది. అందు సగము నిద్రలో
 లయమైపోవుటయే కాక బాల్యకౌమారయావనాద్యవస్థలలో
 గూడా సర్వము నష్టమగు చున్నది. అట్టి స్థితిలో మానవు
 డొక్క జన్మలోనే ముక్తి సాధించు నిమిత్తమై నాలుగొక
 ధర్మములు గల్పింపబడినవి. అందు గౌమారావస్థయే సాధ
 నకు యోగ్యమై యున్నది కాన, గౌమారావస్థ నుండి 12
 ఏండ్లు వేదాధ్యయన మనబడు బ్రహ్మచర్యాశ్రమ మనియు,
 తరువాత 12ఏండ్లు గృహస్థాశ్రమమనియు, పిమ్మట 12 ఏండ్లు
 నస్థలితదీక్షతోడి తపశ్చరణ మనబడు వానప్రస్థాశ్రమ
 మనియు, తదనంతరము సన్యాసాశ్రమ మనియు గల్పింప
 బడెను. వానప్రస్థాశ్రమతపోదీక్షయందు భార్యాసమేతము
 గానే నడపి ఆత్మసాక్షాత్కారమును జీవన్ముక్తి నెఱిగికొని,
 తదనంతరము సన్యాసాశ్రమము బ్రవేశించి జ్ఞానబోధ చేసి
 తుదకు మోక్షము బొందుచు ధర్మార్థకామమోక్షములను
 చతుర్విధపుగుహ్యములను ఈ జన్మలోనే సాధింప గలుగు
 చున్నాడు. బ్రహ్మచర్యాశ్రమధర్మము, వేదాధ్యయనమును;
 గృహస్థాశ్రమ ధర్మము, ఋతుసమాగమ వ్రతము తోడి
 వంశాంకురమును; వానప్రస్థాశ్రమ ధర్మము, అస్థలితబ్రహ్మ
 చర్య దీక్షతోడి తపస్సునైయున్నవి. “తపముతే దుపవాస

XVII

ప్రతంబుకంటె"నని యన్నట్లుగా, తపమనగా ఉపవాసప్రత
 మేయై యున్నది. అది క్రమముగా దినమునకు రెండు కుడుపు
 లని కొన్నాళ్లు సాధింపవలయును. తరువాత ఒంటి పూట
 భోజనము సాధింపవలయును. తరువాత రెండు దినముల కొక
 మాటుగాను, మూడు దినముల కొకమాటుగాను, యిట్లు క్రమ
 ముగా అభ్యాసబలముతో పక్షోపవాసదీక్షయు, మాసోప
 వాసదీక్షయు సాధింపగలిగిన, ఆ యా దీక్షల కా యా శక్తి
 సామర్థ్యము లేర్పడుచున్నవి. మాసోపవాసదీక్షతో మో
 టాధికారు డగుచున్నాడు. మాసోపవాసదీక్షకంటె నధికముగా
 నుపవసించుటచే ఆత్మహింస జరుగుచున్నదని మాసమునకు
 మించిన పరిమితి నిషేధింపబడినది. కాని, ముఖ్యముగా తన
 కంఠధ్వని క్షీణించిన, తత్క్షణమే దీక్ష నాపివేయవలె ననుట
 సాధకు డెప్పుడు గమనింపవలసి యున్నది.

ఈ పైజెప్పబడిన యన్ని మతములకంటెను నవవిధ
 భక్తియే శ్రేష్ఠమును సులభమునని శ్రీశుకమహర్షిమతము:-

మ॥ తను (1) హృద్భాషల సఖ్యము (2) శ్రవణము
 (3) దాసత్వము (4) వంద (5) నా

ర్చనము (6) సేవయు (7) నాత్మలో నెఱుకయు

(8) సంకీర్తనం (9) జింతనం,

బను నీ తొమ్మిది భక్తి మార్గముల స

ర్వాత్ము హరి నమ్మి స

జనుడై యుండుట భద్రమంచు దలతు

సత్యంబు దైత్యోత్తమా॥ (శ్రీమద్భాగవతము)

XVIII

ఇట్టి వేదాంతధర్మమైన భక్తియోగమును—శ్రీశంకరాచార్యులవారుగూడా తరువాత నామోదించి తదనుగుణ్యముగా దేవాలయములు విగ్రహారాధన గల్పించినట్లుగా—ద్వాపరయుగాంతము నాటి భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణభగవాను డీక్రిందివిధముగా బ్రతిపాదించి యుండెను:-

1. ఓం-త-త్స దితి నిర్దేశో బ్రహ్మణ స్త్రివిధః స్మృతః
బ్రాహ్మణాస్తేన వేదాశ్చ యజ్ఞాశ్చ విహితాః పురా॥

అనగా ఆ అవ్యక్తసరబ్రహ్మము బ్రహ్మసూత్రములందు ఓం-అనియు, వేదములందు తత్-అనియు, యజ్ఞయాగాది కర్మకాండయందు సత్-అనియు, పిలువబడుచు 'ఓంతత్సత్' అను మంత్రము చేతనే పూరముగా గలిపిచెప్పబడుచున్నది. ఆస్వరూపమునే తరువాత 'సచ్చిదానంద'స్వరూపమని చెప్పుట వాడుకలోనికి వచ్చియున్నది.

2. ఈశ్వర సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి
భ్రామయన్ సర్వభూతాని యంత్రారూఢాని మాయయా॥

ఓ యర్జునా ! ఆ పరమాత్మయే సర్వభూతముల యొక్క హృదయస్థానమునందు నిల్చి తన మాయాశక్తియను కర్మసూత్రముచేత యంత్రములను నడపుచున్నట్లుగా గదలించి యాడించుచున్నది.

3. యోగస్థః కురు కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా ధనంజయ
సిద్ధ్యసిద్ధోఽస్మి స్సమో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే॥

కావున నో యరునా! కర్మఫలమునం దాసక్తి విడిచిన యోగయుక్తి గలిగిన వాడవై కర్మలనే చేయుము. అప్పుడు నీకు కర్మత్వముగాని భోక్తృత్వముగాని యుండదు. ('యోగః బుద్ధి సుకౌశలం' అని చెప్పబడి యున్నట్లుగా, యోగమనగా బుద్ధికౌశల్యము (లేక) సమత్వమని గ్రహింపనగును).

2. సన్న్యాసః కర్మయోగశ్చ నిశ్చేయసకరా వుభౌ
తయోస్తు కర్మసన్న్యాసౌ త్కర్మయోగో విశిష్యతే॥

సన్న్యాస మనగా కర్మసన్న్యాసము; కర్మయోగమనగా కర్మలను చేయుచు ఫలమును వదలుట. ఈ రెంటిలో కర్మలను మార్చిగా వదలుట కంటె, యోగయుక్తితో గూడిన కర్మయే గొప్పది యగుచున్నది.

3. ఉద్ధరే దాత్తు నాత్మానం నాత్మాన మవసాదయేత్
ఆత్మైవ హ్యత్మనో బంధు రాత్మైవ రిపు రాత్మనః॥

తన ఆత్మచేతనే తన్నుద్ధరించికొనవలయును. తన ఆత్మయే తనకు బంధువును శత్రువును నగుచున్నాడు.

4. క్షేణోఽధికతరస్తేషా మవ్యక్తాసక్తచేతసామ్
అవ్యక్తాహిగతిర్దుఃఖం దేహావద్భి రవాప్యతే॥

అవ్యక్త బ్రహ్మపాసనము మనస్సునకు క్లిష్టముగా నుండును. వ్యక్తులైన దేహధారులవ్యక్తోపాసన చేయుటకు మిక్కిలి కష్టముతో సాధింపవలసి యున్నది. కనుక వ్యక్తమైన సగుణోపాసనయే సులభసాధ్యము సుఖా.

7. శ్రేయో హి జ్ఞాన మభ్యాసాత్ జ్ఞానా ధ్యానం విశిష్టతే
ధ్యానా త్కర్మఫలత్యాగ స్త్యాగా చ్ఛాంతి రనంతరమ్॥

మూఢాభ్యాసము కంటె జ్ఞానము శ్రేష్ఠము. జ్ఞానము కంటె ధ్యానము శ్రేష్ఠము. ధ్యానముకంటె కర్మఫలత్యాగము శ్రేష్ఠము. తరువాత త్యాగము కంటెను శ్రేష్ఠమైన శాంతి కలుగుచున్నది.

8. యో నహృష్యతి నద్వేష్టి నశోచతి నకాంక్షతి

శుభాశుభపరిత్యాగీ భక్తిమాన్ యస్సమేప్రియః॥

అట్లు యిష్టాయితములు, శుభాశుభములు, విడిచి, నాకు భక్తుడైనవాడు నాకు ఇష్టుడు, అనగా శ్రేష్ఠుడు.

9. సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మా మేకం శరణంవ్రజ

అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్ష యిష్యామి మాశుచ॥

కావున అన్ని ధర్మసంబద్ధములు విడిచి సర్వసంగపరి త్యాగివై నన్నే శరణుబొంది కర్మలను చేయుము. అట్లైన సేను నిన్ను సమస్త పాపములనుండి తప్పక రక్షించు చున్నాను. కావున నీవు అన్యథా శోకింప బనిలేదు.

10. ఓ మి త్యేకాక్షరంబ్రహ్మ వ్యాహర న్నా మనుస్మరన్

యః ప్రయాతి త్యజన్ దేహం సయాతి పరమాంగతిమ్॥

అట్లు ఎవ్వ డవసానదశయందు “ఓం” అనెడి యే కాక్షరమంత్రము నుచ్చరించుచు, నన్ను స్మరించుచు, దేహము

వదలి పోవుచున్నాడో, పాడు బరి మోత్కృష్టమైన గతిని
బొందుచున్నాడు.

అని భక్తిపరమైన త్యాగలక్షణమునే నిర్వచించుచు,
సంగ్రహముగా:-

“ఓ పార్థా! సత్-అని చెప్పబడు నా ఓంకారమే
తన మాయాశక్తియైన మూలప్రకృతితో గలిసి జీవాంశ
సంభూతుడై క్రీడార్థముగా లింగదేహమును ధరించి జడమైన
సూలాది శరీరములందు నేకాదశేంద్రియ వ్యాపారుడగుచు
తాను బరమాత్ముని యంశముగానే నుండినప్పటికి, తన
నిరాకారత్వముచు మఱిచి, సాకారాభిమానియై యహం
కారమునొంది దేహాత్మైకబుద్ధితో నింద్రియలోల్పడై సంసార
చక్రమున జిక్కి మాటిమాటికి బుట్టి గిట్టి పరిభ్రమించుచు
దుదకు స్వార్జితమైన పుణ్యవిశేషముచే నింద్రియవాసనలందు
విరక్తిబొంది త్యాగియగుచు గర్హఫలము నపేక్షింపక పా్రిర
బ్ధశేష మను జీవయాత్ర ముగించికొని తుదకు అక్షరపరబ్రహ్మ
త్వ మను సంస్కారమునొంది నిత్యసిద్ధుడై ప్రకాశించు
చున్నాడు సుమా!”

యని ప్రబోధించిన యా శ్రీకృష్ణభగవానుడు నన్ను సదా
రక్షించుగాక !!!

ఓం తత్సత్

శ్రీమ ద్రామావతారపరబ్రహ్మణే నమః॥

శ్రీ గోవింద రహస్యము

ఓం కారరూప! విగతా

హంకారమునీంద్రహృద్గుహాంతర్వర్తి !

శంకావిరహితభక్తవ

శంకర ! సచ్చిత్సంఖ్యాత్మ ! సర్వేశ ! హరి !

సీ॥ త్రేతాయుగమన నున్రేకించి పూర్వదే

వానీక¹ మణిఘోరమైన భంగి

గవిసి, గోవుల యోగిగణముల మానుల

భూసురప్రతతి స్వర్భవననాథు

నప్పరోవర సిద్ధ యక్షాది సాధ్య గం

ధర్వ నిలింపుల సర్వలోక

ములఁగూరులగుచుఁ బాములఁ²బెట్టఁదొడఁగ ని

ర్వీర్యులై దివిజు లవ్వేధఁ³దలఁచి

1. దైత్యులు, దానవులు, రాక్షసులను యన్ని తెగలవారు,

2. కష్టముల పి. బ్రహ్మదేవుని.

తే॥ సత్యలోకమునకు నేగి జలజగర్భు
చరణపంకేరుహంబుల శరణుఁజొచ్చి
వరము మునుబొంది దైత్యసంహరణమునకు
మొనయుమని కోరివేడిరి మనికీతముగ ॥

ఉ॥ వారిజసంభవుం డమరవర్చులనెల్ల దయార్ద్రచిత్తుఁడై
కూరిమి నాదగించి, రణకోవిదులైన నిశాచరేశులం
బోరునఁ దాకలేమి, నిజబుద్ధిఁ దలంచి, పురాణపూరుషుం
దారకశబ్దవాచ్యు సుఖదాయకు స్తోత్రముసేసి వేడినన్ ॥ 2

మ॥ అభయంబయ్యెడుమీకు, దివ్యవరగర్వాంధాత్ములై రాక్ష
సుల్
శుభకార్యంబులకెక్కుఁజేయుచు, జనక్షోభంబుగాలోకముల్
వ్యభిచారంబులపాలుసేసి, మతముల్ వంచించి, పాపాత్ములై
రభవా! కాలముగూడఁజంపెదస్వకార్యంబింతపొండిండ్ల
కున్ ॥ 3

క॥ అని యొకభీషణనాదము
వినఁబడినం గలతఁదేటి వేల్పులు వనజా
సనుఁ దగువిధమున వీడ్కొని
చనిరి శుభంబయ్యెననుచు సదనోన్ముఖులై ॥ 4

ఉ॥ దుర్జయులైన దానవులు దోర్బదులై కసి దేవకోటులన్
గర్జనతర్జనల్సెలగఁ గారియఁబెట్ట విదారితప్రకా
రోరితచిత్తవృత్తులు యథోచిత సత్త్వగుణప్రధానమై
కర్మముమీఁగఁగాఁబ్రకృతికార్యముబొందికృమక్రమంబునన్ ॥

ఆ॥ కాలమనుసరించి గంభీరమగుచుఁ గేం

ద్రత్వ మొంది మేఘరాజినోలె

నీలవర్ణ మెలయ నెఱిఁ బరిణామంబు

నొందుచుండెఁ గర్మయుక్తమగుచు ॥

6

ఆ॥ అట్లు పరిధవిల్లి యవతారపురుషుండై

దశరథేశ్వరునకు ధర జనించెఁ

బట్టమహిషియైన భార్య కౌసల్యయం

దోజతో సమష్టితేజ మపుడు.

7

మ॥ తన సర్వాంగములందు దీధితులు విస్తారంబు గాఁబ్రజ్వరి

ల్లిన 'శ్రీ' యొప్పి, తదాత్మరూపవిలసల్లీలల్లునోరమ్యమై

చన "రాముం" డనఁజెల్లి, భాసితెఁ దదబ్జాస్యామృ

తాంశుల్ కనం

గ నితాంతై కసుఖప్రదంబులయివెల్లం బూర్ణ 'చంద్రుం'

డనన్ ॥ 8

క॥ అక్షీణబలుండు రాముండ్రు

దక్షుండై వెడలి ట్రాత్రధర్మము బేర్కిన్

రక్షోగణసంహారం

బక్షయమని చేరె దండకారణ్యంబున్ ॥

9

శా॥ సారంబై న వివేకమూని, విజనస్థానంబులందుండి, సచె
 న్నారన్ శాంతమనస్కులై తనరి, దుష్టాసక్తిబోనాడి,
 ర్వారంభంబులుమాని, సంతతము “బ్రహ్మోఽహం-
 శివోఽహం-నసం
 సారమ్మే స్తి”యటంచునుండి రట విశ్వాసాత్ములై
 సంయముల్ ॥10

మ॥ ఒక నాఁడాభుచనైక మోహనుఁడనత్యుత్సాహమేపారదం
 డకసుక్షేత్రములందున్ క్కమునికూటంబేర్పడంగాంచి, లో
 నికి సుస్వాగతుఁడై ప్రమోదకరుఁడై నేత్రోత్సవాశారుఁడై
 యకలంకోజ్జ్వలుఁడై వెలింగెముని తారానీక రాకేందుఁడై

స॥ తొలకరిమొగులు కాంతులనీను నవకోమ

ల శ్యామలాంగ విలాసవరుని

బదునాల్గుభువనముల్ ప్రభవించు మహిత నా

భీకంజగంభీరవివరయుతుని

దిశలెల్ల వెలిగించు దినరాజు రేరాజు

రహి విరాజిల్లు నేత్రములవాని

బేదటికమువాపు పెద్దముత్తైదువ

శయనించు విపులవత్సంబువాని

తే॥ “గలదు-లే”దనఁ జెల్లెడి కౌనువాని

భద్రకుంజర¹యాన వైభవమువాని

రుచిరలావణ్య నతులతారుణ్యంబురుష

మోహనోద్దాము రఘుకులాంభోధిసోము॥

క॥ అనిమిషులై కన్దవ ము
జ్జనితాశ్రుకణంబులూక సంయమివర్యుల్
గని, తద్వదనామృతమును
ఘనముగ సేవించి రధిక కౌతుక మొదవ॥

13

శౌ॥ ఆనీలత్వము, నామహేమాన్నతియు, నాయాజాను
బౌహుత్వ, మా
పీనుల్ నేత్రము, లాఘజాస్యగళనాభీపాదపద్మంబు, లా
కౌనాపెందొడలాయురంబు, నొకటం, గందర్పుబాణంబులై
మాని స్వాంతములందు నాటినమహామాయాపరిభ్రాంతులై॥

ఆ॥ వ న్నైకాఁ డటంచు హృన్నియమముఁదప్పి
యంగజాగ్నివివశలైన యకావ
నాంగులట్లు గడు భయంబు సంభ్రమము ద
లిర్పఁ గదిసి కౌఁగిలింపఁ బూని॥

15

క॥ మగవాఁడని, నగుఁబాటని,
బెగడువడుచు, జడత గదుర బెదరుచు, లోలో
వగరుచు, నువ్విల్లూరుచు,
మొగములు పరికించికొనుచు మురియుచుఁ దమలో॥ 16

ఉ॥ అక్కట! శీరవృత్తి విసినాంతములందు వసించి, గింజలం
బొక్కుచుఁ బెక్కువర్షములుపూనికతో వ్రతచర్యనుండి, చేఁ
జిక్కనియిందియింబులఁగృశింపఁగఁ జేయుచు, బేవయాత్రచే
సుక్కినమమ్ము, నేడుపురుషుండొకఁడిట్లులనే చెడింగదే॥

చ॥ ఆచలసమాధియోగమున నంచితభక్తిమనంబుఁగ్రుచ్చి, చి
త్త చలనవృత్తుల న్నిలిపి, తక్కక బుద్ధిని మాన్చి, కర్త క
ర్మచదిపి, మించి, యద్వయసమాహితవర్తనమందు వెల్లు నా
త్మచలితమయ్యె నెట్లాకొ? వృథాకద నేఁడుతపఃప్రభావముల్॥

తే॥ ఆ పరబ్రహ్మ మీరాముఁ డగుచుఁ బుట్టె
ననుట నిశ్చయమయ్యె, నయ్యది విశుద్ధ
హంసవాచ్య మగునుగాక, నరయ హేయ
మైన యీదేహ మాతత్వ మగునె తలఁప?॥ 19

సాక్షి స్వరూపమై, ఛా
లాక్షాది తృణాంతమై, మహాద్రూపంబై,
యక్షరమై, ప్రత్యక్ష వి
లక్షణ మైనట్టిదే పరబ్రహ్మ మగుట॥ 20

గడ్డములు నెరసి, మిక్కిలి
జడ్డుదనము గదుర నొడలు సడలించి, కడు
న్నెడలగునట్టి ముచుసలి
గొడ్డులమై యుండి, యిట్లుగోరం దగునే? 21

అని బహుప్రకారముల నెమ్మనములందుఁ
గడు వితర్కించి యనురాగ ముడుగ లేక
ప్రితి నాలింగనము సేయువేడ్క గడలు
కొనఁగ వేగిర పడుచున్న మునుల నరసి. 22

శా॥ ఆలోకేశ్వరుఁ డాచరాచరవిభుఁ డారామచంద్రుండు శ్రీ
 డాలోలాత్మకుఁ డామునీంద్రులయభీష్టం బంతరంగంబునం
 దాలోకించి దమూసముద్రుఁడుస్వభక్తార్థప్రదుఁడౌట హృ
 న్నిలీరాగమువోప వారిఁగలయన్వీక్షించి సోత్కంఠుఁడై

సీ॥ తాపసోత్తమలార! తథ్యంబు బ్రాహ్మణా
 ధీనుఁడనగు దేను; ధృతి దళిర్ప
 నేమానవుండేని హృదయకమలమందు
 సర్వమంగళకర సత్త్వరూపుఁ
 డన నొప్పు నన్న భావనసేయ నిరతిశ
 యానంద మొసంగుదు, నమరలోక
 మాదిగా నీపిశ్వ మతనిద యైయుండు;
 శుద్ధమనస్కులు సిద్ధపురుషు

తే॥ లంచితాధ్యాత్మయోగవిద్యార్థవేను
 లుత్తమోత్తమలగు మీర'లుత్సహించి
 సురుచిరాలింగనముఁ గోర, దొరక దెట్లు ?
 వరుస సిద్ధించు నది మీ కనశ్యముగను॥

24

ఉ॥ ఐనను మీయభీష్ట మిపు డక్కట! చేతులుఁజాల, దెట్లనక
 మానితమైన సత్యనియమంబులఁబూని చరించు జానకీ
 జానిని గౌఁగిలించు టపచారముగాన నిషిద్ధమింత, యో
 ధీనిఘలార! రాముని యతీతసతీవ్రత మట్టిదాఁజుఁడీ॥ 25

తే॥ వరతపఃపుణ్యధనషడైశ్వర్యసమితి
కడఁగి మూర్తీభవించి నా కాయమయ్యె
నన్ను నిమ్మేన నాలింగనమును జేయఁ
గాత్రు లొరులెవ్వ ? యొక్క భూపుత్రితక్క॥ 26

చ॥ కొనకొనిమీరు నేఁడు మదిఁగోరినకోరిక మీకు ద్వాపరం
బున నిజభూతితో మఱలఁ బుట్టి యశోదకుఁబుత్రకుండనై
యనువుగఁగ్రీడసల్పునపుడందగఁ జేయుదు; నేడుస్త్రీలువో
లె నిటులఁగోరుటందగఁజరింతురుగోపికలౌచుమీరట॥

తే॥ అనఁగ “నీ మహాత్మునకు సాయకము నొకటె,
మాట యొక్కటె, యొకరిత మగువ యట్టె,
భార ! యీ దివ్యరామావతార నియమ
సరణి యిట్లాప్పునె?” యను గుసగుసలాద వె॥ 28

శా॥ అంతఁ ద్వాపరమేగుదేరి నట బృందారణ్యసామిష్యమా
ర్గాంతర్భూముల గొల్లభామలగుచుం గర్మానుసారంబుగా
దాంతుల్సంయములుద్భవించిమమతంద తత్త్రియాలోలురై
భ్రాంతింబొంద యశోద గాంచెఁగడుపారన్ ‘కృష్ణు’
రోచిషుని॥

ఉ॥ బాలుఁడు గోపబాలకుఁ డపారకృపాదిగుణాలవాలుఁ డు
న్ములితరాగలోభమద మోహవికార సుశీలుఁ డవ్యయ
శ్రీలలితుండు భక్తజనసేవితచిన్మయరూపుఁ డాత్మ లీ
లాలఘుతంత్రుండంచితభ వా బుధిబాడబుడతడల్పుఁడే॥

కా॥ అజ్ఞానాంధపరీతలైన వ్రజకన్యానీక మధ్యాశ్శుఁ ద
త్వజ్ఞానప్రదుఁడైన కృష్ణునెడ దైవత్వంబు లక్షింప కా
త్వజ్ఞానంబులఁ జూఱఁబుచ్చి గుణసంతానంబులంజొచ్చినం
బ్రజ్జాలభ్యుఁడు దేవదేవుఁడు గృపాపారీణధౌరేయుఁడై॥

క॥ ప్రేపల్లె గొల్లపడుచులు
చూపొఱఁగి ప్రవృత్తియందుఁ జొఱఁబడి కామ
వ్యాపారతఁ జంచలలై
తాపత్రయగుణములందుఁ దలఁపడి రకటా॥ 32

ఉ॥ గొల్లలువీరు, శ్రద్ధమెయి గోవులఁ గాయదురింతవృత్తి, తా
మెల్లరుఁజల్ల పాలెరుఁగు లె మెయిఁగూర్చి గడించుచుందు, నీ
సల్లితాబ్జలోచనలు స్వల్పసుఖంబుల నాసచేయుచుం
గల్గజగంబుఁగానని ప్రకారమ తోచెడి నెల్లభంగులన్॥ 33

తే॥ శుద్ధచైతన్యమయపరంజ్యోతియందు
మున్ను గ్రీడించు తాపసముఖ్యులయ్యు
నున్నహామాయ మునిఁగి, రి మ్మాన్యమతులు
కించిదాత్మలు, వీరి రక్షింపవలయు॥ 34

క॥ అని చింతించి యదూత్తముఁ
డనుకంప తొలంగి నిజసహచరులతోడం
జని వారి సిరులఁ గొనియెం
జనదే సిరిమగని ఖిల సంపదలఁ గొనన్? 35

మ॥ అల్లనల్లన గోపబాలకు లందఱున్ గుమిఁగూడి రా
మెల్లమెల్లఁగ నిండ్లలోనికి మిక్కిరించుచు దూటి బల్
మల్లఁడై కల పాలువెన్నల మంచిగా దిగఁద్రావి, యా
గొల్లభామల మర్లు గొల్పెను గూర్చి శైశవలీలలన్॥ 36

మ॥ అబలల్ చంచలలజతంబరముసర్వాత్మున్ హరిన్ మాధవున్
సబలున్¹ లక్ష్యము సేయనేఱక రజ²స్సంబంధలై భ్రాంతలై
ప్రబలంబైచను జారచోరగుణసంబదాత్ముఁగా నెంచి, డా
సి బహూద్వృత్తిఁదదంబపైఁగవిసి రిస్సీ! యంచుఁ
గోధించుచున్

క॥ గోపమ్మా! నీతనయుఁడు
మాపుణ్యముకొలఁదిఁ బుట్టె; మఱి యింకేలా?
యేపాపము? మేమిఁక నిటఁ
గాపురములు సేయలేము, కంజదళాక్షీ!॥ 38

స॥ ముకురంబు గనరాదు మొగమునఁగస్తూరి
చుక్కఁబెట్టుమటంచుఁ బ్రక్కఁజేరుఁ
జేరి, నీసరిగలు సిక్కుఁబొందినవంచుఁ
జన్మోనల్ స్పృశియించి శంకఁజేయుఁ
జేసి, నీకొకమాటఁ జెప్పెద వినుమంచుఁ
జెవికొగ్గి కదిసి నుంజెక్కునొక్కు
నొక్కి, నీకంటె నే నెక్కుడుందు నటంచు
మోము మోమునఁ జేర్చి మోవినాను

1. బలరామునితో గూడియున్న వానిని

2. రజోగూణ

తే॥ నాని, చోవ్యముఁజూపెద ననుచుఁ గనులు
 మూసి, యిలుసొచ్చి, పొల్ద్రావి, మూతిఁబూయుఁ
 బూసి, లేనవ్వుతో ముద్దుసేసి వోవుఁ
 బిల్లవాఁడె? యశోద! మీ నల్లవాఁడు॥

39

సీ॥ భద్రంబుగా క్షీరభాండంబు లందంద
 జాగ్రత్తపఱచి నిశ్చయము మెఱయ
 ద్వారబంధమునొద్ద ధైర్యంబుగా నిల్చి
 'యదెవచ్చె-నిదెవచ్చె' ననుచు బ్రమసి
 తలడిల్లుచుండ నేదారి లోఁజూచ్చునో,
 గుర్తింపఁగారాదు గూఢచారి
 పాలు మీఁగడ వెన్న భక్షించి తాఁబోవుఁ
 గల్ల కాదిది, వట్టికడవ లుండు,

తే॥ వింతకూతల మమ్ము నిర్ఘాంతపఱచి
 పాలకుండల నన్నిటిఁ గాలదన్ని
 పాఱిపోవును; పెక్కెల? బడుగు నిట్టు
 లూరిపైబడ విడిచిన నోర్వమమ్మ!॥

40

క॥ అని పెల్లారడిఁ బెట్టినఁ
 గని, విస్మయమొంది, కృష్ణుఁగని సస్థితయై,
 జనని గగుర్పాటొదవఁగ
 వనితలఁ గలయంగఁ జూచి 'వంచన' యనుచు॥

41

ఉ॥ “గోపికలార! మీరిటులఁగోపముతాపముతోడవచ్చి, యీ
పాపని, జన్మనేమఱని బాలుని, జారుఁడుచోరుఁడంచు మీ
ధ్యాపరివర్తనోక్తి నిటు లారడిఁ బెట్టఁగఁ జూతురమ్మ! సం
తాపకరఁబుగా దెతలిదండ్రిల? కాత్మజునిందసేసినన్” 42

క॥ “బిడ్డలఁ గాంచఁగలేదో?
గొడ్డొండ్రో? నాదు ముద్దుకుఱ్ఱంగని చే
లొడ్డి మిగులదూతెద రీ
జడ్డుగుణంబులనుమాని చనుఁ డావలకున్” 43

ఆ॥ “మగలయందుఁ గనలి, మగవారి ననలేక,
పొరుగుతల్లి కన్న బుడుతఁజూచి
తగుదుమనుచు వచ్చి తగవులాడఁగనొనె?
జాణతనము లింకఁ జాలుఁజాలు” 44

తే॥ “పసితనంబున నెపుడేని బాలకుండు
తివిరి మీయిండ్లవరుస కేతెంచి యెదుట
నున్న తినుబండములఁగోరి తిన్నయెడల
నదురు బెట్టుడుగాక యీ యటుపు లేల?” 45

క॥ అని వారిఁ బనిచి సుతుపై
ననురాగము ప్రబిల్బకొనిన ననునయమతియై
చనుబాలొలుకఁగ వానిం
గని మూర్ఖుని చుంచుదువ్వి, కలఁకవాడమినన్” 46

అ॥ “కొంటెవాఁడు నీదుకొడు”కంచు దూతెఁ
వాడలోని గోపవనిత లెల్ల
మొనసి ముదిమిఁగన్న ముద్దుబిడ్డఁడ వీవు
కొంటెతనము మానుకొనఁగదయ్య”॥

47

క॥ అనిబుజ్జగించి లోఁకిఁ
గొనిపోయి, జలమువోసి, గోపంచితమున్
మనసారఁ జల్లి, భస్మము
దొనకుచు మేనెల్లఁబూసె “ధూః-ధూః”యనుచున్॥

48

ఆ॥ అవల గర్గమాని యరుదెంచి, యాచాల
కృష్ణుఁడ్యమంబు నెదఁగఁపించి,
యోగవిద్యఁ బలికి ప్రోత్సహపఱచె, యో
గీశ్వరేశ్వరుఁడని యెఱిఁగి యెఱిఁగి॥

49

క॥ అటపై శ్రీకృష్ణుండు
త్కటముగఁ జెలరేఁగ ఓరదధిభాండంబుల్
మటుమాయమయ్యె నతివలుఁ
గటకటఁబడి బెగ్గడిలేరి కష్టంబనుచున్॥

50

సీ॥ గోపి యొక్కతె ఓరకుంభంబు లేపొద్దు
రిత్రయుండుట కృష్ణకృత్యమనుచుఁ
గనలి యాదివస మేకాదశి యగుటచేఁ
బనులాపి ద్వారముల్ భద్రపఱచి

యుట్టిలోఁ గుండలుబెట్టి యుక్తిగ నడి
కప్పున కాయుట్టిఁగట్టి, యించు
కేమఱియున్న పాండిలుసొచ్చునని గొండు
భయమున నితరభావములు మాని

తే॥ వీధిఁగాచుచు, నీనాఁడు విడువననుచుఁ
జింత సేయుచు, ధీరయై చీమ చిటుకు
మన్న భ్రమఁజెంది వెఱగొంది వెన్నుఁడనుచుఁ
గలువరించుడు మధ్యాహ్న కాలమయ్యె॥

51

ఉ॥ అంతట దాహమేర్చినఁ బ్రయాసముఁజెంది జలంబుఁ
గోరి యా
కాంతముహూర్తమేయనుచుఁ గల్కదలించిసరిజలంబుతో
గొంతుకఁదేర్చి, నెమ్మనము కొందలపెట్ట బిటానవచ్చి య
త్యంతభయస్థయైక నె గృహంబునగోపకబాలబృందమున్

సీ॥ పీటలు రోటిపై, బేర్చి దిట్టరియైన
వాని భుజంబులపైన నిలిచి
చిఱునవ్వు నవ్వుచు సెలగోల నొకచేతఁ
బట్టి యందనియట్టి యుట్టిఁగొట్టి
జెట్టియై యిట్టట్టు లుట్టితోనూఁగుచు
నంజలి వదనగహ్వరముఁజేర్చి
మోఁచేతులకుఁగ్రింద ముసరిన చెలికాండ్ర
మన్నించి తత్త్రియామగ్నుఁడగుచు

తే॥ స్వయముగా బొజ్జ యెదుగ స్వభావయకుక్తిఁ

దనివిఁజెందని శుద్ధచైతన్యమూర్తి

కరుణ సపరివారముగ సాక్షాత్కరించె

నెలమిఁ బూఁబోఁడివ్రతము ఫలించెననఁగ॥

53

మ॥ కని, లోవిస్సయమొందుచున్ బ్రమయుచుం గంపించుచున్
గోపి దొం

గను బట్టంగఁదలంచి ధైర్యమును జిక్కుంబట్టి మెల్లంగ డా

సిన వీక్షించిదయాళుఁడామగువశుస్కీఘాతనేత్రంబులూ

య్యనఁ బుణ్యామృతమాన నూఁదుచు నదృశ్యంబయ్యెఁ

జిత్రంబుగాన్॥ 54

ఉ॥ “ఎప్పుడుచూచునో? గృహము లెప్పుడుచూచునో? మెట్లు
పోవునో?

చప్పుడుగాదు, భాండములుఁజక్కగ నెప్పటియట్లయుండునే

మప్ప!” యటంచు నయ్యతివ లగ్భకుఁజేష్టల కగ్గలించి యా

‘తప్పుడువాని’ దల్లియునుదండన సేయమిఁగంటగించుచున్॥

శా॥ వాకిండ్లూడ్చుచు మ్రుగ్గువెట్టుచుఁ బనుల్వారీంచుచుం

భాఁడుచున్

శాకాద్యన్నము లేర్పరించుచు సఖీసల్లాపముల్ సేయుచున్

వీకన్నిద్రసుఖించుచుందిరుగుచున్ వీక్షించుచుంబల్కుచున్

నేతాగ్రస్థితఁబొందిరద్భుతముగా హేలావతుల్ గృష్టుపై॥ 56

క॥ చిక్కియుఁ జిక్కిని బాలుని
గ్రక్కునఁ బట్టంగలేక గాసిలి లోలో
నెక్కిను మక్కువఁ బొందిరి
యెక్కువదక్కువలు మాని యిందునిభాస్యల్॥ 57

మ॥ ఇటులయ్యంగనలంచి తాభ్యుదయలై యిష్టానుసారంబు గాఁ
గుటిలత్వంబులువాసి సక్తలగుచు గోపాలదేవుఁ విశం
కటవృత్తిం గదియంగఁజూడ 'ననహంకారోపదేశంబు' వి
స్ఫుటలీలుండయిచేసెగృష్ణుఁడుగడుంజోద్యంబుగాబాలుఁడై॥

మ॥ తనుమధ్యల్ ప్రతచర్యఁబూనివగుసన్ దాక్షాయణీదేవిలో
ననుసంధానముపేసిపాఁడుచు గృహీతానోన్యహస్తాబ్జలై
యనివార్యంబుగ నేగియూయమునయం దారూఢి మైజూచ్చిని
రనతీరంబునినగ్నలై జలములన్ సంప్రీతిఁగ్రీడించుచో॥ 59

క॥ వారిజలోచనుఁడగు హరి
వారివిహారములఁ దేలు వారి వసనముల్
వారక వేచని దొంగిలె
వారు విహారములుమాని వారింపంగన్॥ 60

శా॥ "ఓరీ! కృష్ణ! యిదేమిరా? నిలువరా! యోషిజ్ఞనంబుల్ వడిన్
నీరంబుల్ సొరఁబొంచిచూచియటురా నీకొప్పునే? వచ్చితే
నీరీతింగలవస్త్రముల్గొనుట మేలే? తెమ్ము మాచేలముల్
పారంజూడకుమంచివాడవుగ నబ్బ! పెద్దప్రొద్దయ్యెడిన్"

క॥ “మీయమ్మతోడఁజెప్పుదు

మోయి! యివియేటిపను లయో! యిటురమ్మా,

మాయన్న! కోక లంది

మ్మా”-యని లజ్జించి పడఁతు లారట పడినన్॥

62

శా॥ “ఏలా? కామినులార! లజ్జపడఁగా, నేలా చలం? బీజగ

జ్జాలం బెల నఃత్య, మితనువులిచ్చామాత్రదుష్టంబు, లిం

దేలాభ్రాంతి? జలంబులన్వెడలి రండిచ్చోటికిన్, వచ్చి, మీ

చేలంబుల్గొనఁడింతులార! శుభముల్ చేకూరెశిన్మీఁదటన్॥

క॥ అని సిగ్గులపహరించిన

వనములఁ బొరివోయి సతులు మఱల యశోదం

గని కృష్ణుడుడకుఁదన మొ

య్యన నామెకుఁ దెలియఁజెప్పి యావురుమనినన్॥

64

ఆ॥ సతియు వారిమాట సత్యంబుగానమ్మి

కినుకఁజూపి “నేడు కృష్ణుఁబట్టి

తగిన బుద్ధిసెప్పి దండింతుఁదప్పక

రామలార! సుగుణధామలార!”॥

65

మ॥ అని యాకాంతలవీడుకొల్పి, సుతునిందాలాపముల్ నెప్పునం

బునఁజింతించివిషాద మొందిమదిలోమ్మాగించి, తామందఁపైఁ

జనబుచ్చున్వలెనంచునాధుఁగనిప్రస్తావించి, గోపమ్మ నం

దను నాయత్తముసేసె నొక్కసుముహూర్తంబందు

సోదోయ్యయై॥ 66

ఉ॥ బల్లిదుండై ప్రభాతమున చాలకుండావుల వెల్వరించుచుం
దల్లికిఁమొక్కి, చల్లి నొకదండమునందుఁదగిల్చి, నవ్వు శో
భిల్లవజ్రాంగనాహృదయభేదకరైకమహోత్సవాంగుండై
యెల్లలుమీఱి గోగణము నెల్లెడలందునఁగ్రుమ్మరించుచున్॥

చ॥ వరయునునానదీవిమలవారిపదంబులడాసి, తద్వనో
పరిగిరిభూము లెక్కుడుశుభప్రదమంచుదలంచి, గోవులం
గరిశరభాది భీకరమృగంబులులేని బయళ్లయందు బం
ధురగతిమేపఁగాదొడఁగెదుష్టిగఁబచ్చికలొప్పమీఱఁగన్॥

క॥ యదుకులభూషణుండగు హరి
సదమలతీరములఁ జొచ్చి చనువున మేపన్
మొదవులు పుష్కలముగఁ బె
నొబ్బదుగులఁ బాల్గురిసె నూత్నభూతిం బ్రీతిన్. 69

ఉ॥ అక్కడనావజ్రాంగన“లహో! యిక్కఁగృష్ణుడుదూరమయ్యెనే
చక్కనిమోమువాఁడు, రుచిసంపదలొప్పినమేళవాఁడు, చేఁ
జిక్కకజాఱిపోయియెకసెక్కిములాడెడువాఁడటంచుఁ బేం
దిక్కనుబొందిరోలి; నుషదేశమహత్త్వమనూనమైచనన్--

శా॥ తన్నేపల్కుచుఁబాఁడుచుం దలంచుచుం దర్శించి
చింతించుచున్,
నన్నారుల్ బగలెల్లఁబోమటచి సాయంకాలమైనంతఁ దా
మెన్నెన్నోతినువస్తువుల్లోనిప్రియంబేపారఁగాఁబోయి‘మా
వెన్నుండెక్కడనే? యశోద!’యని యన్వేషింతురుద్విగ్నలై

సీ॥ కృష్ణ వేణి యొకర్తు కృష్ణదర్శనమహా
 త్కంఠయై ప్రొద్దు గుంకకయమున్నె
 చకచకఁ బనిఁజేసి సంధ్యచీకటిరొగ
 వత్తిని వెలిగించి తెత్తుననుచుఁ
 దిన్నగాఁ గృష్ణమందిరముఁ బ్రవేశించి
 వత్తిముట్టించుచుఁ జిత్తమలర
 నందనందనుని యాననము వీక్షించుచుఁ
 దత్పరచిత్తయై తడవుసేయ

తే॥ నత్త చూచిచూచి యాగ్రహమొంది, గో
 పమ్మయింటి కరిగి సెమ్మొయొదఁ
 జెయ్యిఁ గాల్చుకొనెడి చిన్నకోడలిఁ జూచి
 యాగ్రహంబుమాని యార్తి బొందె॥

72

క॥ దినదినప్రవర్థమానమ
 యిననిష్ఠామహిమకతన నిందుముఖులు గ్ర
 న్నన గృహకార్యంబులయం
 దనాదరము గలిగి మఱచి రఖిల జగంబు॥

73

మ॥రమణగోపకుమారకుల్ సెలఁగి బాల్యకీడలందేలుచో
 యమునారణ్యమునకబలానుజుడసోహంభావముంబూనియే
 మమకారంబులఁబోకదీక్షమెఱయక మానంబువాటిచి,యో
 గముఁబ్రారంభముసేసె వేడ్కమెయి గర్తప్రోక్తమార్గంబు

గీ॥ 74

తే॥ పొన్నవృక్షంబుక్రిందఁ జిన్నుద్రితోడఁ
జెలఁగు పద్మాసనమున రేచించి, పూర
కంబున హృదయబృందావనంబులో న
పానయమునా, ప్రవాహముఁబట్టిచనుచు॥

75

తే॥ ఒనర నామింద దుర్వారఘనతరంగ
సంగతోత్తుంగమగుచుఁ బ్రచ్ఛన్నభుజగ
మానితాధారమగు నిండుమడుఁగు దఱిసి
సరస నొక్కదినాన నిశ్చలత మెఱయ॥

76

సీ॥ పట్టుపుట్టము ములచుట్టుఁ జక్కఁగఁ గట్టి
దీర్ఘశిరోజముల్ దిటవు పఱచి
హారావళులఁ గంతమందునఁ గీలించి
బర్హిపింఛము మాళిఁ బాదుకొలపి
పైవస్త్రమును గ్రిందవైచి నేరుపుమీఱఁ
గాయమధ్యమమును గళము శిరము
నిక్కించి బాహువుల్ నిగిడించి తొడరి యు
ద్రేకించి మది హుంకరించి మించి
ఆ॥ ముక్కు మూసిపట్టి ముప్పోకలాఁ డూఁది
మడుపులోనదుమికి మహితవృత్తి
నలపుసొలపులేక వలయముల్ బచరించె
వింతయీతతోడఁ గొంతతడవు॥

77

1. గంగా, యమునా, సరస్వతీ యని ఇదా పింగళా సుషుమ్నా
దులకు పేర్లు.

శా॥ కల్లలొక యధేచ్ఛఁ దొల్లి కమత్రగాహాదిరూపంబులం
జెల్లాటంబుగనీఁదు నేర్పుకలిమి జెన్నారి శ్రీకృష్ణఁ డ
త్యుల్లాసంబునఁ వీరుఁడై బహుళవాయు స్తంభనల్
సేయుచుం

గల్గొలంబొనరించె నామడుఁగుఁ బ్రాగల్భ్య క్రియాస్ఫూర్తి
తోక॥

క॥ లోపలి చేతననిచయము
లోపమిగా హృదముఁ గలఁచి యుగ్రస్థైర్యా
టోపమున నడుగునకుఁ జని
యేపునఁ గుండలినిఁ దన్ని హేలాగతుఁడై॥

79

సీ॥ లలితాజపామంత్ర మలఘునాదముగాఁగ
సకలేంద్రియములు ప్రేక్షకులుగాఁగ
బహుళనాడిధ్వనుల్ ప్రథితవీణా వేణు
శంఖమృదంగనిస్సవముగాఁగఁ
బటుకుంభితోదగ్రపవనరూపాధ్వనుల్
గ్రమముగాఁ దాళేశబ్దములుగాఁగ
నిర్మలానందాంబు నిధియైన బ్రహ్మనా
ళము భవ్యనాగస్వరంబుగాఁగఁ

తే॥ ద్విజగదభినవసౌభాగ్యరేఖ వెలయ
నంబుజాధారపల్వలాభ్యంతరమునఁ
జిత్రనటనుండు గోపాలశేఖరుండు
నృత్యమాడె నిమిలితనేత్రుఁడగుచు॥

80

క॥ ఆవిధ మావరణంబు1

కావలగాఁబోవునెడ సహస్రాక్షునిచే2

గోవులుజడిఁగొని తడఁబడ

గోవర్ధనబిందు4 వెత్తె గోవిందుండై॥

81

మ॥ ఘనుఁ డాకృష్ణకుమారకుం డిటు లవక్రప్రక్రియారంభుండై

వనమధ్యంబునుజేరి దీర్ఘగమనాస్వస్థాంగుండై విశ్రమిం

చిన నాలో మృగుశబ్దమొండు నెయిదిం జిత్రంబుగా

మోగుచున్

వినరా మేల్కొని యాలకించె నచలాభిన్నైకధీభాసుండై॥82

సీ॥ ఎలమిఁ జిణీస్వాన మెఱిఁగి, యంతఁ జిణిచి

ణీనిస్వనము నేర్పుతో నెఱింగి,

క్రమముగా ఘంటారవమును గుర్తించి, శం

ఖనినాదమును జక్కఁగా గ్రహించి,

వెలయు వీణాతాళవేణునాందంబు ల

త్వంతభద్రాద్ధుండై యాలకించి,

యలఘు భేరీమృదంగారావములను నే

ర్పఱిచి, మేఘధ్వని నెఱిఁగి, యనుప

=సుషుమ్నానాడియందలి చక్రములు (తేక) ఎల్లలు.

=వేలకొలది సూక్ష్మములను కన్నులు గలిగిన మనసు (తేక) దేవేంద్రుడు

=గోః-అనగా యింద్రియములు

=ఇంద్రియప్రవర్తమానమైన శేతోబిందువు

తే॥ మాన నాదం “బు” కారంబుగాను, విమల
బిందువు “ను” కారముగను గావించి, తనరు
కళ “వు” కారముగాఁగ హృత్కమలమందు
ఘనతరోంకార మరసి లత్యంబు సేసె॥

83

శా॥ జ్ఞానానందమహత్స్వరూప రుచిరోంకారంబు నిట్లంచిత
ధ్యానాకర్ణనయుక్తి భేదములచేతంద్రచ్చి యోగ్రీందుగ్రిడై
నానాస్థావరజంగమప్రతతులం ద న్గాంచి విశ్వానుసం
ధానోద్వేలమహాసుఖంబుఁగ నెందత్వజ్ఞానసంపూర్ణుడై॥

క॥ ధీరుఁడు శ్రీకృష్ణుఁ డహం
కారము నాశంబుసేయగాఁ దనువున నోం
కార రవ మెఱుఁగఁ బడు నని
పేరెన్నికఁ దాలెచ్చ నంతఁ బిల్లనక్రోవి॥

85

మ॥ ఒక నాఁడాయదువంశమండనుఁడుధ్యానోద్దీప్తి మైఁబొంగి గా
యకుడై బ్రాహ్మముహూర్త కాలమున బృందారణ్య
మధ్యంబునం
బ్రకటస్ఫుర్జితగాత్రుడై మురళిఁ గేలందాల్చి పూరించుచొం
డొక గీతంబునుబాడెనద్వయరసంబొప్పంబభూతంబుగాన్

సీ॥ చెలఁగి నాడీధేనువులు మోదమునుజెంది,
తన్మయత్వముఁబొంది, ధన్యమొందఁ ;
జటులతర ప్రాణసర్పరాజంబులు
వశ్యమై, కడుఁ బారవశ్యమొంద;
వరబ్రహ్మదండి త్రామరసషండంబు లం
దంబులై, ఘనవికాసంబునొంద;
హాళి దేహజగత్త్రియంబు లానందించి
సుఖ మొంది, దీర్ఘసుషుప్తిఁజెందఁ;

తే॥ దన యిడాఙ్గళాకరద్వయమునందు
ఘనసుషుమ్నామరళి ముద్దుగారఁ దాల్చి
హృదయబృందావనమున జ్ఞప్తివేశ్వరుండు
గాన మొనరించె ననఁగ నొంకారమొప్పె॥

87

క॥ నవరంధ్రాన్వితనాళం
బవిరళ సిద్ధాంగుళీవిహారోజ్వలమై
పవనప్రసారోదంచిత
రవంబు దళగతులఁ బటుతరంబుగఁ బటవన్॥

88

తే॥ తేనవాకలఁ బటతెంచు తేంట్టువోలెఁ
బూర్వజన్మానుభవమైన బోధగదుర
విమల విజ్ఞానజనకమా వేణురవము
కర్ణపుటములసోక నాకాంతలెల్ల॥

89

ఉ॥ “ఈవరశబ్ద మీస్వరము నీకళ లెన్నడొ వింటి” మంచు సం
భావన సేసి తత్సరమ భాగవతార్థసమృద్ధనాదమున్
వావిరిగు రైఱింగి, తనువాసనలం దెగఁగోసి, యద్వయ
శ్రీవిలసిల్ల గానలహరీమహితాంబుపధోన్ముఖంబుగన్॥90

శా॥ ప్రస్తాకంపిత కేశపాళికలతో స్వస్థానముల్ వాసి, యే
ప్రస్తావంబులఁబోక, భర్తృజనులన్ భావింపఁగాలేక వ్య
త్యస్త శ్రీచరణారవిందు నెదలోదర్శించి, భ్రాంతాత్మలై,
హస్తాహ్వానము సేయుచుం జనిరి “కృష్ణా!” యంచు
నయ్యామిచిన్॥ 91

మ॥ చని, డాయంగని, భామినుల్ ప్రణతలై సాక్షాత్కృతున్
మాధవున్

జనితోత్కర్షమనస్కలై ప్రవిమలోత్సాహాత్మలైకూడి, పా
యనిభక్తిన్ సుతిఁజేసి యత్యలఘునిత్యాత్మానుసంధానయో
గనిరూఢత్వమొసంగ వే! మముదయం గాంక్షించిరక్షింప వే!

ఆ॥ అని సభక్తికముగఁబ్రార్థింపఁ గృష్ణయో
గీశ్వరుండు భువనహేతుఁడు మిగుల
సంతసిల్లి యాత్మసందర్శనంబును
గలుఁగఁజేతు ననుచుఁ గరుణఁజేసి॥

తే॥ గరుడ గంభర్వ కిన్నర సుర మునీంద్ర
సంఘముల కేల మంగళాస్పదమగుచును
జెలుపుమీ తెడు తన యణచేయిఁ జూచి
హస్తమస్తకసంయోగ మపుడు సేసె॥

94

క॥ మాధవుకరసంస్పర్శన
బోధితలై పూర్వకర్మపుంజము లెడలన్
సాధనలేకయ కాంచి ర
సాధారణమైన యాత్మసాక్షి త్వంబున్॥

95

క॥ సత్యంబై, సుజనముని
స్తుత్యంబై, నిగమమూలసూక్ష్మార్థంబై,
నిత్యంబై, సద్యోగ
ప్రత్యక్షంబై వెలుంగు పరము, ననంతున్॥

96

తే॥ సగుణనిర్గుణమయు, శుద్ధసత్త్వరూపు
నజరు నక్షరు నచ్యుతు నచలు నమలు
గూఢుఁ జిద్రూపు నిత్యు నంగుష్ఠమాతు
నవ్యయానందుఁ బరిపూర్ణు నంతరాత్ము॥

97

క॥ అధ్యేయ నాద్యు నవ్యయు
నధ్యాత్ము నగోచరుం బరాపరశక్తున్
మిథ్యాగుణునిన్ సుమనో
మధ్యస్థుం గాంచి యధిక మహిమోన్నతలై॥

98

సీ॥ జయజయసర్వేశ! సకలభూతముల కా
 ధారుడవగుచు హృద్వనజకర్ణి
 కాంతంబులం దంతరాత్నుండవై యుండి
 కర్తృత్వ భోక్తృత్వ కర్మబోరయ
 కఖలేంద్రియద్రష్టవై యొప్పు ని న్ననన్య
 ధాకరించితిమి ప్రధానపురుష!
 యహహ! మాగోవు లాయాదవుల్ నందయ
 శోదాదు లేము మత్సుతులుఁ బతులుఁ

తే॥ గా సమస్తము నీవనాఁ గంటి మిప్పు
 డిట్టి విజ్ఞానచక్షువు నెల్ల ప్రొద్దుఁ
 గలుగ వరము బ్రసాదించి కరుణఁ జూడు
 మచ్యుతా! నంత! హరి! పరమాత్మ! కృష్ణ!॥ 99

ఉ॥ నీవు యశోదసూనుడవే? నీరజనాభ! చరాచరాత్మ లో
 కావళికెల్ల నాశ్రయిండు వారయ వేదమయుండవీవు,తం,
 గావుమటంచు మున్దరణి గాసిలి ప్రార్థనఁ జేసియుండుటన్
 నీ విటులుదృఢించితివి నేడు జగంబుల నుద్ధరింపఁగన్॥ 100

క॥ అని బ్రహ్మానందము నొం
 ది, నెఱినమస్కృతులొనర్చి, దృఢచిత్తములన్
 ఘనముగ నాభగవంతుని
 గొనియాడి రనంతనామ గుణరూపములన్॥

క॥ గరుండని పరుండని హరుండని
వరుండని ప్రణుతించి నయనపంకజముల నా
వరదుని గృష్ణబ్రహ్మము
సరోజలోచనలు పూజ సలిపిరి ప్రీతిన్ ॥ 102

తే॥ ప్రేమమీఱంగ భక్తిమై బ్రీతివుట్టి
విభవుఁ బ్రత్యక్షుఁ దిలకించి వివశలగుచు
నెత్తుకొని ముద్దుఁగొని ముదంబెసఁగఁ జాలఁ
“గొంగిలించిరి గోపికల్ గానలోలు” ॥ 103

చ॥ అనవరతానురక్తి హృదయంబులఁగృష్ణుని బాయలేమి మా
నిను లనవద్యమవ్యయమనింద్యమఖండమబోధ్యమచ్యుతం
బనఁదనరారు నిర్గుణమనాత్మలఁ గాంచియు భక్తిఁబూనినె
మ్మనిములలోన నాయదుకుమారునిగొల్చిరి
దేవదేవుఁగన్ ॥ 104

క॥ వెన్నుని సుస్థితవదనుఁ బ్ర
సన్నుని మురళీవిఘోదు సర్వాత్ముని నా
పన్నలయి కదియఁ బోవుదు
‘రన్నా!ర’ మ్మనుచుఁ దోయజాస్యలు ప్రీతిన్ ॥ 105

శీ॥ కృష్ణుడా! రమ్మని గేలిసేయుచు నొక్క
జలధరకచభర జలకమార్పుఁ
బురుషోత్తమా!యని ముద్దుసేయుచు నొక్క
యంబరమధ్య వస్త్రంబుగట్టు

నగధరా! యని యొక్క నవనీతహృదయ మేల్

వెన్న ముద్దలను నై వేద్యమిచ్చు
మాధవా! యని యొక్క మలయజగంధ శ్రీ

చందనం బలదు వక్షంబునందు

తే॥ బ్రియమెసంగం బల్లవాధర విడియ మొసంగు

మాల లలినిడు గుసుమకోమలి గళమున

రత్నకంకణ మంగళారతిని బట్ట

మేటి కలకంఠి యంకించి పాటఁబాఁడు॥

106

ఉ॥ తమ్మునెఱుంగలేక తమ తల్లులందఱులున త్తమానులన్

బమ్మెరవోవ భామినులు బాటురఁజూచి యప్పుడెల్ల నే

మమ్మునఁ గృష్ణుడంచును గ్రమమ్మున నాప్రభుఁగాంచి

రెల్లరూ

పమ్ములఁ బుత్రులం బతుల భ్రాతృజనంబుల బంధుమిత్రులన్

తే॥ పరమమైన పరాభక్తిఁ బ్రమద లఖిల

జగము శ్రీకృష్ణమయమని సంగ్రహించి

సచ్చిదానందపరమహంసల వడువున

జడతమిఱి చరించిరి సగుణమందు॥

108

ఉ॥ మాపటి వేళలందు వనమార్గములన్ హరి వేణుగాన మా

లాపము సేయుచో గృహకలాపములన్ మదిరోసి, కృష్ణుడే

ప్రాపనిడాసి, తత్పరను పావన గానసుధారసాంబుధిం

దాపముదీఱఁ గ్రుంకులిడి తన్మయలయ్యెద గంగనామణుల్

మ॥ వసతల్ మన్మథకేళికే నిజపతుల్ ప్రాపించినం జూచి తా
రని గుఱింపంగలేక కృష్ణుడని యవ్యాజానురాగంబుతోఁ
గనుచుంబల్కుచు నవ్వుచుం బెనఁగుచుం గందర్పలీలాతరం
గ నికాయంబుల నోలలా ర్చెదరుతత్కాంతారభాగంబులన్

౪॥ వేదార్థప్రతిపాదిత

నాదమధురసంబుఁ ద్రావి నారీమణు లు
నాదోద్ధతిఁ గ్రీడించిరి
నాదబ్రహ్మైకరతి సనాధోత్సుకలై ॥

111

మ॥ తమ జీవేశ్వరు లగతలో మఱులినన్ దండహృదయానాంగలై
యమ్మనారణ్యనికుంజపుంజముల మాయాకృష్ణునిన్ రోయించుం
దమలోనొండొరులన్భయించుచు యశోదానందనుం

బొన్నఘా

జముపొంతంగని డాయఁబాటుదురు చంచత్కాంతితోఁ

గామినుల్ ॥ 112

౫॥ లీలామానుషవిగ్రహుఁ

డా లలనాజనముఁగూడి యస్థలితవిధిన్

హేలాగతిఁ గ్రీడించుచు

లీలఁ దాఁ దేలి యొప్ప లీలాత్మకడై॥

113

మ॥ పొదరిగ్లడం బులిన స్థలంబుల లసద్బామిరహచ్చాయలం
బదునా జ్వేల సతీలలామ లనవొప్పన్ దాస్యముల్సేయ 'నీ
యదు శుభ్రాంశుని తేజముంగన నశక్యంబింకమింక'దంచు వె
ల్లదనంబొప్పు బలాయితండగును దారాకాంతుఁ

డశ్రాంతమున్॥ 114

ఉ॥ అద అకన్నిరూపముల నాడు మఁబాఁడు చుబోధ సేయు చున్
నందఱియందు సర్వ సముదైవిలసిల్లుచు వ్రేతలన్ మహా
నందరసాబ్ధిఁ దేల్చి భవనాశకుఁడై తఱియింపఁజేసెఁ దా
నందఱి, నందునింటి శిశువై చెలియై గురుఁడై

కుమారుఁడై॥ 115

క॥ మంగళము రుక్మిణీధవ!

మంగళ మవతారపురుష! మధురావాసా!

మంగళము పాపహరణా!

మంగళ మఖిలాగమప్రమాణధురీణా!

116

1. తాత్పర్యము:- త్రేతాయుగమున నొకపాదము ధర్మము నశించునన్నట్లుగా నంతదనుక సత్త్వవర్తనగలిగి యున్న రాక్షసులు గొప్పగొప్పవరములను బొంది యున్న వారలై, మదించి, ముల్లోకములందలి ప్రజలను నానాహింసల బెట్టుచుండగా ఆబాధలు పడ లేక దేవతలు సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మదేవు నొద్దకు బోయి రాక్షస నాశమునకు బూనుకొని తమ్ము గాపాడవలసినదని ప్రార్థించిరి.
2. తా॥ బ్రహ్మదేవు డాదేవతల మొఱచుంతయు సావధానముతో విని రణశూరులైన రాక్షసులను జయించుటకు దనకు యుద్ధనైపుణ్యములేదని విచారించి, పురాణపురుషుడును నవాఙ్మనసగోచరుడునైన ఆ అఖండ పరిపూర్ణసచ్చిదానందస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమును దనహృదయమునందు ధ్యానించెను.
- 3- 4. తా॥ అప్పు డొకశబ్ద మభయమిచ్చుచు నారాక్షసులు వరబలముచేత బిచ్చులించి యధర్మపరులై యన్యాయము గాలోకులను హింసించుచుండిననూ, వారి వారి పాప కర్మ పరిపక్వముగా లేదనియు, అట్టికాలమే సమీపించిన శీఘ్రముగా దనమాయాధర్మమైన కర్మసూత్రప్రకారముగా స్వయముగా దానే వారిని నశింపజేయగలవాడననియు, కావున నాదేవతలు నిశ్చింతగా

నుండవలసినదనియు, ఆబ్రహ్మదేవున కాత్మనిష్ఠలో
స్ఫురించి, అదేవతలకును వినిపింపగా, వారందఱు
సంతోషించి బ్రహ్మలోకమునుండి మఱి నిజస్థానము
లకు వెళ్ళిరి-

వివరణ:-

భగవంతుడు సర్వాంతర్యామియైయు జీవుల పుణ్య
పాపకర్మవిషయములో దాను గర్త కాడు. జీవుడు భగవంతుని
యొక్క అంశయేగావున ఆపరబ్రహ్మమువలెనే తానుగూడ
స్వతంత్రమైనశక్తిగలిగియున్నాడు. కావున జీవులుదాము సం
కల్పించి చేయు కర్మయే, వారివారికి కాలప్రమాణముతో
దప్పక ఫలించి సుఖదుఃఖరూపముగా సిద్ధించుచున్నది. కాని
సహజముగా నొకజన్మలోని కోరిక వేఱొకజన్మలో బక్ష్వమై
లభించుటచేత, అప్పుడది సుఖదాయకముగాక ప్రతిబంధకముగా
నేర్పడుటయు దటస్థించుచున్నది. ఉదహరణముగా నొక
భాగ్యవంతుడు మొదటిజన్మలో సంతానములేక కోరికొనెయుం
డుటచేత రెండవజన్మలోగాని మూడవజన్మలోగానియాసంతా
నము గలుగవచ్చును. కాని యాజన్మలో దాను గర్భదరిద్రుడై
యుండును- ఎందువలననగా, దా నా పూర్వజన్మలో సంతా
నమొక్కటియే గోరెనుగాని ధనముగూడ గోరియుండలేదు.
కనుక ఆమఱుజన్మలో దనకు సంతానముమాత్రమే కలుగుచు,
దరిద్రుడుగానే పుట్టుచున్నాడు. అట్లు దుఃఖభాజనముగా సం
భవించిన ఆజన్మయందు, మఱల, ధనములేదని ధనమొక్క

టియే గోరును గాని, సంతానముమాట కోరుటకూడ సంభవింపదు. ఆరీతిగా కోరికలపసవ్యములై దుఃఖకారకములే యగుచు వాటి ననుభవింపవలసిన బంధనముతో జన్మలను బెంచుచున్నవి. అట్లు కర్మబీజము వృద్ధిబొందకయే, కోరిక పుట్టినతోడనే ఫలించవీలులేనట్లు, కాలపరిణామముతో గర్భపక్వమై యో నేదేవతలు దన్ను బ్రార్థింపకపోయిననూ భగవంతుడు స్వయముగానే దుష్టశిక్షణ జేయుననుట కర్మసూత్ర శిక్షణమైయున్నది. ఇందులకు బ్రమాణము శ్రీమద్భగవద్గీత యుదలి భగవానువాచ:-

పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతాం
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే॥

5. తా॥ అట్లు కూర్చులైన రక్కసులు దమ్ము వివిధప్రకారముల హింసించుచుండగా నాబాధల కోర్వలేని దేవతలు మొదలైన ప్రజలు దమ తమ హృదయములలో ఆరాతుసులను దూషించుచూబోగా ఆదూషణములను వారిచిత్తవృత్తులు సత్త్వగుణప్రధానుడైన జీవుని యొక్క కోరికలుగావున వృధాగా నశించిపోవీలులేక కర్మసూత్రము ననుసరించి సృష్టి కారణమైన ప్రకృతి ధాతువుతోగలిసి పరిణామముబొందుచుండెను.

వివరణ:-

ఇది అవతారలక్షణము. అసలు భగవంతు డఖండనిర్గుణసచ్చిదానందమయస్వరూపమని శ్రుతులు నెప్పుచున్నవి.

అట్టి అఖండమైన పరబ్రహ్మము ఖండమగుటకాని, నిగు
ణము సగుణముగా మారుటకాని, యన్యోన్యవిరుద్ధము. జీవా
త్మస్వరూపవిషయమై గూడా ఆ యఖండపరిపూర్ణపర
బ్రహ్మము దన మాయయైన మూలప్రకృతియందు ప్రతిబిం
బమునొంది, అద్దములోని సూర్యబింబమువలె పరమాత్ముని అం
శమై జీవుడని వ్యవహరింపబడుచు, సత్తు- చిత్తు- ఆనంద
మను భగవల్లక్షణములే స్వరూపముగాగలిగి క్రిడించుచున్నా
డని చెప్పబడియున్నదిగాని ఆ యఖండస్వరూపము ముక్కలు
ముక్కలుగా జెదిరిపోయి యీ న్నానాజీవులైరని యర్థవాదము
లేదు. సృష్టిపరిణామమునందు నద్దమువంటి ప్రకృతియే తున
కలు తునకలై యసంఖ్యాకములగు ప్రతిబింబములను జీవు
లను గల్పించుచున్నది. అయితే అవతారమనున దటాక
సామాన్యజీవుడుగా ఒరిగింపబడ వీలులేదు. శ్రీమద్భగవద్గీత
లోగూడా దానే ప్రతియుగమునందు నవతరించి ధర్మసం
స్థాపన జేయుచుంటినని భగవంతుడు స్పష్టముగానే చెప్పికొని
యుండెను. ఇది సూక్ష్మగ్రాహ్యము. ఎట్లన:- ఒక బలవంతు
డకారణముగా నొకదుర్బలుని బీడించును. ఆ బలహీనుడు
సేయునదిలేక ఆ బలవంతునిపై వ్యసనపడి తన మనముగా
దూషించికొనును. ఆ దూషణములను చిత్తవృత్తులు జీవాత్మ
యొక్క స్వయంశక్తి ప్రధానములుగావున ఆబలశాలివైపు
ప్రసరించును. ఆబలవంతు డట్లు గ్రహీణ ననేకదుర్బలులను
హింసించుచూబోగా, వారివారియొక్క చిత్తవృత్తులుగూడా
నల్పశాపములై ఆదుర్భాధుని నావరించును. అప్రకారముగా
ఆబలవంతునితో సమానమైనశక్తి సమకూడువఱకు నానా

జీవుల యొక్క లక్షణకొలది చిత్తవృత్తులు ప్రకాశించి గుమి
గూడి ఆవరించికొనుచు నేకీ భావమునందును. అట్లు తగిన
శక్తి వంతముగాగా, ఆధాతువు దట్టమై సకలరణబొందుచు,
బీజమై సాకారముగా ప్రభవించి తనకర్మవృత్తమైన క్రియా
పరిష్కారమునకు వేచికొనియుండును. అట్లనేక కొట్లకొలది
జీవాత్మలయొక్క అంశలు గూడి యొకే తేజముగా జనియించు
టచేత ఆవృత్తియొక్క చిత్తప్రకృతి సహజముగా అమాను
షమైన శక్తికలిగియున్నదై, సామాన్యజీవుడని గణింపబడ వీలు
లేక, అవతారపురుషుడనియే ఆమోదింపబడుచున్నాడు. అట్టి
అవతారపురుషుడను దన కర్మయోగమంతయు నివర్తించికొ
నుచు, సులభముగా జ్ఞానముగూడా సంపాదించికొని, తదను
సారముగానే జన్మసంస్కారము బొందుచున్నాడనుట ధర్మ
సూక్ష్మము.

6. తా॥ క్రమక్రమముగా ఆచిత్తవృత్తు లమోఘములై యేకీ
భవించి, నీరు ఆవిరిగామారి వర్షమేఘమైనట్లు, ఘనీ
భవించుచు బరిణామమునొంది సత్త్వగుణప్రధానమైన
తేజోవిశేషముతో నీలవర్ణముగా మాలుచుండెను.

వివరణ:-

మహాతేజమైన ప్రకాశము దృగ్గోచరమగునపుడు నీల
వర్ణముగా గనుపించును. ఇందుకు దార్కాణము, ఆకాశమునం
ది సూర్యరశ్మి. ఎడయొక్క దుదీప్తగుణముగానుండుమిట్టమధ్యా

హ్నకాలమున ఆరశ్చ నీలముగానుండి, సాయంప్రాతఃకాలములందు బ్రకాశముదక్కువకాగా వివిధరంగులతో కన్పించుచున్నది. అకారణముచేతనే జ్యోతిర్మయమైన జీవాత్మపరమాత్మలకు నీలవర్ణముపాధిగా చెప్పబడియున్నది. అట్లా వర్ణమును జలాశయముగా నన్వయించి శ్రీమన్నారాయణుడు ఆనగా నీటిమందు వసించినవాడనియు బ్రతిపాదింపబడియున్నది.

7. తా॥ అట్లు కోట్లకొలది దేవతాజనులయొక్క యంశలు గలిసి ఒక మహాతేజుగుచు నావిధముగా సృష్టివైచిత్ర్యముబొంది జీవస్వరూపమై దేశకాలపాత్రానుసారముగా భూలోకమున బుణ్యాత్ముడగు దశరథమహారాజుయొక్క పట్టమహిషియైన కౌసల్యాదేవికి బుత్రరూపమున ఆవిర్భవించెను.

8 తా॥ అట్టి సమష్టిశక్తియైన ఆశిశువు తనయొక్క మహాతేజ మెక్కుడు బ్రకాశమానముగా వెలుగుటచేత శ్రీయనియు, దనచైతన్యరూపమైన ఆత్మలీలలు మనోరమ్యమై చూపటులనాకర్షించుటచేతరాముడనియు, చంద్రబింబమువంటి తనముఖికాంతులు జంద్రకిరణములవలె హృదయానందకరముగా నుండినందున చంద్రుడనియు, సార్థకపడములతో 'శ్రీరామచంద్రమూర్తి' యని వ్యవహరింపబడెను.

9. తా॥ తరువాత శ్రీరామచంద్రుడు బెరిగిపెద్దవాడై తన
తల్లియధర్మము ననుసరించి రాత్రుససంహారమును
దుష్టశిక్షణము గావించుటకై దండకారణ్యము సేరెను.

10. తా॥ ఆ దండ కారణ్యమునం దొక్కకచోట జ్ఞానులును,
వైరాగ్యవంతులును, శాంతులునునై నసంయమింద్రులు
గూడ నెల్లప్పుడు భగవద్భావతత్పరులై యుండిరి.

11. తా॥ అట్టియెడ ఆశ్రీరామచంద్రు డొకనా డొకముని
పల్లె సమీపించి యందుసమావేశమైయున్నమునికూ
టములోనికి బ్రవేశించి వారికందఱుకు దనజగన్మోహ
నమైనసౌందర్యముతో నేత్రపర్వమొనరించుచు, నక్షత్ర
రాశి నడుమనున్న నిండుచంద్రునివలె తేజోమూర్తియై
ప్రకాశించెను.

వివరణ :-

భగవంతునియొక్క యన్ని అవతారములలోను శ్రీరా
మావతారమేయనన్యమైన రూపలావణ్య విభ్రమములుగలిగి
మిక్కిలి సౌందర్యవంతమై యుండెనని చెప్పబడియున్నది.

12. తా॥ తొలకరిమబ్బువంటి మోటుగుగల నీలవర్ణమైన శరీ
రచ్ఛాయయు, పదునాలులోకములను సంకల్పమాత్ర
ముచే బుట్టించు గంభీరమైన నాభీస్థలమును, విశ్వమం
తయు బ్రకాశింపజేయు సూర్యచంద్రులవంటి నేత్ర

ద్వయమును, లక్ష్మీదేవి కాటపట్టయిన విశాలమగు
వత్సస్థలమును, మిగులసన్నమైన నడుమును, గలిగి, యేను
గుగున్నవలె తీవిగా నడచుచు రూపలావణ్యతేజో
విశేషములచే బురుషులనుగూడా మోహింపజేయు
సౌందర్యమూర్తియైన ఆ శ్రీరామచంద్రుని,—

13. తా॥ ఆ మనీశ్వరులు కనుకొప్ప లార్పకుండగా జూచి
చూచి, తనివిజెందక, పులకాంకితులై, తదేకదృష్టితో
నివ్వెఱబడి లక్ష్మించుచుండిరి.

14, 15. తా॥ అప్పు డాశ్రీరామచంద్రమూర్తి యొక్క ఆనీ
లవర్ణమైన దేహచ్ఛాయయు, ఆవృత్తైన విగ్రహసౌష్ఠ్య
వము, ఆమోకాళ్ల నుదాకు పొడవైనచేతులు, ఆ
చెవులు కన్నులు భుజములు ముఖము కంఠము నాభి
పాదములు, దక్కుగల నడుము తొడలు వత్సస్థలము
మొదలైన ప్రతియొక్క యవయవము మనోరంజక
ములై మన్మథునిబాణములవలె గాఢముగా మనస్సుల
నాటుకొనగా ఆమనీంద్రులు చలించి భ్రమించి చిత్త
వైకల్యము నొందినవారలై విరహముజెందిన స్త్రీల
వలె ఆయవతారపురుషుని మూర్తిపైభవము నొక్కట
నాలింగనముసేయ గుతూహలపడిరి.

16. తా॥ అంతలో ఆశ్రీరామచంద్రుడును దమవల్లెనొకమగ
వాడే కదా యనియు, నగుబాటుసుమా యనియు,

తడబడుచు, సంబరపడుచు, ఒకరి మొగ మొకరు చూచి
కొనుచు, ముచ్చటపడుచు, తమలోదా మిట్లని తలపో
యజొచ్చిరి—

17. తా॥ అక్కటక్కటా వానప్రస్థాశ్రమవాసులమై యరణ్య
ముల నివసించుచు, నీవారధాన్యముతో పొట్టపోసికొ
నుచు ననేకసంవత్సరములనుండి బ్రహ్మచర్యదీక్షవ
హించి యింద్రియజయముగలిగి జీవితమునందుగూడా
విసుగుజెందియున్న మాబోటి తపస్సంపన్నులనే యీ
పురుషు డొక డీరీతిగా మోహింప జేయుచున్నాడు
గదా!

18. తా॥ అయ్యయ్యో! కేవలమైన నిర్వికల్ప సమాధినిగూడా
సాధించుచు, మనస్సును బుద్ధిని జితమును లయమొన
రించి, ద్వంద్వాతీతమైన ఆమనస్కయోగ మనుభవిం
చుచుండిన ఆత్మ సంచలించిన మాతపశ్చక్తియం
తయు గూడ నేడు వృధాయైపోవును గదా!

19. తా॥ ఆ సచ్చిదానందపరబ్రహ్మమే ఈ శ్రీరామచంద్ర
మూర్తియై అవతరించెననుట యదార్థమైనను, ఆపర
మాత్మునియొక్క అంశయని పిలువబడుటకు హంసమా
త్రుడైన జీవునకు వ్యవహరించునుగాని, శుద్ధజడాత్మిక
మైన యీ పాంచభౌతికస్థూలశరీరమే ఆపరబ్రహ్మ
స్వరూప మనుట అజ్ఞానమేయగును గదా!

20. తా॥ పరబ్రహ్మ మనునది సర్వాంతర్యామియు, మహాత్మ
మాత్రము చేతనే గూపముగలవాడని తెలియబడువా
డును, శాశ్వతుడును, తా నేవస్తువుచేతను జూడబడక
తనకు దానే సర్వమునకు సాక్షిమాత్రుడు నగునుగావున
దదంశసంభూతుడైన జీవుడగు హంసునకే యాలక్ష
ణము లేర్పడుచున్నవికాని త్రియవృద్ధులకులొనైనదేహ
మునకు గాదు కదా!

21. తా॥ అట్లని యెఱింగియు, నింతటి యింద్రియజయమును
గూడాసాధించి గొడ్డుబాటిపోయిన యీవృద్ధాప్య
మున నిట్లాలింగనము సేయగోరు టెంతయనుచితము
సుమా!

22. తా॥ అని ఆదోశనబడుచుండియు ఆశీరాముని సాం
దర్యముచేత నాకర్షింపబడి, హృదయస్థైర్యమునెడి,
అతు రబడుచున్న ఆమునిలోకమును జూచి,—

23. తా॥ లోకేశ్వరుడును, సమస్త స్థావరజంగమరాసుల నేలు
వాడును నైన ఆశీరామదేవు డామునీశ్వరుల యభిమ
తమును గ్రహించి, దయామయుడును, భక్తుల కోరి
కల నొసంగువాడును గావున ననురాగము సూచిం
చుచు వారి నెల్లఁను గలయజూచి యిట్లనియె,—

4. తా॥ ఓ సంయమిప్రవరులారా! నేను నిక్కువముగా బ్రహ్మజ్ఞానులకు వశ్యమయ్యేయున్నాను. అంతేగాక, సర్వసాధారణముగా నేమానవుడైనను నాయొక్క సగుణస్వరూపముగాని నిర్గుణస్వరూపముగాని హృదయములో ధారణజేయుచు ధ్యానించుచుండిన నేను వానికి బ్రహ్మనంద మొనగూర్చుటయేగాక, యీ పదునాలుగు భువనములుగూడా వానిధనమై ప్రవర్తిలును. అట్టియెడ జిత శుద్ధిగలిగిన యోగసిద్ధులుచనిరంతరము సిద్ధికల్పసమాధిలో నిమగ్నులగుచు మునిపుంగవులైన మీవంటి సిద్ధపురుషులు గోరినప్పు డీపాటి నా యీ దేహలింగనమే మీకు దొరుకకపోవునా? కనుక, యది మీకందఱకు దప్పక సిద్ధించితీటును.

5. తా॥ కాని మీ యీకోరిక నీతనమే నెఱవేర్చుటకు వీలు లేదు. ఏలననగా, నేనీజన్మమునందు గర్భిష్ఠుడనై కొన్ని ఆమోఘనియమముల బూనియున్నాడను గనుక నాయర్థాంగియైన యొక్కసీతకుదప్ప నితరుల కాలింగనమొసగుటచేత నాయేకపత్నివ్రతమునకు భంగము వాటిలును గావున నిషిద్ధమైయున్నది.

6. తా॥ అంతేగాక యమోఘమైన తపశ్శక్తిగలిగిన దేవతలనుండి సమదృఢమైన యీసమష్టి తేజము దివ్యములైన యాషడ్గుణైశ్వర్యములయొక్క సమ్మేళనముతో మూర్తీభవించుటచేత నాయీశరీరముగూడా మిక్కిలి

పవిత్రమైయున్నది. కనుక యట్టి యీ నాదేహమును
గొగిలించుట కయోనిజయు నా భూదేవికూతురునగు
ఆసీతవినా యితరులెవరును బాత్రులుగాజాలరు.

27. తా॥ కనుక మీ రిప్పుడు గోరిన నాదేహలింగనము మీకు
రాబోవు ద్వాపరయుగాంతములో దప్పకలభింపజే
యుచున్నాను. ఆయుగములో నేను నా నిజభూతితో
మఱు నవతరించుచున్నాడను. మీగును స్త్రీబుద్ధితో
నే డిటుగోరినవార లైతిరికావున మీరందఱు గోప్యని
తలై పునర్జన్మము నొందెదరు. నేను మీకొఱకై ప్రే
పలైలో నివసించుచు యశోదాదేవికి గుమాగుడనై
విహరించునప్పుడు మీకు నా ఆలింగనము సిద్ధింపగ
లదు.

28. తా॥ అని పలికిన ఆశ్రీరామదైవముయొక్క వచనము
లాలకించి యా మునీశ్వరులు, “ఔర! ఏమి యీరా
మావతార నియమములు? ఒక్కటే మాట, ఒక్కటే
బాణము, ఒక్కతేయేనట భార్యయుగూడా నని తమ
లోదాము మెచ్చికొనుచు గుసగుసలాడుకొనిరి.

వివరణ:-

శ్రీరాముడు ధనస్సునందు బాణముసంధించిన, దానికి
నెత్తురు తగిలి తీటవలయుననియు, శత్రువు బాటజూచిన
వెనుక గాబోయి తగులక పెన్నంటిమాత్రము దిరుగుననియు,
జెప్పబడియున్నది.

29. తా॥ పిమ్మట ద్వాపరయుగము కడపట గా బృందారణ్య ప్రాంతమునందలి వ్రేపల్లియలో ఆసంయమింద్రులు దమతమ కర్మానుసారముగా గొల్లపడుచుతై పుట్టి పెరుగుచుండగా బెద్దగొల్లయగు నందుని భార్యయై శ యశోదాదేవికి ఆరామావతారము యొక్క తేజము మఱల నిజభూతితో శ్రీకృష్ణుడై ఆవిర్భవించెను.

వివరణ:-

త్రేతాయుగములో శ్రీరామచంద్రమూర్తియై ప్రభవించిన ఆమహాతేజము పుణ్యపాపవిచక్షణతోడి కర్మయోగ పరమగు సిద్ధిని గాంచుటచేత ఉత్తరజన్మయైన శ్రీకృష్ణావతారమునందు ఆజన్మజ్ఞాని యయ్యెను.

30. తా॥ అట్లు ఆజన్మజ్ఞానియైన గోపాలకృష్ణుడు దయాసముద్రుడును, అరిషడ్వర్గముల జయించినవాడును, మంగళప్రదుడును, కపటనాటకసూత్రధారుడును, భక్తపరతంత్రుడునై విలసిల్లెను.

31. తా॥ అట్టియెడ గోపికలు బూర్వజన్మజ్ఞానములేక, సంసారలంపటలోబడి శ్రీకృష్ణుడు వ్రేపల్లెవాడలో నవతరించిన కర్మయోగ రహస్యమైన భగవదాలింగన విషయమునుగాని, ఆయవతారపురుషుని మహిమముగాని గుఱ్ఱింపకపోవుటచేత, ప్రజగలపాత్రులకే దొరకువా

దును, జ్ఞానచక్షువు నొసంగువాడును నైన ఆశ్రీకృష్ణుడు వారియందు జాలినొందినవాడై యిట్లని విమర్శించి కొనెను.

వివరణ:-

గోపికలు సామాన్యజీవులవలె జన్మించుట చేత బూర్వజన్మజ్ఞానమును మఱచియుండిరి. కాని వారలకు బూర్వజన్మసంస్కారములు లేకపోలేదు. అనగా వారి మనస్సులందు బూర్వజన్మమునందు సాధించియున్న చిత్తశుద్ధి దాగి కొనియేయున్నది. అట్లణగియున్న చిత్తవృత్తులు బ్రహ్మోపించిన నేకాని వారలు మఱల సత్త్వగుణప్రధానలు గాజాలరు. అట్లు సత్త్వగుణము బ్రహ్మకాశమానముగాక, యింద్రియప్రవృత్తిలో నేయుండిన, వారు బ్రహ్మాలభ్యుదైన శ్రీకృష్ణుని యొక్క ఆలింగనము లభించుటకు బాత్రులుగారు. పూర్వజన్మమునందు వార లెట్టి యంతఃకరణముతో ఆశ్రీరామచంద్రుని యాలింగనము గోరిరో యట్టి సత్త్వగుణస్థితిలోనే యిప్పుడది చేకూరువలసియున్నది, కాని వారింద్రియలోలలై యుండినగాదు. కావున భక్తపరతంతుడగు శ్రీకృష్ణభగవానుడు వారి నట్లుద్ధరింప వలసినవాడయ్యెను.

32. తా॥ పాప మీ గోపిక లింద్రియజాలములోబడి చిత్తభ్రమనొంది సంసారమార్గానువర్తిస్తులై నన్న దెలియ లేకుండిరి కదా!

33. తా॥ వీరు గొల్లజాతికి జెందియుండుటచేత, ఆలమందల గాచి కొనుచు, పాలువెన్నల నమ్మి కొని సుఖముగా జీవ

నమునేయుచున్నారే కాని, యీజగత్తు మిథ్యయనియు, నీశారీరసుఖము లనిత్యములనియు నెంతమాత్రము దెలియకుండిరి కదా!

4. తా॥ విశ్వమున కంతటికి జీవస్వరూపమైన ఆపరంజ్యోతియందు సమాధినిష్ఠలో లయముజేందిన పూర్వజన్మ పరిపాకము గలిగియున్న వారలయ్యు, ఈ గోపికలు నామాయాపాశమున బిక్కుబడియున్నారు గనుక వీరల నే నిప్పుడు దప్పక రక్షింపవలసియున్నది.

వివరణ:-

సాధకుడు మొదట దన పురుషప్రియత్నముతో వ్యవసాయమునేసి యింద్రియజయము బొందినయెడల దదనంతరము దైవమే ప్రయత్నపూర్వకముగా దన్నుద్ధరించుచున్నాడు. ఆమెట్లు జీనిపిదప మానవునకు దానినిను ఆహారము తన ప్రయత్నము లేకపోయిననూ ఏవిధముగా జీర్ణమగుచున్నదో, యదేవిధముగా మనస్సు నిపృత్తి పరమగునట్టి నాడీశుద్ధిని బొందిన పిన్నుట ఆపరమాత్మునిచేతనే యాకర్షింపబడి సాధకుని చిత్తవృత్తికి బాహ్యేంద్రియసంకర్షణ నిరోధించి మనోలయ మొనరించుచున్నది. కావుననే భక్తాగ్రేసరడగు ప్రహ్లాదు డయస్కాంత మిశుపమక్కును లాగికొను నట్లుగా దనచిత్తము నాహృషీకేశునిశక్తి లాగికొని పోవుచున్నదనియు, దానిని మఱలింప దనకు వశముగాకున్నదనియు దండియైన హిరణ్యకశిపునితో విన్నవించికొనెను.

35. తా॥ అని తర్కించికొనినవాడై శ్రీకృష్ణుడు గనికరము విడిచి, తోడిగోపాలురతోగూడి ఆగోపికల సర్వసౌఖ్యములకు మూలమైన పాలు పెరుగు వెన్నల నపహరించి బాధింప సమకట్టెను.

వివరణ:-

తమ శిశువును సన్సార్గములో నుంచుటకు మొదట దలదండ్రులశిక్షణ మవసరమైయున్నది. అట్లు దా మాకుమారుని గొట్టినను దిట్టినను వారి భావ మాబాలకుని తేమ మేగావున నన్యాయముగాదు. అజ్ఞానుడగుబాలున కది తెలియక నిజముగానే భయపడవచ్చును. కాని తనతేమము విషయమై తనకంటె నెక్కువగా వాని తలదండ్రులకే తెలిసియున్నదనుట నిర్వివాదము. అదేవిధముగా గోపికలయొక్క చిత్తప్రవృత్తి నిరోధించుటకు భగవంతుడు బాహ్యసుఖముల కంతరాయము గల్పింప సంకల్పించుటయు, ఆగోపికల యాత్మతేమమునకే కావున, వారది మొదట గ్రహింపలేకపోయినను దాను వారి జ్ఞానసంస్కారములను రక్షింపవలసినవాడయ్యెను.

36. తా॥ అక్కడక్కడ నాటలాడుకొనుచుండెడిగోప బాలురను గూర్చికొని, దొంగతనముగా, ఆగోపికలయొక్క యిండ్లలోనికి జాగరూకతతో జొరబడి, ప్రతిదినమును చేతికందిన పాలు పెరుగు వెన్నల సొంతముగా దినివేయుచుండుటచేత, ఆగొల్లసాడుచులు శ్రీకృష్ణునిపై ఆ

సూయాద్వేషములు జెందివారై యాబాలుని చిదానం
దలీలలు గ్రహింపలేక వాపోవుచు, —

37. తా॥ అబలలు, చంచలలునైన ఆగోపకన్యలు, భగవం
తుడైన శ్రీకృష్ణు నెఱుంగజాలక, లోకవ్యవహారరీత్యా
నన్యాయము నవమానము జరుగుచున్నదని భ్రమించి
యొకనాడు వారందఱుగలిసి యశోదాదేవి యింటి
మీదికి దండెత్తి ఆకృష్ణుని చేతలవిషయమై ఆమెలో
ఘోరముగా బోట్లాడిరి, —

38 తా॥ ఓ యశోదమ్మగారూ! నీకు గొడుగుపుట్టుట మాక
ర్మకొలదీ. మాకొంపలు దోచుకొనుటకే కాబోలు.
ఇంకేమున్నది, మాపాప మిట్లాపడిపోయింది. ఏమో
నమ్మా! ఈయూరిలో మే మిక కాపురములువదలి
యింకేయూరైనా లేచిపోవలసి వచ్చినట్లేయున్నది.

39. తా॥ ఆయ్యయ్యో! నీకొడు కేదో యొకవంకబెట్టుకొని
మాయొండలో దూఱి యెన్నియు నాశముచేసి పోతా
డమ్మా. అంటే, అద్దము గనుపించలేదు కొంచెము
చుక్కబెట్టమ్మాయీ! యెంటూ దగ్గిరకు జేరుతాడు;
పోనీలేయని, మొగమున జుక్కదిద్దుతుంటే, మెడ
లోని సొమ్ములు చూచినట్లు నటించి తొమ్ములుముట్టు
కుంటాడు; ముట్టుకొని నీకొక మంచిరహస్యము చెప్తుతా
నంటూ! చెవియొద్దకువచ్చి చెక్కిలినొక్కుతాడు; నొక్కి

నీ కంటే నేనే పొడవున్నాను కొలుచుకుందా
మంటూ, ముందునకు నిలబడి మోవిదగులుతాడు;
తగిలి నీవు కండ్లుమూసుకో గమ్మత్తుచూపుతా నంటూ,
నాకండు రెండూమూసి యింట్లోకిజొణబడి ఆపాలు
మీగడలు దోచికోని, పోతూపోతూ నానోటికికూడా
కొంచెముబూసి వెకిలినవ్వు నవ్వుక్కుటూ పరుగెత్తి
పోతాడమ్మా! మీనల్లపిల్లగాడు.

వివరణ:-

శ్రీకృష్ణుడు బదునొకండేండ్ల ప్రాయసువచ్చువఱకే
ప్రేపల్లెలో నందునింట బెరిగెనని శ్రీమద్భాగవతమునందే
చెప్పబడియున్నది. ఆట్లా శ్రీకృష్ణుని బాల్యక్రీడలు పసితనము
నందే జరిగియుండెనుకనుక నట్టిచిన్నవయస్సునకు జారత్స
మాపాదింప వీలులేదు. పోతనామాత్యుడు దనకవితాచమ
త్కృతితో భాగవత్సీలలని యట్లు శృంగారరసముతో దెనుగు
భాగవతమునందు వరించియుండెనుకాని, యకావనమేలేని
బాలున కట్టికాముకాభావము గలిగెననుటలో సర్ధములేదు.
అంతేగాక “నీవుయశోదబిడ్డడవె నీరజసేత్ర సమస్తజంతు
చేతో విదితాత్మ వీశుడవు” అని యాకవిశ్వరుడు బిమ్మట గో
పికాగీతలం ద్రావేతల చేతనే స్తుతి జేయించియున్నాడు.
కనుక గోపికలు మొదట దన్ను గడపదొక్కనీయకపోయి
నప్పు డాబాలకృష్ణు డేదోయొక చమత్కారముతో దగ్గిరకు
జేరి, మఱపించి, యుక్తిగా నింటిలోనికిజొచ్చుట జరిగియుం
డెడిది. అది సహజముగా కుఱువాండ్రకందఱకును స్వాభావిక
మేయై యున్నది.

40. తా॥ అంతే గాక మేము మాయుండలోనున్న పాలకుండ
లనన్నింటిని జాగ్రత్తగా దాచికొని, తలుపులు బిగిం
చి, గుమ్మముమీదనే గూర్చొని కావలియుండగా,
మాకంటబడకుండగనే యెటుగండి లోనికి బోవునో
కాని, కడవలుమాత్రము ఖాళీయైయుండునమ్మా!
ఇంకా యేమేమో పులి, తోడేలువలె దొంగయలుపు
లఱచి మమ్ము నిర్ఘాంతపెట్టి మాయుండలోదూఱి
పాలకుండల దన్నికొనుచు జిక్కకుండా దప్పించుకొని
మఱి పాటిపోతూయుంటే, యింకా నీ కేమిచెప్పవలె
నమ్మా యశోదమ్మగారూ! మొత్తముమీద కనిపా
జేసి యాబోతును విడిచినట్లుగా ఊరిమీద వదలివే
స్తేమట్టుకు మే మిక యూరుకోలేమమ్మా!

41. తా॥ అని యుప్పతనబెట్టుచూ ఆడిపోసుకొనుచుండగా
విని నివ్వెఱబొందిన యశోద తన చిన్నికుమారుని
ముఖలక్షణములలోని యమాయకత్వమును జూడగానే
చిఱుచవ్వు గలిగి, తనముద్దుబిడ్డ నన్యాయముగా సరి
పడక నిందించుచుండి రనితలంచి యెడలుపులకరిం
పగా వారిని నిరాకరింప నెంచి, —

42. తా॥ ఓహూహూ గోపికలారా! మీ రిట్లు గోపమెత్తి
వచ్చి యీరోజువరకు నాచచుబాల్తెనామానని యీ
పసివాని నీరీతిగా జారచోరదూషణములతో నిందించి
వృధాగా యెందులకి యుప్పతనపాల్పెనెదరమ్మా?

26875

గృహస్థానాయముగా శిశువుల నింద జేసిన గన్నకడుపైన
తలిదండ్రుల కెంతయు విచారకరము గాదా!

43. తా॥ మీరుమట్టుకు బిడ్డలగనని గొడ్డుబోతులా యీరీ
తిగా నాముద్దులకొడుకుమీద బాటలుసాపిమఱి తిట్ట
పోయుచున్నారు. చాలుజాలుగాని యీ వేషాలు
మాని నాయుంటిముంగటినుంచి వెళ్లిపొండి.

44. తా॥ కానిచో మీరు మీమగవాండ్రపై నిరుగుబాటుజేసి
గెలువలేక, ఆకసియంతయు, యీ పరాయితల్లిగన్న
పసివానిమీద జూపించి వాపోవుచుంటిరి కాబోలు.

45. తా॥ ఆహా ఏమి యీ ఆగడము? పసివాడన్న తలువార
బొరుగిండ్లవైపుకే రాకయుండునా? వచ్చినప్పుడొక
వేళ నేమైన తినేవస్తువులు గన్నించిన నందుకొనక
మానునా? అట్లని ఆపాలుపెరుగులు గంటబడకుండా
జాటుగా దాచిపెట్టుకొని, యేదో కళ్లజెదురుపెట్టి వా
డందుకొనకుండా చూచుకొనవలెనుగాని, యిటు పరు
వుమర్యాదలులేకుండా కాస్తంతదానికి గంపెడంత
చేసి బాటలు చాపుతూ బాజారు కెక్కి తేయేము
న్నది?

46. తా॥ అని యా గోపికలను తిరస్కరించినదై యశోద
కుమారునిపై బ్రేమజనింపగా, వారి సంగతివిడిచి, శిశువు
ని దగ్గిరకుదీసికొని,—

47. తా॥ నాయనా! నిన్ను ఊరిలోనివారందఱు గొరితెప్పిల్ల
వాడని యుప్పుతనబెట్టుచున్నారు. నీవా నాకు లేకలేక
కలిగిన వంశాంకురము గనుక చెడ్డపేరు దెచ్చికొన
బోకుమురా నాతండ్రీ!

48. తా॥ అని లాలనము సేయుచు శ్రీకృష్ణుని గృహములోనికి
దీసికొనివెళ్లి దృష్టిదోషము దగిలె నేమోయని భయ
పడి విభూతిని మంత్రించి తన మనస్సునకు దృష్టిగా
నాబాలుని కాపాదమస్తకమును బూసినదయ్యెను.

49. తా॥ ఆప్రకారముగా దల్లి చేత మందలింపబడిన శ్రీకృ
ష్ణ డుపేక్షాభావము వహించి గోపికల విషయమై వద
లివేయగా, దమ యింటిపురోహితుడైన గర్గమహా
ముని యరుదెంచి యాకృష్ణావతారమర్మ మెఱిగియు
న్నవాడు గనుక ఆయోగేశ్వరుని యోగవిద్యా విధాన
మును బునశ్చరణ జేయవలసినదని ప్రేరేపించుచు గ్రి
యాయోగములో నుదాసీనుడు గాగూడదని యాశ్వా
సించి వెళ్లెను.

వివరణ:-

అట్లు లోకులచేత దూషింపబడి ఉదాసీనుడైయున్న
బాలకృష్ణుని గర్గమునీంద్రు డీక్రింది విధముగా ను దో ష ధి ం
చెను:-

గర్గ॥ గోపాలదేవా! ఏమ ట్లుదాసీనునివలె యేదో చింతించుచున్నాడవు?

కృ॥ గురుదేవా! నే నితరులకు మేలుసేయుచుండగా నన్ను దుర్మార్గునిగా భావించుచున్నారుగదా స్వామి!

గ॥ నాయనా! లోకము కాకులవంటిదనికదా సామెత. మఱియు 'లోకో భిన్నరుచిః' కావున మన మితగుల యుద్దేశములు గమనింపకూడదు. నీవు నీబుద్ధికి దోచినటుల జేయుట నీకర్తవ్యము.

కృ॥ కాని యితరులు నన్ను దూలనాడుచుండిరిగదా స్వామి!

గ॥ ఎవ్వ రెవ్వరిని దూలనాడి రోయీ, గోపాలా?

కృ॥ ఈ యూరివారందఱువచ్చి నన్ను దిట్టి మాయమ్మతో బోట్లాడిపోయిరి స్వామి!

గ॥ ఎవరిని దిట్టిరి నాయనా?

కృ॥ నన్నే స్వామి! నన్నే.

గ॥ అంటే నాకర్థము గాలేదే!

కృ॥ అయ్యో నన్నేనండి, నన్నే. ఈ యశోదాకుమారుడ నగు శ్రీకృష్ణుని.

గ॥ ఓహూ! అటులానా, కృష్ణుడవైన నిన్నే తిట్టి పోయిరా?

కృ॥ ఔ నండి, ఔను.

గ॥ అయితే నీపేరు కృష్ణుడన్నమాట.

కృ॥ కాదు స్వామి; నాపేరు శ్రీకృష్ణుడు.

గ॥ సరే, నీ పేరెంతే శ్రీకృష్ణుడు.

అఁ బొను స్వామి, నాపేరు శ్రీకృష్ణుడు.

అయితే నీ వెవ్వర వోయి?

అయ్యో! నేను శ్రీకృష్ణుడనని చెప్పికొంటిని గాదండీ, యింతలోనే మఱచిపోతిరా స్వామి!

కాదబ్బాయీ! శ్రీకృష్ణు డనేది నీయొక్కపేరు గదా! అట్లులేన నీవు ఎవ్వరో చెప్పుము.

అదేమిటి స్వామి! అట్లా అడుగుచున్నారు.

నీకు నామాట యర్థముగాలేదు కాబోలు. సరే, విను ఈయశోద ఎవరి తల్లి?

నా తల్లియే.

బొను గదా! నీవు వేఱు, మియమ్మ యశోద వేఱుగా నుంటిరికావున, ఆమె నీయొక్క తల్లియైనది. కాని ఆమెయు నీవును నొక్కటే మనిషి కాదుగదా!

అవునండి, ఆమె నాతల్లికాని, నేనూ ఆమె యొక్క రమే యెట్లగుదుము!

మఱి, యిందాక నీవు నీపేరు శ్రీకృష్ణు డంటివే. అప్పుడు నీవు నీయొక్క పేరును వేతేవేతేగాక, యొకేవస్తు వెట్లైనది?

అవును స్వామి! నేను బుట్టినతరువాత చిన్నప్పుడు దమరే దయచేసి నాకు శ్రీకృష్ణుడని పేరుబెట్టినా గటగదా! ఆ ఆబాబ్బయినేనండి నేను. ఇప్పు డింత పెద్దవాడనైతిని.

X|| సరే పోనీలే, నీ చేయి యేది?

కృ|| ఇదుగో నండి, యిది కడిచేయి.

X|| అవును, యిది ఎవరి చేయి?

కృ|| నాచెయ్యే గదండి, నాదే.

X|| అవును, ఇది నీది. అనగా నీయొక్క చేయి.

అంటే, యిందాక నీయొక్కతల్లి యన్నట్లుగా, నీ చేయి వేటు, నీవు వేటుగా నున్నారు గాదూ!

కృ|| ఆ దెట్లాయగు నండి? నాచేయి నేను కలిసియేయున్నాము. కాని నాతల్లి నేను వేటేవేటేయున్నాము గాదండీ.

X|| అయితే, యీ నీచేయి తెగిపోయిన, నీవుగూడ లేక పోదువా?

కృ|| అహః; ఈచేయిపోతే, నా కింకొకచేయిగూడాయున్నదిగదండి.

X|| అవును, యీచేయిపోతేగూడా “నీవు” అంటూ యుటున్నాడవు గనుక నీవు వేటు, నీచేయి వేటు. అనగా నీవు ఆచేయి వేయని చెప్పవీలులేదు అది నీయొక్క చేయి. అనగా నీవు వేటేగా యుంటూయుండగా, ఆ చేయిగూడా వేటేగానే యుండి, నీది యగుచున్నది.

కృ|| ఔను స్వామి, తెలిసినది. ఇది నా యొక్కచేయి యగుచున్నది. అయితే యీ కాలూ నాదియే, యీ ముక్కు నాదియే, యీ కన్నులూ నావియే నన్నమాట ఇవి యుంటే నావి, యుండకపోతే నాకు లేకపోవుచు

న్నవి కాని “నే” నంటూ నివి లేక పోయిన గూడా యుంటానండీ!

X|| మఱి, యీ కందూ మక్కూ, చెవులూ, కాళ్ళూ తలా నీవు గాకపోతే “నీ” వెవ్వర వోయ్?

కృ|| అదేనండీ, నే నెవరిసి?...ఆఁ, యీముక్కులో నడిచే యూపిరి గావచ్చును గాదండీ!

X|| మంచిది, ముక్కు మూసిపట్టుకొని చూడు.

కృ|| నాకు ఊపిరి ఆడదుగదండీ!

X|| ఆఁ, నీకు ఊపిరియాడదంటే నీవువేఱు, నీ యూ పి రి వేఱుగాదూ?

కృ|| అంతే నండీ.

X|| మఱి నీ వెవ్వడవు?

కృ|| ఏమో తెలియుట లేదండీ. అంతా ఆయోమయముగా నున్నది. స్వామీ! తమరే న న్ననుగ్రహింప నలసినది మనీంద్రా!

X|| అట్లులైన వినుము. నీశరీరమునందు “నే” నగునది నీశరీరము కాదు. నీశ్వాసయు గాదు. ఈశ్వాస మనస్సు యొక్క స్థూలరూపము. ఈశ్వాసననుసరించుచు ననుగమించిన, నీదేహమునందలి పంచకోశములను దెలియగలవు. ఆ ట్లింద్రియములజయించి, మనస్సును వశపఱచి కొని యహంకారము నణగదొక్కిన బుద్ధికి ఆత్మావలోకనమొదలి నున్న నీవు యధార్థముగా నెఱిగికొనగలుగుచున్నాడవు. కాని, యీదేహమునీ

వ నియు, మనస్సు నీ వనియు పొటపడుట మాయ
 (లేక) అజ్ఞాన మనబడుచున్నది. నీవు సర్వకాలస
 ర్వావస్థలందునగూడా ఆత్మవేయై యున్నాడవు. ఆ
 అజ్ఞానమను మాయతెఱ దొలగిన, సూర్యోదయ
 ముతో నిండుచీకటియంతయు నెగిరిపోవునట్లు, ఆత్మ
 సాక్షాత్కార మొదలి, అజ్ఞానవంతయు నశించుచు
 న్నది. ఆత్మ యెల్లప్పుడు సాక్షిమాత్రుడే కాని, కర్తయు
 భోక్తయుగాడు. కావున ఆత్మకు దూషణభూషణము
 లేన్నడును లేవు. నీ వా ఆత్మస్వరూప మయ్యేయుం
 టివి గనుక లోకు లాత్మయగు నిన్ను డిట్లుచుండిరని
 తలంచుట యారోపిత మగుచున్నది. అన్ని జీవుల
 లోని ఆత్మ యొక్కటే గనుక తిట్లువాడు, తిట్లుదిను
 వాడు గూడ సాత్మయేయై యున్నది. ఇక ఈమిథ్యా
 రోపణ చేయుంచునది మనస్సేయై యున్నది. ఆమ
 నస్సు పంచజ్ఞానేంద్రియములద్వారా యానందము
 కొఱకు బాహ్యవిషయములలో వెతకికొనుచు, జీవున
 కహంకార మాపాదించి కర్మలంపట నొందించి జనన
 మరణముల బొందించుచున్నది. జీవాత్మయే యధార్థ
 స్థితిలో ఆఖండానందస్వరూపముగానున్నది. కావున
 మనస్సు నంతర్ముఖము సేయవలయును. రెండుకండ్లను
 మూసికొనిన, యీ మాయాప్రపంచమునం దొకయై
 దవభాగము అదృశ్యమగుచున్నది. నోరు గూడా
 మూసిన, రెండు వంతులుగా నశించుచున్నది. చెవులు
 మూసిన మూడువంతులు మాయమగుచున్నది. అట్లే

ముక్కుమూసిన నాల్గువంతులుగాను, శరీరమే మఱచిన బూర్తిగాగాను ప్రపంచము లేకపోవుచున్నది. అనగా యీ యైదు మార్గములు నిరోధించిన, మనస్సు పరిభ్రమించక జీవాత్మలో నణగిపోవుచున్నది. కనుక ఓ, గోపాలదేవా! నీ వా మనస్సును జయించి లోకులకు వెఱవక, నీ బుద్ధికి యుక్తమని తోచినట్లు కర్మాచరణము సేయుచు, గర్వత్వాభిమానములేక లోకోపకారము సేయవలసినది.

౪॥ అయితే, గురువర్యా! సాధన యే ప్రకారముగా జేయవలయునో యను గ్రహించి, నన్ను గృతార్థుని జేయుడు.

౫॥ కృష్ణభగవానుడా! నీవు సాక్షాత్ భగవంతుడవును ఆ జన్మజ్ఞానివియు గావున నేను నీకు వేటే యుపదేశింపవలసినది లేదు. ఐనను, నీ వీబాల్యమునందే యష్టాంగయోగముతోగూడిన రాజయోగమును బునశ్చరణచేసికొనిన, ఉత్తరోత్తరా లోకమునకు దత్త్వోపదేశము సేయుటకు మానసియుడవగుదువు. కానిచో లోకులు నీయమానుషత్వమెఱుగజాలక నీ గీతాబోధతత్త్వమాదరింపకపోయిన రాబోవు కలియుగమున ధర్మము బొత్తుగా నశించిపోవును సుమా!

అని గర్గమహాముని శ్రీకృష్ణుని బ్రోత్సాహపఱచి వెడలిపోయెను.

50. తా॥ ఆవిధముగా మాతృదేవతకంటె గొప్పదైన గురుదేవుని వాక్యము ననుసరించి, కాలయాపనము సేయక,

శ్రీకృష్ణుడు గోపికల విషయమై త్వరపడి విచ్చలవిడిగా
వారి పెరుగు పాలు మొదలైన వస్తువుల నాశము
సేయ మొదలుబెట్టగా, వారందఱు జాలా మనోవ్య
ధపాలైరి.

51. తా॥ గోపిక యొక్కతె ప్రతిదినము శ్రీకృష్ణుడు సేయు
దానికి వానిని బట్టికొని ప్రతిక్రియ జేయవలెనని సం
కల్పించి, ఆనాడు యేకాదశి గూడా అగుటచే నిం
టిలో వంటచేయనక్కఱలేదుగదా యని యితరపను
లేమియు దలబెట్టక, కృష్ణు డందుకొన వీలులేకుండు
నట్లు నడికప్పున కొక యుట్టినిగట్టి, అందులో బాలు
పెరుగువెన్నకుండలను జాగ్రత్తపఱచి, తలుపులు
బిగించి, పీఠిగుమ్మము మీదనే మిక్కిలి మెలకువతో
గూర్చొని త్రోవగాచికొనుచుండగా నంతలో మధ్యా
హ్న కాలమయ్యెను.

52. తా॥ అట్లు పచ్చియుపవాసముసేయు నామెకు నోరుఎం
డగా వాకిలిముంగటనున్నచే టువులోనికి వెనుకకు దిరి
గితిరిగి చూచికొనుచు బోయి, త్వరగా నొకగ్రుక్కెడు
నీటితో నోరుదడిపికొని, మఱుక్షణములో గిర్రున
తిరిగి యిల్లుసేరుకొనునప్పటికి గుండెఝల్లురనగా నం
తలోనేయిల్లంతయునిండియుండిన యనేకమంది గోప
కులజూచెను.

53. తా॥ ఆబాలురలోపాలు శ్రీకృష్ణుడును రోళ్లు ప్లిటలు
• బ్రోగువెట్టి, వే తొక పిల్లవాని నెక్కించి, వాని భుజ

ములపై దానునిలబడి, చేతికందని యాయుట్టియందలి కుండలకు రంధ్రముగొట్టి, ఆవిసురున కాయుట్టి యిటు నటు నూగుచుండగా దానితోబాటు దాను తనశిరమునుగూడా సమానముగా వంచితిప్పుచు, క్రిందికి గారుచున్న క్షీరధారకు దోసిలిబట్టి, తానును దనక్రింద నిలబడినవాడును ద్రావుచుండగా, తక్కుగల బాలకులు మోచేతులక్రింద జుట్టికొని త్రావుచుండి, యందఱు డడేక నిమగ్నులై పిలచినా వినిపించికొనలేని స్థితిలో పొట్టలుమట్టుకు బెద్దవిగా బెరుగుచుండగా, అయిల్లాలి ఏకాదశీవ్రతము సఫలమాయెనా యన్నట్లుగా శ్రీకృష్ణుడు నిజవిభూతియైన గోపాలురతో సహా ప్రత్యక్షమయ్యెను.

వివరణ:-

ఈ గోపవనిత యుపవాసదీక్షతో నేకాదశేంద్రియముల నిరోధించి, చిత్తైకాగ్రతగలదై, శ్రీకృష్ణునే స్మరించుచు బగచేతనో వగచేతనో ధ్యానించుచుండెను గనుక, భక్తపరాధీనుడైన భగవంతు డామె కవశ్యము దర్శనమియ్యపలసివచ్చినది. కాని ఆమెబుద్ధిపరిపక్వముకాకపోవుటచే ఆమె ఆభగవత్సౌత్కారము నెఱుగ లేకపోయినది. అట్లాధర్మసూక్ష్మమాయిల్లాలు గ్రహింపలేకపోయిననూ, గర్మఫలము దప్పదుకావున, డడేక ధ్యానముతో శుచియై ఆదిన మామె

సాధించిన కర్మయోగ్యతయే యామెపాత్రతకొలది నామెకు
దత్తణము ఫలించి భగవత్సందర్శనము బ్రసాదించెను.

54. తా॥ ఆరీతిగా జూచి, భయము, నాశ్చర్యములతో గూడి
కొనిన వణకుపుట్టుచున్ననూ, దొంగయని యనుకొ
నిన ఆబాలకృష్ణుని బట్టుకొనవలయునని ధైర్యముడెచ్చి
కొని, వానిమీదనే దృష్టినిలిపి, మెల్లమెల్లగా దగ్గిరకు
జేరుచుండగా శ్రీకృష్ణు డామెనేత్రము లుపవాసము
చే జిక్కియుండెనని దయదలచెనన్నట్లుగా, బుక్కిట
లోని పాల నామెకన్నులపై నుమిసి, ఆమె తెప్పరిల్లి
చూడగలిగేలోపుగా నాగోపాలకులతో సహా చిత్ర
ముగా నదృశ్యమయ్యెను.

55. తా॥ ఆవిధముగా నెవ్వరి కంటబడకుండా నెక్కడ గని
పెట్టుకొని యుండునో, యెప్పు డిండ్రలోనికి దూఱునో
యెట్లు పాఱిపోవునో, కాని యేమాత్రమును చప్పడు
గాదు. పైగాకుండలు బెట్టిన స్త్రీయుండును కాని లోపల
చూచిన శూన్య మని పరిపరివిధముల దలపోయుచు
అకొంటెకృష్ణుని విషయమై వానితల్లికూడా పట్టించి
కొనుట లేదుగదా యని వ్యసనపడుచు,—

56. తా॥ అట్టి విచార మారోజు కారోజు కెక్కుడుగాగా,
ఆగోపికలు వాకిం ద్లాడ్చుచున్ననూ, మ్రుగ్గుబెట్టు
చున్ననూ, వంటకములు సేయుచున్ననూ, మాట

లాడుకొనుచున్ననూ, నిద్రపోవుచున్ననూ, తిడుగుచు
న్ననూ, చూచుచున్ననూ, వినుచున్ననూ, యింకా
నేమేమిచేయుచున్ననూ, చిత్తముమాత్ర మాకృష్టుని
చేతలమీదనే యాకరింపబడి వేఱే తాముగా గష్ట
పడి సాధించే ప్రయత్నము లేకుండగనే మనస్సులంత
ర్ముఖమై యేకాగ్రత్వమునొందిరి.

తా॥ అట్లు దాము బట్టుకొనవలయునని ప్రయత్నములు
సేసినను, దొరికియు దొరకని బాలునిగూర్చి విసిగి,
వేసరి, లో లో మెచ్చికొనుచు, యనురాగవతులై
తుద కాగోపిక లసూయాద్వేషములు మఱచి, యంద
ఱుగలసి సమానముగా శ్రీకృష్ణుని ప్రేమింపదొడగిరి.

తా॥ ఈ ప్రకారముగా జితైకాగ్రత నొందుచు, హృద
యపూర్వకముగా గామక్రోధాదుల విసర్జించి శ్రీకృ
ష్ణునియం దెక్కుడు మమకారము గలిగినవారలై
గోపిక లాబాలకుని దమ చేతులలోనికి జేరదగిచికొని
గారాబము సేయవలయునని గాఢముగాన పేక్షింపగా
ఆశ్రీకృష్ణుడు వారలకు శరీరమువేఱు ఆత్మలువేఱు
అని, నిర్ధారణచేయుచు స్ఫుటముగా అనహంకారో
పదేశము సేయదలచినవాడై చిత్తముగా దన బాల్య
లీల నొకటి నిరూపించెను.

వివరణ:-

గోపిక లింద్రియలోలుగానుండియే ఆశ్రీకృష్ణుని దాకగోరుచుండిరి, కాని గతజన్మలోని మునీశ్వరులవలె నింద్రియాతీతలై కాదు. కనుక, వారికి స్థూలదేహవాసన పూర్తిగా నశింపజేయుటకై భగవంతు డుపదేశము సేయవలసివచ్చెను. అట్లని తన దైవత్వ మెఱుగని సంసారిణులగు ఆగోపికలను బిలిచి మంత్రోపదేశము సేయుటకు వీలులేమి గ్రియారూపముగా నొక్కట ఆశ్మచికిత్స నొనరింపగడగెను. ఆవిధముగా జ్ఞానలైన వారతాత్తుగా జితప్రక్రియ నొనర్చిన బాత్రులు గానట్టిమూఢహృదయులగు శిష్యులకు నాడీదోషముసంభవించి ప్రమాదము జరుగుట తటస్థించును. అందువల్లనే యమనియమాదులు మొదట తప్పక సాధింపవలసియున్నది. కాని ఆగోపికలన్ననో అదివఱకే యింద్రియవాసనలను మఱల్చిన హృదయ సైర్యమును బొందియున్నవారగుటచే వారి కా నాడీవి

జ్యోభణము దరుణమేయయ్యెను.

59. తా॥ ఒకనాడు గోపికలందఱు గౌరీదేవీవ్రత మారంభించి వినోదముగా నాడుచు బాడుచు, యమునానదికి వెళ్లి నిస్సంకోచముతో వివస్త్రిలై స్నానము సేయుచుండిరి.

60. తా॥ అప్పు డాబాలకృష్ణు డాయుడ్డు మీదనున్న ఆవ్రేతల చీరెలు దొంగిలుచుండగా వారు చూచి యాతని వారింపదొడగిరి,—

61. తా॥ అయ్యో, అయ్యో, కృష్ణా! ఇదేమిపనిరా? ఆడ
వాండ్లు స్నానమాడుచుండగా మగవాండ్లిట్లు బొంచి
చూచి రావచ్చునటరా? ఒకవేళ పొరపాటున వచ్చి
రేని, యీ విధముగా చీరెత్తుకొనిపోవుదురా?
ఛీ! ఛీ! నీవు చాలామంచివాడవు గదూ! పరుగెత్తి
పాటిపోక మాకోక లక్కడ విడిచిపెట్టి వెళ్లు నాయ
నా. అయ్యో! అప్పుడే చాలాప్రాద్దుగూడా యెక్కి
నదే!

62. తా॥ ఓ కృష్ణా! నీవు మా మాట వినకపోయిన, మీయ
ష్టతో జెప్పుదుము సుమా! అయ్యయ్యో! ఇవేమి
యాటలురా? మా నాయనగాదూ! తే, మాచీరెలు
మా కందిచ్చు తండ్రీ! యని స్వభావసిద్ధమైన లజ్జతో
నయమున భయమున బ్రతిమాలికొనిరి.

63. తా॥ అప్పుడాగోపాలకృష్ణుడు దానకరిమపరుడుగాడు
గావున వారి కోకలు దీసికొని పాటిపోక వారి కొక
క్రియావిధానమును గల్పించి సాభిప్రాయముగా నిట్ల
నియె:—ఓ గోపికలారా! భయపడకుడు. మీ రేల
యింత సిగ్గునొందెదరు? ఈజగమంతయు మిథ్యయే
కదా! అటులనే యీపాంచభౌతికమైన మీశరీరము
లును మీ మీ ప్రార్థకర్మానుభవమునకై మీరుధరిం
పవలసివచ్చినదేకదా! కావున అనిత్యములైన మీ
యీతుచ్ఛదేహములపై నింతయభిమాన మెందులకు?

మీరు యింద్రియవాసనలుమాని, దేహభ్రాంతివిడిచి
ఆత్మాత్మానుసంధానబుద్ధితో నీటిలోనుండి వెలుపలికి
వచ్చిన, మీకు మీ ప్రకృతిధారణావశ్యకములైన
వస్త్రములిచ్చుటయేగాక, తక్కు ఆత్మక్షేమకరము
లైన దివ్యలతామలను దృఢ మగు మనోబలమును
గూడ బ్రాప్తింపగలవు.

64. తా॥ అని సహేతుకముగా వారిదేహవాసన బలాత్కా
రముగా హరింపగా, నిశ్చంకగా దద్భృథ గ్రహింప
లేని చంచలలుగావున, నిర్విణ్ణహృదయలై ఆగోపిక
లోపికలుసెడి మఱల యశోదకడకుంజని కృష్ణుని విప
రీతచర్యను సాదృశ్యముగా నిరూపించి వాపో
యిరి.

65. తా॥ అప్పు డాయశోదాదేవియు సహజమైన స్త్రీహృ
దయముతో గమనించి, గోపికలు సెప్పినమాటయే
నమ్మినదికాని, శ్రీకృష్ణుని బుద్ధియందలి సదుద్దేశమైన
అనహంకారోపదేశవిధానము గ్రహింపలేకపోయెను.
అందువలన, ఆమె తనకుమారునిపై సలుకఁదెచ్చికొని
తాను వానిని దప్పక దండింతునని ప్రవేతల సమా
ధానపఱచి పంపివేసెను.

66 తా॥ తరువాత ఆ యశోదమ్మ శ్రీకృష్ణుని దుశ్చేష్టల
గురించి విచారగ్రస్తయై, యిక బిల్లవాడింట గేయండిన

బొత్తిగా జెడిపోవునని తలంచి, తమ కులవృత్తియైన
గొడ్డకాపరితనముపై నియమించుచు శీఘ్రముగా నడ
వులకు బంపవలసినదే యని మనస్సుగుదుర్చుకొని,
భర్తయైన నందునకుగూడా నచ్చజెప్పినదై యొక
నాటి సుముహూర్తము నిర్ణయించెను.

67. తా॥ అట్లు ప్రప్రథమముగా మందదోలికొనిబోవుటకై
యలంకరింపబడిన ఆగోపాలకృష్ణుడు దన మాతృదేవ
తకు బ్రదక్షిణపూర్వక నమస్కారాదు లాచరించి,
ఆమె యాశీర్వచనమునందుకొని, చల్దియన్నము నొక
కట్టెకు దగిల్చికొని తన్ను జూచి పరితపించుచున్న గోపి
కాజనమునకు నుపశాంతి కలుగునట్లుగా జిటునవ్వు
నవ్వుచూ, నొయ్యారముతో వారివైపు తిరిగి తిరిగి
చూచుచు నావులమందవెంట నడచెను.

68. తా॥ అట్లు శ్రీకృష్ణుడూ రి వెలుపల నున్న పౌలము
లలో బశువుల మేపికొనుచు క్రమముగా నన్నిదిక్కు
లందలి దూరపు బయళ్లనుగూడా యరసికొనుచు,
దుదకు యమనానదీప్రాంతము సేరెను. అక్కడ
నున్న కొండభూములయందు, గడ్డియెక్కుడుగా గన్న
డుటచేతను ఆ నదియం దెల్లప్పుడు నీరుగూడా పాటు
దలగా నుండుటచేతను, ఆ ప్రదేశమే యెక్కువ వస
తిగా నున్నదని నిశ్చయించికొని, క్రూరమృగములు
సంచరింపని పచ్చిక బీడులం దాపశువుల మేపికొను
చుండెను.

69. తా॥ ఆవిధముగా యాదవకులశేఖరుడైన గోపాలదేవుడు దేశకాలపాత్రమెఱిగికొని పశుపోషణ జేయుచుండగా ఆవులును బొదుగులుబెంచి పుష్కలముగా బాలిచ్చుచూ ఆవ్రేపల్లెవాడలో గఱవుమాటయే కల్లగా సిరిసంపదల కభివృద్ధి గలుగజేసెను.

70. తా॥ ఇట్లు శ్రీకృష్ణుడాలమేపికొనుటకై ప్రతిదినమును యూరిబైటకు బోవుచుండగా నక్కడ వ్రేపల్లెవాడలోని గోపిక లాబాలగోపాలు డట్లు గంటికిదూరమయ్యెగదా యని వగజెందినవారై ప్రౌద్ధస్తమానము వానివిషయమే చెప్పికొని యాలాపము సేయుచు దిగులుపడజూచ్చిరి.

71. తా॥ అంతేగాక ఉపదేశముయొక్క బలముచేతగూడ నిగంతర మాశ్రీకృష్ణునిమీదనే ధ్యాసకలిగినవారై వాని విషయమే మాటలాడుకొనుచు, వానిమీదనే పాటలుబాడుకొనుచు, వానిసంగతియే యనుకొనుచు వానినే మెచ్చికొనుచు యెప్పుడెప్పుడు బ్రౌద్ధగుంకునా, యెప్పుడా బాలకృష్ణుడడవులనుండి మఱియింటికివచ్చునా యని తపించుచు వేచియుండి, సూర్యాస్తమయముకాగానే ఆగోపిక లాకృష్ణుని కిష్టమగు తినుబండములను సేకరించికొని వెళ్లి యాతురలై మాచిన్నికృష్ణుడెక్కడున్నాడమ్మా! యశోదా! యని వెతకికొనుచుండిరి.

వివరణ:-

ఉపదేశమనునది ఉపన్యాసమవంటిది గాదు. ఉపన్యాసమనునది చిత్తకోభముగా జేయు గ్రంథవిమర్శనకు నిర్ణయసానమై యెప్పటికప్పుడు సెప్పువాడును, వినువాడును మఱచుట కవకాశము గలిగియుండును. ఉపదేశమన్ననో మఱుగాక అక్షరస్పృహనే యరికట్టి దన్నుదానుగా బ్రపంచమునుండి మఱిచ్చుచు మనోవేగమునిలిపి జీవాత్మపరమాత్మలను జతగూర్చు దారమువంటి యొకనాడీచలన మగుచున్నది గురువైన వా డొక్కయుపదేశమతోనే తనయోగశక్తిని బ్రవేశపెట్టి శిష్యునిశరీరమునందలి నాడినిప్రకోపింప జేయగా నిక నది యావజ్జీవమును వ్యక్తిగతముగానే ప్రసరించుచుండి, తదధిష్ఠానదేవత నేనాటికైననూ సాక్షాత్కరింపజేయుచున్నది. అట్లా యా దేశతల కాయా నాడిస్థానములుండి, బ్రహ్మత్వమునకును వేరే యొకయూర్ధ్వనాడి హృదయమునందు గలదుగావున, అట్టితత్త్వోపదేశము సేయుటకును గురువైనవాడు బ్రహ్మజ్ఞానియేయై యుండవలెనుగాని యోగసిద్ధి లేని వారలు సేయజాలరు. అందునను తుద్రదేవతలు శీఘ్రముగాను గొప్పదేవత లాలస్యముగాను ప్రసన్నులగుదురు, గావున అవ్యక్తపరబ్రహ్మస్వరూపమగు నే కాక్షరప్రణవారాధన మత్యంత దూరముగానున్నది. అట్టి బ్రహ్మజ్ఞాని నెఱుగుటయు గష్టతరమే. కాని సాధకునికి వైరాగ్యయుక్తమైన పాత్రత చేకూరిన ఆపరబ్రహ్మమే గురుదేవునిరూప

ముగా స్వయముగావచ్చి యుద్ధరించుచున్నాడని శ్రుతులు
సెప్పుచున్నవి.

72 తా శ్రీకృష్ణభక్తి తత్పరురాలైన (రాధయను) ఒక
గోపిక యెప్పుడు బ్రౌద్ధుగ్గునా యెప్పుడువెల్లి
బాలకృష్ణుని ముదులమోమును జూడగలుగుదునా యని
యాతురతతో తొందరతొందరగా దనయింటిలోని
పనులన్నియు దీర్చికొని, చీకటిపడగానే, దివ్వె వెలి
గించికొని వచ్చెదనను నెపముతో గడపదాటి నేటుగా
యశోదయింటికిం జని యక్కడ దీపము ముట్టించికొ
నుచు, దాపుననున్న సందనందనుని సుందరముఖారవిం
దమును దిలకించియానందించుచు, తన్నుదా మఱచి
యుండగా, ఆ మె వెలిగించుచున్న చేతిలోని వత్తి
యంతయు మండుకొని తుదకు చేతివేళ్లు కాలిపోవు
చున్ననూ ఆగోపిక తెలిసికొనలేకపోయెను. అంతలో
ఆమె యత్త గారు తన కోడలాయశోదమ్మగా రింటి
కేవెల్లియుండునని యనుమానించి, యాగ్రహవేశ
ముతో నచ్చటికివెళ్లగా, ఆ యమాయకపుకోడలి చేతి
వేళ్లు కాలిపోవుటజూచి, తనకు వచ్చిన కోపమం
తయు మఱచి గొల్లుమంటూ తొమ్ముబాదుకొని
యేడ్వసాగెను.

విశేషార్థము:-

ముఖ్యముగా నాగోపాలకృష్ణుని మేనత్తయైన రాధ
యను యువతి ఆ బాలకృష్ణునియందలి భగవల్లక్షణములను

దన పూర్వపుణ్య భాగ్యముచే స్వయముగా గుఱించినదై,
ఆకృష్ణకుమారకునిపై దివ్యమైనభక్తి భావమును బెంపొందించి
కొనుచు, ఆమాయామానుష విగ్రహుని శిష్యబృందమననొప్పు
నాపదునాఱవేల గోపిక లందఱిలోను ముఖ్య శిష్యురాల
యైనది.

వివరణ:-

సాధకుడు దనహృదయములో నిజమైన భక్తిని గలిగి
యున్న వానికి ప్రకృతియంతయు ననుగుణ్యముగానే నడచి
కొనును, కనుక కోపముతోబోయిన ఆయత్త గారు శాంతు
రాలై గారాబముతో గోడలి నింటికిదీసికొని వెళ్ళినది.

73. తా॥ ఆవిధముగా దినదినమును వృద్ధియగుచుండిన ధ్యాన
శక్తితో ఆవేదము గ్రహక్రమముగా గృహాభిద్రము
లయం దాసక్తి వదలి తను చిత్తములయందు బ్రపంచ
ధోరణియే మఱచి మనోలయము నందుచుండిరి.

వివరణ:-

ఈప్రకారముగా బూర్వజన్మసంస్కారములు గలిగిన
గోపికల నింద్రజాలమగు సంసారప్రవృత్తినుండి మఱలించి,
భక్తులను సంసారచక్రమునుండి తఱిపజేయు ప్రభువైన
యాశ్రీకృష్ణభగవాను డాగోపీజనమునకు ధారణాధ్యానస
మాధియోగముల నలవాటుబఱచి సంయమనిష్ఠుల నొనగిం

చెను. కాని గోపికలన్ననో ఆదాలక్ష్మ్య డవతారమూర్తియని
కాని, ఆజన్మజ్ఞానియని కాని యెఱిగికొనలేకపోగా, తామ
ధ్యాత్మనిష్ఠ బొందుచుండటయుగూడా తెలిసికొనియుండ
లేదు. అనగా వారికి దమ బుద్ధియొక్క ప్రమేయములేకుండి
ననూ తమశరీరములలో జీర్ణకోశము, శ్వాసకోశము మొద
లైన వెల్లుపనిచేయుచుండెనో, యదేవిధముగా వారిబుద్ధి
కవగతము గాకపోయిననూ తామాత్మనిష్ఠాధురంధరిణులగుట
సహజమైనట్లుగా సంభవించినది.

74. తా॥ అక్కడ ఆయమునారణ్యములందు డోడిగోపాలు
రాటపాటలయందు బ్రొద్దుబుచ్చుకొనుచుండగా, ఆజ
న్మజ్ఞానియైన శ్రీకృష్ణు డేకాంతముసొచ్చి నిజగురువు
లాదేశించినచొప్పున రాజయోగము బునశ్చరణము
సేయదలకొని యమనియమములతో అష్టాంగయోగా
భ్యాసదీక్షవహించి సాధన కుపక్రమించెను.

75. తా॥ అట్లాటపాటలయం దాసక్తిలేనివాడై శ్రీకృష్ణు
డాయమునారణ్యములందలి వింతలను జూడదలచి యే
కాంతముగా బోవుచు బృందావనము బ్రవేశించి,
యొకపొన్నచెట్టుకింద గూర్చొని వినోదించుచు ఆయ
మునానదియొక్క నీటిప్రవాహమును గమనించుచుం
డగా,—

విశేషార్థము:-

అటు యమనియమముల నవలంబించి యేకాంతము జూచ్చిన శ్రీకృష్ణుడు దీక్షవహించి, యొకపొన్నచెట్టుకింద బద్ధాసనస్థుడై కూర్చొని, చిష్టుద్రబట్టి, క్రమముగా రేచక పూరక కుంభకములతో హృదయకోశమునందలి యపానవా యువును వ్రేల్చుచుండగా,—

76. తా॥ అటువైపున పెద్దపెద్దయలలతో బొంగుచుండి, లోపలదాగియున్న కాళియసర్పమునకు నిలయముగా నుండిన యొక నీటిమడుగును గుర్తించి దానిని సమీపించెను.

విశేషార్థము:-

కొలది యభ్యాసముతోనే తెంపులేని యింద్రియవాస నలతో బొంగిపోవుచు, లోపలనణగియున్న కుండలినీళక్తి కాశ్రయముగానున్న మూలాధారచక్రము నెఱిగి కొనిన వాడై,—

77. తా॥ అట్లాకాళిందీమడువును సమీపించి, సాహసముతో ఆమడుగులోనికి దుముకదలంచి, మొలనున్న పీతాంబరమును గట్టిగా విగించికట్టుకొని, శిరోజములను జక్కగాముడివైచికొని, హారములను కంఠమునకు మెలికలుగా దగిల్చికొని, పింఛమును దీర్చి యురుర్చికొని, తన పైనున్న యుత్తరీయమును గూడా గ్రిందబడవైచి, శరీ

రము బెంచి, భుజములుగొట్టి, యూపుతో నుద్రేకము
దెచ్చికొని, హున్నునుచు మూర్ఖపుపట్టుదలగా ముక్కు-
బట్టికొని, యెగిరి, యామడువులోనికి దూకినవాడై
వలయాకారములు దిరుగుచు నలయక ఘోరముగా
నీదులాడజొచ్చెను.

విశేషార్థము:-

ఒకనాడు దృఢమగు బుద్ధితో దీప్తముగా గుంభక
ములు సేయదలంచి, కటిచేఃమును జక్కగావదులు సేసికొని,
శిరోజములు గాలికెగిరి చెదరకుండా సర్దుకొని, హారములు
దేహస్పృహ గలిగింపకుండునట్లుగా వడతలుగా వేసికొని,
మీది యుత్తరీయమునే యాసనయోగ్యముగా క్రిందబఱచి
కొని, బిగువుగా బద్మాసనముమీద వెన్న, కంఠము, శిరము
సమానముగా నిలువరించి కూర్చొని, హస్తముసాపి చిన్నుద్ర
బట్టి, పూనికతో “ఓం” అను ఏకాక్షరప్రణవమును స్మరిం-
చుచు, బ్రజమీఱగా నొకముక్కురంధ్రమును మూసి, రేచించి
పూరించుచూ, ఆ ములోకేశ్వరు డలసటనొందక యమోఘ
ముగా గుంభకములు సేయుచు, ఆమూలాధార చక్రమును
భేదింపజొచ్చెను.

78. తా॥ ముఖ్యముగా దా ననేకమాటులు మత్స్యకూర్కాది
యవతారములెత్తుచు మహాసముద్రములయందే యీది
యున్న నేట్లొరి కావున, శ్రీకృష్ణు డేమాత్రము నలయక

వీరావేశముతో గ్రుక్కబట్టి మునిగి తిరుగుచు ఆమడు
గంతయు గలచి బురద బురద చేసెను.

విశేషార్థము:-

యథార్థమునకు దాను, యోగేశ్వరుడైన సగుణనిర్గుణ
మయపరబ్రహ్మస్వరూపుడును అవతారపురుషుడు గావు న
అనంతవీర్వుడై దృఢముగా ననేక కుంభకములుసేసి తన చై
తన్యశక్తితో నామూలాధార కమలమును భీభత్సముసేయ
జొచ్చెను.

79. తా॥ అట్లామడుగులోని జలచరములన్నియు బెగ్గడిలు
నట్లుగా అల్లకల్లోలమొనరించుచు విజృంభించి, యడు
గునేలవఱకుబోగా హఠాత్తుగా ధనశాలుదాకి బుస్సు
మనుచు దఱిమివచ్చిన కాళియసర్పమునుజూచి క్రీడా
వినోదియై,—

విశేషార్థము:-

అట్లామూలాధార చక్రమునందలి ప్రాణశక్తులు
భరించి తట్టుకొనలేనట్లుగా గుండ్లించి భీభత్సముసేయుచు,
నిజమనోబలమునుజూపి భేదించి, ఆమూలాధారకమలమునందు
నిద్రించియున్న కుండలినీశక్తిని లేవగొట్టి లీలావినోదియై,—

80. తా॥ తన షుక్కురంధ్రములలో సంచరించెడి శ్వాస
యొక్క బుసలే నాదముగను, నదీతీరమునందలి యర
ణ్యములనుండిన ఆలమందలు మొదలగుజంతువులు బ్రే
క్షకులుగను, నరములయొక్కయు కీళ్లయొక్కయు

చప్పుడులు మద్దెల మొదలగు వాయిద్యములుగను,
ముక్కి యాడునప్పుడు ప్రసరించెడి యూపిరియొక్క
గతులు తాళముగను, ఒక పెద్దబూర నాగస్వరము
గను మేళము సేసికొని ప్రపంచమునకంతటికి నాశ్చ
ర్యముగలుగునట్లుగా, ఆమడుగులోని తామరపుష్పము
లమధ్యనున్న కాళియసర్పముపై నిలబడి యాతుంటరి
పిల్లవాడైన గోపాలకృష్ణుడు గన్నులుగూడా మూసి
కొని పరవశ మొందుచు మోడి వేసెను,—

విశేషార్థము:-

అటు సులభముగా బ్రాణాయామసిద్ధిగాంచిన శ్రీకృ
ష్ణుడు దదేకదీక్షతో బ్రత్యాహారము సేయువాడై సోహంభా
వమే స్వరముగాను, దశేంద్రియములే ప్రేక్షకులుగాను,
72,000 నాడులధ్వనులే బహువిధవాద్యవిశేషములుగాను, కుం
భకమునందు బరిభ్రమించుచుండిన శ్వాసయొక్క గతియే
తాళముగను, నిత్యానందదాయకమగు బ్రహ్మనాళమే నాగ
స్వరముగను నన్వయించికొని, ముల్లోకములకు నూతన మంగ
ళమొనగూర్చెడి సర్వోపనిషద్ధారసంగ్రహమైన గీతోపదేశ
వైఖరిసూచించుచు, చైతన్యమాత్రస్వరూపుడై యాపద్మాసన
ముమీద నేయుండి తనమూలాధారకమలముమధ్యనున్నకుండిలి
నీశక్తి నాడించుచు, తదధిష్ఠానదేవతయైన గణేశున కారు
వందల పాంసగాయత్రిని “వశషస” బీజాక్షరములతో జపించి
సమర్పించెను.

61. తా॥ ఆప్రకారముగా గాళియమర్దన మాచరించిన శ్రీ
కృష్ణుడాయమనారణ్యములలో నెల్లలుమిఱిభయంకర
మైన చోట్లుగూడ బ్రవేశించి యావులమేపికొనుచుం
డగా దేవేంద్రుడు రాలవాన గురిపించెను. అప్పుడా
వర్షములో గోవులు దడిసి బెగడువడి చావ సిద్ధము
గాగా దత్తణము శ్రీకృష్ణుడదాపుననున్న గోవర్ధన
మను కొండను లేవ నెత్తి ఆవులమందల కాశ్రయమిచ్చి
వాటిప్రాణములు దక్కించెను.

విశేషార్థము:-

ఆవిధముగా బ్రత్యాహార మొనరించిన శ్రీకృష్ణుడు
మూలాధారచక్రమునుండి సహస్రారకమలమువరకుగలయేడు
చక్రములనుదాట వలెనని ధారణాయోగమునుబూని నిర్మల
త్వముబొందుచుండగా చంచలమైన మనస్సుయొక్క పరివర్త
నచేత సూక్ష్మముగానున్న యింద్రియములు తోభించి దుర్బల
మగుచు సడలి నశించిపోవుచుండగా నంతలో సులభముగా
స్వాధీష్ఠానకమలములోని రేతోబిందువును గదల్చియూర్ధ్వరేత
స్కుడైనందున ఆయింద్రియములకు బూర్ణసత్త్వముగలిగి బున
రుద్ధారణమొందెను.

వివరణ:-

ఇక్కడ నొక గూఢమైన విషయముగలదు. ఏమన,
అదివఱ కధోముఖముగానుండిన కుండలనీశక్తి లేచినప్పుడు
ర్థ్యముగా బ్రకిర్రాకుచు సుషుమ్నామార్గముగా నడచునప్పుడు,

దద్వారభేదనముతో సాధకునికి బ్రాహ్మపాయమే సంభవించును. లేక, ఆసుషుమ్నానాడిలోనున్న మలము కపాలమున కెక్కిననూ మెరడునెడి పిచ్చివాడగుటయుజరుగును. అట్టి యేప్రమాదముగలుగకుండా ఆపాచి కుత్తుకలోనికే వచ్చినిలబడి నోటిలోనుండి యుమియబడుటకు ఆక్రియాసిద్ధి తన పురుషార్థములో లేక కేవలము సాధకునియొక్క భగవద్భక్తి తాత్పర్యమును, ఆసర్వేశ్వరునియొక్క దయాకటాక్షమునై యున్నది. ఈస్థితిలో సాధకునికి భౌతికముగా నొక పెద్దజబ్బు చేసి క్రమేణనివారించును. ఆపరీక్షతో ఆవ్యక్తి జీవన్ముక్తి గూడ ఆజన్మలోనే సాధింపగలుగుననుట నిస్సంశయముగా నుండును, యెందువల్లననగా నటనుండి ఆపరమేశ్వరునిశక్తియే తన మనస్సును ఆకర్షించి లాగికొనిపోవుచున్నది. మూలాధారచక్రమునుండి కుండలినీశక్తి కదలువరకు, మానవుడు గర్భేంద్రియములకువశ్యుడై స్త్రీలోలడైయుండును. ఆకుండలినీశక్తి యూర్ధ్వముఖమైన కామము స్వతః గానే నశించి బ్రహ్మచర్యము నిర్విఘ్నముగా నిలచుచున్నది. ఈకుండలినీశక్తి నాభీకమలముయొద్దనున్న మణిపూరకచక్రమును జేరి యున్నను, ప్రమాదముజరిగిన మఱల మూలాధారమునందు వచ్చినిలచును, గాని యది యామణిపూరకచక్రమును గూడా గడచియున్న, తిరిగి మూలాధారచక్రము వరకు రాజాలక మణిపూరకచక్రమునందే నిలబడిపోవుచున్నదనియు యోగశాస్త్రము చెప్పుచున్నది.

82. తా॥ ధీరుడైనగోపాలకృష్ణుడట్లుని రాటంకముగా గోవులను మేపికొనుచు, అరణ్యమధ్యమును బవేశించి,

దూరప్రయాసముచే నొక్కింత విశ్రమించగా, నంతలో నొక విపరీతమైన యీలవంటిధ్వని విని మేలుకొంచి, యెవ్వడైనా బోయవా డాదాపున దిరుగుచు ద నొకయడవియ్యగమని పొటపడి బాధించడుగదా యని తన జాతకలక్షణము దలచికొనుచు ధైర్యము దెచ్చికొని నలుదిక్కుల బరికించి చూచెను.

విశేషార్థము:-

సిద్ధసంకల్పుడైన శ్రీకృష్ణు డట్లు నిర్విఘ్నముగా యోగ సాధనజేయుచు నూర్ధ్వరేతస్కుడై శ్వాసను హృదయస్థానము నందలి అనాహతచక్రమున జేర్చి చిత్తశాంతినొందుచు ధారణాయోగ మతిక్రమించుచుండగా నంతలో నొక చిత్రమైన “రీజ్” కార శబ్దమొకటి విని మిక్కిలి శ్రద్ధతో ఆధ్వనియందు బుద్ధిని దీప్తిముగా బ్రవేశపెట్టి సంయమన మొనరించెను.

83. తా॥ అట్లు జాగరూకుడై యాయడవిలోని చిన్నచిన్న యెండుటాకుల చప్పుళ్లను, కిచకిచమను పిట్టలయొక్క కూతలను, టంటం అని దొర్లుచుండెడి రా తి బండ్లయొక్క శబ్దములను, వెదుగుచెట్లు మొదలైనవాటి యొక్కయొకపిడిధ్వనులను, నలుగడలబరుగులెత్తు జింకలు లేళ్లు మొదలగు జంతువులయొక్క గిట్టలచప్పుళ్లను, ఆకసమును గప్పియున్న మేఘముల యొక్క గర్జలను, నాలకించి విమర్శించికొనుచు, సావధానుడై

యా యరణ్యసీమయందు దనకు వినిపించుచున్న
 “రీజ్” కారము ద ద్వాయువుయొక్క ప్రకృతిసిద్ధ
 మగు యుంకారమేగదా యని బుద్ధితో సమాధానపడి
 మనస్సుగుదుర్చుకొని భయరహితుడయ్యెను.

విశేషార్థము:-

శ్రీకృష్ణు డట్లనాహతచక్రమునుండి స్ఫురించిన “రీజ్”
 కారముపై సంయమనము సేసి, క్రమముగా ద దంతర్భాషమైన
 “చిణ్” నాదమును, “చిణి-చిణి” నాదమును, ఘంటా రవ
 మును, శంఖనినాదమును, వీణానాదమును, తాళధ్వనిని, వేణు
 స్వరమును, భేరీ నాదమును, మృదంగ శబ్దమును, మేఘధ్వ
 నిని, శ్రద్ధాయుక్తుడై విమర్శించికొని, యానంద పరవశుడై,
 అకార బీజమైన ఆసమప్తి నాదమునందు, ఉకారంస్థానాప్పు
 బుద్ధిం దియమును జొనిపి, త త్పర్యవసానముగా నొదవిన
 “మ్” అను వాచ్యార్థము నందు లక్ష్యము సేసి, సప్తకోటి
 మహామంత్రములకు మూలమైన యా “ఓం” కార బీజమును
 దనహృదయకర్ణికయందు సంశయరహితుడై ఆరాధించెను.

వివరణ:-

౮౬ లక్షల జీవరాసులందు “నేను—నే” నను అహంకా
 రభావము సమానముగా నేయున్నది. ఈ “నే” ననునప్పు డాభా
 వము పాదములందుగాని, శిరస్సునందుగాని కలుగక హృద

యమనందే తెలియవచ్చుటచేత “సే” నని యచ్చోటనే
 చూసికొనుచున్నాము. మఱియు ముక్కురంధ్రములద్వారా
 నడచుచుండెడిశ్వాస, లోనిబోవునపుడు “సో” అనియు,
 వెలుపలికి వచ్చునప్పుడు “హం” అనియు ధ్వనించుచున్నది.
 అట్టి “సోహం” అను పదము “సః + అహం” అను మాత్రల
 చేగూడికొనియుండి “సః” అను సత్తామాత్రస్వరూపమైన
 పరబ్రహ్మమునందు, “అహం” అను జీవాత్మను హృదయకమ
 లమునుండి కలుపుచున్నది. అంతేగాక యీ “సోహం” అను
 అపాగాయత్రీమిత్రవిశేషముచేతనే, పశుపక్ష్యాదులైన
 జీవులుగూడా క్రమముగా నుచ్చజన్మలకు వచ్చుచు, తుదకు
 మానవజన్మ మెత్తగలుగుచున్నవని కూడా చెప్పబడియు
 న్నది. అట్టి “సోహం” అను హంసగాయత్రియందలి హాలు
 లైన “స—హ” అను గొట్టివేసిన, “ఓం” అను అచ్చులతో
 గూడిన యేకాక్షరప్రణవము నిలచుచున్నది. ఆ “ఓం” అను
 అక్షరమును విడదీసిన “అ” “ఉ” “ఋ” అను మూడుమాత్రలు
 గన్పడుచున్నవి. “అ” యని పలికినప్పు డాధ్వని బొడ్డువద్ద
 నుండి పుట్టి హృదయములోనుండి మీదికెగసి కుత్తుకవలకు
 వ్యాపించుచున్నది. “ఉ” యను మాత్రయొక్కధ్వని కుత్తుక
 లోనుండి పుట్టి నాలుకకొనవరకు వచ్చుచున్నది. “ఋ” అను
 అనుస్వరము నోటికి వెలుపలగా పుట్టుచు, దీర్ఘముగా నెంత
 పొడవుగానైనను బోవుచున్నది. అట్టి మూడుమాత్రలుగలి
 సినచో “ఓం” అను అక్షరమన్నిరకములైన శ్వాసులు (లేక)
 అక్షరములకు మూలమై మాతృరూపముగానున్నది. ఈప్రణ
 వశబ్దమునకు జాతిమతభాషాభేదములును, స్త్రీపురుషలింగభేద

ములును లేక సమస్తపాణులయందును సమానముగానే తేలి
యబడుచు “ఏకోపరబ్రహ్మ” త్వము నిర్దేశించు చున్నది.
అంతేకాక వ్యక్తికి నెక్కుడు సంతోషము గలిగినప్పుడు,
యెక్కువ దుఃఖము వచ్చినప్పుడు, “ఓ” — “ఘో” యను
భిన్నధ్వనులలో జీవునిప్రాణము విలీనమై శాంతిబొందుచున్న
ది.మఱియు, రోగియైనవాడుగూడా “ఊ” యను భిన్నస్వర
ముతో మూల్గుచు ఆ “ఓం” కారమునందు శాంతిననుభవించు
చున్నాడు. అట్టి మూర్తిత్రయరూపమైన “ఓం” కారమే
శబ్దబ్రహ్మమై వేదములకుగూడా యందక, వేదాంతమనబడుచు
న్నది. అట్టి శబ్దాతీతమైన ఓంకారబ్రహ్మమే సత్ = శాశ్వతము,
చిత్ = చైతన్యము, ఆనందము = సుఖము అను లక్షణముల
మిశ్రమస్వరూపముతో సకలజీవులయందున నిలిచియున్నది.
కావుననే యెఱుక చెడినజీవాత్మ యింద్రియములద్వారా సుఖా
న్వేషణకై బాహ్యవిషయవాసనలందు పరివర్తనజేయుచు
నెదోచ్ఛటను నిత్యానందముగానక తపించుచు కర్మాభిమాన
ముతో సంసారచక్రమునందు జన్మలెత్తుచున్నాడు. అట్టియింద్ర
జాలరూపమైన విశ్వమునకంతటికి, నవ్యక్తస్వరూపమైన ఆ
ఓంకారపరబ్రహ్మమే సృష్టిసీతలయములకు గారణమై కర్మ
యోగప్రవృత్తిగల ప్రకృతితత్వములో ధర్మసూక్ష్మముగా
వ్యాపించి, యీ క్రియాప్రపంచములో “సత్” గా నిలిచి
“సత్కర్మ”యని నిర్వచింపబడుచు సర్వకాలసర్వావస్థలందు
సాక్షిస్వరూపమై నిత్యముగా వెలయుచున్నది.

84 తా॥ ఐనను దాను భ్రమచే బొరపడిన బోయవాండ్రే
యైనచో మోసమువాటిల్లునని తలచి యుపేక్షింపక;

ఆధ్వనిని నానావిధముల నాలకించి పరీక్షించి యనుమానరహితుడై ఆయరణ్యమునందలి సకలచరాచరజంతుజాలములలో దాను దప్పయితరుల నెవ్వరిని గానక నిశ్చింతతో దన శరీరశ్రమయంతయు బూర్తిగాబాసిపోవునట్లు గాఢ నిద్ర జేసి మహాసుఖము నొందెను.

విశేషార్థము:-

అట్లు సచ్చిదానందస్వరూపమగు ఆత్మసాక్షాత్కారముబొందిజీవన్ముక్తుడయ్యు దీక్షవిడువక విదేహముక్తినిగూడ ననుభవింపగోరిన వాడై శ్రీకృష్ణు డాయఖండపరిపూర్ణపరబ్రహ్మము నేనాత్మర ప్రణవ బీజముతో ధ్యానించుచు నానావిధయుక్తిభేదములైన ప్రత్యక్షానుమానాగమప్రమాణవిధుల మననముసేయుచు తన ఆత్మవంటి ఆత్మయే సకలజీవరాసులయందు నున్నదని సమాధానము బొందినవాడై, తల్లత్కమైన కేవలనిర్వికల్పసమాధి నధిగమించి, స్థితప్రజ్ఞుడై విశ్వాతీతుడగు ఆయఖండపరిపూర్ణ సచ్చిదానందమయపరబ్రహ్మమునందు లయసిద్ధినిగూడ ననుభవించి ఆయోగేశ్వరుడైన గోపాలకృష్ణుడు యోగీశ్వరుడయ్యెను.

వివరణ:-

యోగసాధనకు మొదట యమనియమముల నలవరించికొని, తరువాత చిత్తవృత్తినిరోధకమైన సాధన మేదైనా

యభ్యసంపవలెను. ఈప్ర.యత్నమే యజ్ఞచున బరగి “యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోస్థి” యన్నట్లు హింసాపూర్వకమైన యజ్ఞములకంటె జపయజ్ఞ మే శ్రేష్ఠమైయున్నది. అట్లు వ్యవసాయము సేయగా గ్రమేణ మనస్సు పరిపరివిధముల సంకల్పించుటలుమాని చిత్తము నిర్మలమగుచున్నది. అట్లు చిత్తశుద్ధి కలిగిన మీదట నిష్కల్మషమైన అద్వమనందల బింబమువలె బరమాత్ముని ప్రతిబింబమైన ఆత్మ ప్రత్యక్షముగా బుద్ధింద్రియమునకు దర్శనమిచ్చుచున్నది. ఈస్థితికే “జీవన్ముక్తి” యని పేరు.

జీవన్ముక్తితో వ్యక్తి మోక్షాధికారి యగుచున్నాడు. కాని ప్రారబ్ధ ఫలమునది పూర్తిగా నశించలేదు గనుక, ఆ యోగియొక్క జీవాత్మ హృదయకమలములోనుండి బైటకు దుమికిరాజాలదు. కావున బ్రారబ్ధఫలమునుభవించుదనుక నంతఃకరణమునందే నణగియుండి, యవసానకాలమున గర్భరహితమయ్యెను గనుక బరమాత్మలో గలిసి పుట్టుటయే లేని మోక్షమొందుచున్నాడు. ఈ యోగ మెక్కుడు చిత్తశుద్ధిగల యధికారునకు ఆరుమాసములలోను, మధ్యస్థునకు ఒక సంవత్సరపరిమితిలోను, మూఢహృదయునకు బండ్రెండు వర్షములలోను సిద్ధి నొసగుచున్నదని శృతి ప్రమాణము.

అట్లు ఆపరమాత్మలో ఈ దేహమునందుండియే కలసిన “విదేహముక్తి” యనబడుచున్నది. దీనికి వేళెయోగసాధనలు లేవు. జీవన్ముక్తుడాపరబ్రహ్మవృత్తిననుసంధానము సేసికొనితెలఁధారవలె ప్రణవధ్యానము సేయుచున హఠాత్తములునిమగ్ను

డే గా వ ల యు ను. అట్టి పరాభక్తికి మెచ్చికొని ఆ పర
బ్రహ్మమే యావిశ్వరూపము గటాక్షించుచున్నది. అట్టి నిర్వి
కల్పసమాధిసిద్ధికి దేశకాలపాత్రాన్యాయములులేక నడచు
చుండిననూ, మాటలాడుచుండినను గూడా అకస్మాత్తుగానే
లభించుచున్నది. అట్టి అమనస్కయోగసిద్ధిని గాంచిన ఆజీ
వుడు తిరిగి ఆజీవన్ముక్తుని శరీరములోనికి మఱివచ్చుటగూడా
దుర్లభము. తన ఆ త్మ య ను జ్యోతి ఆపరంజ్యోతిలో గలిసి
సముద్రములోబడిన ఉప్పుకల్లువలె అపరూపమే యగుచున్నది.
కాని యొక్కొక్కప్పు డాపరబ్రహ్మమే తన్ను డెలిసిన ఆ వి
దేహముక్తుని లోకోద్ధరణమునకై మఱలబ్రతికించుచున్నాడు.
కావున అట్టి నిర్వికల్పసమాధిలో నిర్జీవమైన జీవన్ముక్తుని కళే
బరము నిరువదొకదినములవరకు శిష్యులు గాపాడుకొనవలసి
యున్నది. అట్లా కాలములో ఆదేహమునకు చైతన్యము గలు
గకపోయిన సంస్కారము నడపవచ్చునని శృతివచనము.
అది యట్టిది గావున, సాధకుడు జీవన్ముక్తి నొందిన తరువాత
మెంటనే విదేహముక్తికి బ్రయత్నించుటయు ప్రమాదకరమని
యెఱింగి, కేవలము స్వాభిలాషి కాక వేదాంతజ్ఞానమును ప్ర
చారముచేసి లోకములోని యజ్ఞాననారాయణుల నుద్ధరిం
చి, త దనంతరమే నిర్వికల్పసమాధికై యత్నింపవలయునని
యుశ్మతులు నిర్దేశించుచున్నవి. అప్పు డాజీవన్ముక్తుని కానిర్వి
కల్పసమాధి సిద్ధించినను, లేక యంతలో నవసానవేళ ప్రా
ప్తించిననూ, అనుభవ భేదమే గాని, మోక్షమునే పొందు

చున్నాడు గనుక పునరన్మయము గలుగదు. కాని విదేహముక్తి గూడా నీభౌతికదేహములోనే సాధింపవలె ననిన అది కోటి జీవన్ముక్తులలో నొకానొకనికే గాని సిద్ధించుటలేదని శ్రీభగవానువాచః:

మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చి ద్యతతి సిద్ధయే
యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చి న్మాం వేత్తి తత్త్వతః॥

అనగా వేలకొలది గానుండిన సాధకులలో, నే యొకని కో జీవన్ముక్తి సిద్ధించుచుండగా, అటువంటి వేలకొలది సిద్ధులలోగూడా, నెవ్వడో యొక్కడే నన్ను సంపూర్ణముగా దెలిసికొన గలిగిన విదేహముక్తి సాధించి యనుభవింపగలుగు చున్నాడు సుమా!

85. తా॥ ఆజన్మజ్ఞానియైన శ్రీకృష్ణు డట్లు దృఢ వ్రతుడై షణ్మాసప్రమాణమున జ్ఞానానందమహత్స్వరూపమును, అవ్యక్తపరబ్రహ్మము నైన ఓంకారమునందట్టి స్వానుభవసిద్ధిగాంచి, ఆవిధముగా ఆహంకారమును దీసి వైచిన ప్రతిమానవుడును బ్రణవస్వరూపుడగుచున్నాడని సార్థకపటచుటకుగాను, లోపలనున్న మలమంతయు దీసివేయబడి ఛొల్లగానుండిన వెదురు గొట్టమును పిల్లంగోవిని తన విజ్ఞాన చిహ్నముగా స్వీకరించి ధరించెను.

86. తా॥ అట్లొకనాటిరాత్రి తెల్లవాఱురూమున ఆబృంహారణ్యమునందు బ్రణవధ్యాననిష్ఠగరిష్టుడై తనివి సనక

త న్ని ష్టాశ్రపతికి బాతాంతరముగ వేణువును గో
హించి, గానలోలుడై, యొక గీతముతో నాగస్వరము
నాలాపన జేయుచు నా వేశపూరితుడయ్యెను.

37. తా॥ అట్లు విశ్వమంతట వ్యాపించి నిండుచుండిన ఆముర
ళియొక్క ప్రణవనాదమునకు నొక వైపున దనశరీరము
నందలి 72,000 నాడులు లయమగుచుండగా, రెండవ
వైపున బాహ్యాప్రపంచములో నాలమందలు మోట
లెత్తి వినుచు దన్నయ మొందునట్లుగాను; ఇటు తన
దేహమునందలి పంచప్రాణము లను ముఖ్యవాయు
వులు విలీనమై తనకు వశ్యమగుచుండగా, అటుబాహ్య
స్పృష్టిలో ద్రాచుపాములు లేచి పడగలువిప్పి పరవశ
మొందునట్లుగాను; తన బ్రహ్మ నాడియందలి షడ్చక్ర
ములు శ్వాసకు సులభమార్గములగుచుండగా, బాహ్య
మున బ్రాతఃకాలముతో బాటు ప్రకృతియందలి పద్మ
ములు చక్కగా వికసించునట్లుగాను; తన యొక్క
స్థూలసూక్ష్మకారణోపాధిత్రయము సడలి బ్రహ్మనంద
మయమగుచుండగా, ఆచతుర్యమమున బ్రకృతింగల
జీవకోటులు లాలింపబడి, మైమఱచి, గాఢనిద్రయను
సుఖ మనుభవించుచుచుండినట్లుగాను; దన కుడియెడమ
హస్తములం దా జీవకూతుడైన బాలకృష్ణుడు
మురళినిధరించి, ఆబృందావనమునందు గానము సేయు

దొడగగా, సాక్షాత్తుగా ఆసర్వేశ్వరుడే హృదయ
గోళమునందాయుడాపింగళానాడులమధ్యనున్న ఆసుషు
మ్నానాళమును ధరించి, నాదానుసంధానము సేయు
చుండెనా యనునట్లుగా, ఆమురళీనినాదముగేవలము
సోహంమంత్రరూపమగు బ్రహ్మనాదమైన ఓం-కార
మై బ్రహ్మాండమంతయు నిండి ప్రతిధ్వనించెను.

వివరణ:-

సిద్ధపురుషుడైన శ్రీకృష్ణభగవానుడు బ్రాహ్మతముగా
వేణుగానము సేయునప్పుడు గూడా తన యోగకాళల్యముతో
శుద్ధమైన ఓంకారనాదమునే ప్రవర్తింపజేయగలుగగా నది
యంతరబ్రహ్మతముగా ప్రసరించి యొకవైపు యోగి
నొందిన ఆభాలకృష్ణుని వ్యప్తిరూపమును రెండవవైపు సమష్టి
రూపమైన యావత్ప్రపంచమును నిర్మలమగు నానందమహా
సముద్రమున నోలలాడించెను.

88. తా|| అట్లు తొమ్మిదిరంధ్రములతో చేయబడిన యావెదు
రుగొట్టము, చాకచక్యముగల యెనిమిది వ్రేళ్లచే, నెడ
తెగకుండా నాడింపబడుచు, వాయువుతో పూరింప
బడగా ఆ గాన గసము దశదిశ లందు దట్టముగా వ్యా
పించెను.

విశేషార్థము:-

అట్లు నవ ద్వారములుగలిగిన ఆగోపాలదేవుని శరీర
ముమహనీయమైన యష్టసిద్ధులతో జాజ్వల్యమానమై శ్వాస

పర్యటనచేత నుద్భూతింపబడిన ఆప్రణవనాదము దశవిధనాదములతో భూనభోంతరాళములు నిండునట్లుగా ఘూర్ణమానమయ్యెను.

89. తా॥ అట్టి సమయమున నాప్రణవనాదపరంపరలు చెవులబడగానే ఆవ్రేపల్లెవాడలోని గోపవనితలు దమ పూర్వజన్మజ్ఞాన సంస్మృతిచే నిద్రావస్థనుండి యతాత్తుగా దెలివివచ్చి కలవరబడుచు,—

90. తా॥ ఆ యపూర్వనాద మిదివఱ కెప్పడో వినియుంటిమి సుమా యని యాందోళనబడి పూర్వజన్మ సంస్కారబలముచే నయ్యది స్మృతికిరాగా, అమ్మహనీ యమైన ఓంకారనాదమును గుర్తించి, తత్తత్తనమే దేహవాసనల నొక్కట విసర్జించి, తేనెవాసనల కెదురుగా బరుగులిడు తేనెటీగల చందమున, ఆమురళీగాన ప్రవాహమున కెదురీదునట్టి వారలై,—

91. తా॥ తమతమ స్వగృహములనుండి వెడలి నిజభర్తలను గుఱించిగాని తదితర సంసారవిషయములను గుఱించిగాని తలంపనేఱక, తమ చిత్త శుద్ధి విశేషముతో బృందారణ్యమునందలి వ్యత్యస్త పాదారవిందుడైన వేణుగానలోలుని నిజమనోవీధియందు బొడగని, సంభ్రమాశ్చర్యములు ముప్పిరిగొనగా, నెదుట దోచుచుండిన ఆగోపాలదేవు నాతురపడి తమ రెండు గరములతో

నందుకొనబోయినట్లూహ్యనించుచు “కృష్ణా! కృష్ణా!”
యను కేకలతో నా రాత్రియుమునం దా గోపికలు
గొప్పలు ముడివీడగా నాయరణ్యమార్గములబట్టి పరు
గులెత్తి జనిరి.

92. తా॥ అట్లూమురళీబి నోదుని డాసి, యాగోపకాంతలు
సాక్షాత్ భగవంతుడని తెలిసికొనిన వారై నందున,
భయభక్తివినమృతై స్తోత్రములొనర్చి, తమ కా అ
ద్వైతాను సంధానయోగప్రాప్తి దముజేసి కర్కరహి
తలను గావించి రక్షింపవలసినదని పార్థించిరి.

93-94. తా॥ అప్పు డాజగదోద్ధారకుడగు శ్రీకృష్ణభగవాను
డును బ్రసన్నుడై వారలకు బరమాత్మసందర్శనముగలి
గింప నిచ్చగించి, పదునాల్గు భువనములకు మంగళప్ర
దమైన తన కుడిచేయి చాచి హస్తచస్త్రకసంయోగ
మొనరించెను,—

95. తా॥ ఆకరస్పర్శతో వెంటనే సమస్త సంచితకర్మము నశిం
చినవారలై ఆమానవతుః తికష్టతరమైన నిర్వికల్పసమా
ధిని సునాయాసము గా నొక్కక్షణములోనే సాధింప
గలిగి ఆ యఖండ పరిపూర్ణ నిరాకార పరబ్రహ్మ
సాక్షాత్కారము నొందిరి.

వివరణ:-

మానవశరీరమునందు 72,000 నాడులు గలవు. ఈ నాడులన్నియు వేటావేటు దేవతాశక్తులుగా బరిగణింపబడి ఆ యా నాడీప్రసారములయొక్క ధ్వనులను బీజమంత్రములతో నారాధింపగా దల్లక్షితమైన నాడీప్రకోపము సిద్ధించుచున్నది. ఈమంత్రాక్షరములకు స్వరమే ప్రధానమై, యా నాడీస్వరముతో దన మంత్రోచ్ఛాటనాధ్వని యేకీభవించినతోడనే ఆనాడిలో సుష్ణముగలిగి దానిని గదలింపగా జ్యోతిర్కళలు గూడా బుట్టుచున్నవి. కావున నీమంత్రాక్షరముల నెగుడుదిగ్గుడుగాగాని, భాషాంతరీకరణముగాని చేయగూడదు. అట్లానర్చిన యవి ఫలమునీ గవు. ఆవిధముగా హృదయస్థానమునుండి కపాలమువరకు వ్యాపించియున్న యొకానొకనాడి అమృతనాడి యనబరగుచు ప్రణవారాధనతోడి గురుకటాక్షమువల్లనే తెలువబడి సంకల్పరహితమైన కేవలామనస్కయోగసిద్ధి బ్రసాదించుచు గపాలమోక్షలక్షణమైన విదేహముక్తి నొసగుచున్నది. కావున, అట్లాహృదయగ్రంధిని హస్తమస్తకసంయోగవిధానముతో నకస్మాత్తుగా సడలింప జేసియు దజ్జీవాత్మల స్థితప్రజ్ఞులుగా నిలువరించుట కాయాచర్యవరుడు 2 పాక్షాత్ శ్రీకృష్ణభగవానుడు గ్రీస్తుదేవులవలె గేవల మవతార పురుషుడు గావలయునేకాని, యితర సిద్ధపురుషులవల్లనూ గాదు. కాని గురుదేవుడైనవా డామార్గము నెఱిగికొని యున్నవాడు గావున నిజశిష్యు సవశ్యము గృతార్థుని జేయగలుగుచున్నాడు. అంతే కాక అట్టిసద్గురునికటాక్షములేనిదే ఆమోక్షకవాటమెఱిగికొనుటయే సాధ్యముగాదని శృతులు సెప్పుచున్నవి.

96 తా॥ అట్లు కేవలము సత్యమైనదియు, పుణ్య పురుషుల
చేత గొనియాడబడుచున్నదియు, శృతిస్మృతేతిహాసములకు
రహస్యమైనదియు, సత్త్వగుణప్రధానమైన ఆత్మనిష్ఠ
లోదర్శన మిచ్చుచున్నదియు, దేదీప్యమానమైనదియు,
అవ్యక్తమైనదియు, ఆదియంతములులేని యఖండస్వ
రూప మైనట్టిదానిని, —

97. తా॥ సగుణము నిర్గుణ మను రెండునై యుప్పునదియు,
శుద్ధసత్వరూపమైనదియు, జరారహితమైనదియు, నా
శము లేనదియు, తెగగొట్టబడనిదియు, కదలిక లేనిదియు
మాలిన్యదోషము లేనిదియు, గోప్యమైనదియు, చైత
న్యరూపమైనదియు, నిత్యమైనదియు, నంగుష్ఠప్రమా
ణమైనదియు, బ్రహ్మానందస్వరూపమైనదియు, సర్వ
వ్యాపియు, సర్వాంతరాత్మయు నైయున్న ఆదిపురు
షుని, —

98. తా॥ బుద్ధికి నగమ్యమైన యవ్యక్తపరబ్రహ్మతత్త్వమును
దమ హృదయాకాశమునందు జ్ఞాననేత్రముతో సుష్క
క్తముగా సందర్శించి దివ్యమృహిమ నందినవారై
యాగోపిక లావిశ్వాత్ము నిట్లని స్తుతించిరి.

వివరణ:-

అసలు మానసిక ప్రపత్తిలో నేదైనా యొకవస్తువు
నూహించుటకు దా నావస్తువు నొకప్పుడు గనియైన విని
యైన యుండవలెను. ఎట్లనగా “ఆవు” యని చెప్పగానే

మనస్సునకొకయావుయాకారము బొడగట్టి, తద్వారా తక్కిన విషయము గ్రాహ్యమగుచున్నది. అట్లదివర కేయావును దాను జూచియుండని పక్షమున, దా జూచియున్నవేటొక జంతువుతోనైనా పోల్చి చెప్పవలసివచ్చుచున్నది. అటువలెనే పరబ్రహ్మస్వరూపము సూచి యెఱుగనంత వఱకు నిట్టిటి నని నిర్దేశింప వీలుగాకున్నది. అందునను అవ్యక్త పరబ్రహ్మ మసలే గ్రాహ్యముగాజాలదు. అంతేగాక, యధాస్థితిలో జీవాత్మయు బరమాత్మస్వరూపమేగావున, దన మొగము దాను జూచుటకు వీలుగాదను న్యాయప్రకారమున, బరమాత్మస్వరూపము ముఖాముఖిగా దెలియ వీలుగేకున్నదని శృతులుసెప్పుచున్నవి. ఐనను సమాధియం దాపరమాత్మదర్శనము బ్రత్యక్షముగా ననుభవవేద్యమే యగుచున్నదనియు, శృతివాక్యము. కావున ఆపరబ్రహ్మస్వరూప మెట్లుండునా యని తర్కించిన మన కనుభవస్థితిలో గాఢనిద్రావస్థ కావలగా బోల్చుకొనవలసియున్నది. అనిద్రావస్థయు దమోగుణప్రధానమేయైయున్నప్పటికి, అది యవ్యక్తాత్మికస్థితిలోని చిట్టచివరి శశగా నుండి, వ్యక్తస్పృష్టికి మొదటి మెట్టుగుచు దశేంద్రియములతోగూడిన మనస్సు ననుదినము లయమొనరించి పునరుద్ధారణ జేయుచున్నది. కాన దాని కాశ్రయమగు శుద్ధసత్వప్రధానమైన నిర్వికల్పసమాధిస్వరూప మగు అవ్యక్త పరబ్రహ్మలక్షణమును ద దంతర్గతముగా నూహించికొనవలసియున్నది.

19. తా॥ హే జగదీశ్వరా! నీ వీసమస్తమైన స్థావర జంగమ

ప్రాణికోటులందు సూత్రధారివై కర్తృత్వ భోక్తృత్వ
ములు లేక సాక్షిమాత్రుడవయ్యు, సర్వాధారుడవై
యుండి, మా పశువులు, యాదవులు, నందయశోదా
దులు, మా భంధువులు, మేమునుగూడా సర్వము నీవే
యగుచు నీవు గాసివస్తువే యీ విశ్వములో లేదని
యిప్పు డనుభవసిద్ధమైన యీవిజ్ఞానము మఱల మాకు
జన్మజన్మేపి మఱపుగలుగకుండునట్లుగా సితప్రజ్ఞురాం
డ్రుజేసి మమ్మునుగ్రహింపుమో యచ్యుతా! అనంత!
హరి! పరమాత్మ! కృష్ణా! యని వేడుకొనిరి.

100. తా॥ ఓ యశోదాకుమారా! నీవు కేవలము మానవమా
త్రుడవుగాక నిక్కువముగా నీ భూతకోటికెల్ల నాశ్ర
యింపవలెన ఆహిరణ్యగర్భుడగు పరబ్రహ్మవే సుమా!
అట్టి నీవుభూభారముదొలగింపగా నవసరపడి యిట్లు
లీలామానుషవిగ్రహుడవై యవతరించిన పురాణపురు
షుడవే గదా!

101. తా॥ అని పరమానందముతో బ్రదక్షిణపూర్వకపా
ష్టాంగదండప్రణామాదుల నాచరించి ఆగోవిందుని
అనంతనామగుణముల గీర్తన జేయుచు నుతించిరి.

102. తా॥ ఆ ట్ల చాలకృష్ణు ననేక విధములుగా స్తుతించి
ఆగోపాల దేవుని విజ్ఞానమయమగు మాయామానుషవి
గ్రహమునందు జుమ్ములు నిలిపి ఆరాధించుచు—

103. తా॥ భక్తి పరవశలై యత్యధికమైన యమరాగముచు
జెంది యాగోపిక లాప్రత్యక్షపరబ్రహ్మమైన చాలకృ

ష్టుని నెత్తికొని, ముద్దుగొని, కాగిటనిడికొని, భక్తి
వివశాత్మలై బ్రహ్మానందమునొందిరి.

104. తా॥ అంతియకాశ తా మా యశోదాకుమారుని దివ్య
విగ్రహముపై జిరకాలమునుండి స్నేహభావము గలిగి
యుండినందున, నిరాకారమైన ఆయశండనిర్గుణపర
బ్రహ్మైకానుభవము నొల్లక కేవలభక్తిప్రధానలై,
ఆ అవ్యక్త పరబ్రహ్మమే యీ బాలకృష్ణుడై యవత
రించెనని సిద్ధాంతికరించికొని సగుణోపాసనయందే
నిలిచి యారాధింపదొడగిరి.

వివరణ:-

కేవలద్వైత సమాధియందు జీవాత్మ పరమాత్మయను
ద్వంద్వభావము నశించి సముద్రమునందుబడిన తుప్పకల్లు
వలె నపరూపమగుచున్నది. అట్టి స్థితియందు మనస్సు గాఢ
నిద్రలోనుండునట్లు లయమైపోవుటచేత బుద్ధికిగూడా నయో
మయముగానేయుండి, ఆ సమాధినిష్ఠనుండి మెలకువవచ్చువరకు
నేమియు దెలియక తరువాతనే తాను ఆనిష్ఠలో అట్టిసుఖము
నొందితినిగదా యని యెఱిగికొనగలుగుచున్నాడు. సగుణో
పాసనమన్ననో యట్లుగాక, తాను వేటు, లేన వేటుగా
నుంటూ, తా నా మధుపానము సేయునప్పు డుండునట్లుగా
ననుభవవేద్యమైన హృదయాహ్లాదమును బొందుచున్నాడు.
ఆయానందానుభవము దా నాతేనెలో గరగిపోయినచోబా
ప్తిచుటలేదుగదా! కావుననే ప్రహ్లాదసారదాక్షితిత్యసిద్ధులు

గూడా తాము భగవద్భక్తి విశేషముతో నాజన్మజ్ఞానులై యెన్నిమారులైనను బుట్టుదుమనుచు భక్తిప్రసాదమునె వేడుకొనిరి కాని కించిత్ గర్భవరకమును గుఱించి యీ మాయసంసారచక్రమునకు భయపడి జన్మరహితమైన మోక్ష మాసించి యుండలేదు.

105. తా॥ అట్లు సగుణబోహర్తిరాధనాసక్తలై యాగోపికలా బాలకృష్ణుని పోడశోపచారముల నిత్యము నర్చించి సేవింప దొడగిరి.

106. తా॥ ఓ నల్లని పిల్లవాడా యిటు రా! యని హాస్యముడుచు వానమబ్బులవంటి కొప్పుగల యొకపాలతియ నందనందనుని స్నానము సేయించగా, వేటొక సన్నని నడుము గల తన్ని ఓ గొప్పమగవాడా! యని మంద హాసము సేయుచు వాని మొలకు బీతాంబరమును జుట్టును. ఓ గుట్టలెత్తెడివాడా! యని వెన్నముద్దలవంటి వత్సస్థలముగల యొక వెలది వెన్నదెచ్చి నైవేద్యము జెట్టగా, మంచికస్తూరివంటి శరీరవాసనగల వేటొక చేడియ మాధవా! యని చేరదీసి దేహమునకు జందన ముబూయును. చిగురుటాకువంటి యధరముగల నొక కన్నియప్రేమతో దాంబూలము నందించగా, పుష్పమాలవంటి కోమలమైన దేహముగల యింకొక జవ్వని కంఠమునకు బూలహారము వేయును. రత్నకంకణములు గలిగిన యొకయిల్లాలు మంగళహారతి నిచ్చు

చుండగా, మేటియైన కలకంఠి యొక్కతెయూగుచు
బాటబాడి లాలించి జోకొట్టును.

107. తా॥ ఈప్రకారముగా శ్రీకృష్ణ సేవాతత్పరలై మైమ
ఱచియున్న తమ్ముగని మతిభ్రష్టలెరని బంధుజనులు
బెగ్గడిలుచుండగా ఆగోపికలు జాగ్రదావస్థలో నండి
నపుడు గూడా బాలకు డెవ్వడు దృగ్గోచర మైననూ
ఆనందనందనుడేయని భ్రమించుచు, దుద కా సర్వ
మయని దివ్యరూపము దమబంధుకోటితో సహా సకల
దేహధారు లందున బ్రత్యక్షముగా దమ మాంసపు
కన్నులతోనే చూడగలిగిన వారలైరి.

108. తా॥ అట్టి పరమోత్కృష్టమైన పరాభక్తితో సమస్త
భౌతికప్రపంచ మాకృష్టదైవముయొక్క దివ్యవిగ్ర
హమయమేయని ప్రత్యక్షముగా జూచి యానందిం
చుచు, బరమహంసలై, భావముఖసమాధియందు సిలిచి,
సగుణబ్రహ్మమునందే సంచరించిరి.

వివరణ:-

అద్వైతసిద్ధి నొందినప్పటికీ, ఆశ్రీకృష్ణుడుగాని యీ
గోపికలు గాని యాద్యాపరయుగాంతమునందే సన్యాసాశ్ర
మమును స్వీకరింపలేదు. ఇక నీకలియుగమునందన్ననో, సన్యా
సాశ్రమమును నియోగమును, శీశంక రాచార్యులవారిచేబూర్తి
గాని వేధింపబడియున్నది. అసలు సన్యాసమునది బౌద్ధమత
సాంప్రదాయముగా బూర్తిగా కర్మసన్యాసమై పోయినది.
వేదాంతమునందు జ్ఞానియైనవాడు నిరాటంకముగ భూతసేవ

జేసి లోకోద్ధారణము సేయవలయుననియు, నందులకుగాను
దనకు లంపటలేకుండిన నెక్కుడుస్వేచ్ఛగా దిరుగుచు జ్ఞాన
బోధ జరుపగలుగుననియు వాక్రువ్వబడియుండిననూ, ఆయా
చార్యుడు భార్యాసమేతముగాకూడా నుండవచ్చుననియే
చెప్పబడియున్నది. గావున బ్రహ్మచర్య, గార్హస్థ్య, వానప్రస్థ
సన్యాసాశ్రమప్రకారము జీవన్ముక్తి సాధించి, లోక సేవజేయు
టకే నిర్ణయింపబడియున్నను, బ్రహ్మజ్ఞానమైనవాని కే యా
శ్రమధర్మములులేక కర్మఫలత్యాగియగుచు జ్ఞాననివలెనుశ్రీ
కృష్ణునివలెను రాజ్యభారముగూడా వహింపదగియున్నది.
అంతేగాక, ఉపనిషత్తు లందును బెక్కుచోట్ల రాజులే బ్రా
హ్మణుల కధ్యాత్మబోధ జేసియుండిరనియు గ్రహింపనగును.
విశేషించి, జీవన్ముక్తి యను సగుణసాక్షాత్కారము సిద్ధించువ
ఱకు మనుజు డాశ్రమధర్మముల ననుసరించి, ఆత్మానుభవము
దొరికినమీదట ద్యాగియగుచు ననగా బుద్ధినిమాత్రముగర్మ
ఫలసన్యాసములో నిలిపికొనియుండి యజ్ఞానములోనుండిన
సంసారుల ననుసరించియే వారి మద్దరింపవలసియున్నది. తుద
కవసానకాలమెఱిగికొని నిర్వికల్పసమాధికిఁగఱకు బ్రయత్నింప
వలయును. ఏలననగా దా నీయజ్ఞాననారాయణుల ప్రబోధి
పకయే (సగుణసాక్షాత్కారముతో దృష్టి నొందక) నిర్గుణస
మాధిలో బ్రవేశించిన దత్తణమే తన జీవాత్మ పరమాత్మలో
బూర్తిగా గలిసిపోయి తనకలే బరము సంస్కారయోగ్యమగు
చున్నది. అట్లు కేవలము స్వలాభియైనను మోక్షదూకుడై
నరకమునే పొందుచున్నాడనియు శ్మతులు సెప్పుచున్నవి.

కనుక ప్రతిమానవునికి “బ్రహ్మం చరంతి బ్రహ్మచర్యంతి” అను నట్లు వేదాధ్యయనలక్షణమైన బ్రహ్మచర్యశ్రమమనబడు 12 వర్షముల మాతృకాలముతోడి కౌమారావస్థ గడచిన మీదట గృహస్థాశ్రమ వ్యవహారయై పండ్రెండు సంవత్సరముల మాతృకాలము సంసారధర్మ మవలంబించి, పిదప వానప్రస్థాశ్రమ లక్షణమైన పండ్రెండు వర్షముల యస్థితబ్రహ్మచర్యదీక్షతో దపోనిష్ఠబొందుచు భార్యాసమేతముగానే నడపికొని యోగ సిద్ధిబొందుచు ధర్మార్థకామ మోక్షము లనుచతుర్విధ పురుషార్థములను సాధింపవలసియున్నది. అట్లు జీవన్ముక్తుడైన వాడు సన్యాసాశ్రమము బ్రవేశించి వేదాంతతత్త్వప్రచారమును ముగించికొని కృతకృత్యుడై పిమ్మట నిర్వికల్పసమాధికి బ్రయత్నించి విదేహముక్తిబొందుచున్నాడు. కావున సన్యాసమనుదానికి గర్మసన్యాసమని పూర్వాచారములేదు. సన్యాసాశ్రమమనగా కర్మఫలసన్యాసియై అనగా త్యాగియై భూపర్యటనచేసి జ్ఞానబోధచేయుచు తరువాత నిర్వికల్ప సమాధి కధికారి కావలసియుండుటచేత ముఖ్యముగా భక్తియుగలిగియుండవలసియున్నది. అనగా కేవలకర్మఫలత్యాగముతోడి భక్తి లక్షణమే సన్యాసాశ్రమధర్మమై యుండెను. కాని బౌద్ధమతము ప్రచారమైన తరువాత సన్యాసమనగా బూర్తిగా గర్మనే సన్యశించుట యను నర్థవాదము బైలుదేరి సాధకునికి ప్రారంభదశనుండియు సన్యాసదీక్ష నిచ్చుచుండిరి. అందుచేతనే, శ్రీశంకరాచార్యులవారు అవతరించి, కలియుగమున సన్యాసము నివేదముగా జేసి, వేదాంతధర్మమును సంస్కరింపవలసివచ్చెను.

109. తా॥ అట్లు దమ తమ కుటుంబములం దుండియే మహా
త్యాగినులై సగుణబ్రహ్మరాధన మాచరించుచు, ఆ
వ్రేత లనుదినము రాత్రిఋషుల శ్రీకృష్ణు డేయరణ్య
మధ్యమునండి వేణు గానము సేసినను, దత్తత మాదేవ
దేవుని జేరంజని ఆప్రణవసాదామృత రసాస్వాదనమున
బ్రపంచమే మఱచి పోవుచుండిరి.

110-111. తా॥ అట్టి సందర్భములలో బామరులైననిజభర్తలు
గాముకులై తమ్మరసికొనుచు వెళ్లి మన్మథ కేళీరతు
లగుచుండిననూ, తత్క్రియా పరతనుపరమహంసలైన
ఆగోపికలు పసిపాపలవలె గుఱ్ఱింపలేకయే, శ్రీకృ
ష్ణుడే సన్నిహితుడాయెనను నిధిధ్యాసతో సంకల్పశూ
న్యలై పరిభ్రమించుచు, ఆప్రణవామృతపానముచే
జొక్కి లయముబొందినవారలైరి.

112. తా॥ అట్లు దమపతులు తిరిగి యిండ్లకేగగా, నంతలో
దమ మనస్సులుగూడా క్రిందిమెట్టునకుదిగి యింద్రియ
స్పృహ కలిగినవారలై తమ కదివఱకు సన్నిహితమై
నట్లుగా దోచిన ఆ శ్రీకృష్ణస్వరూప మప్పుడు దాపున
గనుపింపమి దపించుచు, గృష్టాన్వేషలైయరణ్యమంత
యు గాలించుచు నొకరి నొకరు గా గృష్ణుడేయని
భ్రమించుచు దిరిగి తిరిగి తుదకాపొన్నవృక్షముయొద్ద
నెప్పటివలె బద్ధాసనాసీనుడై వేణుగానము సేయు
చుండెడి ఆ గోపాలబాలునిజూచి చిత్తశాంతిబొందు
చుండిరి.

113. తా॥ ఆవిధముగా జగన్నాటక సూత్రధారుడును అస్థి
లితబ్రహ్మచారియునైన ఆకృష్ణకుమారుడు దన బాల్య
మునం దా గోపీజనముతోగూడి వివిధలీలల గ్రీడిం
చుచు లీలామానుషవిగ్రహుడై విహరించెను.

114. తా॥ ఆ ట్లాశ్రీకృష్ణు నాపదునాటువేల గోపికాల
లామ లర్పించి దాస్యముసేయుచుండగా నాకసము
నుండి ఆ నక్షత్రములకు పతియైన చంద్రుడు సూచి
యా మహాశోభ కసూయపడుచు తోభించి నిలువక
వెనుకకు మఱిపోవుచుండెనా యన్నట్లుగా బ్రతిదిన
ము భల్లునదెల్లవాటుచు న నే క సుది నములు గడచి
చనెను.

115. తా॥ అట్లు నందనందనుడైన శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడుదనకు
బదునొకండు సంవత్సరముల ప్రాయము వచ్చుదనుక
యశోదాకుమారుడై వ్రేపల్లెవాడలో బెరుగుచు ఆ
రాధ మొదలైన గోపికాజనము నందఱును గర్భాతీతు
రాండ్రునుగా నొనరించి మోక్షాధికారుల జేసి క్రియా
కర్తృత్వమును బాచికొనియెను.

116. తా॥ అట్టి మధురానగరనివాసియు, దుష్టజనశిక్షకుడును
అవతారపురుషుడును శ్రీమద్భగవద్గీతోపదేశికుడునైన ఆ
రుక్మిణీపతియగు శ్రీకృష్ణభగవానుడు నిత్యమంగళస్వ
రూపుడై యీ చరాచర జంతుజాలములకు సదా
శుభమంగళమొనగూర్చుగాత!!!

-: గద్యము :-

ఇది శ్రీమద్భగవాన్సగోత్ర పవిత్ర యెల్లాప్రగడవంశోద్భవ
లక్ష్మణాఖ్యాతపౌత్ర రామకోట యామాత్యపుత్ర
సీతమాంబికా గర్భ శక్తి ముక్తాఫలాయమా
నానవరతాద్వైతానందసమ్మిళితచిత్తవశవర్తి
శ్రీకృష్ణమూర్తి నామధేయ
విరచితతాత్పర్యవివరణసహిత
నిర్వచనై కాశ్వాస
శ్రీగోపికారహస్యం
బహుగ్రంథంబున
సర్వంబును,
సమాప్తము.

